WODY POWIERZCHNIOWE
na obszarze
Gminy BANIE MAZURSKIE

Opracował:

mgr inż. Stanisław Konkor
upr. bud. i projekt. Nr SUW/79/98
(Dz. U. Nr 9, poz. 43)

Giżycko, kwiecień 2000r.

SPIS TREŚCI

* **HYDROGRAFIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH**

    1. Sieć hydrograficzna
    2. Opis wód powierzchniowych
    3. Obserwacje wodowskazowe

* **ZAGOSPODAROWANIE WÓD / stan istniejący/**

    1. Zabudowa hydrotechniczna wód gminy
    2. Gospodarka wodna
    3. Regulacja stosunków wodnych
    4. Zagrożenie powodziowe
    5. Ochrona wód powierzchniowych

* **ZAGOSPODAROWANIE WÓD /możliwości/**

    1. Działania celowe dotyczące wód i terenów z nimi związanych
    2. Możliwości gospodarczego wykorzystania i zagospodarowania wód

* **LITERATURA**

* **ZAŁĄCZNIKI**

WYKAZ MAP

1. Mapa hydrograficzna 1:200 000
2. Węzeł wodny Wegorapa – Gołdapa – Kanał Brożajski. Rozrząd wody 1:50 000
3. Budowle hydrotechniczne i zagospodarowanie wód 1:50 000
4. Dolina rzeki Gołdapy w m. Banie Mazurskie 1:50 000
5. Dolina rzeki Wegorapy – Mioduniszki – obiekt zagrożony powodzią 1:10 000
6. Zlewnia rzeki Wicianki – tereny w zasięgu oddziaływania wód 1:10 000
7. Dorzecze Pregoły na pograniczu polsko-rosyjskim 1:200 000
8. Wody powierzchniowe – zagospodarowanie i ochrona wód 1:25 000

HYDROGRAFIA
/wód powierzchniowych/

Gmina BANIE MAZURSKIE

1. SIEĆ HYDROGRAFICZNA

W układzie hydrograficznym wód powierzchniowych płn.-wsch. Polski, obszar gminy Banie Mazurskie położony jest w całości w dorzeczu Pregoły.

Dział wodny I-rzędu, oddzielający dorzecza Wisły i Pregoły biegnie poza obszarem źródłowym lewych dopływów rzeki Gołdapy, w rejonie Puszczy Boreckiej.
Układ ten przedstawia mapa hydrograficzna wód powierzchniowych w skali 1:200 000. [1].

W/g „Podziału hydrograficznego Polski" [1] sieć hydrograficzna gminy Banie Mazurskie przedstawia się następująco:

- krótki odcinek środkowego biegu rzeki Węgorapy od granicy z Obwodem Kaliningradzkim (km 96) do granicy z gminą Budry (km~100), jej starorzecze w rejonie Mieduniszek i Rapy o długości 14 km oraz dopływy tego odcinka rzeki,
- środkowy bieg rzeki Gołdapy – głównego dopływu Węgorapy – wraz z dopływami,
- Kanał Brożajcki łączący Gołdapę z Węgorapą, którego koryto to zarazem granica gmin: Banie Mazurskie i Budry,
- Jeziora (niewielkie i nieliczne) jak: Żabińskie (zanikowe), Jagielskie, Czupowskie, Graniczne, Jagoczany i inne mniejsze oraz oczka wodne (pow. do 1 ha) rozrzucone na całym obszarze gminy,
- Kanały odwadniające i szczegółowe rowy melioracyjne na terenach zmeliorowanych.

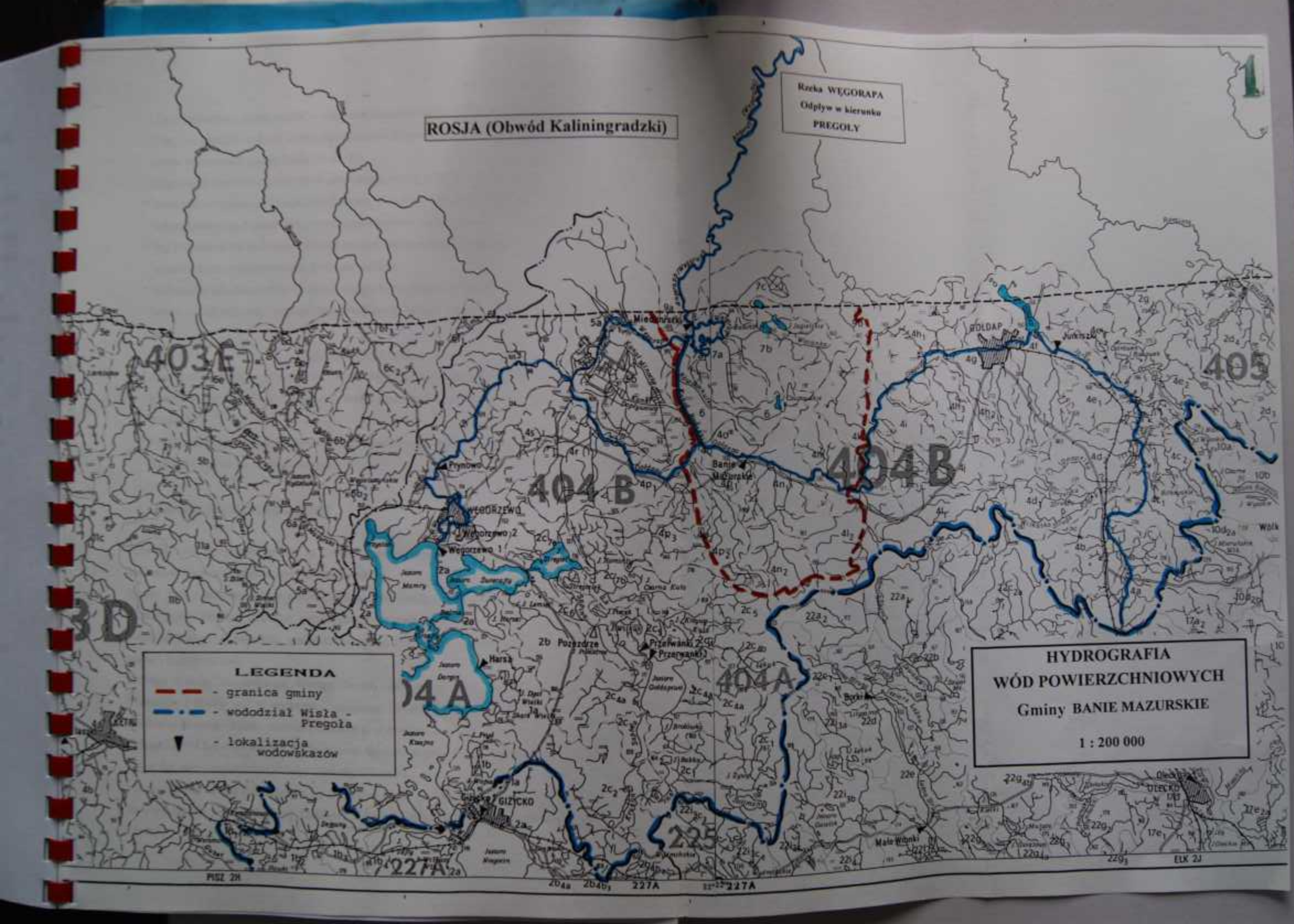
2. OPIS WÓD POWIERZCHNIOWYCH

2.1. Rodzaj wód i użytków wodnych na obszarze gminy

Układ hydrograficzny wód powierzchniowych gminy tworzą niżej wymienione ich rodzaje:

Użytki naturalne

* Rzeki wyposażone w budowle piętrzące służące do gospodarczego zagospodarowania ich wód – Węgorapa i Gołdapa,
* Cieki naturalne stanowiące dopływy Węgorapy i Gołdapy w większości bez zabudowy hydrotechnicznej do sterowania ich przepływem
* Jeziora – małe o powierzchni do 50 ha i nieliczne w porównaniu z innymi gminami Pojezierza Mazurskiego,

ROSJA (Obwód Kaliningradzki)
Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
PREGOŁY
1
403E
405
404 B
404 B
404A
404A
3D
225
227A
227A
LEGENDA
- granica gminy
- wododział Wisła - Pregoła
- lokalizacja wodowskazów
HYDROGRAFIA
WÓD POWIERZCHNIOWYCH
Gminy BANIE MAZURSKIE
1 : 200 000
Węgorzewo
Węgorzewo 1
Węgorzewo 2
Banie Mazurskie
Pozezdrze
Przerwanki
Harsz
GIŻYCKO
Małe Wronki
OŁDAP
Jurkiszki
Miedzychodzki

* Bezodpływowe „oczka wodne" – naturalne zbiorniki wód otwartych o powierzchni do 1 ha, występujące w dużej liczbie na Pojezierzu Mazurskim (~ 84 000szt.) – również liczne w zlewniach gminy Banie Mazurskie.
  Odgrywają one dość istotną rolę w naturalnym retencjonowaniu wód w zlewni.
* Mokradła śródpolne (śródleśne, śródłąkowe), zlokalizowane najczęściej w kotlinach bezodpływowych o znacznej użytecznej pojemności retencyjnej.
  Wg [11] wśród zlewni o największych możliwościach retencjonowania wód w mokradłach, wymieniane jest dorzecze Gołdapy.
* Starorzecza naturalne lub powstałe po uregulowaniu biegu rzek Węgorapy i Gołdapy oraz tereny w dolinach rzek i w strefie brzegowej jezior, będące stale w zasięgu oddziaływania wód.

Sztuczne użytki wodne

* Kanały melioracyjne – główny z nich to Brożajcki, pełniący funkcję kanału ulgi dla przepływu Gołdapy w rozrządzie wody węzła wodnego Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki
* Rowy melioracyjne (podstawowe i szczegółowe) do regulacji stosunków wodnych i odpływu z terenów zmeliorowanych.

2.2.Ogólna charakterystyka zlewni

Zlewnia wód powierzchniowych na terenie gminy Banie Mazurskie charakteryzuje się zmiennym i bardzo urozmaiconym ukształtowaniem.

Obszar gminy przecięty jest w połowie doliną rzeki Gołdapy, mającej w górnym biegu (na terenie gminy Gołdap) charakter potoku górskiego, tutaj jednak (do Kanału Brożajckiego) dolina stopniowo się rozszerza, spadek rzeki maleje. Dno doliny wyścielają osady aluwialne, piaski i częściowo torf.

Zlewnia Kanału Brożajckiego, którego koryto stanowi zarazem granicę gmin: Banie Mazurskie i Budry jest w większości zalesiona. Dolina Węgorapy w obrębie gminy to przekop o długości ~700m, odcinek graniczny oraz zawikłany meander (obecnie starorzecze) o długości ~14 km – jej zlewnia w obniżeniach zbudowana jest z osadów aluwialnych, margli i piasków, wyżej z piasków i żwirów (zlewnia Wicianki).

Na pozostałym obszarze (centralna i południowa część gminy) z którego spływające cieki stanowią prawe i lewe dopływy Gołdapy, zlewnię pokrywają gliny zwałowe oraz piaski i żwiry.

Rzeźba terenu pagórkowata – wysokości przekraczają nawet 180m npm, deniwelacje rzędu 40 – 60m.

Występują liczne oczka wodne, mokradła, torfowiska, zakrzaczenia kępiaste tj. użytki charakterystyczne dla przestrzeni krajobrazowej Pojezierza Mazurskiego i mające naturalne zdolności retencjonowania wody w zlewni.

Południową granicę gminy stanowi duży kompleks leśny – Puszcza Borecka, gdzie przebiega dział wodny I-rzędu Wisła – Pregoła (patrz: mapy 1:200 000 i 1:25 000).

2.3. Opis ważniejszych wód powierzchniowych gminy

I. Rzeki

* Węgorapa

Jeden z głównych /po Łynie/ dopływów Pregoły. Długość całkowita 139,9km z czego w Polsce 43,9km. Obszarem źródłowym Węgorapy jest północny kompleks Wielkich Jezior Mazurskich – wypływa z jez. Mamry w rejonie Węgorzewa, a wpada do Pregoły w m. Czarniachowsk (Obwód Kaliningradzki) dając połączenie z Bałtykiem.

W/g [1] dorzecze Węgorapy w Polsce wynosi 1 511,8km^2.

Na obszarze gminy Banie Mazurskie znajduje się tylko krótki (~ 4 km) odcinek Węgorapy tj. od km 96,0 w którym rzeka przekracza granicę Państwa do km ~100,0 na granicy z gminą Budry (w tym 700 m odcinek przekopu). Ponadto w rejonie Mieduniszek zachowało się starorzecze Węgorapy o długości 14 km, powstałe po wykonaniu wspomnianego wyżej przekopu.

* Gołdapa

Najważniejsza rzeka gminy Banie Mazurskie i główny dopływ rzeki Węgorapy.

Długość całkowita Gołdapy 89 km (górny odcinek rzeki nosi nazwę Jarka) i dorzeczu 678,4 km^2 [1].

W górnym biegu rzeka ma charakter potoku górskiego (gwałtowne spływy wód wielkich roztopowych, wskutek dużych spadków powierzchniowych zlewni oraz znacznej zwięzłości podłoża), natomiast w dolnym koryto na znacznych odcinkach zostało przekształcone

wskutek robót melioracyjnych /bieg wyprostowany, ogroblowania, jazy), a przepływ sterowany na jazie Miczuły.
W gminie Banie Mazurskie występuje tylko odcinek środkowego biegu rzeki od km 16,7 (początek Kanału Brożajckiego) do km ~34 w rejonie m. Boćwinka.
W Baniach Mazurskich rzeka meandruje w szerokiej dolinie wypełnionej utworami aluwialnymi.

* Pozostałe cieki

Są to: rzeka rzeka Wicianka przepływająca przez jeziora Jagielskie i Żabińskie, wpadająca do starorzecza Węgorapy oraz dopływ z Obwodu Kaliningradzkiego o zlewni 25,5 km^2, a także prawe i lewe dopływy Gołdapy z których największym jest ciek spod Budzisk o zlewni 18,2 km^2 i dopływ z Grodziska – zlewnia 17,8 km^2.

II. Kanały

* Brożajcki

Kanał ściśle związany z racjonalnym gospodarowaniem zasobami wodnymi rzeki Gołdapy w dolnym jej biegu. Łączy on Gołdapę (bierze swój początek w km 16,7 Gołdapy) z Węgorapą do której wpada w km 98,2 w m. Brożajcie.
Stanowi on kanał ulgi dla przepływu dolnej Gołdapy w określonych porach roku – będzie o tym mowa w cz. II opracowania – a zwiększony spadek zredukowany jest na pięciu budowlach piętrząco - upustowych, których parametry przedstawiono w części Załączniki.
Sterowanie przepływem odbywa się na jazie rozrządowym w Miczułach (rzeka Gołdapa km 16,7), koryto kanału ma max przepustowość 23 m^3/s, a jego przepływ wykorzystywany jest obecnie, głównie na potrzeby małej elektrowni wodnej w Brożajciach (km 0 + 116 kanału) – pierwotnie służył do nawodnień użytków zielonych (stopnie wyposażone są w ujęcia wody do nawodnień).
Długość kanału 7,56 km.
Korytem jego biegnie granica gmin: Banie Mazurskie i Budry.

* Przekop rzeki Węgorapy w Mieduniszkach

Wykonany został w latach 1934 – 1938, w ramach robót hydrotechnicznych węzła wodnego Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki, mających na celu regulację stosunków wodnych w dolinach tych rzek [8].
Skierowanie całego przepływu połączonych rzek: Węgorapy i Gołdapy przekopem pozwoliło na ominięcie długiej (14 km) pętli, która obecnie stanowi starorzecze - patrz załączone mapy węzła wodnego.
Na wylocie przekopu w km 97,70 wybudowano jaz Mieduniszki dla redukcji spadku i do regulacji wielkości przepływu.
Długość przekopu 700m.

* Rowy melioracyjne

Tereny zmeliorowane wyposażone są w szczegółową sieć rowów odwadniających oraz cieki podstawowe stanowiące odpływy.

III. Jeziora

W zlewni rzeki Węgorapy i Kanału Brożajckiego występują jeziora: Jagielskie o pow. ~ 50 ha, Żabińskie ~40 ha (jezioro zanikowe – daleko posunięty proces starzenia się zbiornika wodnego) oraz Graniczne (częściowo w Obwodzie Kaliningradzkim) i Czupowskie.
W zlewni Gołdapy: jezioro Jagoczany i kilka mniejszych oraz liczne „oczka wodne".

Układ ważniejszych wód powierzchniowych gminy Banie Mazurskie przedstawiono na mapie hydrograficznej 1:200 000 oraz mapach 1:50 000 i 1:25 000.

3. OBSERWACJE WODOWSKAZOWE

- Wodowskazy IMGW

Systematyczne notowania i obserwacje stanów wody sieci hydrograficznej wód powierzchniowych gminy Banie Mazurskie prowadzone są na niżej wyszczególnionych wodowskazach [2]:

* Rzeka Węgorapa

- wod. MIEDUNISZKI
  km rzeki – 97,6
  pow. zlewni – 1 580,0 km^2
  „O" wod. – 86,22 m npm KR

stany powodziowe:
- ostrzegawczy 400cm
- alarmowy 450cm

* Rzeka Gołdapa

- wod. BANIE MAZURSKIE
  km rzeki – 19,2
  pow. zlewni – 547,6 km^2
  „O" wod. - 100,37 m npm Kr

stany powodziowe:
- ostrzegawczy 260cm
- alarmowy 290cm

W opracowaniu zamieszczono w części załączniki „Karty posterunków wodowskazowych" dla w/w wodowskazów a także dla wod. Gołdap i Jurkiszki, w których podane są również charakterystyczne stany i przepływy rzek w rozpatrywanych profilach. Wodowskazy oznaczone są na mapie hydrograficznej 1:200 000.

Zamieszczono również wykaz sygnalizacyjnych posterunków wodowskazowych określających zjawiska powodziowe oraz tabelę przepływów w profilu Mieduniszki pomocną w określeniu aktualnej wielkości odpływu Węgorapy poza granicę kraju.

- Inne wodowskazy

Jazy Węgorapy, Gołdapy i Kanału Brożajckiego wyposażone są również łaty wodowskazowe w oparciu o które służby melioracyjne określały piętrzenia i prowadziły gospodarkę wodną na budowlach służących do nawodnień.

Codziennych obserwacji stanów wody na tych budowlach nie prowadzi się.

Zgodnie z zaleceniami pozwoleń wodnoprawnych, budowle piętrzące elektrowni wodnych muszą być wyposażone w znaki wodne oznaczające dopuszczalne piętrzenia oraz łaty wodowskazowe do określenia aktualnych stanów wody. W gminie Banie Mazurskie dotyczy to MEW Brożajcki i Grunajki.

ZAGOSPODAROWANIE WÓD

/stan istniejący/

Gmina BANIE MAZURSKIE

1. ZABUDOWA HYDROTECHNICZNA WÓD GMINY

* Węzeł wodny Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki

Podstawowe budowle wodno-melioracyjne służące do sterowania przepływem rzek: Węgorapy i Gołdapy oraz wykorzystania ich wód do celów gospodarczych zlokalizowane są w obrębie węzła wodnego WĘGORAPA – GOŁDAPA-Kan. BROŻAJCKI.

Sieć hydrograficzną tego węzła tworzą:

- uregulowana Węgorapa na odcinku od jazu Mioduniszki km 97,9 do ujścia rzeki Gołdapy km 114,3 (kilometraż liczony od ujścia Węgorapy do Pregoły)
- dolna Gołdapa od ujścia do Węgorapy (km 0) do jazu w Miczułach (km 16,7)
- Kanał Brożajcki od rzeki Gołdapy km 16,7 (WG jazu Miczuły) do połączenia z Węgorapą w km 98,8 jej biegu.

Układ ten służący gospodarczemu użytkowaniu wód płynących – pierwotnie do nawodnień użytków rolnych, obecnie również do celów energetyki wodnej – administracyjnie należy do dwóch gmin: Budry i Banie Mazurskie, których granica biegnie korytem Kanału Brożajckiego (patrz: mapa hydrograficzna oraz mapy 1:50 000; 1:25 000)

Stąd część budowli wodnych tego węzła jest wspólna, jak również wspólna musi być ich celowa eksploatacja w ramach racjonalnej gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej.

Są to zagadnienia ściśle ze sobą związane – szerzej opisane w następujących rozdziałach – których nie można administracyjnie podzielić i muszą być realizowane w warunkach współpracy i współdziałania.

W obrębie węzła wodnego wyróżniamy:

- **Jazy główne:**

Miczuły – jaz rozrządowy w km 16,7 rzeki Gołdapy, służący do kierowania jej przepływu na Kan. Brożajcki lub na dolny odcinek rzeki w ramach planowej gospodarki wodnej.

Jest to dwuprzęsłowy jaz betonowy (światło 2x3,15m), zamykany szandorami drewnianymi. Most na jazie umożliwia przejazd przez rzekę.

Widok ogólny jazu.

Mieduniszki – jaz końcowy (wylotowy) całego węzła, zlokalizowany na przekopie Węgorapy odcinającym starorzecze (dł. 14 km) tej rzeki w m. Mieduniszki. Służy do regulowania wielkości odpływu z całego układu w warunkach powodziowych i niżówkowych – wskazane jest wykorzystanie do tych celów wspomnianego starorzecza Węgorapy - oraz do nawodnień użytków zielonych w dolinie Węgorapy na odcinku do jazu Dąbrówka Nowa.

Konstrukcja budowli betonowa, na koronie most drogowy, światło 6,20m podzielone jest na dwa przęsła zamykane zasuwami dwudzielnymi, napęd mechanizmów ręczny.

- **Jazy do nawodnień**

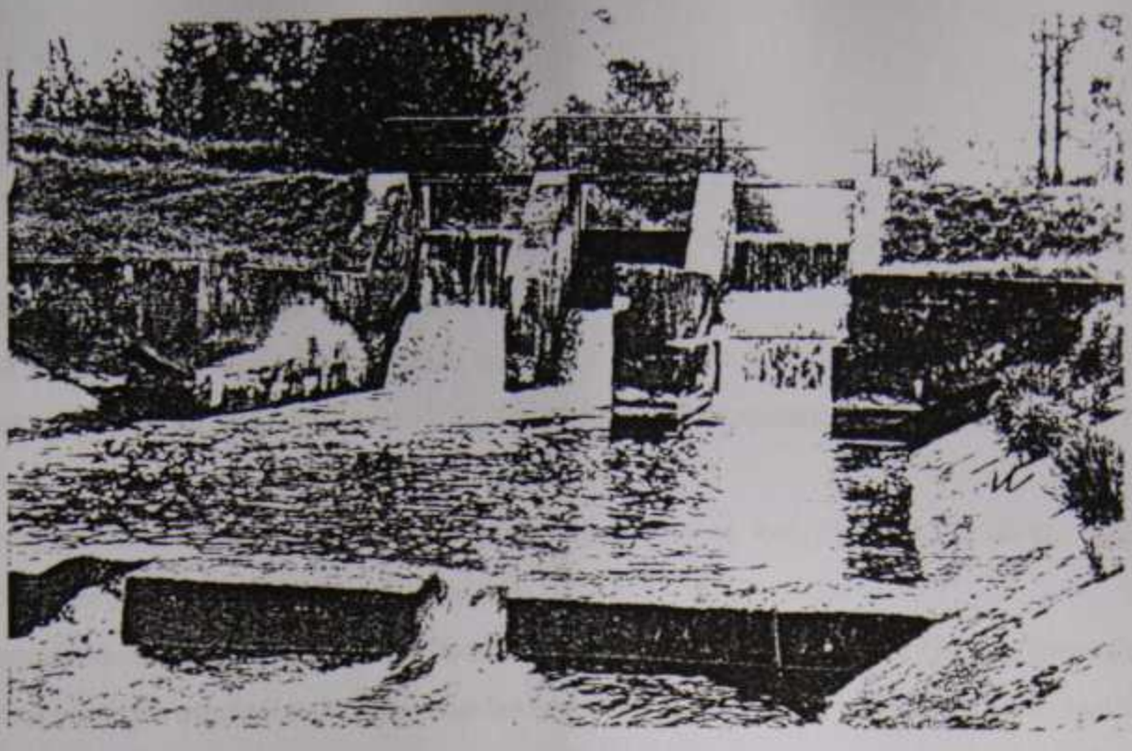
Są to budowle wodno-melioracyjne służące do nawodnień użytków zielonych w dolinie dolnej Gołdapy, Węgorapy i Kanału Brożajckiego zlokalizowane głównie na terenie gminy Budry.

Funkcje te pełnią następujące jazy:

Rzeka WĘGORAPA – Dąbrówka Nowa, Jurgucie

Rzeka GOŁDAPA – Budzewo, Zawady Małe, Budry, Popioły

Kan. BROŻAJCKI – Bąkowo, „Polski"

Jaz „Polski". Widok jazu od WD.

Pozostałe jazy Kanału /"Halina" i Budziska Leśne/ to stopnie redukujące spadek i częściowo służące do lokalnych nawodnień a jaz końcowy w Brożajciach, przebudowany i zmodernizowany, wykorzystywany jest obecnie do celów małej energetyki wodnej.

Wymienione wyżej budowle węzła wodnego administracyjnie rozmieszczone są następująco:

- Gmina Banie Mazurskie:
  Jaz Mieduniszki – rz. Węgorapa km 97,9
  Jaz Brożajcie - Kan. Brożajcki km 0,12 /MEW Brożajcie/
  Jaz Budziska Leśne – Kan. Brożajcki km 0,68
- Granica Gmin: Budry i Banie Mazurskie
  Jaz Miczuły – rz. Gołdapa km 16,7
  Jazy: „Halina", „Polski", Bąkowo – Kanał Brożajcki km odpowiednio 3,37; 4,97; 6,72.

Wszystkie pozostałe jazy zlokalizowane są na obszarze gminy Budry.

Kanał Brożajcki i jego zabudowę hydrotechniczną oraz jazy Miczuły i Mieduniszki, wybudowano w okresie Prus Wschodnich a jazy Gołdapy i Węgorapy, a także sieć urządzeń melioracyjnych służących do nawodnień, wykonano w latach 1950 – 70 w ramach kompleksowego zagospodarowania użytków rolnych w ich dolinach.

Rozmieszczenie budowli wodnych na sieci hydrograficznej węzła przedstawiono w opracowaniu na mapach w skali 1:50 000 i mapie głównej w skali 1:25 000, a ich parametry techniczne w specjalnych kartach identyfikacyjnych w części: Załączniki.

* Rzeka GOŁDAPA – budowle energetyki wodnej

- Na obszarze gm. Banie Mazurskie w km 32,17 rz. Gołdapy wybudowano w ostatnich latach stopień wodny MEW Grunajki.

  Jest to przegroda dolinowa /zapora ziemna z upustem żelbetowym/ piętrząca wodę do max rz. 120,70m npm Kr (min. 120,20), celem wykorzystania uzyskanego spadu rzędu 6,5 – 7m na potrzeby małej elektrowni wodnej.

  Planowane są dwie dalsze MEW w Sapałówce w km 28,35 i 28,98 rz. Gołdapy scharakteryzowane w cz. III opracowania.
- Bezpośrednio poza granicą gminy Banie Mazurskie na terenie gminy Gołdap (patrz: mapa „Budowle hydrotechniczne i zagospodarowanie wód" 1:50 000) zlokalizowane są stopnie energetyki wodnej w Boćwince i Rożyńsku Małym a na granicy powyższych gmin wybudowana ostatnio MEW Nowa Boćwinka.

* Rzeka Wicianka

- Zastawka melioracyjna. Zlokalizowana jest na wypływie z zanikowego jeziora Żabińskiego w m. Żabin. Służy do retencjonowania zasobów wodnych w zbiorniku tego jeziora na potrzeby energetyki wodnej i do hodowli ryb.
- Stopień energetyki wodnej. Rekonstrukcja piętrzenia dawnego młyna wodnego na potrzeby siłowni wodnej (roboty w toku) położonego na rzece Wiciance w m. Żabin na odpływie z w/w zastawki.

  Lokalizację tych budowli przedstawiono na mapie „Zlewnia rz. Wicianki" 1:10 000 zamieszczonej w opracowaniu.

2. GOSPODARKA WODNA

Celowe i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi w zlewni, możliwe jest wówczas, gdy użytki wodne o naturalnych (hydrologicznych) zdolnościach retencjonowania wody – wymieniono je w cz. I opracowania – wyposaży się w urządzenia techniczne /jazy, upusty, zastawki/ do powiększania retencji i sterowania przepływem.

Podstawowa sieć hydrograficzna gminy Banie Mazurskie w znacznej części przystosowana jest do rolniczo-energetycznego wykorzystania wody, dzięki istniejącym budowlom wodnym opisanym w poprzednim rozdziale.

Obecnie możliwe jest w miarę racjonalne gospodarowanie wodą na niżej wymienionych wodach powierzchniowych gminy:

* Węzeł wodny WĘGORAPA – GOŁDAPA - Kan. BROŻAJCKI.

Ten funkcjonalny układ połączonych rzek, kanałów, doprowadzalników i rowów melioracyjnych z kompleksowa zabudową hydrotechniczną, dostosowany do ściśle założonych potrzeb gospodarczych tj. efektywnego użytkowania żyznych gleb aluwialnych i organicznych w rozległych dolinach Gołdapy i Węgorapy a także do ochrony przeciwpowodziowej terenów przyległych – jak już wcześniej wspomniano – położony jest na obszarze dwóch gmin: Budry i Banie Mazurskie.

Zatem wszelkie działania w ramach tego układu : eksploatacyjne, gospodarcze, przeciwpowodziowe, inwestycyjne są możliwe tylko w warunkach współdziałania służb wodnych i administracyjnych zainteresowanych gmin.

Generalnym założeniem w gospodarowaniu wodą węzła wodnego, jest dopuszczenie wylewu wielkich wód wiosennych na użytki zielone w dolinach rzek: Gołdapy i Węgorapy dla ich ocieplenia i nawożenia oraz zabezpieczenie tychże użytków przed szkodliwym wylewem wielkich wód letnich.

W tym celu jeszcze w latach 1934 – 38, rozbudowano koryto Kan. Brożajckiego na przepływ wielkiej wody letniej (~ 23 m^3/s), wybudowano jaz rozrządowy w Miczułach a w latach 50-tych i 60-tych uregulowano dolny bieg Gołdapy i Węgorapy do jazu Mieduniszki i uzupełniono zagospodarowanie węzła budując jazy do nawodnień.

Schematycznie rozrząd wody w tym układzie przedstawia się następująco:

- rzeką Węgorapą dopływa z Wielkich Jezior Mazurskich przez jazy „Zamek" i „Węgornia" w Węgorzewie 3 – 6 m^3/s [3] wody, uzupełnione zasilaniem z dalszej zlewni.
- Jaz rozrządowy w Miczułach na Gołdapie w km 16,7 w czasie przejścia wielkich wód wiosennych jest otwarty i główny przepływ kierowany jest w dolinę Gołdapy i Wegorapy na użytki zielone a tylko nadwyżki wielkiej wody kieruje się do kanału. W okresie wielkich wód letnich jaz jest zamknięty a przepływ Gołdapy kierowany jest Kanałem Brożajckim do Wegorapy w Mieduniszkach – ochrona użytków zielonych przed zalewem.
- Pozostałe jazy Gołdapy i Węgorapy piętrzą wodę tylko w określonych przedziałach czasowych (podczas cyklów nawodnień) a w pozostałym okresie zamknięcia ich są podniesione.

Wieloletni okres eksploatacji ujawnił pewne wody tego systemu, z których najważniejszą jest zbyt długi czas przepływu wód wiosennych dolinami rzek, (a nawet miejscowe stagnowanie wody) co prowadzi do zubożenia użytków rolnych na zalewanych obszarach.

Schemat rozrządu wody węzła Węgorapa – Gołdapa – Kan. Brożajcki przedstawiono na załączonej mapie 1:50 000.

Oprócz opisanych wyżej celów rolniczych istniejąca zabudowa hydrotechniczna służy do sterowania przepływem w obrębie węzła wodnego w okresach hydrologicznie niekorzystnych tj. podczas roztopów wiosennych i wezbrań letnich (deszcze nawalne) dla ograniczenia zagrożenia powodziowego na terenach przyległych oraz przy stanach niżówkowych dla utrzymania przepływu biologicznego.

Gospodarowanie wodą prowadzące do wyrównania przepływu w skali roku hydrologicznego, winno uwzględniać również warunki przepływu rzeki Węgorapy poza granicą kraju, na terenie Obwodu Kaliningradzkiego. Zagadnienie to wymaga koordynacji i współdziałania zarówno służb eksploatacyjnych gmin: Banie Mazurskie i Budry – część urządzeń węzła wodnego jest wspólna – jak i ich odpowiedników po stronie rosyjskiej, przy czym główne zadanie należy do strony polskiej, gdzie istnieje kompleksowa zabudowa wodna rozpatrywanych rzek.

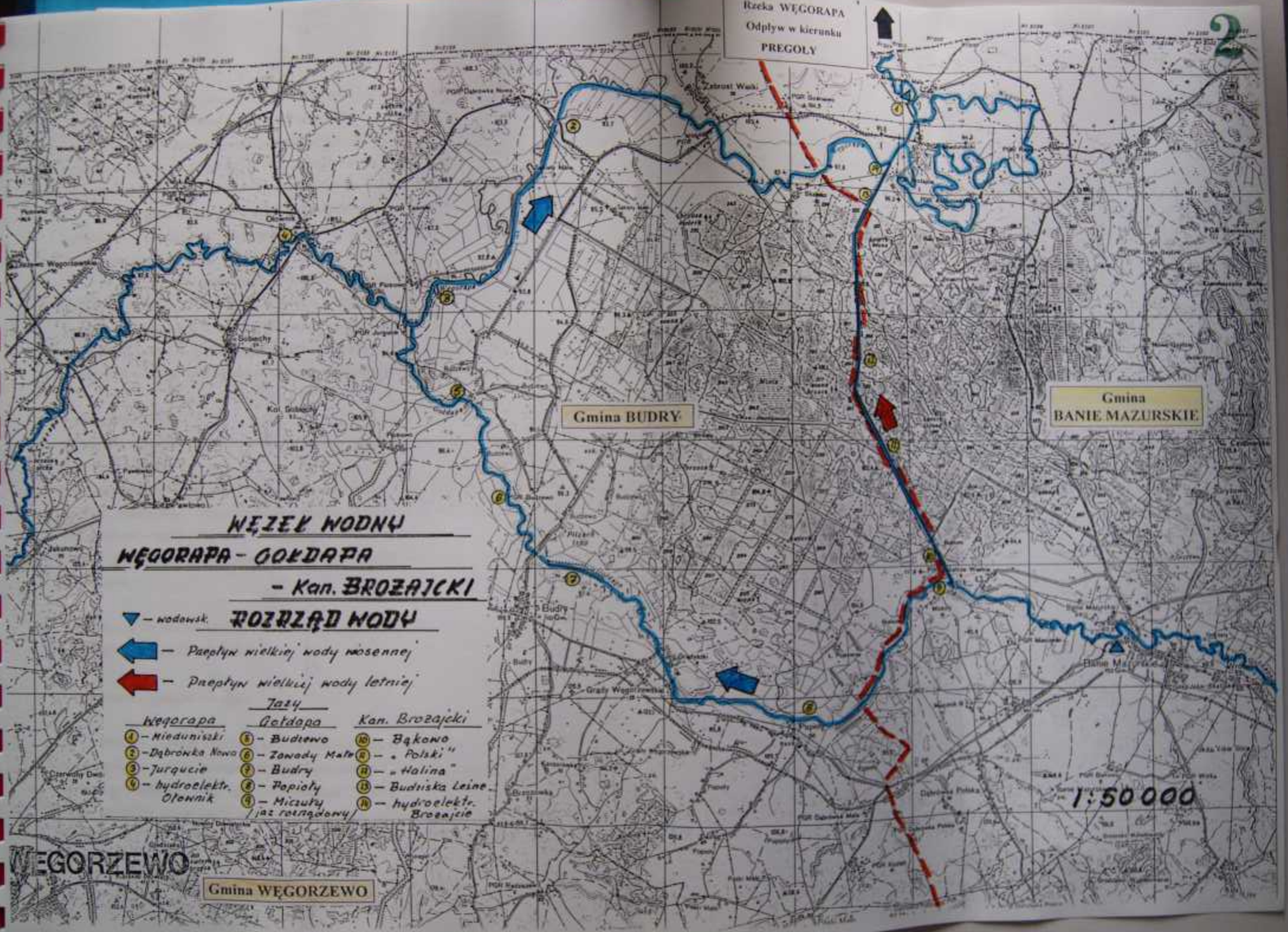
Szerzej powyższe uwarunkowania zostaną omówione w rozdz. 4. 'Zagrożenie powodziowe" oraz w części III opracowania.

Obecnie planowe i racjonalne gospodarowanie wodą węzła WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI praktycznie nie jest prowadzone, głównie wskutek zmian własnościowych w rolnictwie (upadek PGR), które doprowadziły do zaniechania nawodnień.

Taki stan rzeczy jest wręcz karygodny, gdyż prowadzi do degradacji żyznych gleb aluwialnych i organicznych w dolinach rzek, gdzie tereny zmeliorowane całkowicie wyposażone w urządzenia nawadniająco - odwadniające, przekształcają się wtórnie w nieużytki, przy czym należy zaznaczyć, że budowle wodno – melioracyjne utrzymywane są w dość dobrym stanie technicznym poprzez WZM i UW Rejonowy Oddział w Giżycku.

* Rzeka GOŁDAPA

Na obszarze gm. Banie Mazurskie, rzeka Gołdapa nie jest wyposażona w typowe urządzenia techniczne piętrząco-upustowe, tworzące zbiorniki retencyjne w jej dolinie i służące wszechstronnej gospodarce wodnej.

Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
PREGOŁY
2
Gmina BUDRY
Gmina
BANIE MAZURSKIE
WĘZEŁ WODNY
WĘGORAPA - GOŁDAPA
- Kan. BROZAJCKI
ROZDZIAŁ WODY
- wodowskaz
- Przepływ wielkiej wody wiosennej
- Przepływ wielkiej wody letniej
Jazy
Węgorapa
4 - Miedzuniszki
2 - Dąbrówka Nowa
3 - Jurgucie
4 - hydroelektr. Otownik
Gołdapa
5 - Budziewo
6 - Zawady Małe
7 - Budry
8 - Popioły
9 - Mieciuty (jaz rozrządowy)
Kan. Brozajcki
10 - Bąkowo
11 - „Polski"
12 - „Halina"
13 - Budziska Leśne
14 - hydroelektr. Brozajcie
1:50000
WĘGORZEWO
Gmina WĘGORZEWO

Na istniejących stopniach energetyki wodnej piętrzenia i przepływ rzeki wykorzystywane są przede wszystkim do produkcji energii elektrycznej.

Są to zatem zbiorniki wodne jednofunkcyjne. W pozwoleniach wodnoprawnych [9] przewiduje się jedynie, tworzenie na tych zbiornikach niewielkiej rezerwy pojemnościowej (warstwa ~0,5m) w okresie spływu wód roztopowych dla złagodzenia fali powodziowej.

wg powyższych zasad funkcjonują małe elektrownie wodne w Grunajkach na terenie gminy Banie Mazurskie oraz w Boćwince, Nowej Boćwince i Rożyńsku na pograniczu gmin: Banie Mazurskie i Gołdap.

W odniesieniu do piętrzenia w Grunajkach to woda dyspozycyjna tego zbiornika wykorzystywana jest również do napełniania i podtrzymywania zalewu stawów rybnych zlokalizowanych w dolinie Gołdapy poniżej stopnia wodnego.

MEW Brożajcie na Kanale Brożajckim funkcjonuje w ramach gospodarki wodnej, całego węzła wodnego, realizowanej przez służby melioracyjne.

* Rzeka WICIANKA

W toku jest odtwarzanie piętrzeń, mających na celu wykorzystanie przepływu tej rzeki na potrzeby gospodarcze.

Istniejąca zastawka na wypływie rzeki z zanikowego jeziora Żabin, pozwala na utworzenie zbiornika retencyjnego, wykorzystywanego między innymi do hodowli ryb i do celów energetycznych – poniżej zastawki powstaje MEW.

Zlewnię rzeki Wicianki przedstawiono na mapie 1:10 000 zamieszczonej w cz. III opracowania.

3. REGULACJA STOSUNKÓW WODNYCH I GOSPODARCZE WYKORZYSTANIE WODY

* Nawodnienia użytków zielonych

Przepływ Gołdapy sterowany na jazie rozrządowym w Miczułach przeznaczony jest do nawodnienia użytków zielonych [4] zlokalizowanych w dolinach Gołdapy i Węgorapy na obszarze gminy Budry – patrz: mapa węzła wodnego 1:50 000.

Tylko niewielkie powierzchnie nawadnianych użytków w tym układzie, znajdują się na terenie gminy Banie Mazurskie t.j. w rejonie wsi Popioły, Mieduniszki i przy Kan. Brożajckim.

* Drenowania użytków rolnych

Główne nasilenie inwestycji melioracyjnych przypada na okres 1960 – 1980. Oprócz w/w zabudowy służącej do nawodnień w obrębie węzła wodnego, w ramach zadań melioracyjnych zdrenowano na terenie gm. Banie Mazurskie ~ 2300 ha gruntów ornych należących do PGR i rolników indywidualnych na obiektach: Banie Mazurskie, Żabin, Sapałówka, Ściborki, Zakałcze, Liski, Mieczniki, Mieduniszki, Rapa, Radkiejmy, Wólka, Grunajki.

Pozytywnym efektem melioracji było uregulowanie stosunków wodnych w glebach o zakłóconym układzie woda – powietrze, umożliwienie scalenia w większe kompleksy uprawowe gruntów dotąd mozaikowo uwilgotnionych, dostosowanie poziomu wód gruntowych do warunków pracy ciężkiego sprzętu rolniczego.

Skutkiem ujemnym była likwidacja szeregu oczek wodnych, mokradeł śródpolnych i torfowisk, zakrzaczeń kępiastych w obniżeniach terenowych, wadliwa regulacja koryt cieków /prostowanie trasy, zabudowa brzegów/ czyli niszczenie podstawowych elementów budujących przestrzeń krajobrazową Pojezierza Mazurskiego zaliczanych do zlewni chronionej ze względu na ich znaczącą rolę w retencjonowaniu wody.

* Stawy rybne

Na terenie gminy brak jest w pełni zorganizowanych rybackich gospodarstw stawowych, chociaż /przy licznych piętrzeniach i rozległej sieci hydrograficznej wód powierzchniowych/ możliwości w tym zakresie są dość duże. Pomijając oczka wodne i niewielkie stawy przydomowe, realizowana jest budowa stawów zlokalizowanych poniżej piętrzenia MEW Grunajki na rzece Gołdapie oraz w strefie odpływu z jez. Żabin w dolinie rzeki Wicianki.

Możliwości zakładania nowych gospodarstw będą omówione w cz. III opracowania.

* Małe elektrownie wodne

Na wodach powierzchniowych gm. Banie Mazurskie funkcjonują dwa obiekty małej energetyki wodnej.

Są to:

- MEW Brożajcie w km 0 + 116 Kanału Brożajckiego

- MEW Grunajki w km 32 + 170 rzeki Gołdapy

MEW Brożajcie

Elektrownia ta wykorzystuje przepływ rzeki Gołdapy, kierowany na Kanał Brożajcki jazem Miczuły.

W I wariancie był to istniejący jaz w km 0 + 116 Kanału Brożajckiego (pierwszy stopień od połączenia z Węgorapą) dostosowany do potrzeb energetyki wodnej z wykorzystaniem piętrzenia do max rzędnej 91,50m npm Kr (spad ~ 2,5m) określonej w pozwoleniu wodnoprawnym z dn. 1989.08.16 [7].

W roku 1996 właściciel elektrowni uzyskał pozwolenie wodnoprawne na piętrzenie wody do rzędnej 92,80m npm Kr (spad ~ 3,80m) [7] i w tym celu wykonał przebudowę samego stopnia jak i modernizację koryta kanału (ubezpieczenia brzegów i dna, ogroblowania) na ponurze i poszurze. Oczywistym jest, że wskutek wykonanych robót uzyskano lepsze wykorzystanie przepływu w kanale do celów energetycznych.

Planowany jest III wariant modernizacji piętrzenia, celem pełnego wykorzystania energii wód powierzchniowych płynących Kanałem Brożajckim o czym będzie mowa w cz. III opracowania.

MEW Grunajki

Wykonana w latach 90-tych w km 32 + 170 rzeki Gołdapy (m. Grunajki) przegroda dolinowa – zapora ziemna, jaz żelbetowy, przepławka dla ryb – pozwala na piętrzenie rzeki do rz. Max 120,70m npm Kr, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym z dn. 1996.10.31 [9]. Uzyskany spad rzędu 6,70m wykorzystywany jest do produkcji energii elektrycznej.

Jak wcześniej wspomniano, właściciel elektrowni zobowiązany jest przed okresem spływu wiosennego do tworzenia w zbiorniku rezerwy retencyjnej - warstwa 0,5m, obniżenie poziomu wody do rz. 120,20m npm Kr. Ponadto powstały na stopniu zalew, będzie wykorzystany na cele rekreacyjno – wypoczynkowe, a w dolinie rzeki poniżej budowli zlokalizowane są stawy rybne zasilane wodą z wykonanego piętrzenia.

Na odcinku rzeki Gołdapy przy granicy gmin Banie Mazurskie i Gołdap zlokalizowane są dalsze małe elektrownie wodne w Boćwince, Nowej Boćwince i Rożyńsku.

Lokalizację budowli hydrotechnicznych na rzekach i kanałach gm. Banie Mazurskie, służących gospodarce wodnej, rolnictwu, ochronie przeciwpowodziowej i energetyce wodnej, a także tereny zalewowe i grunty zdrenowane oznaczono na mapie 1:50 000 oraz na mapie głównej opracowania 1:25 000.

4. ZAGROŻENIA POWODZIOWE

W układzie hydrograficznym Węgorapa – Gołdapa, głównym czynnikiem zagrożenia powodziowego jest rzeka Gołdapa, posiadająca charakter potoku górskiego.

Sytuacja kolizyjna występuje wówczas, gdy do koryta nizinnej (małe spadki podłużne, liczne meandry) Węgorapy o wyrównanym przepływie średnim rocznym rzędu 6 – 9 m^3/s., gwałtownie dopływają wielkie wody Gołdapy w ilości 23 – 47 m^3/s, co doprowadza do zalewu w dolinie Węgorapy i dolnej Gołdapy.

W okresie wiosennym zalew ten wykorzystywany jest do nawodnień zmeliorowanych użytków zielonych położonych w dolinach tych rzek, a w okresie letnim nadmiar przepływu Gołdapy odprowadzany jest do Węgorapy Kanałem Brożajckim, pełniącym w tym układzie rolę kanału ulgi – patrz: rozdział 2 „Gospodarka wodna".

Jednakże w warunkach roztopów wiosennych – szczególnie przy dużych opadach w okresie zimy – rozwiązanie to często nie spełnia swojego zadania i wówczas występują lokalne obszary zagrożenia powodziowego.

Na terenie gm. Banie Mazurskie zagrożenie takie występuje:

- w rejonie wodowskazu Banie Mazurskie w km 19,20 rz. Gołdapy, gdzie przy stanach > od alarmowego (rz. zw. wody 103,27m npm Kr) podtopiony jest nasyp drogi Gołdap – Węgorzewo na odcinku ~ 50mb.
- Poniżej połączenia Kan. Brożajckiego z rz. Węgorapą w rejonie Mieduniszek, gdzie zalewane są tereny w dolinie rzeki przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim.

Działania celowe ukierunkowane na ograniczenie zagrożenia powodziowego i złagodzenie jego skutków, dające możliwości racjonalnego zagospodarowania zasobów wodnych – szczególnie w tym drugim przypadku – opisano i przedstawiono na mapach w cz. III opracowania.

Przepływy charakterystyczne rzeki Gołdapy wg opracowania CBS i PWM „Bipromel" z 1986r. w profilu WG jazu Miczuły km 16 + 73 o określonym prawdopodobieństwie pojawienia się wynoszą:

Q_{90} - 13,5 m^3/s

Q_{50} - 25,5 m^3/s

Q_{10} - 43,0 m^3/s

Ponieważ przepustowość koryta kanału Brożajckiego wynosi tylko 23,0 m^3/s, przy przepływach wyższych od tej wartości, nadmiar przepływu rzeki odprowadzany jest przez jaz Miczuły na dolną Gołdapę.

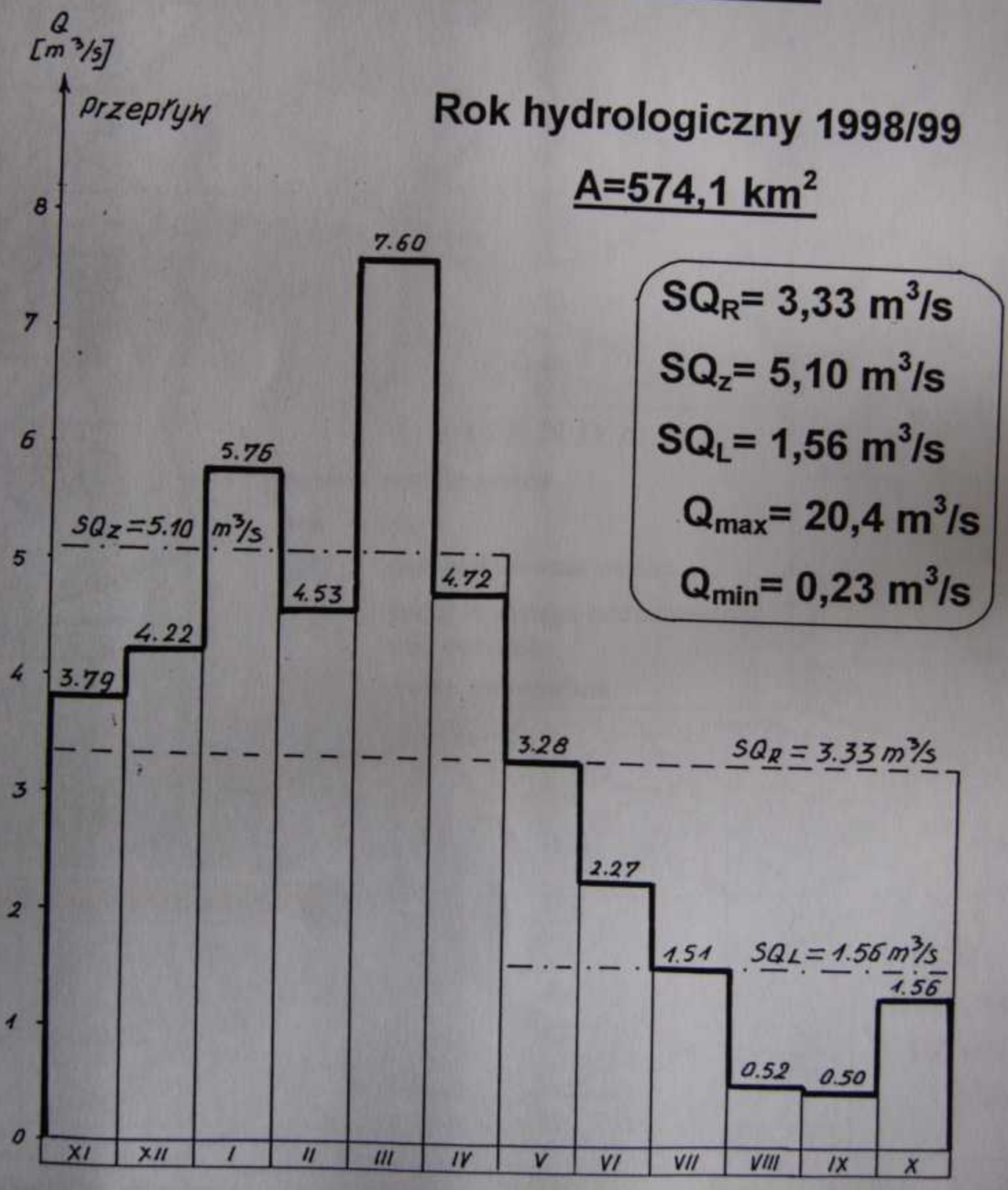
Przepływy charakterystyczne dla Kanału Brożajckiego w przekroju elektrowni wodnej w Brożajciach przedstawiono na załączonym wykresie /wg Z. Nowickiego/.

5. OCHRONA WÓD POWIERZCHNIOWYCH

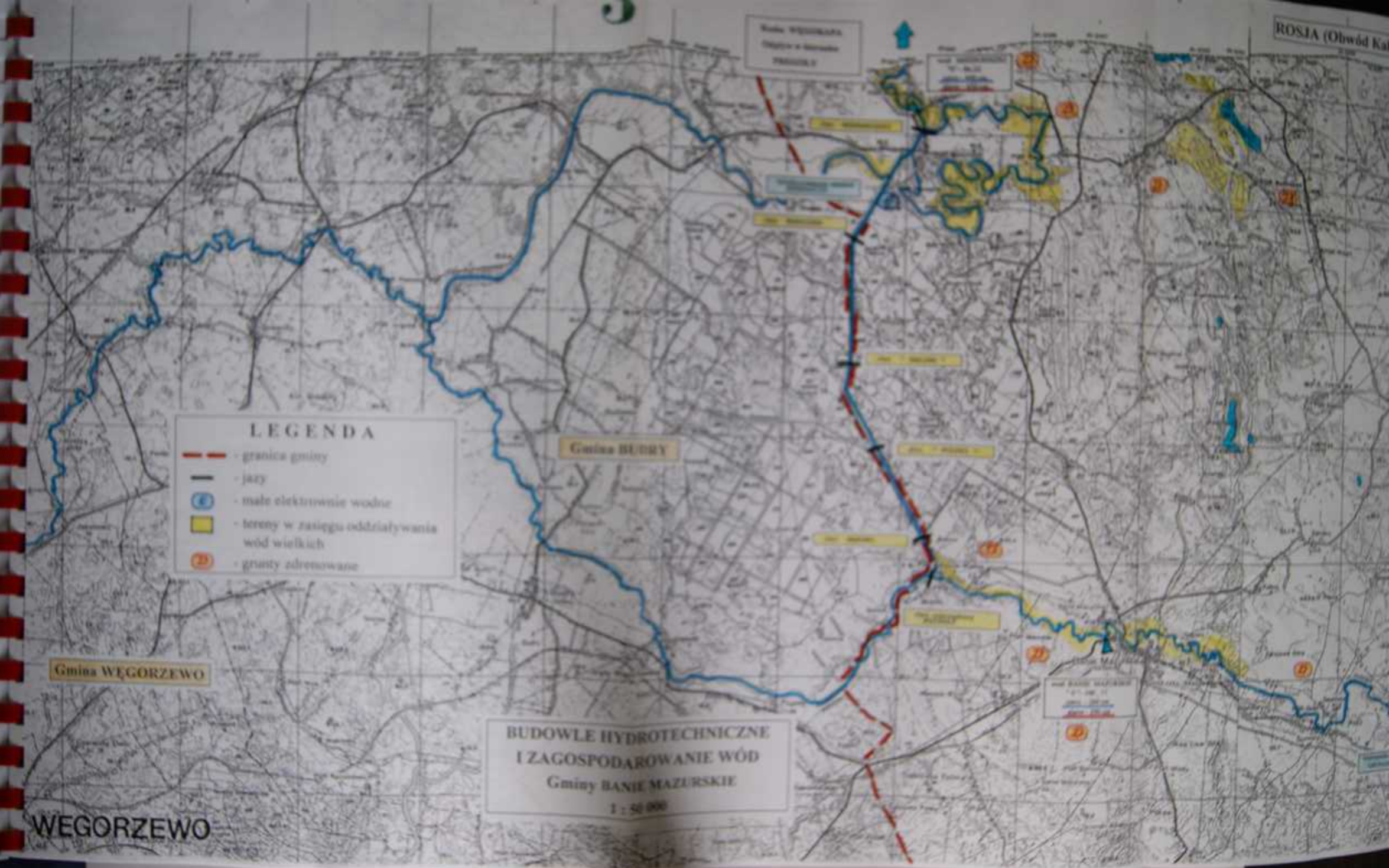
Uchwałą Nr VI/23/99 z dn. 27.04.1999 r. Rada Powiatu w Giżycku [12] wprowadziła zakaz używania silników spalinowych do napędu jednostek pływających, który na terenie gm. Banie Mazurskie obejmuje jez. Czupowskie.

PRZEPŁYWY CHARAKTERYSTYCZNE
RZEKI GOŁDAPY

ELEKTROWNIA WODNA
BROŻAJCIE

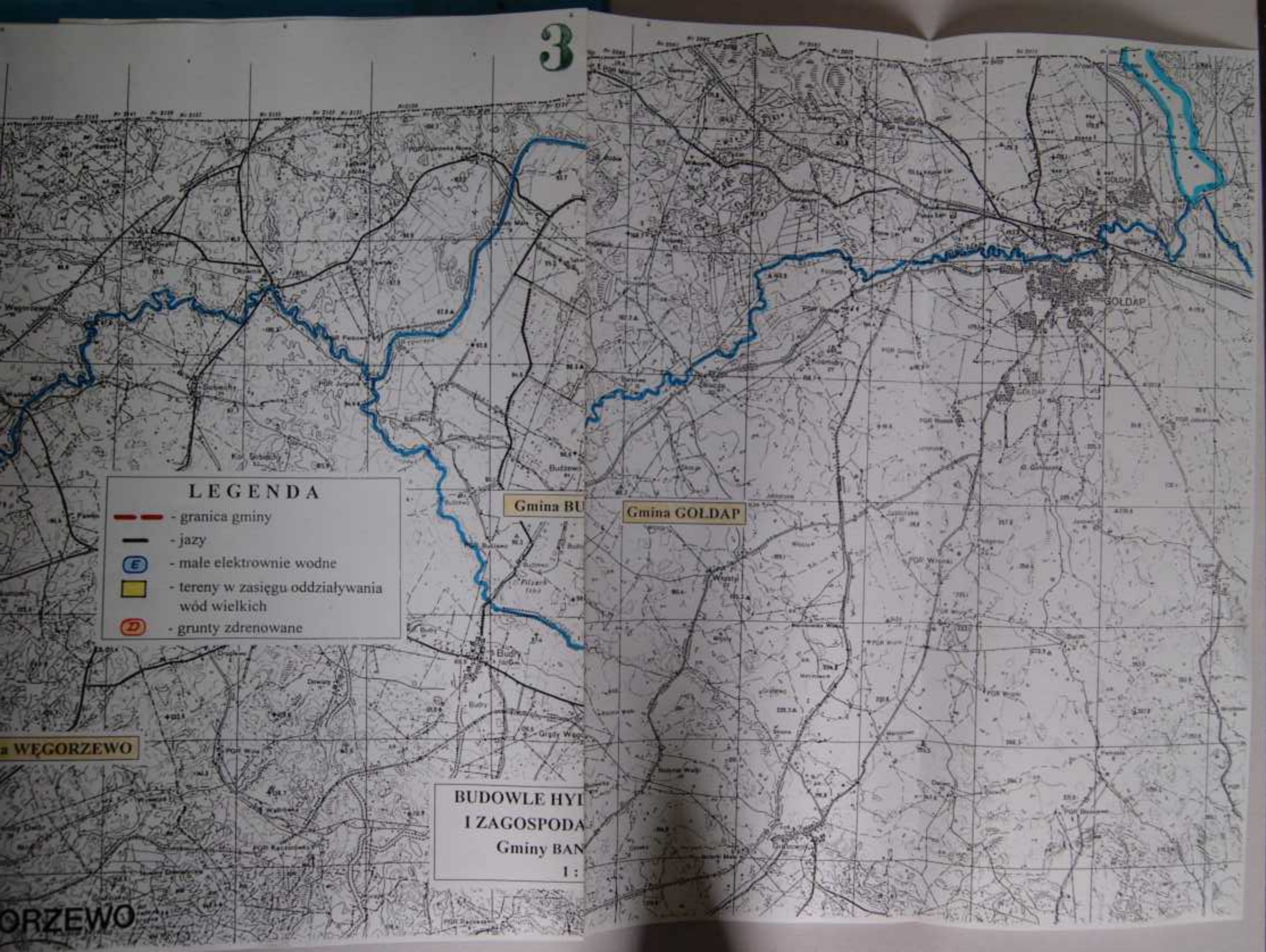

w/g. J. Nowickiego.

ROSJA (Obwód Ka
LEGENDA
- granica gminy
- jazy
- małe elektrownie wodne
- tereny w zasięgu oddziaływania wód wielkich
- grunty zdrenowane
Gmina BUDRY
Gmina WĘGORZEWO
BUDOWLE HYDROTECHNICZNE
I ZAGOSPODAROWANIE WÓD
Gminy BANIE MAZURSKIE
1 : 50 000
WĘGORZEWO

Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
FREGOLY
ROSJA (Ob
LEGENDA
- granica gminy
- jazy
- małe elektrownie wodne
- tereny w zasięgu oddziaływania wód wielkich
- grunty zdrenowane
Gmina BUDRY
Gmina WĘGORZEWO
BUDOWLE HYDROTECHNICZNE
I ZAGOSPODAROWANIE WÓD
Gminy BANIE MAZURSKIE
1 : 50 000
WĘGORZEWO

ROSJA (Obwód Kaliningradzki)
Gmina GOŁDAP
GOŁDAP
Ełk
Giżycko
Węgorzewo
Orzysz
Pisz
Ruciane-Nida
Mikołajki
Mrągowo
Ostróda
Olsztyn
Olsztynek
Szczytno
Biskupiec
Kętrzyn
Barciany
Reszel
Bartoszyce
Lidzbark Warmiński
Bisztynek
Korsze
Sępopol
Orneta
Lubomino
Braniewo
Frombork
Elbląg
Pasłęk
Morąg
Iława
Nowe Miasto Lubawskie
Działdowo
Mława
Ostrołęka
Myszyniec
Kolno
Szczuczyn
Grajewo
Augustów
Suwałki
Sejny
Giby
Olecko
Gołdap
Banie Mazurskie
Elektrownia wodna ROŻYSKI
Elektrownia wodna GRUNAJKI
Elektrownia wodna BOCZNIKA

3
LEGENDA
- granica gminy
- jazy
- małe elektrownie wodne
- tereny w zasięgu oddziaływania wód wielkich
- grunty zdrenowane
Gmina BU
Gmina GOŁDAP
GOŁDAP
a WĘGORZEWO
BUDOWLE HYI
I ZAGOSPODA
Gminy BAN
1 :
ORZEWO

Gmina BUDRY
Gmina GOŁDAP
Gmina POZEZDRZE
Dorzecze PREGOŁY
Gmina
KOWALE OLECKIE
Gmina KRUKLANKI
PRZERWANKI
Dorzecze WISŁY

ZAGOSPODAROWANIE WÓD

/możliwości/

Gmina BANIE MAZURSKIE

1. DZIAŁANIA CELOWE DOTYCZĄCE OCHRONY WÓD I TERENÓW Z NIMI ZWIĄZANYCH

Szereg czynników destrukcyjnych z których główny to nadmierna antropopresja (melioracje techniczne, zanieczyszczenia, wadliwe technologie rolnicze, produkcyjny charakter gospodarki leśnej itp.) stało się przyczyną silnego zaburzenia naturalnych procesów zachodzących w środowisku siedlisk hydrogenicznych.
Skutkiem tego jest degradacja środowiska naturalnego i zmiany przestrzeni krajobrazowej regionu wyrażające się:

- likwidacją obszarów bagiennych,
- obniżaniem poziomu wód gruntowych i powierzchniowych (zaburzenia cyklu hydrologicznego),
- masową likwidacją „oczek wodnych", mokradeł i zadrzewień śródpolnych,
- przebudowa koryt rzecznych (prostowanie trasy, sztuczne umocnienie brzegowe itp.),
- likwidacją zadrzewień brzegowych,
- zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i gruntowych oraz wzmożonym procesem erozji na obszarze zlewni.

W celu powstrzymania procesów degradacji środowiska i ochrony elementów budujących przestrzeń krajobrazową niezbędne są działania celowe (organizacyjne, gospodarcze, prawne) realizowane w oparciu o prace naukowo-badawcze o charakterze rozpoznawczym i dokumentacyjnym (studium uwarunkowań przyrodniczych, hydrologicznych i potrzeb gospodarczo-rekreacyjnych w układzie zlewniowym).

Podstawowe zabiegi w tym zakresie można scharakteryzować następująco [13]:

- pełne zagospodarowanie retencyjne zlewni tzn. całkowite wykorzystanie możliwości istniejących piętrzeń,, tworzenie nowych i reaktywacja zaniedbanych, a także wyrównanie odpływu na sieci rzecznej,
- wprowadzenie zabiegów melioracyjnych ukierunkowanych na ekologiczne kształtowanie siedlisk rolniczo-leśnych (biologiczna regulacja cieków, renaturyzacja obszarów wcześniej zmeliorowanych, regeneracja oczek wodnych i mokradeł śródpolnych, odtworzenie zadrzewień brzegowych i roślinności szuwarowej przy zbiornikach wodnych stanowiących naturalne bariery hamujące ruch biogenów w zlewni,

- wprowadzenie form proekologicznej gospodarki rolnej (ograniczenie nawożenia i chemizacji upraw, powiększenie pojemności retencyjnej gleb),
- hydroenergetyczna zabudowa zlewni celem wszechstronnego wykorzystania zretencjonowanych zasobów wodnych.

Obszary położone w dolinach jeziornych i rzecznych o wspólnej genezie powstania stanowią nierozłączną całość składową użytków wodnych i należy je zaliczyć do elementów przestrzeni krajobrazowej tworzących retencję zbiornikowo-bagienną a nie traktować jako użytki rolne - nawet wcześniej już zmeliorowane. Tereny te łącznie z mokradłami śródpolnymi, oczkami wodnymi i zadrzewieniami brzegowymi to ważny czynnik zlewni chronionej - stąd konieczność włączenia ich do strefy ochronnej jezior i rzek.

2. MOŻLIWOŚCI GOSPODARCZEGO WYKORZYSTANIA I ZAGOSPODAROWANIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH GMINY

Jak już wielokrotnie podkreślano w tym opracowaniu, główny układ hydrograficzny rzek i kanałów (węzeł wodny WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI) jest wspólny dla gmin Banie Mazurskie i Budry, a zatem funkcjonalnie i gospodarczo winien być eksploatowany w warunkach współdziałania. Stopień zainwestowania jest tu bardzo wysoki, rzadko spotykany w innych zlewniach. Węzeł wodny posiada wszelkie niezbędne budowle piętrząco – upustowe w większości sprawne i utrzymywane przez służby melioracyjne w dość dobrym stanie technicznym. Istnieje również kompleksowa sieć szczegółowych urządzeń melioracyjnych pozwalająca na rolnicze wykorzystanie zasobów wodnych oraz częściowa zabudowa do energetycznego zagospodarowania przepływu.
W związku z powyższym, wykorzystanie gospodarcze istniejących budowli hydrotechnicznych i melioracyjnych jest wręcz koniecznością – w żadnym wypadku nie można dopuścić do ich dewastacji a zatem i degradacji zmeliorowanych użytków rolnych w dolinach rzek.

* Gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa i wody graniczne

W rozpatrywanym przypadku nie są to odrębne zagadnienia, lecz działania celowe, ściśle ze sobą związane.

Opisane w cz. II opracowania zasady gospodarowania wodą na podstawowych wodach powierzchniowych gminy, winny być nadal zachowane, tak ze względów gospodarczych, jak i przeciwpowodziowych.

Zmiana struktury własnościowej użytków rolnych w zlewni (upadek i parcelacja PGR) nie może być przyczyną wyłączenia z eksploatacji urządzeń wodno-melioracyjnych służących do nawodnień w dolinach Węgorapy i Gołdapy (w obrębie węzła wodnego większość użytków nawadnianych jest w gm. Budry), gdyż prowadzi to do powstawania wtórnych nieużytków i degradacji żyznych gleb hydrogenicznych i aluwialnych. Należy bezwzględnie w dalszym ciągu użytkować zgodnie z przeznaczeniem tworząc specjalistyczne gospodarstwa rolne, przy czym winna obowiązywać zasada żeby na poszczególnych piętrzeniach zasilających ściśle określony obszar nawadniany, organizować odrębne gospodarstwa dla uniknięcia komplikacji i utrudnień w gospodarowaniu wodą.

Racjonalne gospodarowanie wodą w obrębie węzła wodnego WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI w celu wszechstronnego jej wykorzystania (nawodnienia, stawy rybne, energetyka wodna, zasilanie siedlisk wodno-błotnych, agroturystyka i rekreacja) w każdych warunkach hydrologicznych (normalnych, powodziowych, niżówkowych) wymaga ścisłej współpracy i współdziałania służb gospodarki wodnej i melioracji gmin: Banie Mazurskie i Budry. Istniejące budowle wodno-melioracyjne należy eksploatować z korzyścią w interesie każdej strony. Zsynchronizowana praca budowli piętrząco - upustowych ma decydujące znaczenie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w dolinie Gołdapy (w obrębie Bań Mazurskich), w rejonie Mieduniszek oraz za granicą kraju w Obwodzie Kaliningradzkim.

Szczególnie ważne – podkreślamy to z naciskiem – jest ograniczenie wypływu wód powodziowych poza granicę kraju, a tym samym ograniczenie strat w dolinie Węgorapy w obrębie pogranicza. Obliguje nas do tego kompleksowa zabudowa hydrotechniczna węzła wodnego pozwalająca na racjonalne i celowe gospodarowanie wodą w każdych warunkach. Przy nasilaniu się zjawisk powodziowych można (i należy) wykorzystać odciętą pętlę Węgorapy w rejonie Mieduniszek o dł. 14 km, retencjonując w korycie tego starorzecza nadmiar przepływu, łagodząc tym samym kulminację fali powodziowej w profilu granicznym Węgorapy.

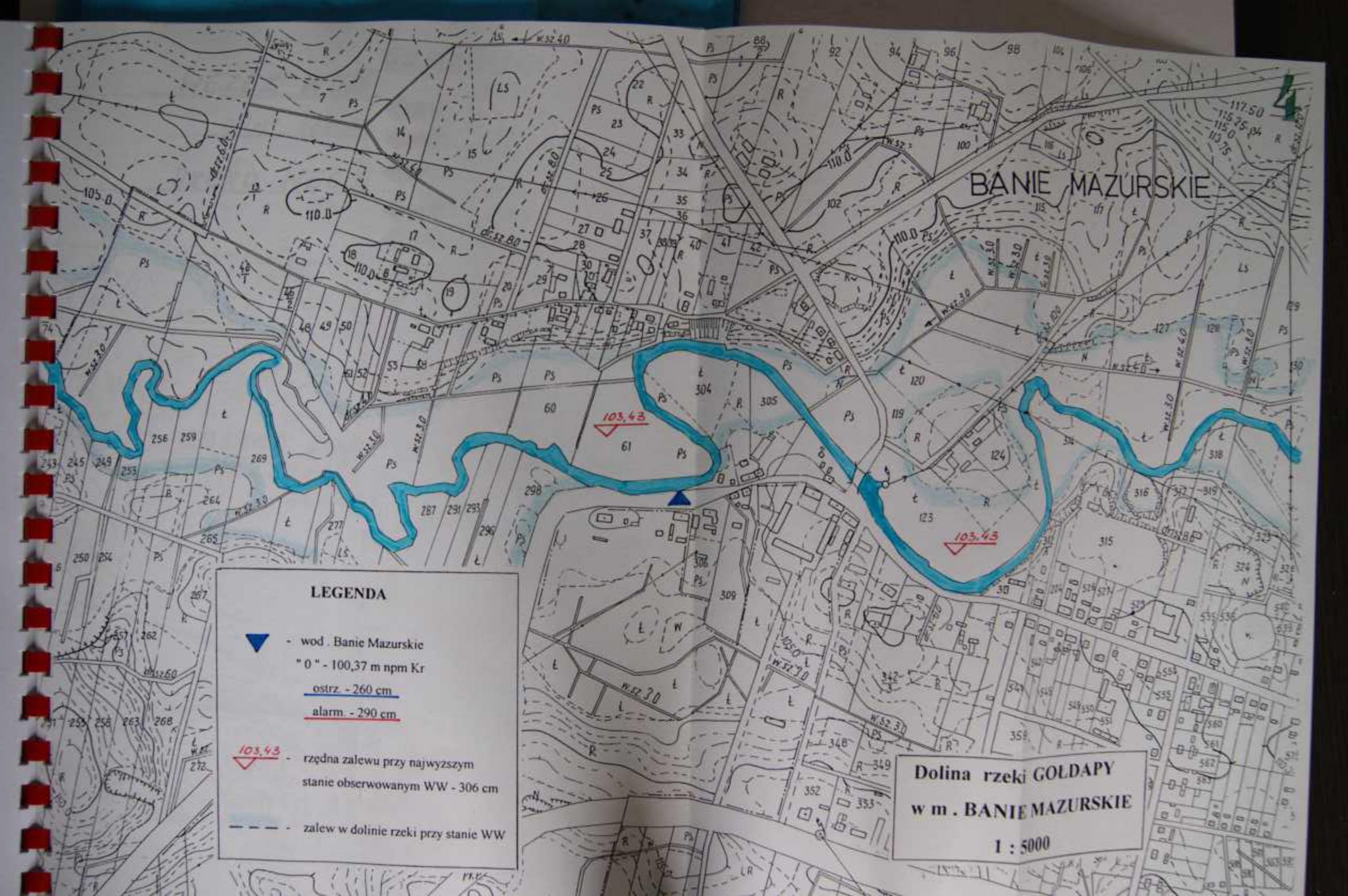
W tym celu należy wykonać przelewy wałowe na stanowiskach górnych elektrowni wodnej Brożajcie i jazie Mieduniszki, które w warunkach powodziowych odprowadzą część przepływu Kan. Brożajckiego i Węgorapy do starorzecza lub też – co jest bardziej uzasadnione – wbudować w wały ochronne mnichów pozwalających na nieograniczone

zasilanie starorzecza w wodę / w różnych okresach roku w zależności od potrzeb/ i wykorzystanie gospodarcze pętli np. stawy rybne, agroturystyka, zorganizowane kąpieliska.
Obszary zagrożenia powodziowego z istniejącą i proj. zabudową hydrotechniczną oraz ukazaniem możliwości retencjonowania wody przedstawiono na załączonych mapach obejmujących dolinę Gołdapy w m. Banie Mazurskie 1:5 000 oraz dolinę Węgorapy w m. Mieduniszki 1:10 000.

Kompleksowe zagospodarowanie zlewni rzeki Węgorapy i racjonalne gospodarowanie jej zasobami w rejonie pogranicza wymaga stałej współpracy ze stroną rosyjską. Współdziałanie to winno obejmować w pierwszym rzędzie utrzymanie drożności koryta rzeki na odcinku granicznym oraz zsynchronizowanych działań na istniejących piętrzeniach, szczególnie w okresie wzbrań i przy stanach niskich, celem przeciwdziałania powodziom i uniknięcia niedoborów wody.
Niezbędne jest zatem utrzymywanie stałych kontaktów roboczych służb wodnych po obydwu stronach pogranicza (z naszej strony współpracę na wodach granicznych prowadzi i koordynuje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – Inspektorat w Giżycku) w zakresie pełnej informacji hydrologicznej – bieżące informacje wodowskazowe, aktualne możliwości zrzutu, konieczność zasilania przepływu itp.
Możliwości retencjonowania wód powierzchniowych na terenie gm. Banie Mazurskie i gospodarczo-przyrodniczego ich zagospodarowania nie są w pełni wykorzystane.
Do tego celu można przystosować rzeki, jeziora i szereg naturalnych użytków wodnych wyposażając je w zastawki na odpływach.
Zmagazynowanie w okresie spływu wiosennego wymiernych zasobów wodnych i następnie sterowanie ich odpływem wyrówna w skali roku warunki siedliskowe w zasięgu ich oddziaływania oraz pozwoli na zagospodarowanie wód dla potrzeb rolnictwa, rybactwa, ludności.
Działania te wymagają opracowania projektów warunków korzystania z dorzecza i bilansowania wód powierzchniowych i podziemnych, co opiniuje, kieruje i koordynuje wspomniany wyżej RZGW Warszawa – Inspektorat w Giżycku.

* Melioracje proekologiczne i ochrona terenów pojeziernych.

Dotychczasowe koncepcje melioracji gruntów ornych zmierzały do intensywnego ich odwodnienia, co wynikało głównie z warunku intensyfikacji rolnictwa. W dalszej perspektywie przewidywano szeroki zakres nawodnienia gruntów, głównie za pomocą

BANIE MAZURSKIE
LEGENDA
- wod . Banie Mazurskie
" 0 " - 100,37 m npm Kr
ostrz. - 260 cm
alarm. - 290 cm
103,43
- rzędna zalewu przy najwyższym stanie obserwowanym WW - 306 cm
- zalew w dolinie rzeki przy stanie WW
Dolina rzeki GOŁDAPY
w m . BANIE MAZURSKIE
1 : 5000

WĘZEŁ WODNY MIEDUNISZKI

Obiekt zagrożony powodzią

1:10 000

Rzeka WĘGORAPA

Oznaczenia

Budowle hydrotechn.

1 — Jaz Międuniszki n. Węgorapa km 1+350
2 — Jaz hydroelektrowni kan. Brzozajcki km 0+100
3 — Jaz betonowy kan. Brzozajcki km 0+690
4 — Upust proj. — mnich żelbet. od NG jazu Międuniszki
5 — Upust proj. — mnich żelbet. od NG hydroelektrowni

Rozrząd wody

A — Dopływ rzeki Węgorapy do węzła wodnego
B — Kanał Brzozajcki — dopływ części wód n. Gołdapy
C — Odpływ n. Węgorapy w kierunku n. Pregoły
D — Proj. odpływ ulgowy NG jazu Międuniszki
E — Proj. odpływ ulgowy NG hydroelektrowni
F — Odpływ wód z obszaru retencyjnego n. Węgorapy
G — Wodowskaz Międuniszki n. „0" — 86,22 m npm Kr stan ostrzegawczy — 400 cm

urządzeń deszczownianych. Dla potrzeb państwowych gospodarstw wielkoobszarowych uprawianych ciężkim sprzętem w ramach melioracji, likwidowano małe cieki naturalne, oczka wodne, mokradła śródpolne, zadrzewienia i zakrzaczenia kępiaste.

Szacuje się, że wskutek tych działań zlikwidowano na Pojezierzu Mazurskim 70 – 80% oczek wodnych i mokradeł śródpolnych w stosunku do pierwotnego ich stanu.

Ponieważ są to użytki typowe dla krajobrazu Pojezierza Mazurskiego /budujące przestrzeń tego regionu/, a z punktu widzenia gospodarki wodnej użytki decydujące o naturalnych możliwościach retencyjnych zlewni, należy je w miarę możliwości renaturalizować i reaktywować poprzez wprowadzenie proekologicznych zabiegów melioracyjnych.

Ponieważ metoda melioracji ekologicznych jest tylko jednym ze środków skutecznej ochrony środowiska, oczywistym jest, że zakres możliwości jej stosowania winny poprzedzić prace badawcze w dziedzinie kształtowania warunków hydrologicznych, przyrodniczych i rolniczych w danej zlewni.

Tak rozumiane zabiegi melioracyjne winny polegać na:

- ograniczeniu lub całkowitym zaniechaniu melioracji tzw. terenów trudnych (bagien i mokradeł),
- regeneracji niektórych osuszonych jezior (np. jez. Żabinskiego) na potrzeby rybactwa, rolnictwa, energetyki wodnej i rekreacji,
- rekonstrukcji zniszczonych młynów wodnych (np. w Sapałówce na Gołdapie) dla powiększenia retencji zbiornikowej i na potrzeby energetyki wodnej
- regeneracji osuszonych przez melioracje oczek wodnych i mokradeł śródpolnych – w tym przypadku niezbędne są badania o charakterze ekologiczno-krajobrazowym dotyczące przyszłego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- powiększeniu możliwości retencjonowania wód w zbiornikach jeziorowo-rzecznych, na terenach bagiennych i pojeziernych położonych w strefie oddziaływania wód oraz w glebach rolno-leśnych poprzez zabiegi agro- i fitomelioracyjne.

Kształtowanie rolniczo-przyrodniczej przestrzeni w naszym regionie z punktu widzenia gospodarki wodnej winno być ukierunkowane na całościowe ujmowanie problemów zarówno gospodarczych, jak i przyrodniczych w obrębie poszczególnych zlewni – w gm. Banie Mazurskie jest to dorzecze Węgorapy z głównym jej dopływem rzeką Gołdapą.

Melioracje proekologiczne dotyczą głównie zdrenowanych gruntów ornych na terenach użytkowanych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne – obszary zdrenowane oznaczono na mapach 1:50 000 i 1:25 000.

W niniejszym opracowaniu pragniemy zwrócić uwagę na jeszcze jeden problem, a mianowicie na tereny położone przy zbiornikach wodnych i jeziorach, sztucznie zalądowione części wód powierzchniowych, zbudowane z utworów hydrogenicznych i znajdujące się stale w zasięgu oddziaływania wód. Są to użytki o podstawowym znaczeniu w zakresie retencjonowania wód, zaliczane do tzw. zlewni chronionej, a jednocześnie stanowiące naturalną otulinę i strefę buforową ograniczającą dopływ związków biogennych ze zlewni do zbiorników wodnych.

W związku z powyższym należy je objąć strefą ochroną wód powierzchniowych i wyłączyć z zabudowy do której i tak się nie nadają z uwagi na nienośne grunty organiczne.

Użytki te występują z reguły przy wszystkich wodach powierzchniowych, a w niniejszym opracowaniu przedstawiono je kolorem żółtym na mapie 1:10 000 obejmującej zlewnię rzeki Wicianki, gdzie zajmują rozległe powierzchnie.

* Stawy rybne

Na obszarze gm. Banie Mazurskie istnieją możliwości do tworzenia zarówno dużych gospodarstw rybackich, jak i małych stawów przyzagrodowych.

Gospodarstwa stawowe można lokalizować:

- przy jazach do nawodnień, wykorzystując istniejące ujęcia wody, doprowadzalniki, rowy odwadniające,
- na części użytków zielonych nawadnianych wyłączonych z nawodnień,
- przy istniejących i projektowanych elektrowniach wodnych – przykładem może być elektrownia Grunajki,
- w starorzeczach pozostałych po regulacji rzek np. w pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek,
- w obrębie zanikowych jezior i gruntów pojeziornych – jez. Żabińskie,
- z wykorzystaniem lokalnych zbiorników wodnych, mokradeł, oczek wodnych i potorfii.

Wskazana jest szczegółowa lustracja wód i użytków wodnych na terenie gminy pod kątem możliwości zakładania stawów rybnych i fachowe doradztwo służby rolnej UG Banie Mazurskie zachęcające rolników do tworzenia takich gospodarstw – głównie nawet tych drobnych zajmujących się np. agroturystyką dla wzbogacenia oferty usług turystycznych (sportowy połów ryb).

LEGENDA
- zanikowe jez. Żabińskie
- zastawka
- mała elektrownia wodna
- stawy rybne
- tereny pojeziorne w zasięgu oddziaływania wód jeziora
Starorzecze WĘGORAPY
Zlewnia rzeki WICIANKI
1 : 10 000

* Energetyka wodna

Wykorzystanie energetyczne istniejących piętrzeń i dalsza hydroenergetyczna zabudowa rzek, są to czynniki ukierunkowane na kompleksowe hydrologiczne zagospodarowanie zlewni.
Wg badań Z. Nowickiego [6] moc potencjalna dorzecza Węgorapy (łącznie z Kan. Mazurskim) osiąga wartość 4,3 tys. kW, a rozmieszczenie elektrowni wodnych w zlewni Gołdapy daje możliwość wykonania zbiorników rolniczo-energetycznych o łącznej pojemności użytecznej 17,2 mln m^3.
Rozmieszczenie elektrowni wodnych (istniejących i planowanych) na Pojezierzu Mazurskim przedstawia załączona mapa „Program budowy elektrowni wodnych „ [6]

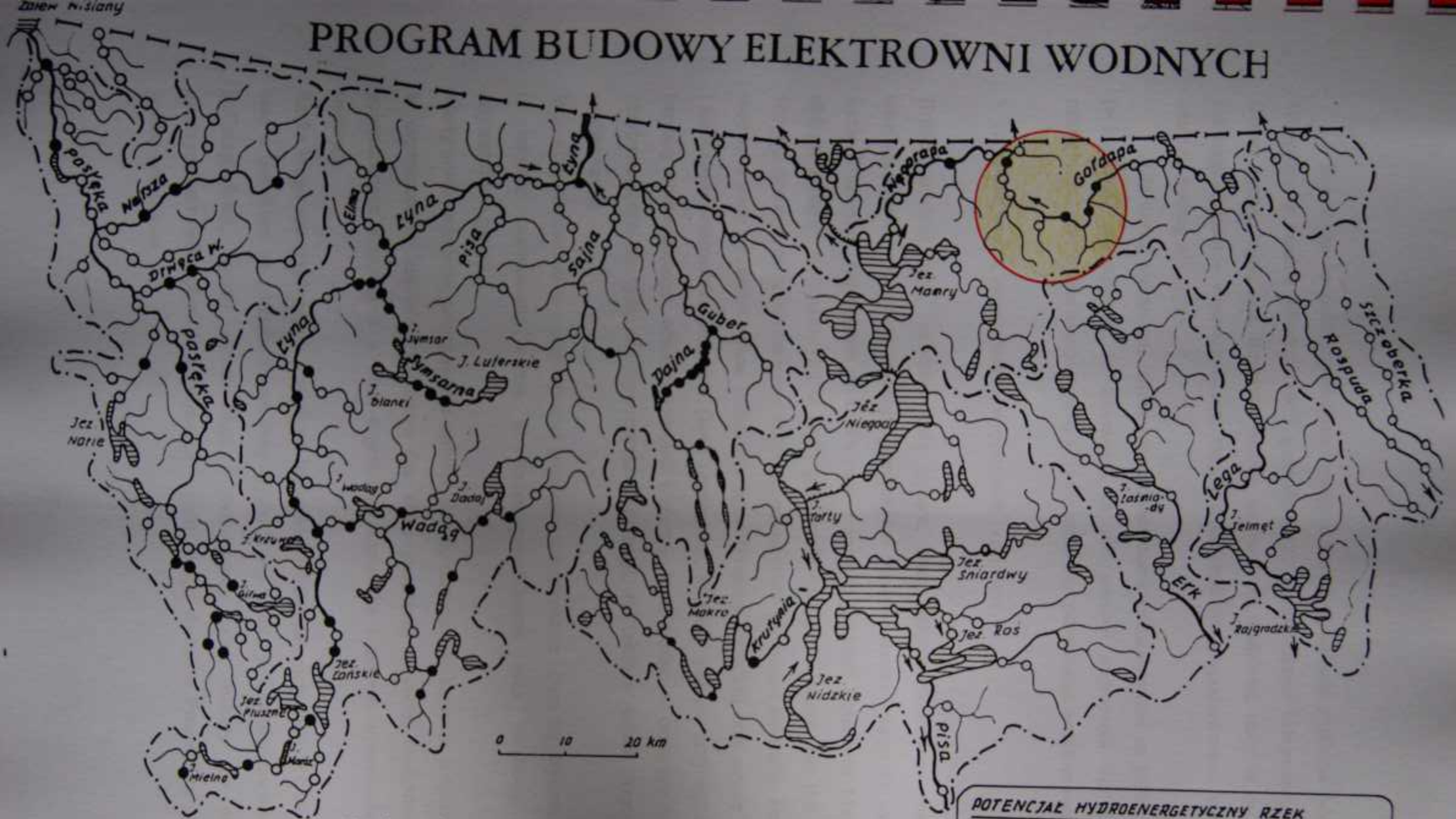
Na rzekach gm. Banie Mazurskie obok już istniejących siłowni wodnych, istnieją możliwości budowy kolejnych. Uzyskano pozwolenie wodnoprawne na wykonanie piętrzeń do celów energetyki wodnej na rzece Gołdapie w m. Sapałówka w km 28 + 980 oraz w tejże samej miejscowości w km 28 + 350, gdzie jednocześnie nastąpi reaktywacja piętrzenia dawnego młyna wodnego i rekonstrukcja samego obiektu – inicjatywa godna pochwały i naśladownictwa.

Najpoważniejszym przedsięwzięciem w zakresie energetyki wodnej na sieci hydrograficznej gm. Banie Mazurskie, jest planowana budowa elektrowni wodnej na Kanale Brożajckim w km 0 + 684. Inwestor jest właścicielem innej elektrowni wodnej położonej niżej na tym samym kanale w km 0 + 116. Na obiekcie tym wykorzystującym piętrzenie do rzędnej 92,80m npm Kr, ze względu na mały spad – 3,80m – produkcja energii elektrycznej jest mało opłacalna, a nade wszystko występuje tu duży przepływ jałowy – większość wody odpływa bezproduktywnie jazem zamiast przez przełyk elektrowni. Nowa inwestycja planowana z wykorzystaniem istniejącego stopnia wodnego w km 0 + 684 pozwoli na piętrzenie wody do rzędnej 98,70m npm i uzyskanie wysokości energetycznej 9,50m – ist. elektrownia w km 0 + 116 byłaby wówczas wyłączona z eksploatacji.

Projektowana elektrownia wodna wyposażona w dwa turbozespoły z turbinami Kaplana osiagnie moc 1,9 MW, a jej roczna produkcja energii elektrycznej wyniesie ok. 3100 MWh.

Zamierzenie to stanowi przykład pozytywnego i konstruktywnego myślenia, gdyż oprócz wymiernych korzyści gospodarczych pozwoli na kompleksowe i pełne wykorzystanie wody odpływającej dotąd jałowo poza granicę kraju – lepsze wykorzystanie przepływu Kan. Brożajckiego przy jednoczesnym zachowaniu istniejących ujść wody do nawodnień użytków zielonych.

PROGRAM BUDOWY ELEKTROWNI WODNYCH

Elektrownie wodne:

- ● istniejące lub w budowie na koniec 1998 r.
- ○ planowane do wykonania

— Gmina Banie Mazurskie

POTENCJAŁ HYDROENERGETYCZNY RZEK POJEZIERZA MAZURSKIEGO	
Ilość obiektów	482
Sumaryczna moc	74 300 kW
Wskaźnik zabudowy zlewni	39.4 km²/obiekt

N/9 Z. Nowickiego

Realizując to zadanie wskazane byłoby również wykonanie zasilania odciętej pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek i gospodarczego wykorzystania kierowanej tam wody (stawy rybne, kąpieliska, turystyka wodna, ochrona ppowodziowa terenów w Obwodzie Kaliningradzkim) – wówczas można mówić o racjonalnym gospodarowaniu wodą w tym układzie hydrograficznym.

Dla nowej elektrowni opracowana została ocena oddziaływania na środowisko [14] (w konkluzji stwierdzono, że inwestycja ta nie stanowi zagrożenia dla środowiska naturalnego) oraz operat wodnoprawny [15] dla uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

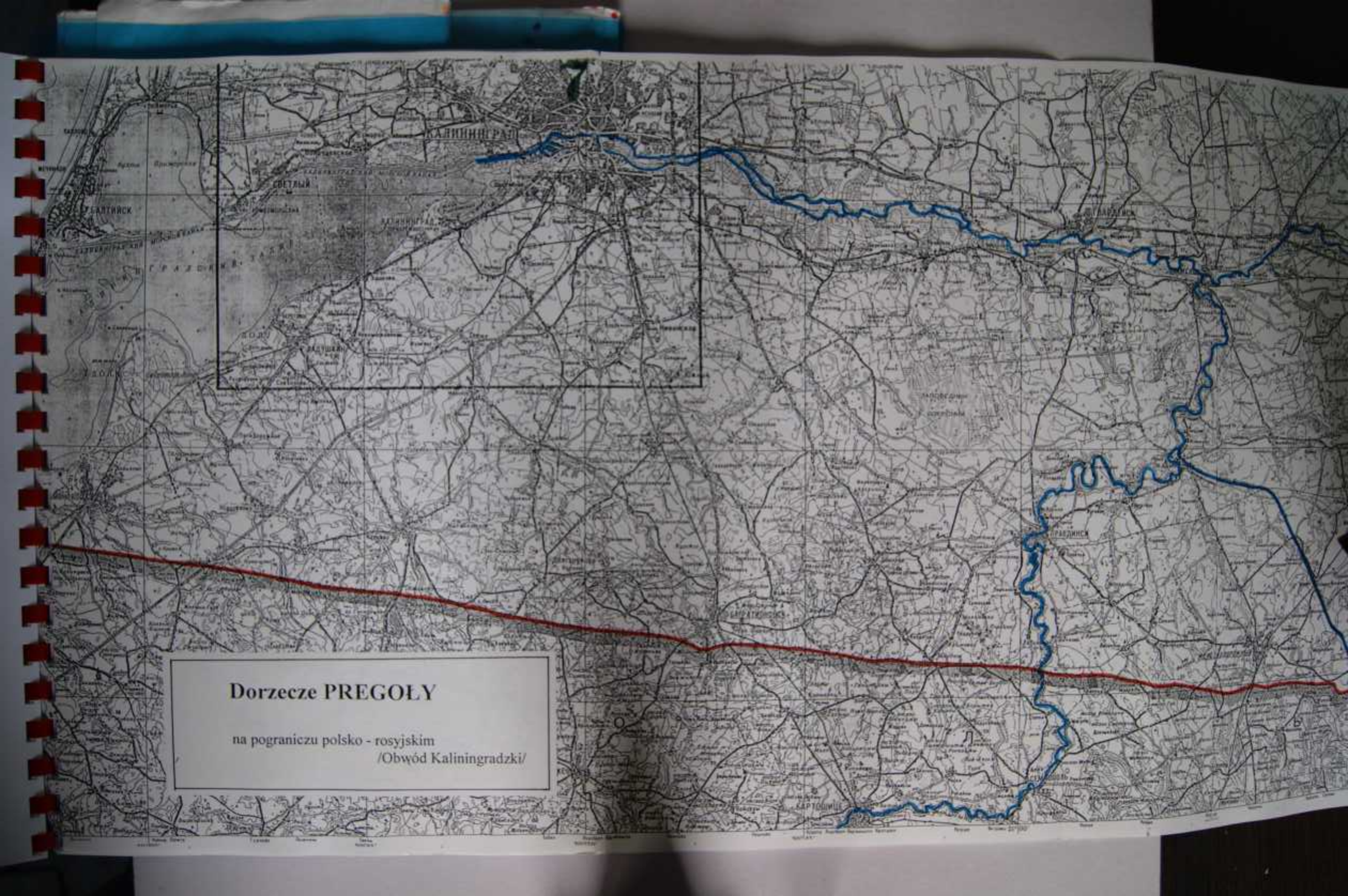
* Turystyka wodna, agroturystyka, wypoczynek i rekreacja.

Krótkie odcinki rzek, nieliczne małe jeziora, brak dużych zbiorników wodnych to uwarunkowania w pewnym stopniu ograniczające rozwój masowej turystyki wodnej gm. Banie Mazurskie, szczególnie w konkurencji z innymi gminami Pojezierza Mazurskiego, obficiej z reguły wyposażonymi w wody powierzchniowe przez naturę. Nie jest to jednak pozycja stracona, gdyż urozmaicony krajobraz polodowcowy, rozległe mokradła, liczne oczka wodne, a nade wszystko piękne kompleksy leśne (Puszcza Borecka) oraz czyste powietrze i nieskażone środowisko naturalne (brak przemysłu), to atuty mogące przyciągnąć turystę bardziej wymagającego, ceniącego spokój i ciszę – o co trudno w turystyce masowej – przybywającego nie tylko dla wypoczynku i rekreacji, ale także w celach przyrodniczo – poznawczych.

Warunki podstawowe to – przynajmniej sezonowa infrastruktura i baza turystyczna, fachowo i ciekawie opracowana oferta turystyczno-przyrodnicza oraz promocja walorów turystycznych gminy.

Wody powierzchniowe gminy można wykorzystać do rozwoju kajakarstwa, wioślarstwa oraz w ograniczonym zakresie żeglarstwa (na kilku jeziorach) a także wędkarstwa i dla powszechnego korzystania z wód, organizując kąpieliska i akweny uprawiania sportów wodnych.

Rzeka Węgorapa wypływająca z wielkich Jezior Mazurskich daje połączenie z tymi jeziorami oraz z Bałtykiem za pośrednictwem Pregoły, do której wpada w Czerniachowsku (Obwód Kaliningradzki), tworzy zatem długi i malowniczy szlak wodny do organizacji międzynarodowych spływów kajakowych – patrz: mapa dorzecza Pregoły na pograniczu polsko - rosyjskim.

КАЛИНИНГРАД
СВЕТЛЫЙ
ПРАВДИНСК
Dorzecze PREGOŁY
na pograniczu polsko - rosyjskim
/Obwód Kaliningradzki/

Gmina
BANIE MAZURSKIE
A
B

Dla potrzeb kajakarstwa i sportów wodnych można wykorzystać i zagospodarować szlak wodny Gołdapy i Kanału Brożajckiego.

Ten ostatni – w przypadku wybudowania elektrowni wodnej w km 0 + 684 opisanej w niniejszym opracowaniu – będzie można wykorzystać do organizacji regat kajakowych i wioślarskich. Powstanie bowiem prosty tor wodny szer. 15 – 20 m o wyrównanym zwierciadle wody (rz. 98,70) i długości kilku km (stopień „Halina" będzie zatopiony) na którym można będzie organizować regaty i zawody pływackie.

Do lokalnych imprez wodnych i spływów nadaje się również 14-to kilometrowe starorzecze Węgorapy koło Mieduniszek. W gm. Banie Mazurskie brak jest zorganizowanych kąpielisk i miejsc wypoczynku nad wodą dla miejscowej ludności i turystów.

W tym celu można w wybranych miejscach urządzić kąpieliska poza korytem rzeki zasilane wodą z rzeki, podobnie jak to praktykowane jest nad rzeką Pisą, bądź też w dolinie Gołdapy w Baniach Mazurskich utworzyć zalew przystosowany do powszechnego korzystania z wody. Wstępna lokalizację takiego zalewu przedstawiono na mapie 1:5 000.

— — proj. piętnenie

Zorganizowane kąpieliska można tworzyć również przy istniejących piętrzeniach (z wykorzystaniem doprowadzalników), na jeziorach i oczkach wodnych, w pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek.

Ważnym zagadnieniem w turystycznym zagospodarowaniu gminy jest rozwój agroturystyki. Specjalistyczne gospodarstwa rolne utworzone w dolinach rzek na terenach nawadnianych, oprócz hodowli bydła, mogłyby świadczyć również usługi w zakresie agroturystyki – zorganizowana baza noclegowa, stawy rybne (sportowy połów ryb), kąpieliska wykonane przy jazach piętrzących, lokalne spływy i wycieczki kajakowe.

Przykładem kompleksowego zagospodarowania wód na terenie gminy niech będzie stopień wodny w Grunajkach, gdzie powstała elektrownia wodna, poniżej na odpływie tworzone są stawy rybne, a zalew (wg informacji uzyskanych od właściciela stopnia) i tereny przyległe będą miejscem rekreacji i wypoczynku nad wodą – plaża, kąpielisko, sporty wodne, domki campingowe.

Organizacja agroturystyki wskazana jest również na urozmaiconych krajobrazowo, południowych terenach gminy, położonych w sąsiedztwie Puszczy Boreckiej.

W warunkach hydrograficznych i przyrodniczych gminy, planując jej zagospodarowanie turystyczne, liczyć należy – podkreślono to już na wstępie–na turystę ukierunkowanego, turystę „przyrodnika" i „samotnika" pragnącego wypoczywać z dala od zatłoczonych w sezonie popularnych letnisk oraz na grupy zorganizowane – spływy kajakowe, wczasy wędkarskie itp.

mgr inż. Stanisław Konior
upr. bud. i projekt. Nr SUW/79/83
(Dz. U. Nr 6, poz. 46)

Giżycko, kwiecień 2 000r.

LITERATURA

1. Praca zbiorowa. 1983. Podział hydrograficzny Polski. IMGW
2. Roczniki hydrograficzne . IMGW
3. 1987. Decyzja wodnoprawna na korzystanie z Wód Wielkich Jezior Mazurskich. UW Suwałki
4. 1973. Decyzja wodnoprawna na piętrzenie i pobór wody z jazów na rzekach: Węgorapa, Gołdapa i Kanał Brożajcki. PWRN Olsztyn
5. H. Solarski, Z. Nowicki . 1990. Możliwości retencyjne oczek wodnych i mokradeł na Pojezierzu Mazurskim, ART. Olsztyn
6. Z. Nowicki 1990. Retencjonowanie wód w zbiornikach jeziorowo-rzecznych na Poj. Mazurskim. ART. Olsztyn
7. 1989 –96. Decyzje wodnoprawne dotyczące elektrowni wodnej na Kanale Brożajckim. UW Suwałki.
8. 1999. J.w. Starostwo Powiatowe w Giżycku
9. 1996 – 97. Decyzje wodnoprawne dotyczące małych elektrowni wodnych na rzece Gołdapie: Grunajki i Szapałówka. UW Suwałki
10. T. Kiciński 1994. Zabezpieczenie przeciwpowodziowe dolin rzek Gołdapy i Węgorapy. WZIR Suwałki.
11. 1996. Plan ochrony przeciwpowodziowej woj. suwalskiego. UW Suwałki.
12. Uchwała Nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku z dn. 27.04.1999r. w sprawie zakresu używania silników spalinowych do napędu jednostek pływających – wykaz akwenów objętych zakazem.
13. Z. Nowicki, J. Cymes, 1997. Ochrona i waloryzacja przestrzeni krajobrazowej na Poj. Mazurskim. ART. Olsztyn
14. J. Wencewicz. 1999. Wpływ spiętrzenia wody w Kan. Brozajckim w km 0+116 do rz. 98,70 na środowisko naturalne.
15. R. Bejnar. 2000. Operat wodnoprawny na piętrzenie wody do celów energetycznych na Kan. Brożajckim w km 0+684.

ZAŁĄCZNIKI

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: MIEDUNISZKI
Rzeka (jezioro): WĘGORAPA
Dorzecze: Pregoła

Km: 97.6
A: 1580.0 km²
PZ: 86.22 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 21°58'55"
szerokość: 54°19'38"

Elementy obserwowane: H Q TW
Rodzaj posterunku: S
Wyposażenie:

Lp.: 489/WISŁA
Kod: 69780003
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Banie Mazurskie
Powiat:

Rok założenia: 1962
Antropopresja: Z
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1962-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1963-90	
WWW	475	WWQ	86.3
		SWQ	51.4
		SSQ	11.9
		SNQ	3.29
NNW	121	NNQ	0.90

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: BANIE MAZURSKIE
Rzeka (jezioro): GOŁDAPA
Dorzecze: Węgorapa

Km: 19.2
A: 547.6 km²
PZ: 100.37 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 22°01'45"
szerokość: 54°14'55"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku: S
Wyposażenie:

Lp.: 492/WISŁA
Kod: 69650025
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Banie Mazurskie
Powiat:

Rok założenia: 1950
Antropopresja: N
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1950-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1951-90	
WWW	306	WWQ	48.8
		SWQ	27.3
		SSQ	4.78
		SNQ	1.20
NNW	92	NNQ	0.50

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: GOLDAP
Rzeka (jezioro): GOLDAPA
Dorzecze: Węgorapa

Km: 54.8
A: 268.6 km²
PZ: 147.20 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 22°20'00"
szerokość: 54°18'50"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku:
Wyposażenie:

Lp.: 491/WISŁA
Kod: 69550105
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Goldap m.
Powiat:

Rok założenia: 1972
Antropopresja: N
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1972-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1975-90	
WWW	230	WWQ	22.2
		SWQ	13.6
		SSQ	2.37
		SNQ	0.66
NNW	81	NNQ	0.39

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi: -

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: JURKISZKI
Rzeka (jezioro): JARKA(GOLDAPA)
Dorzecze: Węgorapa

Km: 59.4
A: 220.1 km²
PZ: 152.47 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 22°22'05"
szerokość: 54°18'30"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku:
Wyposażenie:

Lp.: 490/WISŁA
Kod: 69550059
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Goldap
Powiat:

Rok założenia: 1954
Antropopresja: N
Typ zlewni: nizinna

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1954-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1961-90	
WWW	230	WWQ	26.2
		SWQ	15.0
		SSQ	1.74
		SNQ	0.30
NNW	0	NNQ	0.14

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

Charakterystyczne Stany Wody dla Sygnalizacyjnych Posterunków Wodowskazowych

Lp.	Wodowskaz	Rzeka	Km biegu rzeki	Pow. zlewni rzeki	Rzędna zera	Alarm	Ostrz	WW	SWW	Gr. górna SW	SW	Gr. dolna SW	SNW	NW	Obliczone z lat	Abs. Max	Data	Abs. Min	Data
1.	Sztabin	Biebrza	102,5	846,00	114,62	190	170	226	175	126	100	73	56	26	1947-1997	226	1958,02,22	26	1992,08,10
2.	Dębowo	Biebrza	84,2	2322,00	108,15	300	270	331	274	197	178	140	118	98	1946-1997	331	1979,03,31	98	1991,10,24
3.	Osowiec	Biebrza	50,3	4365,00	103,53	410	380	496	399	342	312	262	225	165	1947-1997	496	1979,04,01	165	1969,08,09
4.	Burzyn	Biebrza	8,5	6900,00	98,84	400	380	497	348	289	243	198	148	92	1947-1997	497	1979,04,02	92	1969,08,11
5.	Augustów	Jez.Necko(Netta)		907,00	118,29	430	420	478	410	394	384	368	361	305	1946-1997	478	1979,04,05	294	1945,09,14
6.	Rajgród	Jez. Rajgrodzkie	33,2	749,00	116,07	240	225	278	230	198	179	161	132	94	1954-1997	278	1979,04,11	94	1954,10,10
7.	Ełk	Jez. Ełk	51,9	967,00	118,53	235	220	249	191	169	158	142	129	90	1951-1997	249	1979,04,17	90	1991,10,14
8.	Giżycko	Kan. Giżycki	142,2	2,90	114,66	140	120	173	132	124	112	108	91	58	1947-1997	209	1846,04,01	58	1964,11,12
9.	Mikołajki	Jez. Mikołajskie	103,4	1798,00	115,14	120	110	124	84	80	66	63	45	10	1947-1997	178	1844,08,31	10	1964,11,07
10.	Pisz	Pisa	78,1	3024,00	113,67	190	170	192	138	113	89	79	39	0	1947-1997	237	1844,08,17	0	1997,05,24
11.	Piaki	Pisa	37,7	3562,00	104,87	240	210	266	204	174	133	129	86	63	1948-1997	266	1981,12,27	63	1992,07,21
12.	Dobrylas	Pisa	12,1	4061,00	97,92	290	250	334	265	211	176	145	120	81	1946-1997	334	1979,03,29	81	1997,05,30
13.	Przystań	Jez. Mamry		621,00	114,39	180	160	198	158	151	138	134	116	83	1948-1997	198	1957,10,13	83	1964,11,14
14.	Miedunszki	Węgorapa	97,6	1580,00	86,22	450	400	475	403	300	227	182	144	121	1963-1997	475	1979,04,06	121	1971,08,04
15.	Jurkiszki	Jarka	59,4	220,00	152,47	190	170	230	192	104	73	53	37	0	1955-1997	230	1960,12,05	0	1955,08,10
16.	Banie Mazur.	Gołdapa	19,2	548,00	100,37	290	260	306	267	199	160	135	124	92	1951-1997	306	1957,08,16	92	1967,09,01

TABELA OBJĘTOŚCI PRZEPŁYWU

Posterunek: Mieduniszki Węgorapa

STAN cm	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
120	0.700	0.750	0.800	0.850	0.900	0.950	1.00	1.05	1.10	1.15
130	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	1.55	1.60	1.65
140	1.70	1.75	1.80	1.85	1.90	1.95	2.00	2.05	2.10	2.15
150	2.20	2.26	2.32	2.38	2.44	2.50	2.56	2.62	2.68	2.74
160	2.80	2.86	2.92	2.98	3.04	3.10	3.16	3.22	3.28	3.34
170	3.40	3.49	3.57	3.66	3.74	3.83	3.91	4.00	4.08	4.17
180	4.25	4.34	4.44	4.53	4.63	4.72	4.82	4.91	5.01	5.10
190	5.20	5.29	5.39	5.48	5.58	5.67	5.77	5.87	5.96	6.06
200	6.15	6.25	6.35	6.45	6.55	6.65	6.75	6.85	6.95	7.05
210	7.15	7.26	7.37	7.48	7.59	7.70	7.81	7.92	8.03	8.14
220	8.25	8.36	8.48	8.59	8.71	8.82	8.94	9.05	9.17	9.28
230	9.40	9.53	9.66	9.79	9.92	10.0	10.2	10.3	10.4	10.6
240	10.7	10.8	11.0	11.1	11.2	11.3	11.5	11.6	11.7	11.9
250	12.0	12.1	12.3	12.4	12.5	12.7	12.8	12.9	13.0	13.2
260	13.3	13.4	13.6	13.7	13.8	14.0	14.1	14.2	14.3	14.5
270	14.6	14.7	14.9	15.0	15.2	15.3	15.4	15.6	15.7	15.9
280	16.0	16.1	16.3	16.4	16.6	16.7	16.8	17.0	17.1	17.3
290	17.4	17.5	17.7	17.8	18.0	18.1	18.2	18.4	18.5	18.7
300	18.8	18.9	19.1	19.2	19.4	19.5	19.7	19.8	20.0	20.1
310	20.3	20.4	20.6	20.7	20.9	21.0	21.2	21.3	21.5	21.6
320	21.8	22.0	22.1	22.3	22.4	22.6	22.8	22.9	23.1	23.2
330	23.4	23.6	23.7	23.9	24.0	24.2	24.4	24.5	24.7	24.8
340	25.0	25.2	25.3	25.5	25.6	25.8	26.0	26.1	26.3	26.4
350	26.6	26.8	27.0	27.2	27.4	27.6	27.7	27.9	28.1	28.3
360	28.5	28.7	28.9	29.1	29.3	29.5	29.7	29.9	30.1	30.3
370	30.5	30.7	30.9	31.2	31.4	31.6	31.8	32.0	32.3	32.5
380	32.7	33.0	33.2	33.5	33.7	34.0	34.2	34.5	34.7	35.0
390	35.2	35.5	35.7	36.0	36.2	36.5	36.8	37.0	37.3	37.5
400	37.8	38.1	38.3	38.6	38.9	39.1	39.4	39.7	40.0	40.2
410	40.5	41.0	41.5	42.0	42.5	43.0	43.4	43.9	44.4	44.9
420	45.4	45.9	46.5	47.0	47.6	48.1	48.6	49.2	49.7	50.3
430	50.8	51.4	52.0	52.6	53.2	53.9	54.5	55.1	55.7	56.3
440	56.9	57.6	58.3	59.0	59.7	60.4	61.0	61.7	62.4	63.1
450	63.8	64.6	65.4	66.1	66.9	67.7	68.5	69.3	70.0	70.8
460	71.6	72.4	73.2	73.9	74.7	75.5	76.3	77.1	77.8	78.6
470	79.4	80.2	81.0	81.8	82.6	83.4	84.2	85.0	85.8	86.6
480	87.4	88.2	89.0	89.9	90.7	91.5	92.3	93.1	94.0	94.8
490	95.6	96.4	97.3	98.1	99.0	99.8	101	101	102	103
500	104									

Profil wod. BANIE MAZURSKIE rz. GOŁDAPA

km 19,2

Rzeka GOŁDAPA
Wodowskaz BANIE MAZURSKIE

Powierzchnia zlewni A = 548 km²
Kilometr biegu rzeki = 19,2

Tablica 1

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE, ŚREDNIE I MINIMALNE W LATACH 1966 – 1970

(m³/s)

Rok hydrologiczny	Oznaczenie przepływu	Miesiące												Półrocza		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
1966	Max	2,99	4,95	4,32[x]	17,6	15,7	11,9	3,98	2,88	4,32	4,32	2,66	2,15	17,6	4,32	17,6
	Śr	2,16	2,76	3,25	4,95	9,06	6,92	3,03	2,26	2,51	2,39	1,87	1,22	4,85	2,22	3,52
	Min	1,11[x]	1,17[x]	1,66[x]	2,05[x]	5,51	4,09	2,66	1,78	1,78	1,46	1,20	0,85	1,11[x]	0,85	0,85
1967	Max	7,42	13,4	4,25	8,90	37,8	8,08	6,43	7,97	3,20	1,57	1,49	2,90	37,8	7,97	37,8
	Śr	3,46	5,78	3,28	5,32	21,7	6,60	4,31	3,91	1,87	1,24	1,09	2,13	7,76	2,42	5,07
	Min	1,33	3,95[x]	2,50[x]	2,45[x]	8,30	5,55	2,68	1,80	1,25	1,11	0,75	0,90	1,33	0,75	0,75
1968	Max	3,78	6,30[x]	4,55[x]	14,8[x]	31,0	26,7	6,01	3,25	2,10	2,16	1,68	2,92	31,0	6,01	31,0
	Śr	2,75	4,19	3,16	7,09	10,9	9,03	4,22	2,17	1,85	1,75	1,27	2,14	6,18	2,24	4,20
	Min	1,76	2,85	2,45[x]	3,43[x]	2,64[x]	4,11	3,25	1,46	1,46	1,30	1,11	0,95	1,76	0,95	0,95
1969	Max	2,10	1,66	1,65	2,08	6,00	5,35	4,60	2,40	1,34	1,58	1,74	3,10	6,00	4,60	6,00
	Śr	1,74	1,02	1,18	1,58	2,40	4,18	3,24	1,44	0,87	0,95	1,20	1,67	2,01	1,56	1,79
	Min	1,26	0,62[x]	0,79[x]	1,08[x]	1,50[x]	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,82	1,18	0,62[x]	0,50	0,50
1970	Max	6,32[x]	5,20[x]	2,48[x]	3,37[x]	4,95[x]	35,2	22,0	3,64	2,60	3,96	2,70	10,7	35,2	22,0	35,2
	Śr	4,74	2,43	1,94	2,66	3,48	24,8	8,43	2,82	1,68	2,08	2,03	3,09	6,65	3,37	5,00
	Min	2,40	1,45[x]	1,55[x]	2,00[x]	2,74[x]	4,24	3,40	1,50	1,02	1,42	1,18	2,20	1,45[x]	1,02	1,02

Tablica 2

PRZEPŁYWY CHARAKTERYSTYCZNE Z OKRESU $\frac{1966-1970\ (5\ lat)}{1961-1970\ (10\ lat)}$

(m³/s)

Oznaczenie przepływu	Liczba lat	Miesiące												Półrocza		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
Najwyższy z maksymalnych	5	7,42	13,4	4,55[x]	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	2,70	10,7	37,8	22,0	37,8
	10	12,4	13,4	7,12	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	8,04	10,7	37,8	22,0	37,8
Średni z maksymalnych	5	4,52	6,30	3,45	9,35	19,1	17,4	8,60	4,03	2,71	2,72	2,05	4,35	25,5	8,98	25,5
	10	5,40	6,49	4,17	6,96	14,0	18,8	8,16	3,54	2,41	2,62	2,67	3,72	23,4	8,46	23,5
Średni	5	2,97	3,24	2,56	4,32	9,51	10,3	4,65	2,52	1,76	1,68	1,49	2,05	5,49	2,36	3,92
	10	3,35	3,89	2,79	3,75	7,09	10,7	4,52	2,15	1,62	1,74	1,74	2,24	5,26	2,34	3,79
Średni z minimalnych	5	1,57	2,01	1,79	2,20	4,14	4,30	2,86	1,42	1,20	1,20	1,01	1,22	1,25	0,81	0,81
	10	1,99	2,44	1,68	2,09	3,42	3,86	2,68	1,32	1,17	1,28	1,15	1,55	1,46	0,94	0,94
Najniższy z minimalnych	5	1,11[x]	0,62[x]	0,79[x]	1,08[x]	1,50[x]	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62[x]	0,50	0,50
	10	1,11[x]	0,62[x]	0,79[x]	1,08[x]	1,26[x]	2,34[x]	1,62	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62[x]	0,50	0,50

Tablica 3

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE ROCZNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Okres: 1951 – 1970 Liczba lat: 20

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływ maksymalny m³/s	Błąd średni m³/s
1,0	100	86,8	28,7
2,0	50	76,7	22,5
5,0	20	62,8	15,5
10,0	10	52,0	10,7
25,0	4	37,3	6,39
50,0	2	24,0	4,65

*) Przepływ zaobserwowany w okresie występowania zjawisk lodowych

Tablica 4

PRZEPŁYWY MINIMALNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływy minimalne m³/s	
		roczne z okresu 1961 - 1970 (10 lat)	letnie z okresu 1951 - 1970 (20 lat)
1,0	100		0,43
2,0	50		0,46
5,0	20		0,52
10,0	10		0,58
25,0	4		0,75
50,0	2		0,97

Rzeka WĘGORAPA

Karta identyfikacyjna nr

Jaz MIĘDUNISZKI

Położenie: km - 1,35
Rok budowy - przed 1939r.
Typ konstrukcji - jazo-most betonowy
Zamknięcia główne - zasuny drewniane, dwudzielne
Zamknięcia awaryjne - szandory drewniane od WG i WD.
Napęd zamknięć - ręczny
Klasa budowli - IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej - 19,20m
- całkowite światło jazu - 6,20m
- ilość przęseł i światło przęsła - 2 x 3,10m
- rzędne: progu - 87,81 m npm Kr
  ponuru - 87.81 — " —
  poszuru - 87,07 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych - -
  dolnej kraw. zamknięć całkowicie podniesionych - 90,74 m npm Kr

Piętrzenia i przepływy

- "O" wodowskazu w układzie Kr wodowskaz Międuniszki
  - górnego - ——
  - dolnego - 86,22 m npm Kr
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max - } brak decyzji
  - min - }
- wysokość piętrzenia przy stanie — 90,74 (dolna krawędź zasuw całkowicie podniesionych)
  - max - 2,93 m
  - min -
- spad max - 2,93m
- przepływ max - 89 m^3/s

- most rz. korony — 92,99 m npm Kr
  rz. spodu konstrukcji — 92,07 m npm Kr

Rzeka GOŁDAPA

Załącznik nr

J a z MICZUKI

Położenie: km – 16,70

Rok budowy – przed 1939r.

Typ konstrukcji – jazo-most betonowy

Zamknięcia główne – szandoiy drewniane

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej — 20,60m
- całkowite światło jazu — 6,30m
- ilość przęseł i światło przęsła — 2x3,15m
- rzędne: progu — 98,50 m npm K.
  ponuru — 98,50 — " —
  poszuru — 98,50 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych —
  dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych —

Piatrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego

brak danych

- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max — 100,50 m npm K.
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max — 2,0m
  - min
- spad max — 2,0 m
- przepływ max — 29 m^3/s
- most drewniany na dźwigarach stalowych
  - n. korony – 101,75 m npm K.
  - n. spodu konstr. – 100,99 – " –

Kanał BROŻAJCKI

Załącznik nr

J a z BUDZISKA LEŚNE

Położenie: km - 0,69

Rok budowy – przed 1939.

Typ konstrukcji – jaz betonowy

Zamknięcia główne – zasuwa drewniana dwudzielna

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji – 13.0m
- całkowite światło jazu – 7,10m
- ilość przęseł i światło przęsła – 3 (2,02 + 2×2,54m)
- rzędne: progu /przęsło środkowe/ – 90,11 m npm, 94,09 (przelewy boczne)
  - ponuru – 90,20 – " –
  - poszuru – 90,11 – " –
  - górnej krawędzi zamknięć opuszczonych – 94,09 m npm Kr
  - dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego

  brak danych
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max
  - min

  } brak decyzji wodnoprawnej
- wysokość piętrzenia przy stanie – 94,09 – r. przelewów bocznych
  - max – 3,98m
  - min
- spad max – 3,98m
- przepływ max 46 m^3/s

Załącznik nr

J a z „HALINA"

Położenie: km – 3,37

Rok budowy – przed 1939r

Typ konstrukcji – jaz betonowy

Zamknięcia główne – zasuwa drewniana, dwudzielna

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej – 13,0m
- całkowite światło jazu – 9,0 m
- ilość przęseł i światło przęsła – 3 (2,0 + 2×3,50m)
- rzędne: progu (przęsło środkowe – 93,34 m npm, 91,90 (przęsła boczne)
  - ponuru – 93,34 –"–
  - poszuru – 92,93 –"–
  - górnej krawędzi zamknięć opuszczonych
  - dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego

brak danych

- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max – 91,90 m npm Kr
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max – 2,56 m
  - min
- spad max – 2,56 m
- przepływ max – 24 m^3/s

Załącznik nr

Jaz BĄKOWO / BUKOWO /

Położenie: km – 6,69
Rok budowy – przed 1939r.
Typ konstrukcji – jazo-most betonowy
Zamknięcia główne – iglice drewniane
Zamknięcia awaryjne – brak
Napęd zamknięć – ręczny
Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji – 5,35m
- całkowite światło jazu – 8,0 m
- ilość przęseł i światło przęsła – 1 x 8,0m
- rzędne: progu – 97,89 m npm Kr
  ponuru – 97,70 — " —
  poszuru – 97,00 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych
  dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego – 87,87 m npm
  - dolnego – 87,85 — " —
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max – 100,40 m npm Kr
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max – 2,51 m
  - min
- spad max – 2,51 m
- przepływ max – 59 m^3/s
- most n. korony - 102.81 m npm Kr

2

OCHRONA WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY BANIE MAZURSKIE

Opracowanie:

mgr Maciej Ambrosiewicz
mgr Jerzy Brzozowski
dr Janusz Mackiewicz

Prawa autorskie zastrzeżone
Suwałki 2000

SPIS TREŚCI

Wstęp.....s.
Podstawa opracowania.....s.
Zasób.....s.
Waloryzacja.....s.
Wytyczne.....s.
Plan stref Konserwatorskich .....
Załączniki
wykaz obiektów zabytkowych i kulturowych w mieście i gminie Banie Mazurskie .s.
- Zespoły jednostek architektoniczno - krajobrazowych Z-JARK (tabele).....s.
- Plansze
-zasób oraz jednostki architektoniczno-krajobrazowe,
- wytyczne i Plan stref

Wstęp

Celem opracowania jest omówienie walorów krajobrazu i środowiska kulturowego gminy Banie Mazurskie oraz przedłożenie propozycji mających na celu ich zachowanie.

W pracy zastosowano metodę waloryzacji krajobrazu opracowaną przez profesora Janusza Bogdanowskiego z Politechniki Krakowskiej opartą na wyodrębnieniu wspólnych obszarów pod względem ukształtowania, pokrycia i oddziaływania antropogenicznego. Są to tak zwane jednostki architektoniczno-krajobrazowe. Podstawową zaletą tej metody jest zaadaptowanie geograficznych, przyrodniczych, historycznych i konserwatorskich analiz do systemu planowania przestrzennego.

Opracowanie składa się z części opisowej i 1 planszy /w skali 1: 25 000 /

Podstawa opracowania

- Bogdanowski J. – Projekt standardowego opracowania problematyki ochrony wartości kulturowego krajobrazu i środowiska w studium do planu i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, Studia i Materiały – Krajobrazy nr 12 (24). Ośrodek Zabytkowego Krajobrazu Kulturowego w Warszawie, Warszawa 1996 r
- Dehnen M., Die Kriegsgraben in Ostpreussen von 1914/15, Wurzburg 1966 r.
- Demby R., W Puszczy Straduńskiej, Olecko 1998 r.
- Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, Warszawa 1981 r B., Giży.
- Wakar A., Wilamowski B, Gołdap, Z dziejów miasta i powiatu, Olsztyn 1974 r.
- Gołdap i okolice, praca zbiorowa, Suwałki 1995 r.
- Mapa topograficzna gminy Wieliczki w podziałce 1 : 25 000 opracowana przez OPGK w Warszawie.

- Fortyfikacje XIX i XX-wieczne na obszarze województwa suwalskiego, cz. I i II, praca zbiorowa / maszynopis/.
- Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Suwałkach z 15 marca 1993 r., w sprawie wykazu obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa suwalskiego, Dziennik Urzędu Województwa Suwalskiego nr 11.
- Ochrona wartości krajobrazu i środowiska kulturowego w studium do planu i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy, pod redakcją Z. Myczkowskiego, Studia i Materiały – Krajobrazy nr 18 (30) OZKK w Warszawie, Warszawa 1998 r.
- Ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego woj. suwalskiego, opracowanie zbiorowe, Suwałki 1997 r. (oryginał w archiwum OW SOZ, Delegatura w Suwałkach).
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 40, woj. suwalskie, wyd. ODZ w Warszawie, Warszawa 1986 r.
- Zasoby archiwalne autorów.

Zasób

Historia

Ślady wczesnorolniczych ludów z okresu neolitu (młodsza epoka kamienia) są na terenie gminy Banie Mazurskie nieznane. Nie jest wykluczone, że w tym okresie (V – III tysiąclecia p.n.e.) nadal zamieszkiwały tu ludy pozostające na mezolitycznym etapie rozwoju, którzy przyjęli od rolniczych sąsiadów jedynie umiejętność wytwarzania naczyń glinianych.

Jeszcze bardziej nieczytelna jest sytuacja kulturowa w epoce brązu (1800 – 600 lat p.n.e.), z uwagi na skromne ślady osad z tego okresu. Znaleziska wyrobów brązowych znane są z Grunajek.

W VI wieku p.n.e. na ziemie obecnej Polski północno-wschodniej, południowej Litwy i Okręgu Kaliningradzkiego przywędrowali Bałtowie Zachodni. Stworzyli oni specyficzną dość

bogatą kulturę, która przetrwała aż po wczesne średniowiecze, kiedy to Jaćwięgowie ulegli podbojowi krzyżackiemu. Fakt, iż na terenie gminy Banie Mazurskie nie zarejestrowano dotąd stanowisk archeologicznych z wczesnej epoki żelaza, okresu rzymskiego i okresu wędrówek ludów, spowodowany jest niewątpliwie niewystarczającym stanem badań. Możemy przypuszczać, że w tym okresie zamieszkiwała tu ludność zachodniobałtyjska.

Okres XIII wieku przyniósł wojny i zniszczenia. Konsekwentne i systematyczne wyprawy militarne krzyżackie doprowadziły do włączenia tych ziem w skład państwa zakonnego, wyniszczenia tutejszych mieszkańców, ich ucieczki lub przesiedlenia na inne terytorium. Za okres zajęcia interesującego nas obszaru przyjmuje się czas między 1256, a 1277 r. Ta ostatnia data to czas krwawej bitwy między Krzyżakami, a Jaćwingami nad jeziorem Skomentno w okolicach Ełku. Kronikarz Zakonu Dusburg pod datą 1280 zapisał:" Koniec wojny w Prusach. Początek wojny litewskiej." W tym czasie, na terenie obecnej gminy Banie Mazurskie , ludności pozostało niewiele - nieliczne osady leżały wśród puszczy. Przez półtora wieku nie był to obszar zasiedlany przez Krzyżaków. Granica między Państwem Zakonnym, a Mazowszem została częściowo wytyczona w 1343 r. od źródeł rzeki Wincenty (dopływu Pisy) do Orzysza na podstawie porozumienia między mistrzem Ludolwem Konigiem ,a księciem mazowieckim Ziemowitem. Ostateczne wytyczenie granic między państwem krzyżackim, a Litwą i Polską nastąpiło w wyniku pokoju nad jeziorem Mełno w 1422 r. Począwszy od lat 80-tych XIII wieku obszary te uległy wyludnieniu, choć nie można wykluczyć, że część ludności tubylczej pozostała na nich. Tereny te, leżące na pograniczu krzyżacko-litewskim nie miały początkowo większego znaczenia i były tylko sporadycznie penetrowane przez ludzi. Później, gdy penetracja ta stawała się większa, dochodziło do sporów na tle własnościowym.

Ożywienie osadnicze na tych ziemiach nastąpiło dopiero po 1525 roku, tj. po sekularyzacji państwa zakonnego. Książę Albrecht, pierwszy świecki władca Prus Książęcych, rozpoczął w latach 30-tych wielką akcję kolonizacyjną wschodnich rubieży pruskich. Na tereny położone na północ i na północny-wschód od rzeki Jarki docierali osadnicy od strony północnej, ziemie na

lewym brzegu rzeki Jarki i Gołdapy objęła kolonizacja prowadzona ze starostwa węgorzewskiego. W tym czasie założono szereg wsi. Jako pierwsza na prawie lennym powstała wieś Wróbel. Przed połową XVI wieku założono Jagoczany, Mieduniszki, Żabin.

Starostwo węgorzewskie, którego jurysdykcja rozciągała się na tereny obecnej gminy Banie Mazurskie, przystąpiło do kolonizacji nad rzeką Gołdapą dopiero w drugiej połowie XVI wieku. Działalność osadnicza miała charakter planowy. Wsie były zakładane wzdłuż wspomnianej rzeki Gołdapy; założono wówczas Banie Mazurskie, Antomieszki, Gryżewo.

W wyniku tych działań znaczna część terenu obecnej gminy została zasiedlona przez osadników głównie narodowości niemieckiej i litewskiej przed 1600 rokiem (ludność pochodząca z polskiego Mazowsza stanowiła mniejszość).

Szesnastowieczny proces kolonizacyjny spowodował poważne zmiany w krajobrazie; osiedlający się koloniści karczowali istniejące lasy, pozyskiwali nowe tereny pod uprawy Ponieważ ówczesna wydajność produkcji roślinnej była bardzo niska, konieczne było użytkowanie przez jedną rodzinę chłopską nie mniej niż jednego łana ziemi. Znaczne większe nadania ziemskie otrzymali sołtysi oraz szlachta.

Na początku XVII wieku proces kolonizacyjny został w zasadzie zakończony. Z ówczesnych wydarzeń osadniczych należy odnotować rozbudowę majątków szlacheckich.

Rozwój ekonomiczny omawianego terenu został gwałtownie zahamowany w czasie wojen polsko-szwedzkich. W 1657 roku Tatarzy będący sprzymierzeńcami Polaków , spustoszyli część południowo- wschodnią omawianego terenu. Ta klęska wojenna nie miała takich rozmiarów jak w mieście Gołdap i jego okolicach.

W latach 1709-10 pojawiła się zaraza, która zebrała tragiczne żniwo; w niektórych wsiach wymarła prawie cała ludność. W parafii Banie Mazurskie zmarło 2.115 osób.

Wyludnione po wielkiej zarazie wsie wymagały intensywnych działań kolonizacyjnych . Prowadzono je w latach 1710-1740. Wśród nowych osadników była ludność z Mazowsza i Niemiec.

. Od 1721 r. z inicjatywy króla Fryderyka Wilhelma I rozpoczęła pracę komisja nadzorująca zagospodarowanie kraju jego nową kolonizację . W tych czasach wprowadzono nową miarę gruntów - miarę olecką, która obowiązywała w latach 1722-1750, a przy wymierzaniu królewskich zagród chłopskich stosowano ją jeszcze w 1773 r . Były to działania zmierzające do ożywienia gospodarczego omawianego Po wydaniu w 1739 roku przez króla Fryderyka Wilhelma I zakazu osiedlania się kolonistów polskich na obszarze pogranicznym.

Życie wsi omawianego terenu było w znacznym stopniu regulowane przez kościół ewangelicko-augsburski. Pierwsze parafie powstały tu wraz z rozwijaniem się kolonizacji, najwcześniej parafia w Żabinie (1565 r.), Baniach (najpierw od 1569 roku jako filia parafii węgorzewskiej , a od 1581 roku samodzielna). Nabożeństwa z uwagi na specyfikę osadniczą były odprawiane w trzech językach . Z kościołem było związane szkolnictwo. Przy parafiach zakładano pierwsze szkoły. Król Fryderyk Wilhelm I przywiązywał też wagę do rozwoju szkolnictwa dokonując reformy szkolnictwa elementarnego /Principia Regulativa z 30 lipca 1736 r/,powstał także fundusz Mons Pietatis , z którego środki przeznaczono na uposażenie nauczycieli szkół wiejskich w 1737 r. Powstały wówczas szkoły w miejscowościach: Banie Mazurskie, Żabin .

Z końcem XVIII w. nastąpiło wzmocnienie terytorialne Prus kosztem Polski jako wynik rozbiorów /1793 i 1795/. Początek wieku XIX to wojny napoleońskie, które przyniosły ze sobą spustoszenie zasobów żywności, głód i zarazy. Jeszcze w czasie wojen napoleońskich, w wyniku klęski pod Jeną konieczna była gruntowna przebudowa wewnętrzna Prus . Projekt opracowany przez Karla barona vom und zum Steina reformatora Prus zakładał reformę agrarną, ordynację miejską i reorganizację urzędów. Edyktem z 9 października 1807 r. zniesiono poddaństwo i umożliwiono zakup ziemi przez mieszczan i chłopów. Celem było uśmierzenie buntów chłopskich zwłaszcza z końca XVIII w. i poprawa efektywności rolnictwa. Prawdziwe uwłaszczenie przyniósł jednak edykt wydany za Hardenberga z 14 września 1811. Uwłaszczenie wprowadzano jednak w życie powoli. Do 1847 co piąty chłop otrzymał ziemię. Trzecia z reform dotyczyła aparatu państwowego jak również i wojska /16.XII,1808/. Reforma administracyjna z 1816 r. dokonała zmian w rozgraniczeniu rejencji królewieckiej i gąbińskiej. Nowy podział na powiaty spowodował włączenie obszaru obecnej gminy Banie Mazurskie w skład powiatu węgorzewskiego należącego do rejencji gąbińskiej. Podział ten stawał się z wolna podstawą do wyznaczenia granic obwodów kościelnych i okręgów sądowniczych. Zarządzeniem z 1849 r. ustanowiono sądy powiatowe /Węgorzewo/ Taki układ terytorialny przetrwał aż do 1945 roku.

Edykt królewski z 11 marca 1812 r. umożliwił Żydom osiedlanie na terenie Prus. Przenikali oni również na wieś, gdzie zajmowali się głównie drobnym handlem i rzemiosłem.

W połowie XIX wieku rozpoczęto modernizacje dróg . W latach 1846-1855 zbudowano główną szosę łączącą Wystruć przez Gołdap z Ełkiem . Od 1866 r. stopniowo oddawano do użytku sieć kolei żelaznych, interesujący nas obszar otrzymał połączenie kolejowego w

1899 z Gołdapi przez Banie Mazurskie do Węgorzewa. Kolej funkcjonowała do 1945 roku . Została rozebrana przez oddziały Armii Czerwonej .

Powstanie Rzeszy Niemieckiej /1 stycznia 1871/ wpłynęło na rozwój gospodarczy terenu i wyprowadzenie z izolacjonizmu. Dobre połączenia z uprzemysłowionymi landami Rzeszy pozwalały intensyfikować i mechanizować rolnictwo - podstawowe zajęcie na omawianym obszarze. Słabo rozwinięte rzemiosło wspierano produktami przemysłowymi. Ściślejsze kontakty z uprzemysłowionymi landami prowadziły do zmian osadniczych: tworzenia nowych gospodarstw chłopskich, rozwoju sieci osadnictwa kolonijnego. Coraz większego znaczenia nabierała sieć dróg kołowych, proces jej kształtowania trwał jeszcze do I wojny światowej.

Koniec XIX i pocz. XX w. to okres kształtowania się zachowanego do dziś krajobrazu kulturowego obszaru gminy. Wcześniejsze formy ubogiego budownictwa mazurskiego (drewniane i gliniane) zachowały się w formie szczątkowej, wbudowane najczęściej w nowe obiekty lub też, przykryte tynkiem. Pojawiły się dość powszechnie budowle murowane z cegły i kamienia kryte dachówką. W latach 70 tych XIX w. na terenie gminy istniały majątki ziemskie ukształtowane już w pocz XVII w. / stanowiące dobra wolnych/ i nowe. Do 1932 r. powstały jeszcze majątki powyżej 100 ha .Ok. 1915 r.. Okres międzywojenny do 1933 r. to czas stagnacji i naprawiania szkód z okresu I wojny Pierwsza wojna światowa przyniosła stosunkowo niewielkie zniszczenia . Podobnie w czasie działań wojennych drugiej wojny światowej zniszczenia nie objęły wsi omawianego terenu. Dewastacje nastąpiły w wyniku działań zorganizowanych działań wracających na wschód oddziałów Armii Radzieckiej oraz grup szabrowników.

Od końca lat 40 XX wieku następowało gwałtowne przekształcenie układów ruralistycznych i rozłogów pól w wyniku przejęcia terenów upraw rolnych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne Po drugiej wojnie światowej omawiany teren włączono do woj. białostockiego w ramach pow. Gołdap. Przez długi okres był to obszar słabo zaludniony. Nastąpiły dewastacje i zniszczenia części siedlisk i domostw. Przekształcenie majątków ziemskich w PGR-y , przyniosło zmianę funkcji dworów i ich powolną dewastację, aż po rozbiórkę /Mieczniki/. Pojawiły się również nowe osiedla zakłócające charakter krajobrazu.

Od 1975 r. omawiany teren należy do gminy Banie Mazurskie. Po reformie administracyjnej od 1975 do 1998 r. gmina znalazła się w granicach woj. suwalskiego. Od 1 stycznia 1999 r. jest w woj. warmińsko-mazurskim.

Wydarzenia i postacie historyczne

Na terenie gminy miały miejsce wydarzenia historyczne jedynie o znaczeniu lokalnym. Wśród nich należy wymienić:

- Kolonizacja ziem obecnej gminy przez zakon krzyżacki w II poł XV i I poł. XVI w.,
- utworzenie parafii w Baniach Mazurskich (1581) w. i Żabinie (1565).
- najazd obszaru gminy przez wojska polsko-tatarskie pod wodzą Hetmana Gosiewskiego
- epidemia, która pochłonęła większość mieszkańców w 1710 r.,
- przemarsz wojsk napoleońskich 1812 r.,
- działania wojenne między wojskami niemieckimi i rosyjskimi w 1914 i na początku 1915 r.,

Archeologia

Teren gminy Banie Mazurskie należy do najlepiej przebadanych pod kątem rozpoznania zasobu stanowisk archeologicznych w tej części Mazur. Systematyczne badania rozpoznawcze (powierzchniowe) w ramach ogólnopolskiego programu badawczego Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) objęły dotąd blisko 50 % obszaru gminy. Systematyczne badań wykopaliskowe prowadzono na tym terenie już od połowy XIX wieku, choć objęły one zaledwie kilka stanowisk.

W archiwum Konserwatora Zabytków Archeologicznych i Muzeum Okręgowego w Suwałkach po wstępnej weryfikacji przeprowadzonej na potrzeby niniejszego opracowania znajdują się dane o 84 stanowiskach archeologicznych. W załączonym spisie stanowisk, które zdaniem autora zasługują na ujęcie w planie zagospodarowania przestrzennego gminy, ujęto 41 z nich.

Wśród nich są takie które mają własną formę krajobrazową, czyli grodziska i tzw. obiekty płaskie, nie zaznaczających się na powierzchni gruntu. Należą do nich ślady osadnictwa, osady, obozowiska i cmentarzyska ciałopalne z różnych okresów pradziejów, średniowiecza i okresu nowożytnego o różnej wartości.

Zabytki sakralne

Grupę zabytków sakralnych na terenie gminy reprezentują kościoły w: Baniach Mazurskich, Żabinie i Rogalach.

Kościół ewangelicki w Baniach Mazurskich, obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego. Pierwszy kościół rozpoczęto budować około roku 1574. Podczas najazdu Tatarów w roku 1656 kościół ocalał. W 1698 roku ukończono budowę wieży. Gruntowna przebudowa kościoła nastąpiła w roku 1876. Po spaleniu w 1945 roku obiekt pozostawał opuszczony. Po kanonicznym utworzeniu parafii został przejęty i odbudowany przez katolików po 1962 r. styl obiektu nawiązuje do gotyku, przebudowane fragmenty nawiązują do renesansu.

Kościół Baptystów zbudowany w końcu XIX wieku, po 1948 roku został przejęty przez parafie rzymskokatolicką. W roku 1962 przekazano go parafii greko-katolickiej (obecnie parafia ukraińsko-bizantyjska) . Obiekt nie posiada cech stylowych.

Z przełomu lat 80.i 90. XIX wieku pochodzi kościół ewangelicki w Rogalach, obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Piotra i Pawła. Od 1895 r oku przy kościele zaczęła funkcjonować samodzielna parafia ewangelicka. Po 1945 roku świątynia została przejęta przez katolików. Kościół ten reprezentuje styl neogotycki..

Kościół ewangelicki w Żabinie , obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny, został wzniesiony po roku 1565 . Pierwotna świątynia została zniszczona w czasie najazdu tatarskiego w 1657 roku. Przed 1672 rokiem zbudowano nową

świątynię, która po licznych przebudowach przetrwała do chwili obecnej. Obiekt nie posiada cech stylowych

Dwory i folwarki

Na omawianym terenie zachowało się szereg zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych; do pierwszej grupy zaliczają się zachowane w różnym stopniu zespoły w: Mieduniszkach Wielkich, Mieduniszkach Małych, Zakałczu Wielkim, Grunajkach, Klewinach, Rapie; do drugiej grupy zaliczają się zespoły w: Wólce, Surminach i Wróblach.

Większość z wymienionych zespołów powstała w XIX wieku . Elementy składowe (dwory, budynki gospodarcze, parki) były przebudowywane wielokrotnie. Po 1945 roku zabytkowe obiekty tych zespołów ulegały systematycznej dewastacji. Zatarciu uległy formy stylowe architektury.

Zabytki budownictwa

Zabudowę wiejską stanowią domy i zagrody murowane i drewniane w większości z przełomu XIX i XX w. lub okresu międzywojennego. Wznosili je miejscowi rzemieślnicy stosujący przyjęte powszechnie formy zdobnicze, rodzaje materiałów i technologie. Największe zespoły budynków są we wsiach Banie Mazurskie, Żabin, Kulsze, Lisy i Wróbel. Najstarsze budynki mieszkalne z 1 ćwierci XIX w. zgrupowane we wsi Wróbel.

Ważnymi budynkami na wsiach były karczmy / Banie Mazurskie, Surminach, /. Szkoły przeważnie jedno- lub dwuklasowe zachowały się w wielu wsiach / Budziska, Rogalach, Mioduniszkach W., Ziemiany/ Zachowały się również pozostałości dworca kolejowego przy nieczynnej linii kolejowej / Popioły, Banie Mazurskie /. Z budynków technicznych zachował się kuźnie w Lisach, Mioduniszkach Wielkich i Małych . i młyn wodny w Sapałówce.

Zabytki ruchome

Stanowią wyposażenie kościoła w Zabinie i jest to barokowy ołtarz i ambona.

Ruralistyka

Teren obecnej gminy stanowiły wschodnie rubieże państwa krzyżackiego. Wówczas tereny te porastały rozległe puszcze. Proces kolonizowania przebiegał powoli w ciągu wieku XV-XVII . Chłopi czynszowi osadzani byli głównie na prawie w chełmińskim. Chłopi zasadźcy otrzymywali nadania od elektora. Prowadzona z dużym rozmachem akcja osadnicza na tym terenie w XVI wieku uległa niemal całkowitemu zahamowaniu na początku XVII wieku.

W ciągu XVII wieku słabo zaludnione tereny puszczańskie były eksploatowane gospodarczo; pozyskiwano drewno, węgiel drzewny, potaż. Drobne osady przemysłowe stopniowo przekształcały się we wsie rolnicze. Na przełomie XVIII i XIX wieku i w pierwszej połowie XIX wieku, w związku z przeprowadzeniem reform gospodarczych na wsi pruskiej , dotychczasowe założenia przestrzenne osiedli wiejskich uległy całkowitej przebudowie. Powstały wówczas wsie o pasmowym układzie pól i rzędowej zabudowie wzdłuż drogi, którą wytyczono przez środek gruntów. Wsie o takim układzie przestrzennym określa się rzędówkami . Zabudowa takich wsi jak Banie Mazurskie, Rogale, Żabin. w ciągu XIX wieku z rzędów przekształciła się w układy wielodrożnicowe , grupowała na stosunkowo małym obszarze budynki mieszkalne i gospodarcze. Rozwinęły się w tym okresie majątki , które posiadały określony schemat zabudowy zgrupowany wokół prostokątnego dziedzińca.

Po 1945 roku część wsi została rozebrana na materiał budowlany. Zniknęły niemal całkowicie majątki takie jak Mieczniki .Od końca lat 40-tych teren gminy został objęty planową akcją kolonizacji w ramach tworzenia PGR. Układ przestrzenny wsi oraz rozłogów pól został niemal całkowicie zatarły przez wprowadzenie upraw wieloobszarowych prowadzonych przez PGR-y.

Drogownictwo ,kolejnictwo , kanał

Układ drożny na niemal całym terenie gminy powstał głównie w XVII –XIX wieku. Najprawdopodobniej część obecnie istniejących dróg pokrywa się ze starymi szlakami odnotowanymi w źródłach krzyżackich ; np. droga z Węgorzewa do Gołdapi

Na terenie gminy istniała gęsta sieć linii kolejowych szlak kolejowy z Węgorzewa do Gołdapi powstał w 1899 r, Obecnie pozostały jedynie nasypy służące lokalnej komunikacji kołowej.

Na terenie gminy istnieje kanał Brożajski zbudowany w 1720 roku ,który reguluje stan wody na obszarze gmin Budry i Banie Mazurskie.

Parki

Parki są charakterystyczną cechą zespołów dworskich i pałacowych w gminie. Na koniec 1999 r. istniało tutaj 13 parków (lub pozostałości). Rodowód ich sięga przeważnie XIX wieku . W przypadku parku w Mioduniszkach Wielkich można go odnieść do 2 połowy XVIII wieku . Dominują parki typu krajobrazowego. Niekiedy założenia są bardzo skromne i ograniczają się do obsadzeń sadu z warzywnikiem (np. Dąbrówka P., Kruki). Stan większości obiektów jest bardzo zły . Niektóre przetrwały tylko w szczątkowej formie (np. Antomieszki).

Na kilkanaście parków tylko dwa posiadają opracowania ewidencyjne (Klewiny, Mioduniszki Wielkie).

Cmentarze

Na terenie gminy znajduje się ponad 60 cmentarze o wartościach historyczno-zabytkowych. Zdecydowanie dominują cmentarze ewangelickie znajdują się w prawie każdej miejscowości. Niekiedy we wsi występuje nawet kilka cmentarzy wyznaniowych (np. w Żabinie 8). Są to obiekty przeważnie typu ogólnowiejskiego, rzadziej rodzinne. Większość cmentarzy ewangelickich powstała w pierwszej połowie XIX wieku. Zdecydowanie najstarszy jest cmentarz przykościelny w Baniach Mazurskich, który założono prawdopodobnie w 2 poł. XVI wieku. Wśród form sepulkralnych dominują nagrobki betonowe w formie skrzyni;. Rzadko pojawiają się żeliwne krzyże głównie z XIX wieku zachowane na cmentarzach rodzinnych

oraz na grobach zamożniejszych mieszkańców wsi. Ważnym elementem jest starodrzew zachowany na większości cmentarzy. Piękne okazy drzew występują m.in. w Baniach Mazurskich. Mieduniszkach, Obszarnikach, Rapie, Widgirach i Żabinie. Sporadycznie występują kaplice grobowe (np. Zakałcze). Stan zachowania cmentarzy ewangelickich należy określić jako zły. Są one najczęściej zarośnięte i zdewastowane Sporadyczną grupę stanowią cmentarze z I wojny światowej; spoczywają na nich żołnierze polegli w latach 1914-1915.

Obiekty obronne

Teren gminy leży na obrzeżu Giżyckiego Rejonu Umocnionego i Gizyckiej Pozycji Polowe, z form obronnych istnieją tutaj jedynie okopy z 1944 r., w dużym stopniu zatarte z nielicznie zachowanymi formami betonowymi tzw. Kochtopfe.

Krajobraz

Krajobraz gminy Banie Mazurskie jest zróżnicowany, południowa część gminy ma krajobraz typowy dla pojezierzy. Analizowany obszar należy do Krainy Wegorapy (zgodnie z podziałem opracowanym przez Kondrackiego). Środkową i zachodnią część gminy porasta las. Przeważają duże rozłogi pól z zadrzewieniami śródpolnymi .

Zgodnie z metodologią profesora Janusza Bogdanowskiego wydzielono tutaj 3 podstawowe jednostki ukształtowania , dominuje teren pofałdowany i pagórkowaty. Wydzielono 7 grup jednostek pokrycia oraz łącznie 35 jednostek architektoniczno-krajobrazowych .

Generalnie krajobraz gminy cechują:

- zatarte historyczne układy pól,
- zachowana skupiona zabudowa wsi,
- zachowana sieć drożna,
- duży układ wartościowych form przyrodniczych w zachodniej części gminy.
- zachowane czytelnie historyczne układy wsi i zespołów dworsko-parkowych,
- rozległe widoki na przedpole wsi i zespołów dworskich (ew. folwarcznych),

- różnorodna sieć drożna,
- zwiększający się udział form naturalnych w części zachodniej i środkowej gminy (lasy).

Waloryzacja

1. Archeologia.

Do obiektów najcenniejszych należą grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne w Grodzisku st. 1, kurhan w miejscowości Grodzisko st. 3, cmentarzysko kurhanowe w Grunajkach st. 1 i niestety częściowo zniszczone osiedle nawodne w Rapie st. 1. Z innych form do najcenniejszych pod względem poznawczym należy zaliczyć osadę z okresu rzymskiego w miejscowości Wróbel st. 2.

Wszystkie wymienione stanowiska są niezwykle cennymi. Obiekty wymienione w spisie podlegają ochronie konserwatorskiej. Prace w obrębie stanowisk należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym. Prace na wszystkich obiektach wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Historia

Wśród wydarzeń ,które wywarły decydujący wpływ na charakter gminy wymienić należy:

- rozwój osadnictwa w XVIw.,
- przemiany administracyjne w 2 poł. XIX w.
- zniszczenia w czasie i po drugiej wojnie światowej,
- zmiana przynależności terytorialnej po 1945 r.

Wszystkie wymienione wydarzenia były z całą pewnością punktami zwrotnymi w dziejach obszaru i wycisnęły piętno na jego krajobrazie kulturowym.

Zabytki sakralne

Zachowane świątynie reprezentują zróżnicowany poziom artystyczny, na co bez wątpienia miały wpływ ich burzliwe dzieje. Wielokrotne przebudowy zatarły pierwotny charakter. Mimo zmian najcenniejszy jest dawny kościół ewangelicki w Baniach Mazurskich. Interesująca jest również świątynia neogotycka w Rogalach.

Dwory i folwarki

Dwory o typowych dla Mazur formach są w dużym stopniu przebudowane, najlepiej zachował się dwór w Mieduniszkach Wielkich i jest to najcenniejszy obiekt na terenie gminy. Wraz z całym zespołem stanowi przykład założenia z XVIII wieku przebudowanego na przełomie XIX/XX w . Stopień zachowania zabudowań gospodarczych jest zróżnicowany, ich forma jest typowa dla budownictwa podworskiego i od obiektów chłopskich różnią się jedynie wielkością. Wszystkie obiekty mieszczą się w grupie średni wartościowych obiektów zabytkowych.

Budownictwo zabytkowe

Domy w zagrodach chłopskich mają na ogół jednorodny , ciekawy krajobrazowo charakter , najciekawsze budynki zachowały się w Baniach Mazurskich. Najbardziej wartościowy jest jednorodny kompleks zabudowań we wsi Wróbel z I poł. XIX w. Interesujące są budynki szkół wiejskich, zwłaszcza powstałe po 1900 r. opracowywane centralnie i fundowane przez Skarb Państwa. Karczma ma formę typową dla całego terenu Mazur . Wartościowy z uwagi na czas powstania jest budynek pierwotnego dworca w Baniach Mazurskich lecz najlepiej zachowany

jest kompletny dworzec w Popiołach. Pod względem programowym podobne obiekty powstawały przy innych liniach kolejowych.

Zabytki ruchome

Obiekty stanowiące wyposażenie kościoła w Żabinie są przykładem snycerstwa terenu Prus Wschodnich i mają wartość zabytkową i historyczną.

Ruralistyka

Układy zabudowy i osnowa drożna wsi na omawianym terenie odpowiada stanowi z przełomu XIX i XX wieku. Część osnowy drożnej pochodzi prawdopodobnie jeszcze z wieku XVIII .

Z układów wiejskich na szczególną uwagę zasługuje unikalny układ wsi Wróbel , a także układ wsi Banie Mazurskie o silnie rozbudowanym narysie . Nieco mniej interesujący jest układ wsi Żabin i Surminy. Równorzędne znaczenie mają wsie zagrodowe o dobrze zachowanej zabudowie (Kruki) . Ingerencja nowej zabudowy jest tutaj minimalna i nie wpływa negatywnie na obraz całości. Żałować należy, że zachowana zabudowa jest źle utrzymywana co w konsekwencji prowadzi do utraty obiektów stanowiących wiejski układ.

Drogownictwo , kolejnictwo

Niezwykle wartościowym elementem uformowanej zielenie są aleje o bardzo dobrze zachowanych dębach, (Klewiny) w stanie dobrym. Duże walory krajobrazowe maja nasadzenia wzdłuż dróg kołowych .

Szlak kolejowy, mimo braku torowiska, ma walory krajobrazowe, a w przyszłości może mieć i użytkowe - turystyczne. Przebiega przez teren kilku gmin, znajdują się przy nim dworce i budowle inżynieryjne zasługuje zatem na pełną na ochronę.

Parki

Parki posiadają charakter krajobrazowy. Najcenniejsze wartości kulturowe i przyrodnicze reprezentują obiekty w Mieduniszkach Wielkich, Jagoczanach i Rapie , gdzie zachował się piękny starodrzew. Na podkreślenie zasługuje też piękna aleja dębowa prowadząca od szosy Żabin-Rogale do zespołu dworskiego w Klewinach. Mało czytelny jest układ przestrzenny wielu parków , szereg drzew zostało wyciętych lub uległo zniszczeniu wskutek wichur biologicznemu kresowi. Liczne są samosiejki i zarośla. W żadnym parku nie prowadzono prac rewaloryzacyjnych i pielęgnacyjnych co przyczyniło się do ich degradacji.

Cmentarze

Założenia cmentarne są z reguły skromne (głównie na planie prostokąta). Sporadycznie występują aleje dojazdowe. Cennym elementem jest starodrzew, piękne okazy drzew występuja m.in. w Banach Mazurskich, Mieduniszkach , Obszarnikach, Rapie, Widgiry i Żabinie. Największym walorem cmentarzy są ich wartości historyczne, przyrodnicze, kulturowo-obyczajowe oraz krajobrazowe. Wśród form nagrobkowych dominuje betonowa lub lastrykowa skrzynia, bez zachowanej tablicy inskrypcyjnej rzadko występują krzyże.

Stan zachowania obiektów cmentarnych jest zły. Większość z nich jest zarośnięta i zdewastowana przez ludzi i upływający czas. W minionych latach uporządkowano cmentarz w Pawłowie, ale wskutek braku systematycznej pielęgnacji uległ ponownemu zarośnięciu.

Krajobraz

Jak przedstawiono na planszy i zestawieniu tabelarycznym gmina Banie Mazurskie charakteryzuje się cennym krajobrazem historyczno-zabytkowym, widocznym zwłaszcza wśród rozłogów pól, łąk zabudowy wiejskiej oraz lasów.

W skali siedmiostopniowej 7 jednostki zakwalifikowano do modeli o wartościach zabytkowych, charakteryzującego się jednorodnym układem, czytelną kompozycją i

przetrwaniem substancji materialnej o walorach kulturowych lub zabytkowych. Z punktu widzenia konserwatorskiego wśród wsi najciekawiej prezentuje się Wróbel: z budynkami o jednolitych formach architektonicznych oraz Banie Mazurskie z małomiasteczkową historyczną zabudową. Rozłogi pól na obszarze gminy dobrze harmonizują z kulturową i zabytkową zabudową wsi. Negatywnie oddziałuje na krajobraz utylitarna w formie zabudowa popegeerowska z lat 60. i 70.

Wytyczne

Archeologia

Wszystkie wyżej opisane obiekty archeologiczne podlegają ochronie konserwatorskiej. Jakiekolwiek prace ziemne w ich obrębie należy poprzedzić ratowniczymi badaniami wykopaliskowymi a prace w najbliższej okolicy nadzorem archeologicznym. Prace w obrębie pozostałych stanowisk nie wymienionych wyżej, a umieszczonych w spisie zasobu należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym. Prace na wszystkich obiektach wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W wypadku gminy Banie Mazurskie ze względu na wyjątkowe położenie i bogactwo stanowisk archeologicznych należałoby wszystkie wykopy ziemne w strefie brzegowej jezior i cieków wodnych, nawet tam gdzie dotąd nie stwierdzono istnienia obiektów pradziejowych i średniowiecznych, objąć nadzorami archeologicznymi.

Wśród stanowisk archeologicznych w gminie Banie Mazurskie profesjonalnego oznakowania w terenie za pomocą tablic informacyjnych w celu udostępnienia turystycznego i edukacyjnego wymaga grodzisko w Grodzisku st. 1.

Bardzo istotnym postulatem jest dążenie do jak najszybszej realizacji na terenie całej gminy badań powierzchniowych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski, które pozwolą na

zaewidencjonowanie wszystkich stanowisk archeologicznych dostępnych prospekcji powierzchniowej i objęcie ich odpowiednią ochroną konserwatorską.

Historia

Celowe w tym dziale jest:

- Popularyzacja historii terenu gminy w miejscowych szkołach.
- Podjęcie przez młodzież szkolną opieki nad wybranymi obiektami zabytkowymi (cmentarze wojenne, grodziska).
- Nawiązanie przez władze gminy kontaktów z wyższymi uczelniami w zakresie podjęcia prac badawczych nad historią i dziedzictwem kulturowym.

Zabytki sakralne

Postuluje się podjęcie działań zmierzających do poprawy stanu kościoła parafialnego. Remont pokrycia dachu i wymiana tynków zewnętrznych.

Dwory i folwarki

- Grupa ta wymaga pełnego zinwentaryzowania w formie kart ewidencyjnych.
- Zespoły dworskie wymagają wpisów do rejestru zabytków.
- Niezbędne jest podjęcie pilnych remontów konserwatorskich obiektów należących do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.
- W przypadku zespołów sprzedanych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa

należy egzekwować notarialny zapis o czasie przeprowadzenia remontów.

Budownictwo zabytkowe

- W przypadku zespołów niekompletnych dopuszczalna jest rekonstrukcja nieistniejącego dworu.
- Kontynuować dokonywanie wpisów do rejestru zabytków na terenie gminy.
- Pełnej ewidencji wymagają budynki szkolne i karczmy
- Szkoły i karczmy należy wpisać do rejestru zabytków.
- Pełnej ewidencji i ochrony prawnej wymagają dworce kolejowe.

Zabytki ruchome

- Należy uczulić administratorów na potrzebę stworzenia właściwego zabezpieczenia świątyni przed kradzieżą.
- Proboszcz winien dbać o odpowiednie warunki przechowywania i pielęgnacji obiektów ruchomych .

Drogownictwo , kolejnictwo i szlaki wodne

- Ochrony prawnej wymaga szlaki ziemne po liniach kolejowych wraz z zachowanymi obiektami inżynieryjnymi.

Parki

- Opracować dokumentacje ewidencyjną wszystkich parków.

Cmentarze

- Zakończyć ewidencję cmentarzy na terenie gminy.
- Nawiązać współpracę z Kreisgemeinschaft Angerburg w sprawie uporządkowania cmentarzy ewangelickich w gminie;
- Nawiązać współpracę z Fundacją „Pojednanie" celem uzyskania funduszy na rewaloryzację cmentarzy .

Krajobraz

Proponuje się objąć teren gminy czterema rodzajami ochrony, z dominacją ochrony częściowej B i K . Szczegółowe procedury postępowania konserwatorskiego w tych strefach powinny być ujęte oddzielnie dla każdej jednostki architektoniczno-krajobrazowej. Zakłada się, że w jednostkach powinny być:

- bezwzględnie zachowane obiekty o walorach kulturowych i zabytkowych,
- rozwijanie form budownictwa wiejskiego i letniskowego, nawiązującego do architektury mazurskiej , konsekwentne zachowanie cech tradycyjnego budownictwa wiejskiego,
- utrzymanie zalesień i zadrzewień,
- podjęcie w ograniczony stopniu działań rekompozycyjnych w przypadku zabudowy popegeerowskiej.

IV. Plan stref konserwatorskich

Postuluje się wprowadzenie jedynie stref ochrony konserwatorskiej (SOK) na terenie całej gminy. Szczególne walory krajobrazu kulturowego gminy skłaniają do tego rozwiązania. W obrębie strefy ochrony należy wprowadzić ścisłe wytyczne w remontowaniu istniejących budynków kulturowych i zabytkowych oraz ścisłe warunki przy wznoszeniu nowych obiektów. Nie zakłada się wprowadzania na terenie gminy wyższych organizacyjnie form ochrony konserwatorskiej jak parki i rezerwaty kulturowe (PK i RK).

Tabele z zestawieniem jednostek

Architektoniczno - krajobrazowych (JARK)

Zasób – waloryzacja – wytyczne – plan strefowy

Objaśnienia do tabeli

JARK – jednostka architektoniczno – krajobrazowa,

JU - jednostki ukształtowania:

AO – teren płaski,
AU - teren płaski sfałdowany,

BO –teren falisty,

CO – teren pagórkowaty.

JP - jednostki pokrycia.

Kulturowa / Zabu-dowa Lasy	Z – zwarta powierzch-nia	S - skupiona	LS – luźno skupiona	R – rozpro-szona	B - brak

I- zwarta	X			I R	I B
II - skupiona	II Z	II S	II LS	II R	II B
III-rozproszona	III Z	III S	III LS	III R	III B
IV - brak	IV Z	IV S	IV LS	IV R	IV B

JH – jednostki historyczne: **aC** – dominujące formy cywilizacyjne,

AN –dominujące formy innego rodzaju (naturalne),

Waloryzacja: modele z – zabytkowe, w – współczesne, msz – mieszane, n – naturalne.

STOPIEŃ WALORYZACJI OZNACZENIE	**OGÓŁEM Z - JARK**	**ZNACZENIE MODELE KRAJOBRAZU**	**WARTOŚĆ – MODELE**	
			UKŁADU LUB KOMPOZYCJI	**ZABUDOWY TRADYCYJNEJ**

I		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY JEDNORODNY LUB NAWAR-STWIONY	W PEŁNI CZYTELNY	DOBRY I DOŚĆ DOBRY
II		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY JEDNORODNY LUB NAWAR-STWIONY	CZYTELNY	RÓŻNY
III		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY NAWARSTWIONY	CZYTELNY	ZANIEDBANY LUB ZDEGRA-DOWANY
IV		WSPÓŁCZESNA	WSPÓŁCZESNY JEDNORODNY	DOBRY	DOBRY
V		MIESZANA	DOMINUJĄCY WSPÓŁCZESNY STOSUNKOWO HARMONIZUJĄCY Z DAWNYM	CZYTELNY NA TLE HISTORYCZ-NEGO	DOBRY LUB DOŚĆ DOBRY
VI		MIESZANA	DOMINUJĄCY WSPÓŁCZESNY SPRZECZNY Z	DAWNY SŁABO CZYTELNY LUB NIECZY-	ZDEGRADO-WANY

			DAWNYM	**TELNY**	
VII		**NATURALNA**	**NATURALNY (JEZIORA)**	**X**	**X**

Wytyczne: **OCHR** – ochrona, **REKOM** – rekompozycja, **REKN** – rekonstrukcja, **KONT** – kontynuacja, **KONS** –konserwacja.

Zakres ochrony: **B** – ochrona częściowa, **K** – ochrona krajobrazowa, **E** – ochrona ekspozycji.

SOK – strefa ochrony konserwatorskiej

PK - park kulturowy (nie dotyczy)

RK - rezerwat kulturowy (nie dotyczy)

Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych

Antomieszki

1. Zespół folwarczny:
   a. dom, mur., XIX/XX w.,
   b. budynek inwentarski, mur., XIX/XX w.,
   c. budynek inwentarski, mur., XIX/XX w.
   d. pozostałości parku, XIX/XX w.
2. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Audyszki

3. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Banie Mazurskie

4. Kościół ewangelicki, ob. parafialny rzymskokatolicki, p.w. św. Antoniego, mur., 3 ćw. XVI w., odbudowany 1975-1980 nr rej. 859.
5. Dom pastora ob. plebania rzymskokatolicka, mur., pocz. XX w.
6. Kaplica baptystów, ob. kościół parafialny ukraińsko-bizantyński, p.w. św. Mikołaja, k. XIX w., przebud. po 1918 r., nr rej. 1057.
7. Zespół dworski, pocz. XX w.:
   a. dwór, mur.,
   b. stajnia, mur.,
   c. obora, mur.,
   d. budynek gospodarczy, mur.
8. Pozostałości zespołu dworca kolejowego przy linii kolejowej Gołdap - Wegorzewo:
   a. pierwotny budynek dworca, mur., 1899 r.
   b. fragment wieży ciśnień, mur., 1899 r.
   c. nasyp z zarysem peronów , ziemny, 1899 r.

ul. Konopnickiej

9. Dom nr 7, mur., pocz. XX w.
10. Dom nr 8, mur., pocz. XX w.
11. Dom nr 19, mur, pocz. XX w.
12. Dom nr 22, mur, pocz. XX w.
13. Dom nr 26, mur, pocz. XX w.
14. Dom nr 32, mur, pocz. XX w.

15. Dom nr 39, mur, pocz. XX w.
16. Dom nr 41, mur, pocz. XX w.
17. Dom nr 45, mur, pocz. XX w.
18. Dom nr 59 /Gasthaus/, mur, pocz. XX w.
19. Dom nr 63, mur, pocz. XX w.

Ul. Leśna

20. Dom nr 3, mur, pocz. XX w.
21. Dom nr 8, mur, pocz. XX w.
22. Cmentarz ewangelicki, przykościelny, ob. komunalny, k. XVI w.
23. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
24. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z okresów rzymskiego i wędrówek ludów i osada z połowy XVI w.

Brożajcie

25. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Budziska

26. Zespół szkolny / nr 5/
    a. szkoła, mur., lata 20. XX w.
    b. budynek gospodarczy, mur., lata 20. XX w.
27. Dom nr 8/2 / Gazthaus/, mur, pocz. XX w.

Dąbrówka Polska

28. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
29. Pozostałości założenia ogrodowego XX w.

Grodzisko

30. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
31. Stanowisko nr 1 - grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne, nr rej. zab. B-stok 93/69, S-ki A-a – 15
32. Stanowisko nr 3 - kurhan o nieokreślonej chronologii

Grunajki

33. Zespół dworsko-parkowy, 2 poł. XIX w., nr rej. 1033:
    a. dwór, mur.,
    b. pozostałości ogrodu, XIX/XX w.
34. Stanowisko nr 1 - cmentarzysko kurhanowe z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Gryżewo

35. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
36. Cmentarz ewangelicki, XIX w(d Czupowo)
37. Stanowisko nr 2 - ślady osadnictwa mezolitycznego i wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVI w.

Jagiele

38. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
39. Cmentarz ewangelicki, rodzinny, XIX w.

Jagoczany

40. Zespół dworsko-parkowy, XIX w.:
    a. dwór, mur.,
    b. obora, mur.,
    c. budynek gospodarczy, mur.,
    d. magazyn, mur.,
    e. park.
41. Cmentarz ewangelicki, majątkowy, XIX w.
42. Cmentarz ewangelicki, wiejski, XIX w.
43. Stanowisko nr 3 - osada XV-XVI w.
44. Stanowisko nr 5 - ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada XVI-XVII w.
45. Stanowisko nr 6 - osada z XVII w

Jezierzyny

46. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Kierzki

47. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
48. Stanowisko nr 1 - osada od okresu rzymskiego po wczesne średniowiecze
49. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z mezolitu-wczesnej epoki brązu i osada z okresu rzymskiego i wędrówek ludów
50. Stanowisko nr 4 - zespół śladów osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Kiermuszyny Małe

51. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Kleviny

52. Zespół dworsko-parkowy, XIX w., nr rej. 1035:
    a. dwór, mur.,
    b. magazyn, mur.,
    c. obora, mur.,

d. pozostałości gorzelni, mur.,

e. park dworski z aleją dojazdową, XIX,XX w. nr rej. 590/87

53. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

54. Cmentarz wojenny z I wojny światowej

55. Stanowisko nr 1 - osada pradziejowa

56. Stanowisko nr 2 - osada z połowy XVI w.

57. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w.

58. Stanowisko nr 4 - osada z połowy XVI w.

59. Stanowisko nr 5 - osada z połowy XVI w.

60. Stanowisko nr 7 - osada z połowy XVII w.

61. Stanowisko nr 8 - osada z połowy XVI w. i ślad osadnictwa z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Kruki

62. Zagroda nr , pocz. XX w, nr rej. 1055:

a. dom , mur.,

b. obora, mur.,

c. obora, mur.,

d. stodoła, mur.,

e. pozostałości ogrodu, XIX./XX w.

63. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

64. Stanowisko nr1 - osada z połowy XVI w.

Kulsze

65. Dom nr 1, mur., l. 20. XX w.

66. Dom nr 2, mur., l. 20. XX w.

67. Dom nr 3, mur., l. 20. XX w.

68. Dom nr 4, drew., pocz. XX w.

69. Cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w.

70. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

Lisy

71. Szkoła, mur, 1818 r.

72. Kuźnia, mur., XIX/XX w.

73. Dom nr 30, mur., pocz. XX w.

74. Dom nr 54, mur., pocz. XX w.

75. Dom nr 55, mur., pocz. XX w.

76. Dom nr 56, mur., pocz. XX w.

77. Dom nr 57, mur., pocz. XX w.

78. Dom nr 58, mur., pocz. XX w.

79. Dom nr 59, mur., pocz. XX w.

80. Dom nr 60, mur., pocz. XX w.

81. Dom nr 66, mur., pocz. XX w.

82. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

83. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

Maciejowa Wola

84. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

85. Stanowisko nr 1 - ślady osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Miczuły

86. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieczniki Drugie

87. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 333/83 (jako Miczuły).

Mieczniki Trzecie

88. Park dworski, XIX/XX w.

89. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieduniszki Małe

90. Zespół dworsko-parkowy, XIX w.:
    a. dwór, mur.
    b. budynek gospodarczy, mur.,
    c. budynek gospodarczy, mur.,
    d. budynek gospodarczy, mur,.
    e. magazyn, mur.,
    f. park dworski, XIX/XX w.

91. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieduniszki Wielkie

92. Zespół pałacowo-parkowy:
    a. pałac, mur. , XVIII-XIX w., przebud., po 1918 r. , nr rej., 860,
    b. ruiny stajni, mur., k. XIX w.,

c. obora, mur., pocz. XX w.,

d. obora, mur., pocz. XX w.,

e. magazyn, mur., pocz. XX w.

f. kuźnia, k. XIX w.

g. 3 czworaki wraz z bud. gospodarczymi, pocz. XX w.

h. park dworski, XVII-XX w, nr rej. 589/87

93. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (w parku),

Nowe Gajdzie

94. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Nowiny

95. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (po pd. stronie drogi), XIX w.

96. Cmentarza ewangelicki , 2 poł. XIX w.

Obszarniki

97. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

98. Cmentarz wojenny, żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej.

99. Stanowisko nr 1 - osada z pocz. XVI w

Owczary

100. Pozostałości cmentarza ewangelickiego, rodzinnego , 2 poł. XIX w.

Radkiejmy

101. Dom nr 5, glinobitka, 1 ćw. XIX w.

Rapa

102. Pozostałości zespołu dworsko-parkowego:

a. obora, /ruina/, mur., XIX/XX w.

b. czworak /ruina/, mur., XIX/XX w.

c. park dworski, XIX w.

103. Kaplica grobowa rodziny Farenheid, 1811 /?/, nr rej. 915.

104. Cmentarz ewangelicki, (na pn. od wsi), XIX w.

105. Zbiorowa mogiła żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej

106. Stanowisko nr1 - częściowo zniszczone osiedle nawodne z wczesnej epoki żelaza

Rogale

107. Kościół parafialny, p.w. ś.ś. Piotra i Pawła, mur., k. XIX w., nr rej. 648.

108. Dom pastora, mur., k . XIX w.

109. Kaplica, mur., k. XIX w., /obiekt w ruinie/.

110. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

111. Stanowisko 1 - osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Sapały

112. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

113. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Sapałówka

114. Zagroda nr 7, 1 ćw. XX w.:

a. dom , mur.,

b. obora, mur.,

c. stodoła, drew.

115. Młyn wodny ob. elektryczny, , mur., XIX/XX w.

116. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

117. Stanowisko nr 5 - ślad osadnictwa pradziejowego i osada z przełomu XVII i XVIII w.

Skaliszkiejmy

118. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

119. Cmentarz ewangelicki (w lesie), XIX w.

120. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVI w.

121. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w

Straszny Dwór

122. Cmentarz wojenny z I wojny światowej.

Surminy

123. Zespół folwarczny, XIX/XX w.:

a. czworak, mur.,

b. obora, mur.,

c. stodoła, drew.,

124.Dom nr 12, drew., pocz. XX w.

125. Dom nr 9 A, / Gasthaus/, pocz. XX w.

126. Zagroda nr 7, pocz. XX w.:

a. dom mur.,

b. budynek gospodarczy, mur.,

127. Cmentarz ewangelicki (w zach. części wsi), XIX w.

128. Cmentarz ewangelicki (na wsch. od wsi), XIX w.

129. Cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej nr rej. 871/91

130. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w.

131. Stanowisko nr 4 - osada z połowy XVI w.

132. Stanowisko nr 5 - zespół śladów osadnictwa z epoki kamienia, późnego średniowiecza i okresu nowożytnego

Szarek

133. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

134. Stanowisko nr 1 - osada z XVI w.

Sciborki

135. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

136. Cmentarz ewangelicki d. St. Gajdzie), XIX w.

137. Stanowisko nr 1 - osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Widgiry

138. Park dworski, XIX,XX w.

139. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

140. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

141. Stanowisko nr 5 - osady z okresu rzymskiego i z połowy XVI w.

142. Stanowisko nr 6 - osada z połowy XVI w.

Wólka

143. Zespół dworski (folwarczny), poł. XIX w.- l. 30. XX w.:

a. dwór, mur., poł. XIX w.,
b. obora, mur.,
c. obora, mur.,
d. gorzelnia, mur.,
e. pozostałości parku dworskiego, XIX/XX w.

144. Dom nr 1, mur., pocz. XX w.

145. Dom nr 2, mur., pocz. XX w.

Wróbel

146. Zespół dworski (folwarczny), XIX/XX w.:

a. dwór, mur.,
b. obora, mur.,
c. kuźnia, mur.,
d. stodoła /ruina/, mur.

e. pozostałości założenia ogrodowego, XIX/XX w.

147. Dom nr 2, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 982

148. Dom nr 3, mur.-szach., 1ćw. XIX w.

149. Dom nr 5, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 1051

150. Dom nr 5, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 1046

151. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

152. Stanowisko nr 2 - osada z okresu rzymskiego

153. Stanowisko nr 3 - osada średniowieczna

Zakałcze

154. Zespół dworski: nr rej. 1032:

a. dwór, mur., poł. XIX w.,

b. obora, mur., l. 20. XX w.

c. obora, mur., l. 20. XX w.

d. stodoła, mur., l. 20 XX w.

e. pozostałości parku dworskiego, XIX/XX w.

155. Kaplica grobowa rodziny Steinert, mur., ok. 1863, r., przebud, l. 30. XX w.

156. Cmentarz ewangelicki , XIX w.

Zawady

157. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Ziemiany

158. Dom nr 3 / szkoła/, mur., pocz. XX w.

159. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Żabin

160. Kościół ewangelicki , ob. par. rzymskokatolicki, p.w. Narodzenia NMP, mur., ok. 1672, nr rej. 319.

161. Dom pastora, mur., 2 poł. XIX w. przebud. 1992-95.

162. Cmentarz ewangelicki (we wsi), XIX w, nr rej. 872/91

163. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (na pn.-wsch. krańcu ws), XIX w.

164. Cmentarz ewangelicki,(d. Stary Żabin), XIX w.

165. Cmentarz ewangelicki,(d. Stary Żabin), XIX w.

166. Cmentarz ewangelicki (na pd. od wsi), XIX w.

167. Cmentarz ewangelicki przy szosie do Rogali), XIX w.

168. Cmentarz ewangelicki (na pd.-zach. od wsi), XIX w.

169. Cmentarz wojenny z I wojny światowej nr rej. 425/85

170. Cmentarz wojenny z I wojny światowej (przy szosie), nr rej. 424/85

171. Cmentarz wojenny z I wojny (na pn. –wsch. od wsi)

172. Cmentarz ewangelicki(na pn. od szosy Rogale-Żabin, w kierunku granicy Państwa).

173. .Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

174. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada z połowy XVI w.

175. Stanowisko nr 4 - ślad osadnictwa z neolitu i epoki brązu

Dawna Stacja kolejowa Popioły

176. Zespół dworca kolejowego 1899 r.:

a. dworzec, mur.,

b. magazyn spedycji kolejowej, szachulec.

NR. JARK	NAZWA JARK	ZASÓB			WALORYZACJA							WYTYCZNE		PLAN STREFOWY		
		JU	JP	JH	modele: z.			w.	msz.		n.	rodzaje ochrony	zakres ochrony	RK	PK	SOK
					I	II	III	IV	V	VI	VII					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Łąki przy północnej części „Pętli Węgorapy"	AU/BO	III R	aC			X					K	KONS KONT			X
2.	Mieduniszki Małe – zespół dworsko – parkowy	AU	III S	aC			X					B	KONS REKOM			X
3.	Mieduniszki Wielkie – zespół pałacowo - parkowy	AU	III LS	aC		X						A	KONS REKOM			X
4.	Brożejcie – dawny zespół folwarczny	BU	III LS	aC					X			K	REKOM			X
5	Rapa – pozostałości zespołu dworsko – parkowego i kaplica grobowa rodziny Farenheidów	AO	II R	aC			X					A	KONT REKN			X
6	Żabin, Jagiele – rozłogi pól (ugory)	BO/CO	III R	aC				X				K	KONT			X
7	Żabin – zespół budynków po PGR	BO/CO	IV S	aC						X			REKOM			
8	Żabin - wieś	BO/CO	III LS	aC					X			K	KONS KONT			X
9	Żabin - łąki	AU	III B	aC				X				K	REKN			X
10	Żabin – zespół zabudowy mieszkalnej	AU	III S	aC						X		E	REKOM			X
11	Las Żabiński	AU	II B	aN				X				E	KONT			X
12	Ściborki, Radkiejmy, Widgiry, Kruki, Jagoczany, Rogale – zabudowa kolonijna i rozłogi pól	CO	III R	aC					X			K	KONS KONT			
13	Jezioro Żabińskie	AO	IV B	aN				X				K	REKN			
14	Łąki w miejscu dawnego jeziora	AO/AU	III B	aC				X				K	REKN			
15	Jezioro Jagielskie	AO	IV B	aN				X				K	REKN			
16	Stary Żabin - kolonie	AU	III R	aC				X				K	REKOM			
17	Klewiny – zespół dworsko – parkowy z aleją	AU	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
18	Rogale - wieś	BO	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
19	Las I	CO	I B	aN				X				K	KONT			

NR. JARK	NAZWA JARK	ZASÓB			WALORYZACJA							WYTYCZNE		PLAN STREFOWY		
		JU	JP	JH	modele: z.			w.	msz.		n.	rodzaje ochrony	zakres ochrony	RK	PK	SOK
					I	II	III	IV	V	VI	VII					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
20	Jezioro Czupowskie	AO	IV B	aN							X					
21	Las II	AO/AU	I B	aN				X				K	KONT			
22	Gryżewo – wieś, rozłogi pól	AU/BO	III R	aC					X							
23	Las III	BO	II B	aN				X				K	KONT			
24	Ziemiany, Sepatówka, Grunajki	CO	III R	aC					X							
25	Dolina rzeki Gołdapy	AO/AU	III R	aN							X	K	KONT			X
26	Banie Mazurskie, Wróbel – wieś	AU	III LS	aC		X						B	KONS KONT			X
27	Banie Mazurskie, Miczuły, Wólka, Dąbrówka, Grodzisko, Lisy, Surminy, Kierzki, Zawady – rozłogi pól, kolonie	CO	III R	aC					X							
28	Dąbrówka Polska – wieś	BO	III LS	aC				X								
29	Popioły – zespół dawnej stacji kolejowej	AU	III R	aC					X							
30	Wólka – zespół dworsko - parkowy	AU	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
31	Lisy – wieś	BO	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
32	Kierzki – wieś	BO	III LS	aC					X							
33	Grodzisko - wieś	BO	III LS	aC					X							
34	Grodzisko	CO	III B	aC	X							A	KONS			X
35	Kanał Brożajcki	AO	III B	aC	X							A	KONS KONT			
36																
37																
38																

3

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BANIE MAZURSKIE

CZĘŚĆ I

ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO

1999 /2000 rok

PRACOWNIA ARCHITEKTURY I URBANISTYKI s.c.
Maria i Kazimierz Olchowscy
11-510 Wydminy, ul. Suwalska 6

GŁÓWNY PROJEKTANT: mgr inż. arch. Maria Olchowska
uprawnienia urbanistyczne nr 1448/94

ZESPÓŁ AUTORSKI:

dypl. ekonom. Urszula Kozakiewicz
mgr. inż. Stanisław Konior
techn. Kazimierz Olchowski
mgr inż. Adam Kufel
mgr inż. Eugeniusz Kudziuk
mgr inż. Bogdan Pawlak
mgr Maciej Ambrosiewicz
mgr Jerzy Brzozowski
dr Janusz Mackiewicz

Spis treści

1. WPROWADZENIE. 1
1.1. Cele i zadania „ Studium ” 1
1.2. Metodyka procesu opracowania Studium 2
1.2.1. Podstawa opracowania Studium 2
1.2.2. Wykaz ważniejszych materiałów wejściowych 2

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY 4
2.1. Podstawowe dane liczbowe 4
2.2. Położenie gminy i jej powiązania z otoczeniem 5

3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE 6
3.1. Obszary chronione 6
- obszary chronionego krajobrazu 6
- "strefy ciszy" 7
- lasy ochronne 7
- pomniki przyrody 8

3.2. Projektowane obszary chronione 9
- sieć ekologiczna "EKONET" 9
- Park Krajobrazowy Puszczy Boreckiej 10
- rezerwat MINTA 10

3.3. Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego 10
3.2.1. Elementy i cechy środowiska 10
3.3.2. Struktura układu przyrodniczego 36
3.3.3 Zagrożenia środowiska 36
Załączniki

4. OCHRONA ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU KULTUROWEGO 46
4.1. Zasób 46
4.2. Waloryzacja 52
4.3. Wytyczne 55
4.4. Plan stref konserwatorskich 56
4.5. Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych - wykaz 58
Tabele z zestawieniem JARK

5. ZAGADNIENIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE 66
5.1. Ludność 66
5.2. Pracujący 68
5.3. Bezrobocie 69
5.4. Warunki mieszkaniowe 70
Tabele

6. SIEĆ OSADNICZA 73
Tabele

7. OBIEKTY OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW 74
7.1. Administracja 74
7.2. Oświata i wychowanie 74
7.3. Ochrona zdrowia 75
7.4. Kultura 75

7.5 Obiekty kultu religijnego 75
7.6. Handel i gastronomia 75
7.7. Łączność 76
7.8. Ochrona przeciwpożarowa 76
7.9. Sport, rekreacja zieleń 70
7.10. Cmentarze 77
8.1. Poziom warunków życia ludności 77
Tabele

9. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMIN 78
9.1 Zagospodarowanie turystyczne 78
9.2. Rolnictwo 78
9.3. Leśnictwo 84
9.4. Działalność produkcyjna 84
Tabele

10. KOMUNIKACJA 86
10.1. Powiązania komunikacyjne 86

11. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA 90
11.1. Systemy infrastruktury technicznej 90
11.1.1 System zaopatrzenia w wodę 90
11.2. Gospodarka odpadami 91
11.3. Zaopatrzenie w gaz 91
11.4. Ciepłownictwo 92
11.5. Elektroenergetyka 92
11.5.1. Telekomunikacja 95

12. RUCH BUDOWLANY I RYNEK NIERUCHOMOŚCI 96
12.1. Ruch budowlany 96
12.2. Budżet gminy 96
Tabele

12. DZIAŁANIA GMINY Z ZAKRESU GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ STEROWANIE ROZWOJEM GMINY 99
12.1. Opracowania planistyczne 99
12.2. Gospodarka gruntami 99

13. PROBLEMY ROZWOJU 99
13.1. Problemy przyrodnicze i ekologiczne 99
13.2. Problemy środowiska kulturowego 100
13.3. Problemy społeczne 100
13.4. Problemy strukturalne 101
13.5. Problemy w zakresie infrastruktury technicznej 102

13. BIBLIOGRAFIA 103 i 104

1. WPROWADZENIE.

1.1. Cele i zadania „ Studium ”

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” wprowadziła do obrotu prawnego ustawa o planowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 roku, Dz.U.Nr 89 w art. 6, ust. 1. Jest ono nowym i samodzielnym aktem planistycznym , ze względu na unormowanie trybu jego uchwalania, stanowiącym podstawę do uchwalania przyszłych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i określania celu któremu ma służyć. Studium nie jest przepisem gminnym i nie stanowi podstawy do wydania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 6 ust. 7), nie może być traktowane tak, jak dotychczasowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy, a nawet założenia do tego planu.
Zadaniem „ Studium ” jest określenie polityki przestrzennej na obszarze gminy przy uwzględnieniu uwarunkowań, celów i kierunków polityki przestrzennej państwa w obszarze tejże gminy .

W Studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające, w szczególności z :

1) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
2) występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
3) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
4) prawa własności gruntów,
5) jakości życia mieszkańców,
6) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Rzeczowy zakres Studium precyzuje art. 6 ust. 5 ustawy , wg którego opracowanie winno obejmować w szczególności :

1) obszary objęte ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego,
2) lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
3) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
4) obszary zabudowane , ze wskazaniem , w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
5) obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
6) kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków,
7) obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawą dla podejmowania:

1) uchwał o przystąpieniu do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
2) planowania i realizacji zadań własnych gminy związanych z zagospodarowaniem przestrzennym,

3) wewnętrznej kontroli uchwał o miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich spójności z polityką zawartą w uchwalonym studium,
4) ofertowej działalności gminy,
5) posługiwania się przepisami ustaw szczegółowych, które mając swój aspekt przestrzenny na obszarze gminy wpływają na ustalenia studium i wiążą organy gminy w postępowaniu administacyjnym,
6) gospodarki gruntami w gminie,
7) podejmowania działań związanych z obejmowaniem ochroną najbardziej cennych i wartościowych obszarów i obiektów w gminie,
8) wykonywanie prognoz wpływu ustaleń planów miejscowych na środowisko,

Opracowanie to pozwoli na prawidłowe, uwarunkowane fizyczną wartością przestrzeni oraz przepisami prawa, działania gminy związane z podejmowaniem prac planistycznych jak i postępowaniem w sprawie warunków zabudowy i zagospodarowania terenów. Posiadając kompleksowo i starannie sporządzone studium władze gminy mogą odpowiedzialnie podchodzić do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz postępowania związanego z ustalaniem warunków zabudowy i zagospodarowania terenów, które w konsekwencji wpływają na kształt przestrzeni tej gminy.

1.2. Metodyka procesu opracowania Studium

Elaborat „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Banie Mazurskie" składa się z trzech części co wynika z przyjętej metodyki opracowania.

Są to:

I Analiza stanu istniejącego - Diagnoza zawierająca opis i ocenę istniejącego zagospodarowania terenu i zjawisk zachodzących w obszarze badań.
II Uwarunkowania - synteza wybranych wniosków służących do określenia podstawowych problemów rozwoju Gminy i celów jej polityki przestrzennej.
III Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy - projekt uchwały zawierający ustalenia w zakresie przewidzianym w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym.

1.2. Podstawa opracowania Studium

1) art. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r . o zagospodarowaniu przestrzennym,
2) Uchwała Nr .....
3) Umowa zawarta w dniu 20.08.1999 r. w Baniach Mazurskich pomiędzy Zarządem Gminy Banie Mazurskie a Pracownią Architektury i Urbanistyki s.c. reprezentowaną przez głównego projektanta mgr inż. arch. Marię Olchowską

1.3. Wykaz ważniejszych materiałów wejściowych

1) Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie, zatwierdzony Uchwałą Nr Gminnej Rady Narodowej w Baniach Mazurskich z dnia ogłoszoną w Dzienniku Urzedowym Województwa Suwalskiego Nr z dnia , poz.

2) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Banie Mazurskie nr VI/29/92 z dnia 27 października 1992,
3) Informacja do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Banie Mazurskie – Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego, Olsztyn 1999r. – pismo Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego: W-M BPP 1232/P-I/99 z dnia 7.10.1999r.
4) Strategia rozwoju gminy Banie Mazurskie 2000 - 2010 r., opracowana przez Biuro Consultingu Andrzeja Denisow,
5) Opracowanie fizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Banie Mazurskie,
6) Mapy topograficzne gminy w skali 1:25 000 ,
7) Mapy ewidencyjne w skali 1: 5 000,
8) Inwentaryzacja terenowa,
9) Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 r. - Urzędu Statystycznego w Suwałkach , 1998 r.,
10) Dane statystyczne Powszechnego Spisu Rolnego 1988 r.,
11) Informacje uzyskane z Urzędu Gminy Banie Mazurskie,
12) Informacje uzyskane z Urzędu Wojewódzkiego w Suwałkach do grudnia 1998r..

Na pismo w sprawie przesłania wniosków do studium gminy Banie Mazurskie nadeszły następujące odpowiedzi:

1) Dyrektor Wydziału Zarządzania Kryzysowego Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie działając w oparciu o art.1 ust. 2 pkt 6, art. 18 ust. 2 pkt 3 i 4e Ustawy z dnia 7 lipca 1994r. /tekst jednolity Dz. Nr 15 z 1999r., poz. 139/ o zagospodarowaniu przestrzennym oraz przepisami szczególnymi zawartymi w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 28 września 1993 roku w sprawie obrony cywilnej - poinformował, że na terenie gminy Banie Mazurskie nie przewiduje się inwestycji z zakresu obrony cywilnej o charakterze krajowym i wojewódzkim. .... w planowaniu przestrzennym uwzględnić należy obiekty terenowe obrony cywilnej lub dokonać rezerwację terenu dla potrzeb OC, przewidzianych rozporządzeniem Rady Ministrów jak wyżej oraz innymi przepisami wykonawczymi w sprawie obrony cywilnej.....
2) Zakład Energetyczny Białystok S.A. w piśmie RE8/ZU-3P86/99 z dnia 1999.10.05 prosi o umieszczenie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obszarów zapotrzebowania w energię elektryczną, z wrysowaniem ilości i lokalizacji przewidywanych linii SN 15 kV.
3) Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie – Dyrektor Wydziału Geodezji i Nieruchomości, pismo GN-NR-6014-3/75/99 z dnia 03.09.1999r. -..... Wydział Geodezji i Nieruchomości Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie informuje, że nie wnosi uwag pod kątem ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.nr 16, poz.78 z późn. zm.),
4) Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Olsztynie pismo: L.dz. SOZ-2861/IZN.5346-488/99 z dnia 02.09.1999r. ....Gmina Banie Mazurskie zobowiązana jest do uwzględnienia w studium warunków wynikających z przepisów szczególnych a w tym z ustawy o ochronie dóbr kultury i muzeach oraz na podstawie pkt 5 ust.1 określenia w studium obszarów /stref/ objętych ochrona środowiska kulturowego. Warunki konserwatorskie dla poszczególnych obszarów muszą być sporządzone w oparciu o warunki wynikające ze studium dla całej gminy ze względu na konieczność wzięcia pod uwagę oddziaływania planowanych przedsięwzięć na obiekty i obszary znajdujące się

poza obszarem planu a powiązane z planem zagospodarowania. W tworzeniu studium muszą być uwzględnione następujące zadania z zakresu problematyki ochrony dóbr kultury:

- architektura,
- zespoły zabudowy,
- układy ruralistyczne i urbanistyczne,
- zabytkowe parki i cmentarze,
- problematyka archeologiczna.

Na podstawie analiz występowania dóbr kultury na terenie objętym opracowaniem konieczne będzie wyznaczenie stref ochronnych.....

5) Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie, pismo WZ-6560/13/99 z dnia 15.09.1999r. .....proponuję poprawę zaopatrzenia wodnego do celów gaśniczych. Należy poprawić zaopatrzenie wodne poprzez wykonanie punktów czerpania wody, budowę zbiorników ppoż. Lub rozbudowę sieci hydrantowej do wydajności 10l/sek.
6) Urząd Gminy Pozezdrze w piśmie PP.7322-1/5/99 z dnia 10.09.1999r., informuje, że Zarząd Gminy w Pozezdrzu nie zgłasza wniosków do studium.
7) Wnioski osób fizycznych.

Gmina Banie Mazurskie posiada opracowaną strategię rozwoju gminy 2000 - 2010.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Podstawowe dane liczbowe

Podstawowe dane gminy to (dane US Suwałki za 1997 r.):

- powierzchnia gminy 205 km^2,
- liczba mieszkańców 4 476
- mężczyźni 2 235
- kobiety 2 241
- liczba kobiet na 100 mężczyzn - 100
- liczba sołectw 20
- liczba miejscowości 56
- gęstość zaludnienia 22 osoby /1 km^2

pracujący w Gospodarce Narodowej 396 osób

w tym :

- w rolnictwie 92 osoby
- w administracji publicznej i obronie narodowej 91osoba
- w edukacji 85 osób
- w produkcji 40 osób
- w ochronie zdrowia i opiece 27 osób
- w handlu i naprawach 16 osób

użytkowanie gruntów ogółem wg granic administracyjnych:

powierzchnia ogólna: 20 502 ha
w tym: - użytki rolne 14 193 ha
w tym grunty orne: 8 246 ha
łąki 2 201 ha

pastwiska 3 740 ha
- lasy 4 800 ha
powierzchnia ogólna gruntów gospodarstw indywidualnych 9 236 ha

w tym: - użytki rolne w gospodarstwach indywidualnych - 8 360 ha
w tym: grunty orne 4 816 ha
łąki 1 399 ha
pastwiska 2 140 ha
- lasy i grunty leśne 332 ha

tereny chronione (stan 30.01.1997r.)

obszary chronionego krajobrazu 13 800,0 ha,
pomniki przyrody szt. 2.

2.2. Położenie gminy i jej powiązania z otoczeniem

Gmina Banie Mazurskie leży w północno-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, zajmując powierzchnię 205 km^2, liczy ponad 4.500 mieszkańców, 56 wsi, w tym 20 sołectw. Banie Mazurskie to gmina rolnicza. Przez jej terytorium przepływają rzeki: Gołdapa i Węgorapa, połączone Kanałem Brożajskim.
Północną granicę gminy stanowi granica Państwa z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjsyjskiej. Z zachodu graniczy z gminą Budry, od południa z gminą Pozezdrze, Kruklanki i Kowale Oleckie, a od wschodu z gminą Gołdap.

WOJEWÓDZTWO SUWALSKIE

WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

3. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

3.1. Obszary chronione

- obszary chronionego krajobrazu :

- Dolina Węgorapy i Gołdapy (7)
- fragment Puszczy Boreckiej (6)

Zasady gospodarki przestrzennej na tych obszarach ustalone zostały rozporządzeniem Nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998 r., ponowionego Obwieszczeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 marca 1999r. (Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 15, poz. 122). Dla zachowania wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych w granicach tych obszarów wprowadzono m.in. następujące zakazy :

1) wznoszenia wszelkich obiektów budowlanych, których forma jest obca architekturze regionalnej,
2) tworzenia nowej kolonijnej zabudowy zagrodowej w odległości mniejszej niż 200 m od brzegów jezior,
3) realizacji nowych budynków inwentarskich w odległości mniejszej niż 200 m. od brzegów wód,
4) agrolotniczego stosowania chemicznych środków ochrony roślin I i II klasy toksyczności oraz środków chwastobójczych, a pozostałych środków ochrony roślin w odległości mniejszej niż 200 m. od brzegów wód,
5) wyrębu zadrzewień poza przypadkami uzasadnionymi,
6) niszczenia linii brzegowej jezior,
7) prowadzenia poza terenami osadniczymi działalności gospodarczej, wpływającej szkodliwie na środowisko lub powodującej degradację walorów krajobrazowych.

Dla podniesienia walorów przyrodniczych i estetycznych obszarów chronionego krajobrazu nakazuje się:

1) wprowadzenie zalesień na terenach erozyjnych i gruntach nieprzydatnych do produkcji rolnej,
2) wprowadzanie zadrzewień gatunkami rodzimymi wzdłuż cieków wodnych i dróg, zwłaszcza krajowych i wojewódzkich, wprowadzanie zadrzewień lub innych form zieleni izolacyjnej wokół istniejących ferm hodowlanych i obiektów przemysłowych,
3) porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej jednostek osadniczych i ośrodków wypoczynkowych,
4) wiązanie projektowanej bazy rekreacyjnej, w tym budownictwa letniskowego z istniejącymi układami osadniczymi,
5) organizowanie ogólnodostępnych kąpielisk publicznych w powiązaniu z istniejącymi układami osadniczymi.

Poza tym ww. rozporządzenie Wojewody Suwalskiego ustanowiło strefy ochronne wokół jezior o powierzchni powyżej 1 ha, położonych na obszarach chronionego krajobrazu. Szerokość stref uzależniona jest od warunków lokalnych i ma być ustalona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Do czasu ustalenia w tych planach stref ochronnych wokół jezior, strefę ochronną stanowi pas przybrzeżny szerokości 100 m.

Na terenach w/w stref obok zakazów obowiązujących dla obszarów chronionego krajobrazu zabroniono :

- wznoszenia jakichkolwiek nowych obiektów budowlanych, w tym i na potrzeby rolnictwa, nie związanych z utrzymaniem zbiorników wodnych oraz przystani wodnych i kąpielisk o charakterze ogólnodostępnym,
- wykonywania jakichkolwiek prac ziemnych.

Rozporządzenie nie narusza innych przepisów dotyczących ochrony terenów rezerwatów przyrody, parków narodowych i krajobrazowych.

„strefy ciszy"

na podstawie Uchwały Nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku z dnia 27 kwietnia 1999r.w sprawie ograniczenia lub zakazu używania obiektów pływających na wybranych akwenach wodnych powiatu na terenie gminy Banie Mazurskie na jeziorze Czupowskim ustanowiono zakaz używania silników spalinowych do napędu obiektów pływających.
Celem zapewnienia ochrony zbiorników wodnych posiadających duże walory przyrodnicze i wypoczynkowe przed ich niszczeniem bądź ich utratą, wprowadza się zakaz używania silników spalinowych do napędu obiektów pływających oraz instalowania i używania urządzeń nagłaśniających poza pomieszczeniami zamkniętymi tych obiektów, powyżej dopuszczalnego poziomu hałasu 45 dB/A/.

Zakazy o których mowa wyżej nie dotyczą organów: Policji, pogotowia ratunkowego, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego w sezonie turystycznym z aktualnym imiennym upoważnieniem do pływania na określonym akwenie, rybackich użytkowników wód w okresie połowów wg harmonogramu, Inspektoratu Żeglugi Śródlądowej, organów administracji dróg wodnych, Lasów Państwowych, Straży Pożarnych, Państwowej Straży Rybackiej, organów ochrony środowiska.
Winni naruszenia zakazów ustalonych uchwałą Nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku, podlegają karze grzywny. Orzeczenie następuje w trybie i na zasadach określonych w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczeniach.

W szczególnych przypadkach Starosta może wydać decyzję wyrażająca zgodę na zorganizowanie imprez rozrywkowych związanych z obchodami świąt państwowych lub lokalnych na akwenach określonych w załączniku do w/w uchwały (z wyjątkiem obszarów uznanych za rezerwaty przyrody).
Zobowiązuje się użytkowników zbiorników wodnych objętych w/w zakazami do ich właściwego oznakowania.

Nadzór nad realizacją uchwały oraz ustalenie jednolitego dla całego powiatu sposobu oznakowania powierzono Staroście Giżyckiemu.

- lasy ochronne

Większa część kompleksów leśnych rosnących na obszarze gminy Banie Mazurskie, została uznana jako lasy ochronne. Gospodarstwo Leśne Nadleśnictwa Czerwony Dwór posiada plan urządzania lasu na lata 1994 - 2003. Zarządzenie Nr 120 MOŚ, ZniL z dnia 14 kwietnia 1995r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Czerwony Dwór na terenie gminy Banie Mazurskie wyodrębnia lasy nasienne, glebochronne, ostoje zwierząt i lasy wodochronne.

Na terenie gminy Banie Mazurskie występują gospodarcze drzewostany nasienne, które są dodatkową bazą do pozyskania nasion. Są to drzewostany odznaczające się dobrą

jakością i zdrowotnością. Zbiór nasion w tych drzewostanach planuje się pozyskiwać z drzew ściętych w ramach planowego użytkowania, a uruchomienie zrębów wiąże się z latami urodzaju nasion poszczególnych gatunków drzew. Oddziały gospodarczych drzewostanów nasiennych: 40r, 63c, 77b, 78b, 81d, 99d, 100d, 101b, 101Ak, 101Ar, 110f, 112a, 112d, 118g.

Lasy glebochronne występują na stałych powierzchniach naukowo-badawczych o łącznej powierzchni około 4ha w oddziale 72.

Lasy będące ostoją zwierząt obejmują oddziały: 127, 128, 110, 111, 100, 101, 102, 139, 167, 166, 192, 213, 212, 231, 230.

Lasy wodochronne obejmują oddziały: 86, 99, 103, 104, 106, 107, 112 – 120, 131 – 135, 137, 138, 147 – 149, 152 – 165, 183 – 191, 210, 211, 227 – 229, 318, 318.

- pomniki przyrody (drzewa i głaz narzutowy)

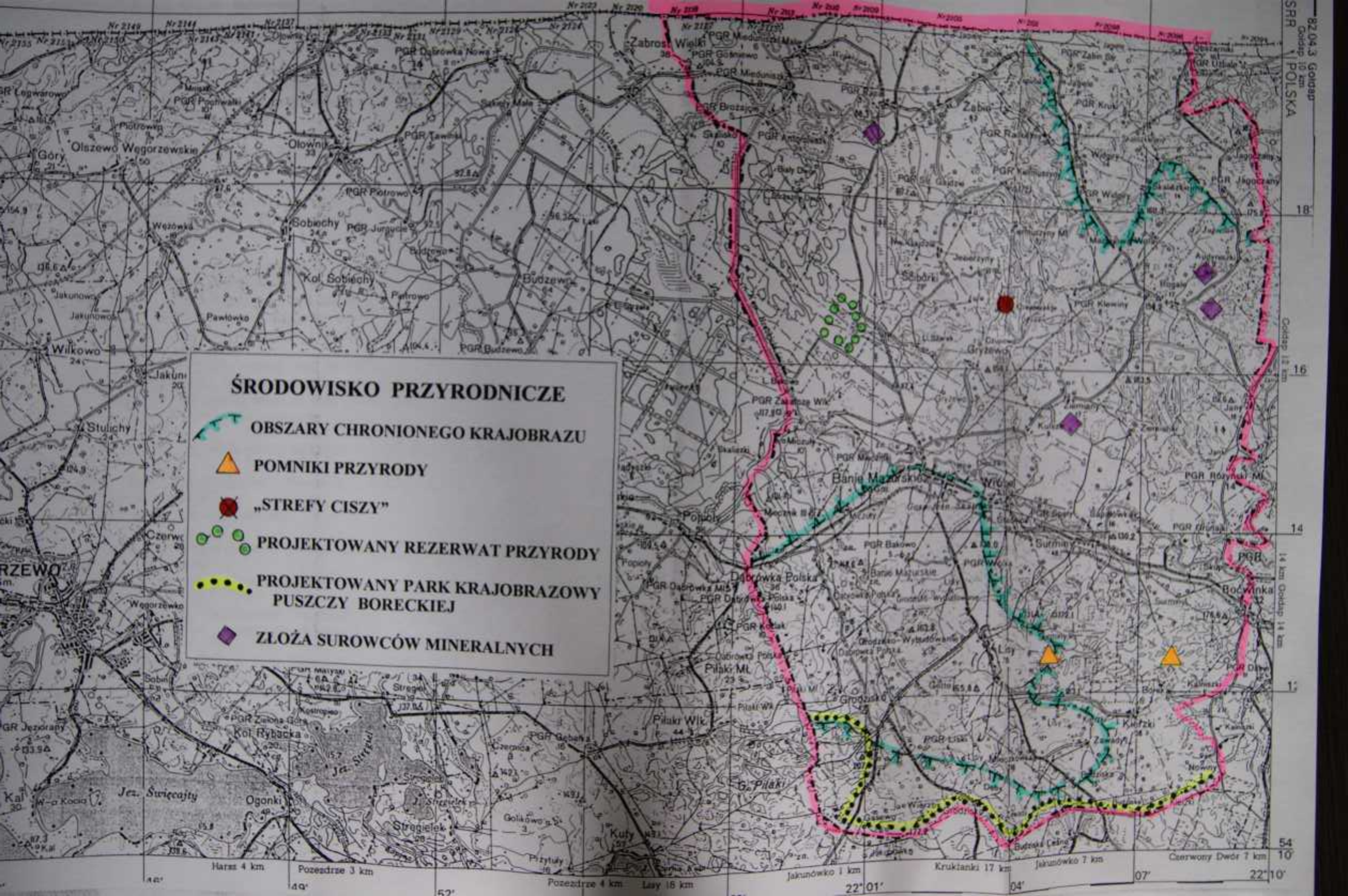
Lp.	Nr rej.	Opis przedmiotu ochrony	Miejscowość	Lokalizacja	Zamieszczony
1.	87	**Głaz narzutowy** (granit róż drobnoziarnisty – silnie pokryty łachami jasnozielonego mchu).	Lisy	1 km droga od wsi w kierunku wsi Kierzki i około 150m na lewo od drogi,na północnym skraju lasu olszowo-osikowego i sosnowego, na stoku pagórka i w odległości około 300m od byłych zabudowań Gołąb Dymitra i 150m od zabudowań Państwa Jagłowskich	Dz.U. WRN w Białymstoku Z 1969r. Nr 9, poz.84
		Opis: obwód – 6,10m, długość 2,00m, szerokość – 1,70m, wysokość nad ziemią – 1,00m			
2.	41/78	**3 dęby**	Kierzki	Przy skrzyżowaniu dróg Boćwinka, Kierzki i Surminy – Kalniszki, Nadleśnictwo Czerwony Dwór	Dz.Urz. WRN w Białymstoku Nr 11, poz.46, rok 1978
		1 dąb: pierścienica – 205 cm, wysokość – 30m 2 dąb: pierścienica – 220 cm, wysokość – 30m 3 dąb: pierścienica – 260 cm, wysokość – 30m			

Zgodnie z Dz.Urz. WRN w Białymstoku z 1969 roku Nr 9, poz. 84 na terenie pomnika – głazu narzutowego zabrania się:

- rozbijania, podkopywania, zakopywania i przemieszczania głazu,
- zanieczyszczania terenu i wzniecania ognia w pobliżu pomnika przyrody,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną pomnika,
- wykonywania innych czynności mogących zniszczyć dany pomnik przyrody.

Poddanie pod ochronę przedmiotu obowiązuje bez względu na zmianę osoby, właściciela, posiadania i użytkownika.

Trzy dęby, będące pomnikiem przyrody na terenie gminy Banie Mazurskie są narażone na wycięcie. Pomnik powinien być ogrodzony.

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE
OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU
POMNIKI PRZYRODY
„STREFY CISZY"
PROJEKTOWANY REZERWAT PRZYRODY
PROJEKTOWANY PARK KRAJOBRAZOWY PUSZCZY BORECKIEJ
ZŁOŻA SUROWCÓW MINERALNYCH
Zabrost Wielki
Olszewo Węgorzewskie
Sobiechy
Kol. Sobiechy
Budzewo
Wilkowo
Stulichy
Dąbrówka Polska
Bańe Mazurskie
Pilaki Mł.
Pilaki Wlk.
Kol. Rybacka
Jez. Święcajty
Ogonki
Stręgielek
Kufy
Krukianki 17 km
Jakunówko 7 km
Czerwony Dwór 7 km
Harsz 4 km
Pozezdrze 3 km
Pozezdrze 4 km
Lasy 18 km
Jakunówko 1 km
22°01'
22°10'
POLSKA

3.2. Projektowane obszary chronione:

- sieć ekologiczna EKONET

W koncepcji sieci ekologicznej EKONET - PL, niewielki fragment południowej części gminy położony jest w obrębie „Wschodniomazurskiego" obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym. Jest to głównie strefa buforowa przylegającego od południa do granic gminy biocentrum Puszczy Boreckiej

Głównym celem utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej było zintegrowanie obszarów chronionych istniejących w poszczególnych krajach europejskich i potencjalnych obszarów przewidzianych do ochrony, w spójny system - EKONET, zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi kryteriami i standardami (Bischoff, Jongman 1993). Przy wyznaczaniu elementów Europejskiej Sieci Ekologicznej kierowano się następującymi zasadami:

- rozszerzyć istniejące obszary chronione, które często są zbyt małe, aby mogły dostatecznie chronić przestrzeń życiową wielu gatunków i stanowić funkcjonalne powiązania o zasięgach dużo szerszych niż chronione obiekty;
- uzupełnić istniejące systemy obszarów chronionych o obszary mające walory przyrodnicze o znaczeniu krajowym i europejskim, zasługujące na uwzględnienie w EKONET;
- uwzględniać hierarchiczną budowę sieci EKONET;
- identyfikować obszary, którym należy przywrócić utracone walory przyrodnicze, ponieważ zachowały wysoki potencjał ekologiczny;
- zapewniać łączność obszarom węzłowym poprzez korytarze ekologiczne.

W Europejskiej Sieci Ekologicznej EKONET wyodrębnia się następujące elementy:
- obszary węzłowe składające się z biocentrów i stref buforowych,
- korytarze ekologiczne,
- obszary wymagające unaturalnienia.

Obszary węzłowe są to jednostki ponadekosystemalne, wyróżniające się z otoczenia bogactwem ekosystemów:
- charakterze zbliżonym do naturalnego,
- seminaturalnych,
- antropogenicznych, ekstensywnie użytkowanych, bogatych w gatunki roślin i zwierząt specyficzne dla tradycyjnych agrocenoz.

Obszary węzłowe odznacza duża różnorodność gatunkowa oraz różnorodność form krajobrazowych i siedliskowych, są one także ważnymi ostojami dla gatunków rodzimych i wędrownych, w tym zwłaszcza rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Wielkość obszarów węzłowych może być różna, zależna od występowania terenów o wymienionych walorach oraz od funkcjonalnych uwarunkowań związanych ze strukturą przyrodniczą obszaru, ale nie mniejsza niż 500 ha.

Obszary węzłowe obejmują sąsiednie gminy i często łączone są ze sobą korytarzami ekologicznymi.

Korytarze ekologiczne są to struktury przestrzenne, które umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi oraz terenami przylegającymi do nich.

- **Park Krajobrazowy Puszczy Boreckiej**

W 1993 roku Instytut Ochrony Środowiska wystąpił z propozycją utworzenia Parku. Podstawą do jego utworzenia wg IOŚ są wysokie wartości przyrodnicze oraz ustanowienie stacji monitoringu tła atmosferycznego. Podstawowym zadaniem Parku byłoby zabezpieczenie rozpoznanych cennych przyrodniczo wartości.

Planowany Park miał obejmować tereny Puszczy Boreckiej położone w gminie Kruklanki, Kowale Oleckie, Świętajno, Pozezdrze i południowo-zachodni fragment lasów w gminie Banie Mazurskie.

Utworzenie parku krajobrazowego, w stosunku do obszarów chronionego krajobrazu, wiąże się z zaostrzonymi normami dotyczącymi ochrony powietrza. Wynika to z Rozporządzenia Nr 92 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 12.02.1990r. (Dz. U. Nr 15 z 1990 roku) Ponadto na terenie parku krajobrazowego i jego otuliny wszelkie inwestycje zalicza się do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska i w związku z tym muszą zostać wykonane oceny oddziaływania na środowisko (Rozporządzenie Nr 284 MOŚ, ZniL z 13.05.1995r. w sprawie określenia rodzajów inwestycji szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz ocen oddziaływania na środowisko – Dz. U. Nr 52 z 1995r.).

- **rezerwat MINTA**

Wytyczne ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa suwalskiego wskazują utworzenie na terenie lasu rezerwatu przyrody – ostoja m.in.jelenia, miejsce rozrodu zwierząt i ptactwa.

3.3. Stan i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

3.3.1. Elementy i cechy środowiska

Gmina Banie Mazurskie położona jest w obrębie makroregionu zwanego Pojezierzem Mazurskim (J. Kondracki). Pojezierze Mazurskie podzielono na jednostki niższego rzędu – mezoregiony różniące się genezą i charakterem rzeźby. Dominująca część gminy Banie Mazurskie znajduje się w obrębie mezoregionu zwanego Krainą Węgorapy, a jedynie jej najbardziej na południe wysunięte fragmenty wchodzą w skład Krainy Wielkich Jezior i Pojezierza Ełckiego.

Rzeźba terenu

Kraina Węgorapy ukształtowana pod wpływem deglacjacji lądolodu fazy pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego ma charakter niecki. Centralną jej część zajmuje płaska równina zastoiskowo-sandrowa /misa końcowa/, na obrzeżach której wznosi się pagórkowata wysoczyzna polodowcowa z licznymi formami marginalnymi.
Różnice w rzeźbie obu części Krainy Węgorapy są bardzo znaczne.

Na obszarze gminy Banie Mazurskie mamy do czynienia z takim właśnie zróżnicowaniem. Północno-zachodnią część gminy zajmuje płaska powierzchnia misy końcowej wypełniona osadami zastoiskowymi i sandrowymi. Wznosi się ona na wysokość około 100 m npm.

Większa część gminy, na obrzeżu misy końcowej, obejmująca północno-wschodnią, centralną i południową jej część to silnie zróżnicowana wysoczyzna polodowcowa z licznymi formami szczelinowymi i marginalnymi wznosząca się na wysokość do 200 m npm.

W centralnej części gminy znajduje się obszerne obniżenie o genezie rynnowej wykorzystywane przez Gołdapę prawy dopływ Węgorapy.

Kraina Węgorapy znajduje się na zapleczu tzw. garbu pojeziornego budującego najwyższe wzniesienia północnej Polski i stanowiącego dział wodny pomiędzy zlewnią rzek Pomorza, a zlewnia Wisły i Odry. Garb pojezierny i jego bezpośrednie zaplecze charakteryzuje się największymi w niżu deniwelacjami, wielką różnorodnością form rzeźby oraz prawie całkowitym brakiem większych jezior.

Rzeźba terenu gminy Banie Mazurskie kształtowała się głównie pod wpływem procesów akumulacji lodowcowej w trakcie plejstocenu, ostateczny rys uzyskując podczas deglacjacji lądolodu fazy pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego. Deglacjacja na zapleczu garbu pojeziornego miała odmienny przebieg, niż na obszarach pojezierzy na południu. Różnice te wynikały z faktu, że znajdujący się na przedpolu lądolodu garb pojezierzy z jednej strony uniemożliwiał swobodny odpływ wód roztopowych na południe, z drugiej zaś stanowił zaporę trudną do sforsowania dla lądolodu przy jego etapowych transgresjach.

Rzeźbę terenu gminy Banie Mazurskie obrazuje mapa w skali 1:25 000 opracowana do planu zagospodarowania przestrzennego na zlecenie Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Suwałkach z OBW „SOZOS" z dnia 2.05.1990r. Większą część gminy tworzy pagórkowata wysoczyzna polodowcowa /Wp/ o znacznych deniwelacjach wznosząca się stopniami na południe w kierunku kulminacji garbu pojeziernego. Na wysoczyźnie wyróżniają się wzgórza spiętrzonych moren czołowych /M/ i form akumulacji szczelinowej /K/. Znaczne obszary zajmuje strefa marginalna wysoczyzny polodowcowej /Wm/ charakteryzująca się odmienną budową geologiczną /dominują piaski lodowcowe/. Środkową część gminy obejmuje tzw. strefa rozcięcia marginalnego. Powstała ona na skutek powstania systemu równoległych szczelin w lodzie wypełnionych następnie materiałem piaszczystym. Utworzyły się wówczas wały form akumulacji szczelinowej /F/ i towarzyszące im obniżenia /Wr – wysoczyzna w strefie rozcięcia marginalnego/

Tylko w najwcześniejszej fazie degladacji odpływ wód roztopowych mógł odbywać się na południe poprzez wyniesienia garbu pojeziernego. Ukształtował się wówczas najstarszy szlak odpływu sandrowego /S_1d/ wzdłóż ciągu rynnowego. W okresie późniejszym odpływ wód roztopowych odbywał się w kierunku zachodnim poprzez obniżenie w rejonie Bań Mazurskich. W miarę zaniku lądolodu kolejne poziomy sypania sandru znajdowały się na coraz niższym poziomie. Ogółem wyróżniono dwa poziomy sandru dolinnego S_2d i S_3d. Ponadto sandry sypane były na wysoczyźnie polodowcowej przy dużym udziale martwego lodu. W końcowej fazie deglacjacji, kiedy to uwolniona od lodu została misa końcowa następuje kształtowanie się płaskich powierzchni zastoiska /Z1 i Z2/ a także powstaje stożek sandrowy /S3z/. Brzeżna część misy końcowej nie została zajeta przez zastoisko, tworząc stosunkowo płaską część wysoczyzny polodowcowej /Wf/. Po całkowitym zaniku lodu powstaje współczesna dolina Gołdapy, rozcięcia erozyjne na wysoczyźnie oraz zostają wypełnione materiałem mineralno – organicznym najgłębsze obniżenia /T/.

Budowa geologiczna

Gmina Banie Mazurskie znajduje się na pograniczu dwóch jednostek strukturalnych wchodzących w skład prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. W północnej części gminy mamy do czynienia z synekliza perybałtycką, a w południowej z anteklizą mazursko-suwalską. Na obszarze syneklizy bałtyckiej prekambryjskie podłoże krystaliczne występuje na głębokości ponad 1 500m, a powyżej występują skały starszego paleozoiku cechsztynu

i mezozoiku. Ku południowi, skały podłoża krystalicznego występują coraz płycej oraz brak osadów paleozoiku i cechsztyku.

Fundament krystaliczny zbudowany jest ze skał metamorficznych i wylewnych typu: gnejsy, migmatyty, granodioryty, dioryty, granity, noryty i anortozyty. Powyżej leży seria osadowa złożona z utworów eokambru, kambru, ordowiku sylury, dewonu, cechsztynu, jury, kredy i dolnego trzeciorzędu. Należy pamiętać, że utwory starszych pięter występują tylko w części północnej, wyklinowując się ku południowi. Są to bardzo różnorodne osady: zlepieńce, piaskowce, mułowce, iłowce, margle, wapienie, opoki, gezy. Strop najmłodszego ogniwa tej serii – paleocenu znajduje się na głębokości 150 – 250 m.. Bezpośrednio na osadach palecenu znajdują się osady plejstoceńskie. Stratygrafia plejstocenu oparta na bardzo nielicznych głębokich wierceniach przebijających czwartorzęd jest wątpliwa. Specyfiką lodowcowych osadów czwartorzędowych jest wielka zmienność rodzajów utworów ich położenia i miąższość, zarówno w profilu poziomym, jak i pionowym. Prawdopodobnie mamy tutaj do czynienia z osadami czterech lub pięciu zlodowaceń przedzielonych utworami interglacjalnymi. W podłożu zdecydowanie dominują osady lodowcowe, zaś utwory rzeczne i jeziorne interglacjałów stanowią znikomą część całej serii pleistoceńskiej. Na powierzchni występują utwory najmłodszego zlodowacenia, a właściwie jego ostatniej fazy pomorskiej. Miąższość utworów ostatniego zlodowacenia jest bardzo różna – przeważnie kilkadziesiąt metrów. Występuje tutaj pełna gama osadów pleistoceńskich związanych ze zlodowaceniami, a więc: gliny zwałowe, piaski, żwiry i głazy lodowcowe i wolnolodowcowe, mułki i iły zastoiskowe, a także holoceńskie utwory rzeczne i organiczne. Zróżnicowanie typów genetycznych osadów jest bardzo duże.

Sieć hydrograficzna

W układzie hydrograficznym wód powierzchniowych płn.-wsch. Polski, obszar gminy Banie Mazurskie położony jest w całości w dorzeczu Pregoły.

Dział wodny I-rzędu, oddzielający dorzecza Wisły i Pregoły biegnie poza obszarem źródłowym lewych dopływów rzeki Gołdapy, w rejonie Puszczy Boreckiej.
Układ ten przedstawia mapa hydrograficzna wód powierzchniowych w skali 1:200 000. [1].

W/g „Podziału hydrograficznego Polski" [1] sieć hydrograficzna gminy Banie Mazurskie przedstawia się następująco:

- krótki odcinek środkowego biegu rzeki Węgorapy od granicy z Obwodem Kaliningradzkim (km 96) do granicy z gminą Budry (km~100), jej starorzecze w rejonie Mieduniszek i Rapy o długości 14 km oraz dopływy tego odcinka rzeki,
- środkowy bieg rzeki Gołdapy – głównego dopływu Węgorapy – wraz z dopływami,
- Kanał Brożajcki łączący Gołdapę z Węgorapą, którego koryto to zarazem granica gmin: Banie Mazurskie i Budry,
- Jeziora (niewielkie i nieliczne) jak: Żabińskie (zanikowe), Jagielskie, Czupowskie, Graniczne, Jagoczany i inne mniejsze oraz oczka wodne (pow. do 1 ha) rozrzucone na całym obszarze gminy,
- Kanały odwadniające i szczegółowe rowy melioracyjne na terenach zmeliorowanych.

Opis wód powierzchniowych

Rodzaj wód i użytków wodnych na obszarze gminy

Układ hydrograficzny wód powierzchniowych gminy tworzą niżej wymienione ich rodzaje:

ROSJA (Obwód Kaliningradzki)
Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
PREGOŁY
403E
404 B
404 B
405
404A
404A
227A
LEGENDA
- granica gminy
- wododział Wisła - Pregoła
- lokalizacja wodowskazów
HYDROGRAFIA
WÓD POWIERZCHNIOWYCH
Gminy BANIE MAZURSKIE
1 : 200 000
Węgorzewo
Prynowo
Banie Mazurskie
Pozezdrze
Harsz
GIŻYCKO
Małe Wronki
PISZ 2H
ELK 2J

Użytki naturalne

* Rzeki wyposażone w budowle piętrzące służące do gospodarczego zagospodarowania ich wód – Węgorapa i Gołdapa,
* Cieki naturalne stanowiące dopływy Węgorapy i Gołdapy w większości bez zabudowy hydrotechnicznej do sterowania ich przepływem
* Jeziora – małe o powierzchni do 50 ha i nieliczne w porównaniu z innymi gminami Pojezierza Mazurskiego,
* Bezodpływowe „oczka wodne" – naturalne zbiorniki wód otwartych o powierzchni do 1 ha, występujące w dużej liczbie na Pojezierzu Mazurskim (~ 84 000szt.) – również liczne w zlewniach gminy Banie Mazurskie.
  Odgrywają one dość istotną rolę w naturalnym retencjonowaniu wód w zlewni.
* Mokradła śródpolne (śródleśne, śródłąkowe), zlokalizowane najczęściej w kotlinach bezodpływowych o znacznej użytecznej pojemności retencyjnej.
  Wg [11] wśród zlewni o największych możliwościach retencjonowania wód w mokradłach, wymieniane jest dorzecze Gołdapy.
* Starorzecza naturalne lub powstałe po uregulowaniu biegu rzek Węgorapy i Gołdapy oraz tereny w dolinach rzek i w strefie brzegowej jezior, będące stale w zasięgu oddziaływania wód.

Sztuczne użytki wodne

* Kanały melioracyjne – główny z nich to Brożajcki, pełniący funkcję kanału ulgi dla przepływu Gołdapy w rozrządzie wody węzła wodnego Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki
* Rowy melioracyjne (podstawowe i szczegółowe) do regulacji stosunków wodnych i odpływu z terenów zmeliorowanych.

<u>Ogólna charakterystyka zlewni</u>

Zlewnia wód powierzchniowych na terenie gminy Banie Mazurskie charakteryzuje się zmiennym i bardzo urozmaiconym ukształtowaniem.
Obszar gminy przecięty jest w połowie doliną rzeki Gołdapy, mającej w górnym biegu (na terenie gminy Gołdap) charakter potoku górskiego, tutaj jednak (do Kanału Brożajckiego) dolina stopniowo się rozszerza, spadek rzeki maleje. Dno doliny wyścielają osady aluwialne, piaski i częściowo torf.
Zlewnia Kanału Brożajckiego, którego koryto stanowi zarazem granicę gmin: Banie Mazurskie i Budry jest w większości zalesiona. Dolina Węgorapy w obrębie gminy to przekop o długości ~700m, odcinek graniczny oraz zawikłany meander (obecnie starorzecze) o długości ~14 km – jej zlewnia w obniżeniach zbudowana jest z osadów aluwialnych, margli i piasków, wyżej z piasków i żwirów (zlewnia Wicianki).
Na pozostałym obszarze (centralna i południowa część gminy) z którego spływające cieki stanowią prawe i lewe dopływy Gołdapy, zlewnię pokrywają gliny zwałowe oraz piaski i żwiry.
Rzeźba terenu pagórkowata – wysokości przekraczają nawet 180m npm, deniwelacje rzędu 40 – 60m.
Występują liczne oczka wodne, mokradła, torfowiska, zakrzaczenia kępiaste tj. użytki charakterystyczne dla przestrzeni krajobrazowej Pojezierza Mazurskiego i mające naturalne zdolności retencjonowania wody w zlewni.
Południową granicę gminy stanowi duży kompleks leśny – Puszcza Borecka, gdzie przebiega dział wodny I-rzędu Wisła – Pregoła (patrz: mapy 1:200 000 i 1:25 000).

Opis ważniejszych wód powierzchniowych gminy

Rzeki

* Węgorapa

Jeden z głównych /po Łynie/ dopływów Pregoły. Długość całkowita 139,9km z czego w Polsce 43,9km. Obszarem źródłowym Węgorapy jest północny kompleks Wielkich Jezior Mazurskich – wypływa z jez. Mamry w rejonie Węgorzewa, a wpada do Pregoły w m. Czarniachowsk (Obwód Kaliningradzki) dając połączenie z Bałtykiem.
W/g [1] dorzecze Węgorapy w Polsce wynosi 1 511,8km^2.
Na obszarze gminy Banie Mazurskie znajduje się tylko krótki (~ 4 km) odcinek Węgorapy tj. od km 96,0 w którym rzeka przekracza granicę Państwa do km ~100,0 na granicy z gminą Budry (w tym 700 m odcinek przekopu). Ponadto w rejonie Mieduniszek zachowało się starorzecze Węgorapy o długości 14 km, powstałe po wykonaniu wspomnianego wyżej przekopu.

* Gołdapa

Najważniejsza rzeka gminy Banie Mazurskie i główny dopływ rzeki Węgorapy.
Długość całkowita Gołdapy 89 km (górny odcinek rzeki nosi nazwę Jarka) i dorzeczu 678,4 km^2 [1].
W górnym biegu rzeka ma charakter potoku górskiego (gwałtowne spływy wód wielkich roztopowych, wskutek dużych spadków powierzchniowych zlewni oraz znacznej zwięzłości podłoża), natomiast w dolnym koryto na znacznych odcinkach zostało przekształcone wskutek robót melioracyjnych /bieg wyprostowany, ogroblowania, jazy), a przepływ sterowany na jazie Miczuły.
W gminie Banie Mazurskie występuje tylko odcinek środkowego biegu rzeki od km 16,7 (początek Kanału Brożajckiego) do km ~31 w rejonie m. Boćwinka.
W Baniach Mazurskich rzeka meandruje w szerokiej dolinie wypełnionej utworami aluwialnymi.

* Pozostałe cieki

Są to: rzeka rzeka Wicianka przepływająca przez jeziora Jagielskie i Żabińskie wpadające do starorzecza Wegorapy oraz dopływ z Obwodu Kaliningradzkiego o zlewni 25,5 km^2, a także prawe i lewe dopływy Gołdapy z których największym jest ciek spod Budzisk o zlewni 18,2 km^2 i dopływ z Grodziska – zlewnia 17,8 km^2.

Kanały

* Brożajcki

Kanał ściśle związany z racjonalnym gospodarowaniem zasobami wodnymi rzeki Gołdapy w dolnym jej biegu. Łączy on Gołdapę (bierze swój początek w km 16,7 Gołdapy) z Węgorapą do której wpada w km 98,2 w m. Brożajcie.
Stanowi on kanał ulgi dla przepływu dolnej Gołdapy w określonych porach roku – a zwiększony spadek zredukowany jest na pięciu budowlach piętrząco - upustowych, których parametry przedstawiono w części Załączniki.

Sterowanie przepływem odbywa się na jazie rozrządowym w Miczułach (rzeka Gołdapa km 16,7), koryto kanału ma max przepustowość 23 m^3/s, a jego przepływ wykorzystywany jest obecnie, głównie na potrzeby małej elektrowni wodnej w Brożajciach (km 0 + 116 kanału) – pierwotnie służył do nawodnień użytków zielonych (stopnie wyposażone są w ujęcia wody do nawodnień).
Długość kanału 7,56 km.
Korytem jego biegnie granica gmin: Banie Mazurskie i Budry.

* Przekop rzeki Węgorapy w Mieduniszkach

Wykonany został w latach 1934 – 1938, w ramach robót hydrotechnicznych węzła wodnego Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki, mających na celu regulację stosunków wodnych w dolinach tych rzek [8].
Skierowanie całego przepływu połączonych rzek: Węgorapy i Gołdapy przekopem pozwoliło na ominięcie długiej (14 km) pętli, która obecnie stanowi starorzecze - patrz załączone mapy węzła wodnego.
Na wylocie przekopu w km 97,70 wybudowano jaz Mieduniszki dla redukcji spadku i do regulacji wielkości przepływu.
Długość przekopu 700m.

* Rowy melioracyjne

Tereny zmeliorowane wyposażone są w szczegółową sieć rowów odwadniających oraz cieki podstawowe stanowiące odpływy.

Jeziora

W zlewni rzeki Węgorapy i Kanału Brożajckiego występują jeziora: Jagielskie o pow. ~ 50 ha, Żabińskie ~40 ha (jezioro zanikowe – daleko posunięty proces starzenia się zbiornika wodnego) oraz Graniczne (częściowo w Obwodzie Kaliningradzkim) i Czupowskie.
W zlewni Gołdapy: jezioro Jagoczany i kilka mniejszych oraz liczne „oczka wodne".

Układ ważniejszych wód powierzchniowych gminy Banie Mazurskie przedstawiono na mapie hydrograficznej 1:200 000 oraz mapach 1:50 000 i 1:25 000.

Obserwacje wodowskazowe

- Wodowskazy IMGW

Systematyczne notowania i obserwacje stanów wody sieci hydrograficznej wód powierzchniowych gminy Banie Mazurskie prowadzone są na niżej wyszczególnionych wodowskazach [2]:

* Rzeka Węgorapa
- wod. MIEDUNISZKI
  km rzeki – 97,6
  pow. zlewni – 1 580,0 km^2
  „O" wod. – 86,22 m npm KR

stany powodziowe:
- ostrzegawczy 400cm
- alarmowy 450cm

* Rzeka Gołdapa

- wod. BANIE MAZURSKIE
  km rzeki – 19,2
  pow. zlewni – 547,6 km^2
  „O" wod. - 100,37 m npm Kr

stany powodziowe:
- ostrzegawczy 260cm
- alarmowy 290cm

W opracowaniu zamieszczono w części załączniki „Karty posterunków wodowskazowych" dla w/w wodowskazów a także dla wod. Gołdap i Jurkiszki, w których podane są również charakterystyczne stany i przepływy rzek w rozpatrywanych profilach. Wodowskazy oznaczone są na mapie hydrograficznej 1:200 000.

Zamieszczono również wykaz sygnalizacyjnych posterunków wodowskazowych określających zjawiska powodziowe oraz tabelę przepływów w profilu Mieduniszki pomocna w określeniu aktualnej wielkości odpływu Węgorapy poza granicę kraju.

- Inne wodowskazy

Jazy Węgorapy, Gołdapy i Kanału Brożajckiego wyposażone są również łaty wodowskazowe w oparciu o które służby melioracyjne określały piętrzenia i prowadziły gospodarkę wodną na budowlach służących do nawodnień.
Codziennych obserwacji stanów wody na tych budowlach nie prowadzi się.
Zgodnie z zaleceniami pozwoleń wodnoprawnych, budowle piętrzące elektrowni wodnych muszą być wyposażone w znaki wodne oznaczające dopuszczalne piętrzenia oraz łaty wodowskazowe do określenia aktualnych stanów wody. W gminie Banie Mazurskie dotyczy to MEW Brożajcki i Grunajki.

Zabudowa hydrotechniczna wód gminy

* Węzeł wodny Węgorapa – Gołdapa – Kanał Brożajcki

Podstawowe budowle wodno-melioracyjne służące do sterowania przepływem rzek: Węgorapy i Gołdapy oraz wykorzystania ich wód do celów gospodarczych zlokalizowane są w obrębie węzła wodnego WĘGORAPA – GOŁDAPA Kan. BROŻAJCKI.
Sieć hydrograficzną tego węzła tworzą:
- uregulowana Węgorapa na odcinku od jazu Mioduniszki km 97,9 do ujścia rzeki Gołdapy km 114,3 (kilometraż liczony od ujścia Węgorapy do Pregoły)
- dolna Gołdapa od ujścia do Węgorapy (km 0) do jazu w Miczułach (km 16,7)
- Kanał Brożajcki od rzeki Gołdapy km 16,7 (WG jazu Miczuły) do połączenia z Węgorapą w km 98,8 jej biegu.

Układ ten służący gospodarczemu użytkowaniu wód płynących – pierwotnie do nawodnień użytków rolnych, obecnie również do celów energetyki wodnej – administracyjnie należy do dwóch gmin: Budry i Banie Mazurskie, których granica biegnie korytem Kanału Brożajckiego (patrz: mapa hydrograficzna oraz mapy 1:50 000; 1:25 000)
Stąd część budowli wodnych tego węzła jest wspólna, jak również wspólna musi być ich celowa eksploatacja w ramach racjonalnej gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej.
Są to zagadnienia ściśle ze sobą związane – szerzej opisane w następujących rozdziałach – których nie można administracyjnie podzielić i muszą być realizowane w warunkach współpracy i współdziałania.

W obrębie węzła wodnego wyróżniamy:

- **Jazy główne:**

Miczuły – jaz rozrządowy w km 16,7 rzeki Gołdapy, służący do kierowania jej przepływu na Kan. Brożajcki lub na dolny odcinek rzeki w ramach planowej gospodarki wodnej. Jest to dwuprzęsłowy jaz betonowy (światło 2x3,15m), zamykany szandorami drewnianymi. Most na jazie umożliwia przejazd przez rzekę.

Mieduniszki – jaz końcowy (wylotowy) całego węzła, zlokalizowany na przekopie Węgorapy odcinającym starorzecze (dł. 14 km) tej rzeki w m. Mieduniszki. Służy do regulowania wielkości odpływu z całego układu w warunkach powodziowych i niżówkowych – wskazane jest wykorzystanie do tych celów wspomnianego starorzecza Węgorapy - oraz do nawodnień użytków zielonych w dolinie Węgorapy na odcinku do jazu Dąbrówka Nowa.
Konstrukcja budowli betonowa, na koronie most drogowy, światło 6,20m podzielone jest na dwa przęsła zamykane zasuwami dwudzielnymi, napęd mechanizmów ręczny.

- **Jazy do nawodnień**

Są to budowle wodno-melioracyjne służące do nawodnień użytków zielonych w dolinie dolnej Gołdapy, Węgorapy i Kanału Brożajckiego zlokalizowane głównie na terenie gminy Budry.

Funkcje te pełnią następujące jazy:
Rzeka WĘGORAPA – Dąbrówka Nowa, Jurgucie
Rzeka GOŁDAPA – Budzewo, Zawady Małe, Budry, Popioły
Kan. BROŻAJCKI – Bąkowo, „Polski"

Pozostałe jazy Kanału /"Halina" i Budziska Leśne/ to stopnie redukujące spadek i częściowo służące do lokalnych nawodnień a jaz końcowy w Brożajciach, przebudowany i zmodernizowany, wykorzystywany jest obecnie do celów małej energetyki wodnej.

Wymienione wyżej budowle węzła wodnego administracyjnie rozmieszczone są następująco:

- Gmina Banie Mazurskie:
  Jaz Mieduniszki – rz. Węgorapa km 97,9
  Jaz Brożajcie - Kan. Brożajcki km 0,12 /MEW Brożajcie/
  Jaz Budziska Leśne – Kan. Brożajcki km 0,68
- Granica Gmin: Budry i Banie Mazurskie
  Jaz Miczuły – rz. Gołdapa km 16,7
  Jazy: „Halina", „Polski", Bąkowo – Kanał Brożajcki km odpowiednio 3,37; 4,97; 6,72.

Wszystkie pozostałe jazy zlokalizowane są na obszarze gminy Budry.
Kanał Brożajcki i jego zabudowę hydrotechniczną oraz jazy Miczuły i Mieduniszki, wybudowano w okresie Prus Wschodnich a jazy Gołdapy i Węgorapy, a także sieć urządzeń melioracyjnych służących do nawodnień, wykonano w latach 1950 – 70 w ramach kompleksowego zagospodarowania użytków rolnych w ich dolinach.

Rozmieszczenie budowli wodnych na sieci hydrograficznej węzła przedstawiono w opracowaniu na mapach w skali 1:50 000 i mapie głównej w skali 1:25 000, a ich parametry techniczne w specjalnych kartach identyfikacyjnych w części: Załączniki.

* Rzeka GOŁDAPA – budowle energetyki wodnej

- Na obszarze gm. Banie Mazurskie w km 32,17 rz. Gołdapy wybudowano w ostatnich latach stopień wodny MEW Grunajki.
  Jest to przegroda dolinowa /zapora ziemna z upustem żelbetowym/ piętrząca wodę do max rz. 120,70m npm Kr (min. 120,20), celem wykorzystania uzyskanego spadu rzędu 6,5 – 7m na potrzeby małej elektrowni wodnej.
  Planowane są dwie dalsze MEW w Sapałówce w km 28,35 i 28,98 rz. Gołdapy scharakteryzowane w cz. dalszej opracowania.
- Bezpośrednio poza granicą gminy Banie Mazurskie na terenie gminy Gołdap (patrz: mapa „Budowle hydrotechniczne i zagospodarowanie wód" 1:50 000) zlokalizowane są stopnie energetyki wodnej w Boćwince i Rożyńsku Małym a na granicy powyższych gmin wybudowana ostatnio MEW Nowa Boćwinka.

* Rzeka Wicianka

- Zastawka melioracyjna. Zlokalizowana jest na wypływie z zanikowego jeziora Żabińskiego w m. Żabin. Służy do retencjonowania zasobów wodnych w zbiorniku tego jeziora na potrzeby energetyki wodnej i do hodowli ryb.
- Stopień energetyki wodnej. Rekonstrukcja piętrzenia dawnego młyna wodnego na potrzeby siłowni wodnej (roboty w toku) położonego na rzece Wiciance w m. Żabin na odpływie z w/w zastawki.
  Lokalizację tych budowli przedstawiono na mapie „Zlewnia rz. Wicianki" 1:10 000 zamieszczonej w opracowaniu.

Gospodarka wodna

Celowe i racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi w zlewni, możliwe jest wówczas, gdy użytki wodne o naturalnych (hydrologicznych) zdolnościach retencjonowania wody – (wymieniono je wcześniej)– wyposaży się w urządzenia techniczne /jazy, upusty, zastawki/ do powiększania retencji i sterowania przepływem.

Podstawowa sieć hydrograficzna gminy Banie Mazurskie w znacznej części przystosowana jest do rolniczo-energetycznego wykorzystania wody, dzięki istniejącym budowlom wodnym opisanym w poprzednim rozdziale.

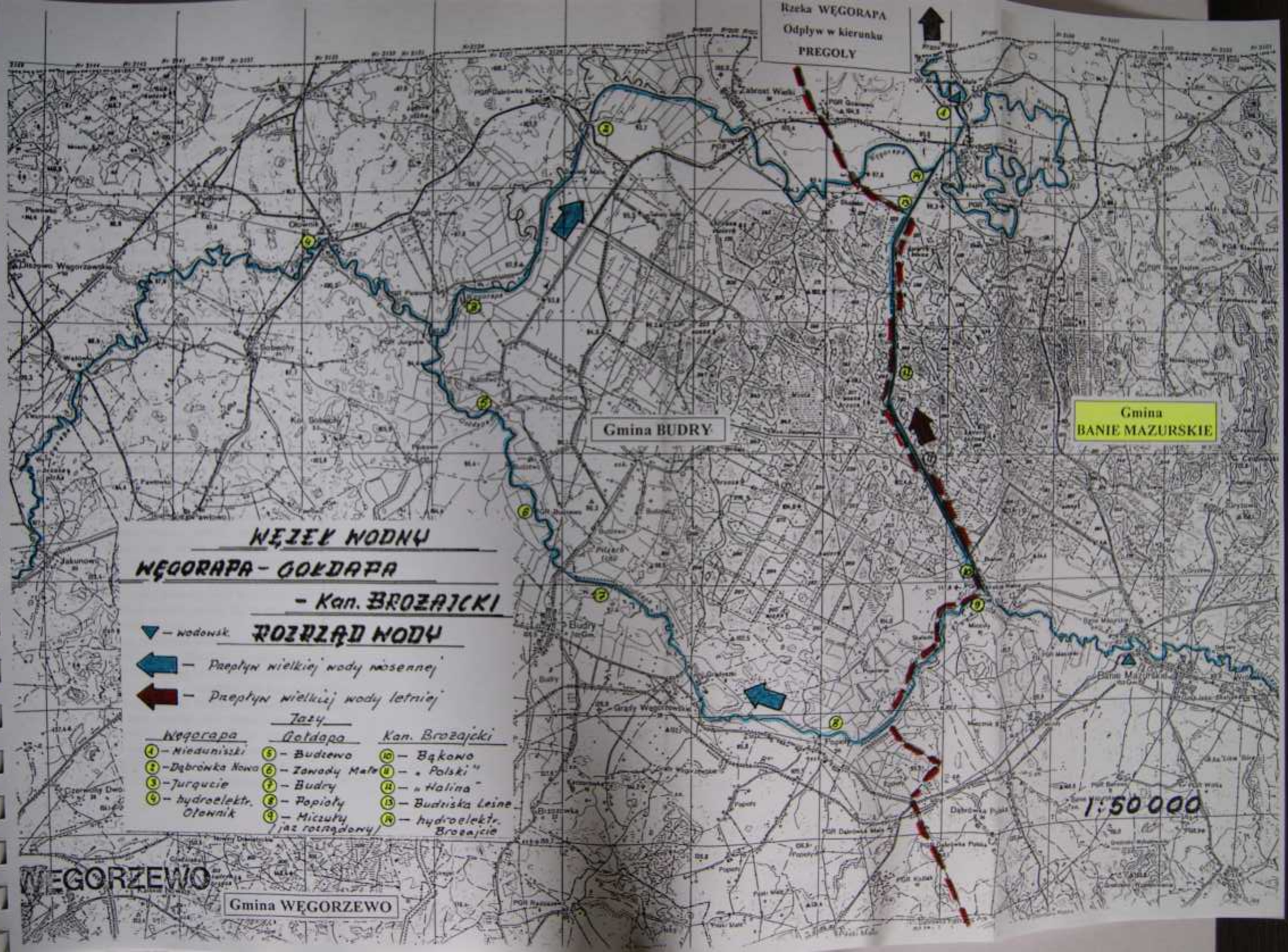
Obecnie możliwe jest w miarę racjonalne gospodarowanie wodą na niżej wymienionych wodach powierzchniowych gminy:

* Węzeł wodny WĘGORAPA – GOŁDAPA - Kan. BROŻAJCKI.

Ten funkcjonalny układ połączonych rzek, kanałów, doprowadzalników i rowów melioracyjnych z kompleksowa zabudową hydrotechniczną, dostosowany do ściśle założonych potrzeb gospodarczych tj. efektywnego użytkowania żyznych gleb aluwialnych i organicznych w rozległych dolinach Gołdapy i Węgorapy a także do ochrony przeciwpowodziowej terenów przyległych – jak już wcześniej wspomniano – położony jest na obszarze dwóch gmin: Budry i Banie Mazurskie.

Zatem wszelkie działania w ramach tego układu : eksploatacyjne, gospodarcze, przeciwpowodziowe, inwestycyjne są możliwe tylko w warunkach współdziałania służb wodnych i administracyjnych zainteresowanych gmin.

Generalnym założeniem w gospodarowaniu wodą węzła wodnego, jest dopuszczenie wylewu wielkich wód wiosennych na użytki zielone w dolinach rzek: Gołdapy i Węgorapy

Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
PREGOLY
Gmina BUDRY
Gmina
BANIE MAZURSKIE
WĘZEŁ WODNY
WĘGORAPA - GOŁDAPA
- Kan. BROZAJCKI
ROZDZIAŁ WODY
- wodowsk.
- Przepływ wielkiej wody wiosennej
- Przepływ wielkiej wody letniej
Jazy
Węgorapa
4 - Niedzwiszki
2 - Dąbrówka Nowa
3 - Jurgucie
4 - hydroelektr. Otowniek
Gołdapa
5 - Budziewo
6 - Zawady Małe
7 - Budry
8 - Popioły
9 - Miczuty (jaz rozgałęźny)
Kan. Brozajcki
10 - Bąkowo
11 - „Polski"
12 - „Halina"
13 - Budniska Leśne
14 - hydroelektr. Brozajcie
1:50 000
WĘGORZEWO
Gmina WĘGORZEWO

dla ich ocieplenia i nawożenia oraz zabezpieczenie tychże użytków przed szkodliwym wylewem wielkich wód letnich.

W tym celu jeszcze w latach 1934 – 38, rozbudowano koryto Kan. Brożajckiego na przepływ wielkiej wody letniej (~ 23 m^3/s), wybudowano jaz rozrządowy w Miczułach a w latach 50-tych i 60-tych uregulowano dolny bieg Gołdapy i Węgorapy do jazu Mieduniszki i uzupełniono zagospodarowanie węzła budując jazy do nawodnień.

Schematycznie rozrząd wody w tym układzie przedstawia się następująco:

- rzeką Węgorapą dopływa z Wielkich Jezior Mazurskich przez jazy „Zamek" i „Węgornia" w Węgorzewie 3 – 6 m^3/s [3] wody, uzupełnione zasilaniem z dalszej zlewni.
- Jaz rozrządowy w Miczułach na Gołdapie w km 16,7 w czasie przejścia wielkich wód wiosennych jest otwarty i główny przepływ kierowany jest w dolinę Gołdapy i Wegorapy na użytki zielone a tylko nadwyżki wielkiej wody kieruje się do kanału. W okresie wielkich wód letnich jaz jest zamknięty a przepływ Gołdapy kierowany jest Kanałem Brożajckim do Wegorapy w Mieduniszkach – ochrona użytków zielonych przed zalewem.
- Pozostałe jazy Gołdapy i Węgorapy piętrzą wodę tylko w określonych przedziałach czasowych (podczas cyklów nawodnień) a w pozostałym okresie zamknięcia ich są podniesione.

Wieloletni okres eksploatacji ujawnił pewne wody tego systemu, z których najważniejszą jest zbyt długi czas przepływu wód wiosennych dolinami rzek, (a nawet miejscowe stagnowanie wody) co prowadzi do zubożenia użytków rolnych na zalewanych obszarach.

Schemat rozrządu wody węzła Węgorapa – Gołdapa – Kan. Brożajcki przedstawiono na załączonej mapie 1:50 000.

Oprócz opisanych wyżej celów rolniczych istniejąca zabudowa hydrotechniczna służy do sterowania przepływem w obrębie węzła wodnego w okresach hydrologicznie niekorzystnych tj. podczas roztopów wiosennych i wezbrań letnich (deszcze nawalne) dla ograniczenia zagrożenia powodziowego na terenach przyległych oraz przy stanach niżówkowych dla utrzymania przepływu biologicznego.

Gospodarowanie wodą prowadzące do wyrównania przepływu w skali roku hydrologicznego, winno uwzględniać również warunki przepływu rzeki Węgorapy poza granicą kraju, na terenie Obwodu Kaliningradzkiego. Zagadnienie to wymaga koordynacji i współdziałania zarówno służb eksploatacyjnych gmin: Banie Mazurskie i Budry – część urządzeń węzła wodnego jest wspólna – jak i ich odpowiedników po stronie rosyjskiej, przy czym główne zadanie należy do strony polskiej, gdzie istnieje kompleksowa zabudowa wodna rozpatrywanych rzek.

Szerzej powyższe uwarunkowania zostaną omówione w części opracowania: 'Zagrożenie powodziowe" oraz „Możliwości gospodarczego wykorzystania i zagospodarowania wód".

Obecnie planowe i racjonalne gospodarowanie wodą węzła WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI praktycznie nie jest prowadzone, głównie wskutek zmian własnościowych w rolnictwie (upadek PGR), które doprowadziły do zaniechania nawodnień.

Taki stan rzeczy jest wręcz karygodny, gdyż prowadzi do degradacji żyznych gleb aluwialnych i organicznych w dolinach rzek, gdzie tereny zmeliorowane całkowicie wyposażone w urządzenia nawadniająco - odwadniające, przekształcają się wtórnie w nieużytki, przy czym należy zaznaczyć, że budowle wodno – melioracyjne utrzymywane są w dość dobrym stanie technicznym poprzez WZM i UW Rejonowy Oddział w Giżycku.

* Rzeka GOŁDAPA

Na obszarze gm. Banie Mazurskie, rzeka Gołdapa nie jest wyposażona w typowe urządzenia techniczne piętrząco-upustowe, tworzące zbiorniki retencyjne w jej dolinie i służące wszechstronnej gospodarce wodnej.
Na istniejących stopniach energetyki wodnej piętrzenia i przepływ rzeki wykorzystywane są przede wszystkim do produkcji energii elektrycznej.

Są to zatem zbiorniki wodne jednofunkcyjne. W pozwoleniach wodnoprawnych [9] przewiduje się jedynie, tworzenie na tych zbiornikach niewielkiej rezerwy pojemnościowej (warstwa ~0,5m) w okresie spływu wód roztopowych dla złagodzenia fali powodziowej.

wg powyższych zasad funkcjonują małe elektrownie wodne w Grunajkach na terenie gminy Banie Mazurskie oraz w Boćwince, Nowej Boćwince i Rożyńsku na pograniczu gmin: Banie Mazurskie i Gołdap.

W odniesieniu do piętrzenia w Grunajkach to woda dyspozycyjna tego zbiornika wykorzystywana jest również do napełniania i podtrzymywania zalewu stawów rybnych zlokalizowanych w dolinie Gołdapy poniżej stopnia wodnego.

MEW Brożajcie na Kanale Brożajckim funkcjonuje w ramach gospodarki wodnej, całego węzła wodnego, realizowanej przez służby melioracyjne.

* Rzeka WICIANKA
W toku jest odtwarzanie piętrzeń, mających na celu wykorzystanie przepływu tej rzeki na potrzeby gospodarcze.
Istniejąca zastawka na wypływie rzeki z zanikowego jeziora Żabin, pozwala na utworzenie zbiornika retencyjnego, wykorzystywanego między innymi do hodowli ryb i do celów energetycznych – poniżej zastawki powstaje MEW.
Zlewnię rzeki Wicianki przedstawiono na mapie 1:10 000 zamieszczonej w niniejszej części opracowania.

Regulacja stosunków wodnych i gospodarcze wykorzystanie wody

* Nawodnienia użytków zielonych

Przepływ Gołdapy sterowany na jazie rozrządowym w Miczułach przeznaczony jest do nawodnienia użytków zielonych [4] zlokalizowanych w dolinach Gołdapy i Węgorapy na obszarze gminy Budry – patrz: mapa węzła wodnego 1:50 000.
Tylko niewielkie powierzchnie nawadnianych użytków w tym układzie, znajdują się na terenie gminy Banie Mazurskie t.j. w rejonie wsi Popioły, Mieduniszki i przy Kan. Brożajckim.
* Drenowania użytków rolnych

Główne nasilenie inwestycji melioracyjnych przypada na okres 1960 – 1980. Oprócz w/w zabudowy służącej do nawodnień w obrębie węzła wodnego, w ramach zadań melioracyjnych zdrenowano na terenie gm. Banie Mazurskie ~ 2300 ha gruntów ornych należących do PGR i rolników indywidualnych na obiektach: Banie Mazurskie, Żabin, Sapałówka, Ściborki, Zakałcze, Liski, Mieczniki, Mieduniszki, Rapa, Radkiejmy, Wólka, Grunajki.

Pozytywnym efektem melioracji było uregulowanie stosunków wodnych w glebach o zakłóconym układzie woda – powietrze, umożliwienie scalenia w większe kompleksy

uprawowe gruntów dotąd mozaikowo uwilgotnionych, dostosowanie poziomu wód gruntowych do warunków pracy ciężkiego sprzętu rolniczego.
Skutkiem ujemnym była likwidacja szeregu oczek wodnych, mokradeł śródpolnych i torfowisk, zakrzaczeń kępiastych w obniżeniach terenowych, wadliwa regulacja koryt cieków /prostowanie trasy, zabudowa brzegów/ czyli niszczenie podstawowych elementów budujących przestrzeń krajobrazową Pojezierza Mazurskiego zaliczanych do zlewni chronionej ze względu na ich znaczącą rolę w retencjonowaniu wody.

* Stawy rybne

Na terenie gminy brak jest w pełni zorganizowanych rybackich gospodarstw stawowych, chociaż /przy licznych piętrzeniach i rozległej sieci hydrograficznej wód powierzchniowych/ możliwości w tym zakresie są dość duże. Pomijając oczka wodne i niewielkie stawy przydomowe, realizowana jest budowa stawów zlokalizowanych poniżej piętrzenia MEW Grunajki na rzece Gołdapie oraz w strefie odpływu z jez. Żabin w dolinie rzeki Wicianki.
Możliwości zakładania nowych gospodarstw będą omówione w cz. „Możliwości gospodarczego wykorzystania i zagospodarowania wód".

* Małe elektrownie wodne

Na wodach powierzchniowych gm. Banie Mazurskie funkcjonują dwa obiekty małej elektrowni wodnej.
Są to: - MEW Brożajcie w km 0 + 116 Kanału Brożajckiego
- MEW Grunajki w km 32 = 170 rzeki Gołdapy

MEW Brożajcie
Elektrownia ta wykorzystuje przepływ rzeki Gołdapy, kierowany na Kanał Brożajcki jazem Miczuły.
W I wariancie był to istniejący jaz w km 0 + 116 Kanału Brożajckiego (pierwszy stopień od połączenia z Węgorapą) dostosowany do potrzeb energetyki wodnej z wykorzystaniem piętrzenia do max rzędnej 91,50m npm Kr (spad ~ 2,5m) określonej w pozwoleniu wodnoprawnym z dn. 1989.08.16 [7].
W roku 1996 właściciel elektrowni uzyskał pozwolenie wodnoprawne na piętrzenie wody do rzędnej 92,80m npm Kr (spad ~ 3,80m) [7] i w tym celu wykonał przebudowę samego stopnia jak i modernizację koryta kanału (ubezpieczenia brzegów i dna, ogroblowania) na ponurze i poszurze. Oczywistym jest, że wskutek wykonanych robót uzyskano lepsze wykorzystanie przepływu w kanale do celów energetycznych.
Planowany jest III wariant modernizacji piętrzenia, celem pełnego wykorzystania energii wód powierzchniowych płynących Kanałem Brożajckim o czym będzie mowa w cz. dalszej opracowania.

MEW Grunajki
Wykonana w latach 90-tych w km 32 + 170 rzeki Gołdapy (m. Grunajki) przegroda dolinowa – zapora ziemna, jaz żelbetowy przepkarka dla ryb – pozwala na piętrzenie rzeki do rz. Max 120,70m npm Kr, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym z dn. 1996.10.31 [9]. Uzyskany spad rzędu 6,70m wykorzystywany jest do produkcji energii elektrycznej.
Jak wcześniej wspomniano, właściciel elektrowni zobowiązany jest przed okresem spływu wiosennego do tworzenia w zbiorniku rezerwy retencyjnej - warstwa 0,5m, obniżenie poziomu wody do rz. 120,20m npm Kr. Ponadto powstały na stopniu zalew, będzie

wykorzystany na cele rekreacyjno – wypoczynkowe, a w dolinie rzeki poniżej budowli zlokalizowane są stawy rybne zasilane wodą z wykonanego piętrzenia.
Na odcinku rzeki Gołdapy przy granicy gmin Banie Mazurskie i Gołdap zlokalizowane są dalsze małe elektrownie wodne w Boćwince, Nowej Boćwince i Rożyńsku.

Lokalizację budowli hydrotechnicznych na rzekach i kanałach gm. Banie Mazurskie, służących gospodarce wodnej, rolnictwu, ochronie przeciwpowodziowej i energetyce wodnej, a także tereny zalewowe i grunty zdrenowane oznaczono na mapie 1:50 000 oraz na mapie głównej opracowania 1:25 000.

Zagrożenia powodziowe

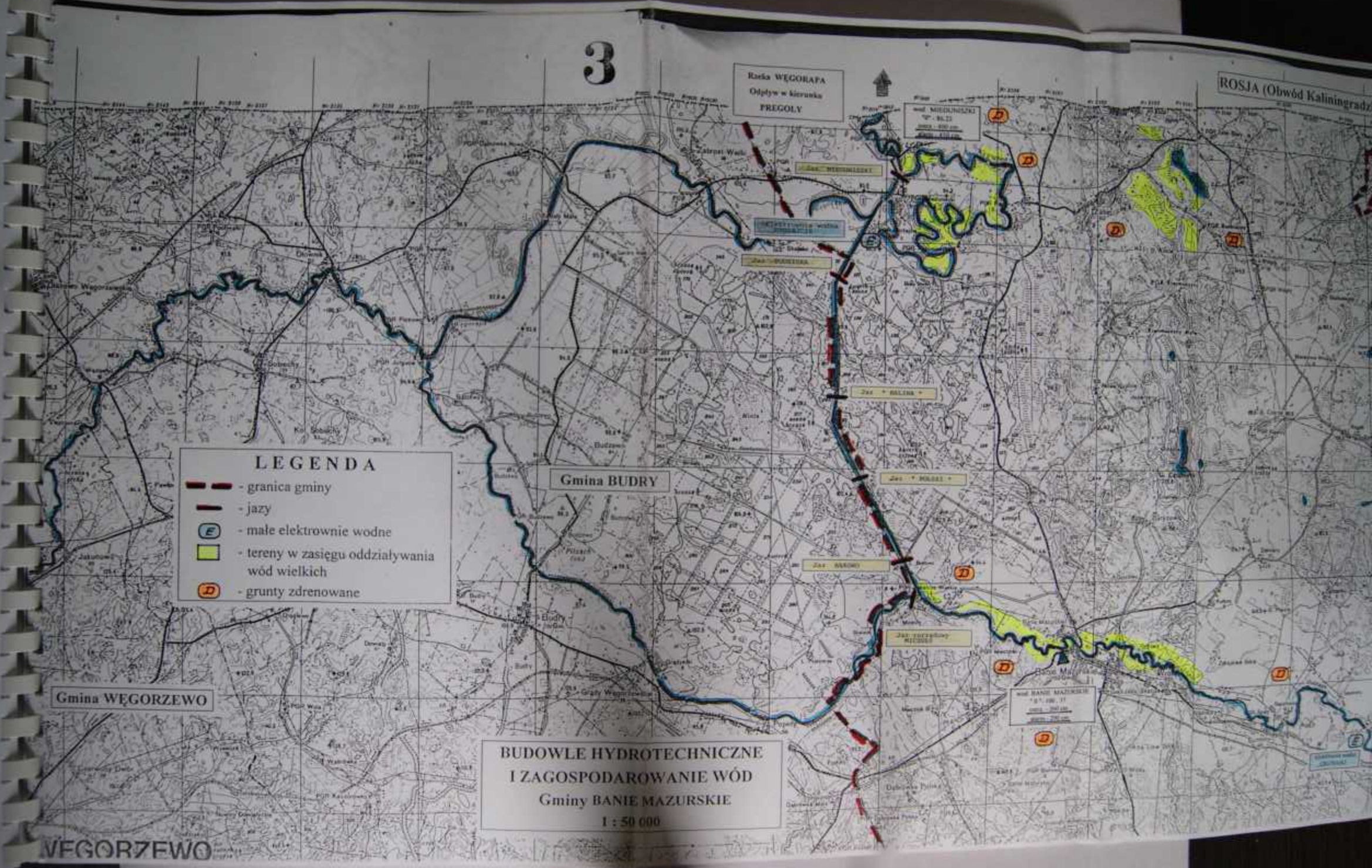
W układzie hydrograficznym Węgorapa – Gołdapa, głównym czynnikiem zagrożenia powodziowego jest rzeka Gołdapa, posiadająca charakter potoku górskiego.
Sytuacja kolizyjna występuje wówczas, gdy do koryta nizinnej (małe spadki podłużne, liczne meandry) Węgorapy o wyrównanym przepływie średnim rocznym rzędu 6 – 9 m^3/s., gwałtownie dopływają wielkie wody Gołdapy w ilości 23 – 47 m^3/s co doprowadza do zalewu w dolinie Węgorapy i dolnej Gołdapy.
W okresie wiosennym zalew ten wykorzystywany jest do nawodnień zmeliorowanych użytków zielonych położonych w dolinach tych rzek, a w okresie letnim nadmiar przepływu Gołdapy odprowadzany jest do Węgorapy Kanałem Brożajckim, pełniącym w tym układzie rolę kanału ulgi – patrz: rozdział 2 „Gospodarka wodna".
Jednakże w warunkach roztopów wiosennych – szczególnie przy dużych opadach w okresie zimy – rozwiązanie to często nie spełnia swojego zadania i wówczas występują lokalne obszary zagrożenia powodziowego.
Na terenie gm. Banie Mazurskie zagrożenie takie występuje:

- w rejonie wodowskazu Banie Mazurskie w km 19,20 rz. Gołdapy, gdzie przy stanach > od alarmowego (rz. zw. wody 103,27m npm Kr) podtopiony jest nasyp drogi Gołdap – Węgorzewo na odcinku ~ 50mb.
- Poniżej połączenia Kan. Brożajckiego z rz. Węgorapą w rejonie Mieduniszek, gdzie zalewane są tereny w dolinie rzeki przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim.

Działania celowe ukierunkowane na ograniczenie zagrożenia powodziowego i złagodzenie jego skutków, dające możliwości racjonalnego zagospodarowania zasobów wodnych – szczególnie w tym drugim przypadku – opisano i przedstawiono na mapach w cz. dalszej opracowania.
Przepływy charakterystyczne rzeki Gołdapy wg opracowania CBS i PWM „Bipromel" z 1986r. w profilu wg jazu Miczuły km 16 + 73 o określonym prawdopodobieństwie pojawienia się wynoszą:

Q_{90} - 13,5 m^3/s
Q_{50} - 25,5 m^3/s
Q_{10} - 43,0 m^3/s

Ponieważ przepustowość koryta kanału Brożajckiego wynosi tylko 23,0 m^3/s, przy przepływach wyższych od tej wartości, nadmiar przepływu rzeki odprowadzany jest przez jaz Miczuły na dolną Gołdapę.
Przepływy charakterystyczne dla Kanału Brożajckiego w przekroju elektrowni wodnej w Brożajciach przedstawiono na załączonym wykresie /wg Z. Nowickiego/.

Rzeka WĘGORAPA
Odpływ w kierunku
FREGOLY
ROSJA (Obwód Kaliningradz
LEGENDA
- granica gminy
- jazy
- małe elektrownie wodne
- tereny w zasięgu oddziaływania wód wielkich
- grunty zdrenowane
Gmina BUDRY
Gmina WĘGORZEWO
BUDOWLE HYDROTECHNICZNE
I ZAGOSPODAROWANIE WÓD
Gminy BANIE MAZURSKIE
1 : 50 000

ROSJA (Obwód Kaliningradzki)
Gmina GOŁDAP
GOŁDAP
Elektrownia wodna ROZYNSK
Elektrownia wodna GRUNAJKI
Elektrownia wodna BOCWINKA

Gmina BUDRY
Gmina GOŁDAP
Gmina POZEZDRZE
Dorzecze PREGOŁY
Gmina
KOWALE OLECKIE
Gmina KRUKLANKI
PRZERWANKI
Dorzecze WISŁY

Ochrona wód powierzchniowych

Uchwałą Nr VI/23/99 z dn. 27.04.1999 r. Rada Powiatu w Giżycku [12] wprowadziła zakaz używania silników spalinowych do napędu jednostek pływających, który na terenie gm. Banie Mazurskie obejmuje jez. Czupowskie.

Działania celowe dotyczące ochrony wód i terenów z nimi związanych

Szereg czynników destrukcyjnych z których główny to nadmierna antropopresja (melioracje techniczne, zanieczyszczenia, wadliwe technologie rolnicze, produkcyjny charakter gospodarki leśnej itp.) stało się przyczyną silnego zaburzenia naturalnych procesów zachodzących w środowisku siedlisk hydrogenicznych.
Skutkiem tego jest degradacja środowiska naturalnego i zmiany przestrzeni krajobrazowej regionu wyrażające się:

- likwidacją obszarów bagiennych,
- obniżaniem poziomu wód gruntowych i powierzchniowych (zaburzenia cyklu hydrologicznego),
- masową likwidacją „oczek wodnych", mokradeł i zadrzewień śródpolnych,
- przebudowa koryt rzecznych (prostowanie trasy, sztuczne umocnienie brzegowe itp.),
- likwidacją zadrzewień brzegowych,
- zanieczyszczeniem wód powierzchniowych i gruntowych oraz wzmożonym procesem erozji na obszarze zlewni.

W celu powstrzymania procesów degradacji środowiska i ochrony elementów budujących przestrzeń krajobrazową niezbędne są działania celowe (organizacyjne, gospodarcze, prawne) realizowane w oparciu o prace naukowo-badawcze o charakterze rozpoznawczym i dokumentacyjnym (studium uwarunkowań przyrodniczych, hydrologicznych i potrzeb gospodarczo-rekreacyjnych w układzie zlewniowym).

Podstawowe zabiegi w tym zakresie można scharakteryzować następująco [13]:

- pełne zagospodarowanie retencyjne zlewni tzn. całkowite wykorzystanie możliwości istniejących piętrzeń,, tworzenie nowych i reaktywacja zaniedbanych, a także wyrównanie odpływu na sieci rzecznej,
- wprowadzenie zabiegów melioracyjnych ukierunkowanych na ekologiczne kształtowanie siedlisk rolniczo-leśnych (biologiczna regulacja cieków, renaturyzacja obszarów wcześniej zmeliorowanych, regeneracja oczek wodnych i mokradeł śródpolnych, odtworzenie zadrzewień brzegowych i roślinności szuwarowej przy zbiornikach wodnych stanowiących naturalne bariery hamujące ruch biogenów w zlewni,
- wprowadzenie form proekologicznej gospodarki rolnej (ograniczenie nawożenia i chemizacji upraw, powiększenie pojemności retencyjnej gleb),
- hydroenergetyczna zabudowa zlewni celem wszechstronnego wykorzystania zretencjonowanych zasobów wodnych.

Obszary położone w dolinach jeziernych i rzecznych o wspólnej genezie powstania stanowią nierozłączną całość składową użytków wodnych i należy je zaliczyć do elementów przestrzeni krajobrazowej tworzących retencję zbiornikowo-bagienną a nie traktować jako użytki rolne - nawet wcześniej już zmeliorowane. Tereny te łącznie z mokradłami śródpolnymi, oczkami wodnymi i zadrzewieniami brzegowymi to ważny czynnik zlewni chronionej - stąd konieczność włączenia ich do strefy ochronnej jezior i rzek.

Możliwości gospodarczego wykorzystania i zagospodarowania wód powierzchniowych gminy

Jak już wielokrotnie podkreślano w tym opracowaniu, główny układ hydrograficzny rzek i kanałów (węzeł wodny WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI) jest wspólny dla gmin Banie Mazurskie i Budry, a zatem funkcjonalnie i gospodarczo winien być eksploatowany w warunkach współdziałania. Stopień zainwestowania jest tu bardzo wysoki, rzadko spotykany w innych zlewniach. Węzeł wodny posiada wszelkie niezbędne budowle piętrząco – upustowe w większości sprawne i utrzymywane przez służby melioracyjne w dość dobrym stanie technicznym. Istnieje również kompleksowa sieć szczegółowych urządzeń melioracyjnych pozwalająca na rolnicze wykorzystanie zasobów wodnych oraz częściowa zabudowa do energetycznego zagospodarowania przepływu.
W związku z powyższym, wykorzystanie gospodarcze istniejących budowli hydrotechnicznych i melioracyjnych jest wręcz koniecznością – w żadnym wypadku nie można dopuścić do ich dewastacji a zatem i degradacji zmeliorowanych użytków rolnych w dolinach rzek.

* Gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa i wody graniczne

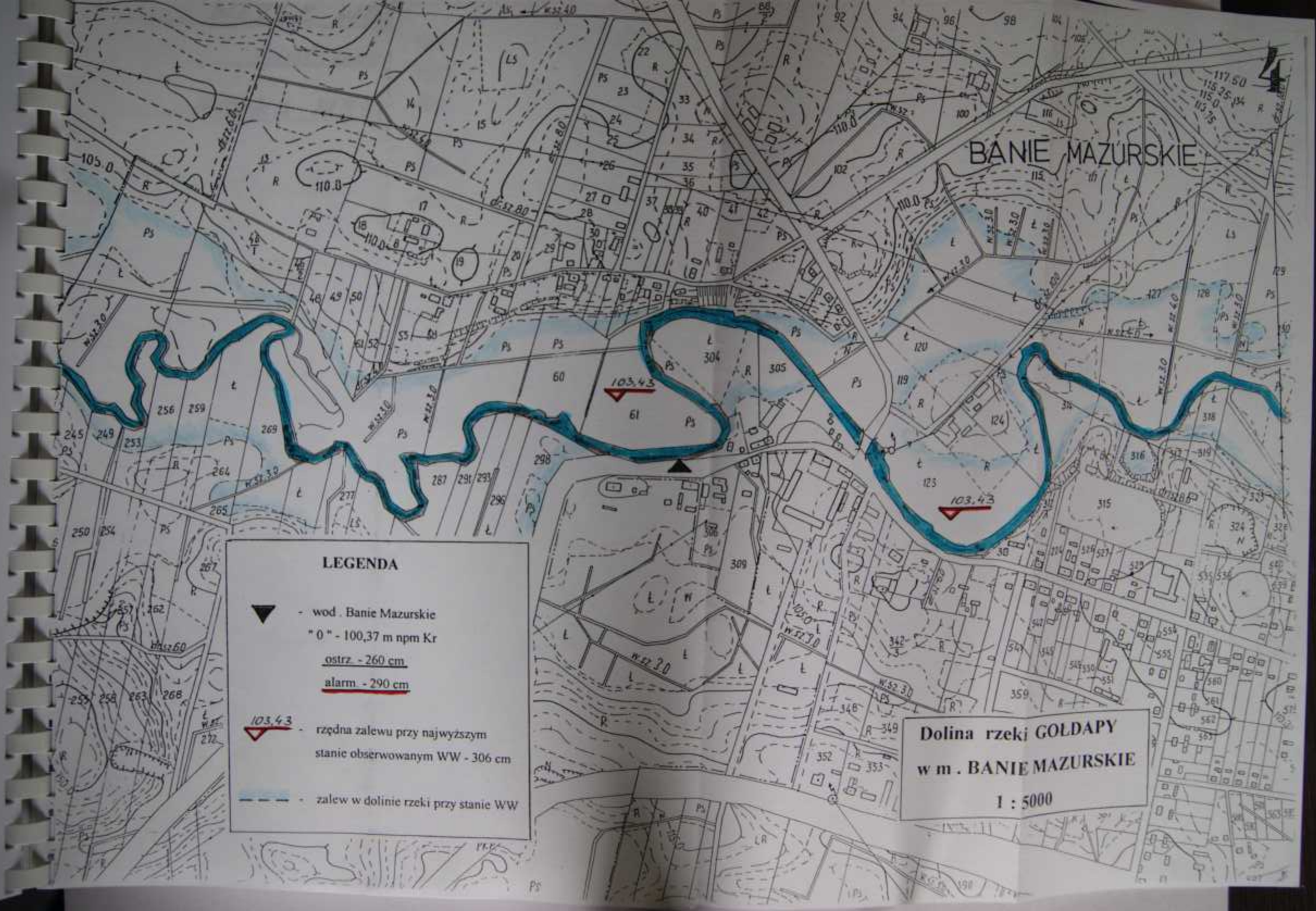
W rozpatrywanym przypadku nie są to odrębne zagadnienia, lecz działania celowe, ściśle ze sobą związane.
Opisane w cz. II opracowania zasady gospodarowania wodą na podstawowych wodach powierzchniowych gminy, winny być nadal zachowane, tak ze względów gospodarczych, jak i przeciwpowodziowych.
Zmiana struktury własnościowej użytków rolnych w zlewni (upadek i parcelacja PGR) nie może być przyczyną wyłączenia z eksploatacji urządzeń wodno-melioracyjnych służących do nawodnień w dolinach Węgorapy i Gołdapy (w obrębie węzła wodnego większość użytków nawadnianych jest w gm. Budry), gdyż prowadzi to do powstawania wtórnych nieużytków i degradacji żyznych gleb hydrogenicznych i aluwialnych. Należy bezwzględnie w dalszym ciągu użytkować zgodnie z przeznaczeniem tworząc specjalistyczne gospodarstwa rolne, przy czym winna obowiązywać zasada żeby na poszczególnych piętrzeniach zasilających ściśle określony obszar nawadniany, organizować odrębne gospodarstwa dla uniknięcia komplikacji i utrudnień w gospodarowaniu wodą.
Racjonalne gospodarowanie wodą w obrębie węzła wodnego WĘGORAPA – GOŁDAPA – Kan. BROŻAJCKI w celu wszechstronnego jej wykorzystania (nawodnienia, stawy rybne, energetyka wodna, zasilanie siedlisk wodno-błotnych, agroturystyka i rekreacja) w każdych warunkach hydrologicznych (normalnych, powodziowych, niżówkowych) wymaga ścisłej współpracy i współdziałania służb gospodarki wodnej i melioracji gmin: Banie Mazurskie i Budry. Istniejące budowle wodno-melioracyjne należy eksploatować z korzyścią w interesie każdej strony. Zsynchronizowana praca budowli piętrząco - upustowych ma decydujące znaczenie w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w dolinie Gołdapy (w obrębie Bań Mazurskich), w rejonie Mieduniszek oraz za granicą kraju w Obwodzie Kaliningradzkim.
Szczególnie ważne – podkreślamy to z naciskiem – jest ograniczenie wypływu wód powodziowych poza granicę kraju, a tym samym ograniczenie strat w dolinie Węgorapy w obrębie pogranicza. Obliguje nas do tego kompleksowa zabudowa hydrotechniczna węzła wodnego pozwalająca na racjonalne i celowe gospodarowanie wodą w każdych warunkach.
Przy nasilaniu się zjawisk powodziowych można (i należy) wykorzystać odciętą pętlę Węgorapy w rejonie Mieduniszek o dł. 14 km, retencjonując w korycie tego starorzecza nadmiar przepływu, łagodząc tym samym kulminację fali powodziowej w profilu granicznym Węgorapy.

W tym celu należy wykonać przelewy wałowe na stanowiskach górnych elektrowni wodnej Brożajcie i jazie Mieduniszki, które w warunkach powodziowych odprowadzają część przepływu Kan. Brożajckiego i Węgorapy do starorzecza lub też – co jest bardziej uzasadnione – wbudować w wały ochronne mnichów pozwalających na nieograniczone zasilanie starorzecza w wodę / w różnych okresach roku w zależności od potrzeb/ i wykorzystanie gospodarcze pętli np. stawy rybne, agroturystyka, zorganizowane kąpieliska.
Obszary zagrożenia powodziowego z istniejąca i proj. Zabudową hydrotechniczną oraz ukazaniem możliwości retencjonowania wody przedstawiono na załączonych mapach obejmujących dolinę Gołdapy w m. Banie Mazurskie 1:5 000 oraz dolinę Węgorapy w m. Mieduniszki 1:10 000.

Kompleksowe zagospodarowanie zlewni rzeki Węgorapy i racjonalne gospodarowanie jej zasobami w rejonie pogranicza wymaga stałej współpracy ze stroną rosyjską. Współdziałanie to winno obejmować w pierwszym rzędzie utrzymanie drożności koryta rzeki na odcinku granicznym oraz zsynchronizowanych działań na istniejących piętrzeniach, szczególnie w okresie wzbrań i przy stanach niskich, celem przeciwdziałania powodziom i uniknięcia niedoborów wody.
Niezbędne jest zatem utrzymywanie stałych kontaktów roboczych służb wodnych po obydwu stronach pogranicza (z naszej strony współpracę na wodach granicznych prowadzi i koordynuje Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – Inspektorat w Giżycku) w zakresie pełnej informacji hydrologicznej – bieżące informacje wodowskazowe, aktualne możliwości zrzutu, konieczność zasilania przepływu itp.
Możliwości retencjonowania wód powierzchniowych na terenie gm. Banie Mazurskie i gospodarczo-przyrodniczego ich zagospodarowania nie są w pełni wykorzystane.
Do tego celu można przystosować rzeki, jeziora i szereg naturalnych użytków wodnych wyposażając je w zastawki na odpływach.
Zmagazynowanie w okresie spływu wiosennego wymiernych zasobów wodnych i następnie sterowanie ich odpływem wyrówna w skali roku warunki siedliskowe w zasięgu ich oddziaływania oraz pozwoli na zagospodarowanie wód dla potrzeb rolnictwa, rybactwa, ludności.
Działania te wymagają opracowania projektów warunków korzystania z dorzecza i bilansowania wód powierzchniowych i podziemnych, co opiniuje, kierunkuje i koordynuje wspomniany wyżej RZGW Warszawa – Inspektorat w Giżycku.

* Melioracje proekologiczne i ochrona terenów pojeziernych.

Dotychczasowe koncepcje melioracji gruntów ornych zmierzały do intensywnego ich odwodnienia, co wynikało głównie z warunku intensyfikacji rolnictwa. W dalszej perspektywie przewidywano szeroki zakres nawodnienia gruntów, głównie za pomocą urządzeń deszczownianych. Dla potrzeb państwowych gospodarstw wielkoobszarowych uprawianych ciężkim sprzętem w ramach melioracji, likwidowano małe cieki naturalne, oczka wodne, mokradła śródpolne, zadrzewienia i zakrzaczenia kępiaste.
Szacuje się, że wskutek tych działań zlikwidowano na Pojezierzu Mazurskim 70 – 80% oczek wodnych i mokradeł śródpolnych w stosunku do pierwotnego ich stanu.
Ponieważ są to użytki typowe dla krajobrazu Pojezierza Mazurskiego /budujące przestrzeń tego regionu/, a z punktu widzenia gospodarki wodnej użytki decydujące o naturalnych możliwościach retencyjnych zlewni, należy je w miarę możliwości renaturalizować i reaktywować poprzez wprowadzenie proekologicznych zabiegów melioracyjnych.
Ponieważ metoda melioracji ekologicznych jest tylko jednym ze środków skutecznej ochrony środowiska, oczywistym jest, że zakres możliwości jej stosowania winny poprzedzić prace

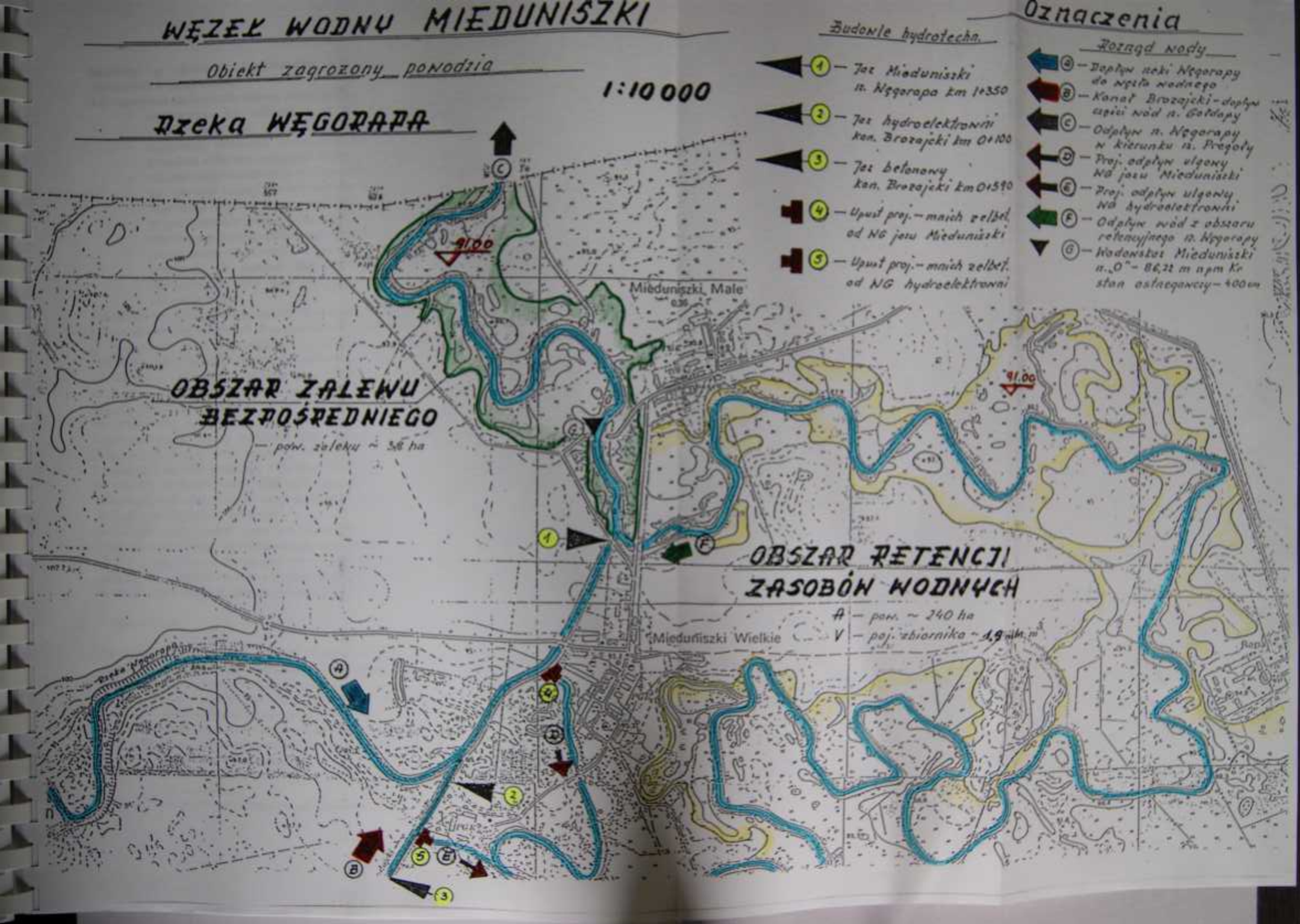

BANIE MAZURSKIE
LEGENDA
- wod . Banie Mazurskie
" 0 " - 100,37 m npm Kr
ostrz - 260 cm
alarm - 290 cm
103,43 - rzędna zalewu przy najwyższym stanie obserwowanym WW - 306 cm
- zalew w dolinie rzeki przy stanie WW
Dolina rzeki GOŁDAPY
w m . BANIE MAZURSKIE
1 : 5000

WĘZEŁ WODNY MIEDUNISZKI

Obiekt zagrożony powodzią

1:10 000

Rzeka WĘGORAPA

badawcze w dziedzinie kształtowania warunków hydrologicznych, przyrodniczych i rolniczych w danej zlewni.
Tak rozumiane zabiegi melioracyjne winny polegać na:

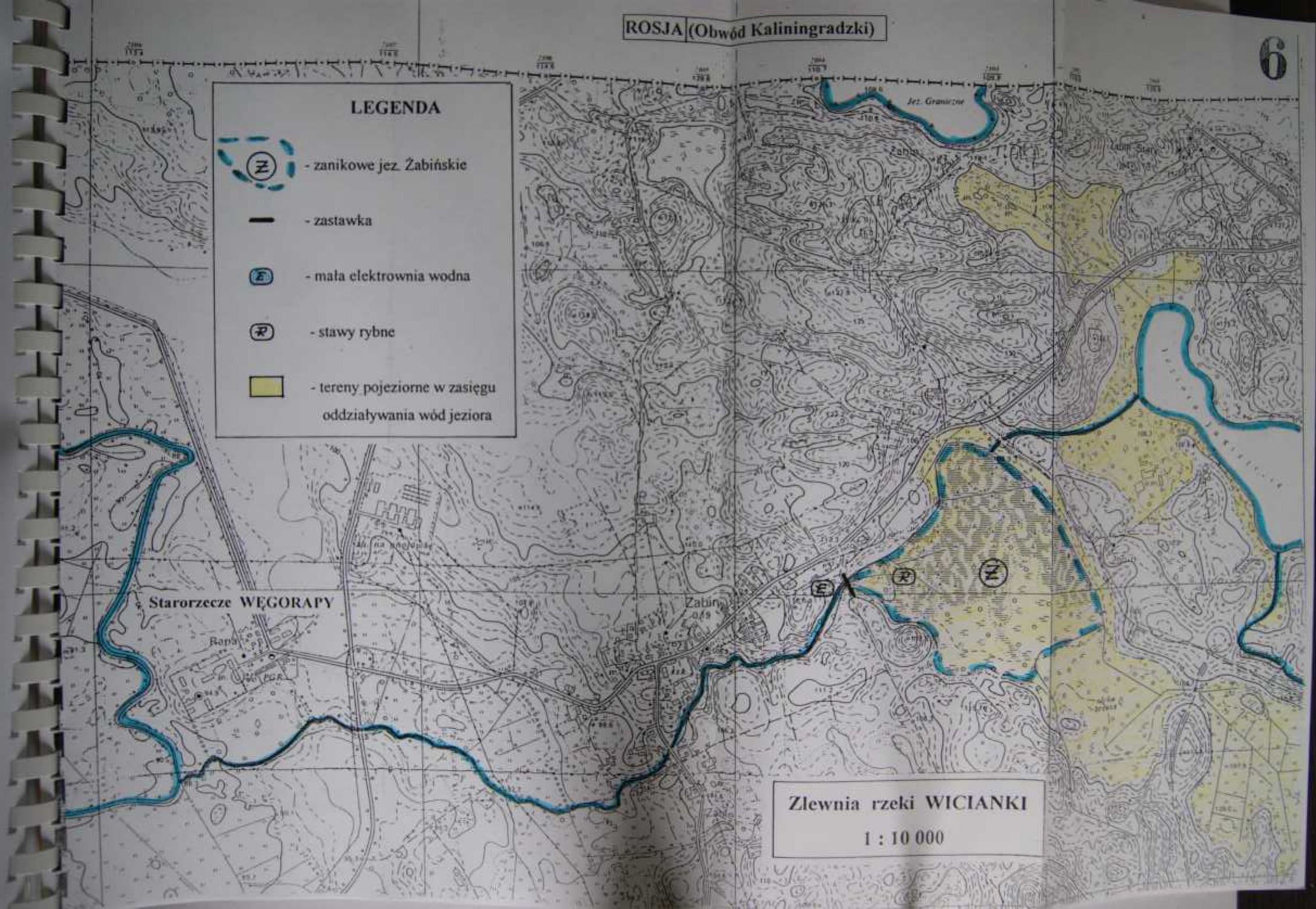
- ograniczeniu lub całkowitym zaniechaniu melioracji tzw. terenów trudnych (bagien i mokradeł),
- regeneracji niektórych osuszonych jezior (np. jez. Żabinskiego) na potrzeby rybactwa, rolnictwa, energetyki wodnej i rekreacji,
- rekonstrukcji zniszczonych młynów wodnych (np. w Sapałówce na Gołdapie) dla powiększenia retencji zbiornikowej i na potrzeby energetyki wodnej)
- regeneracji osuszonych przez melioracje oczek wodnych i mokradeł śródpolnych – w tym przypadku niezbędne są badania o charakterze ekologiczno-krajobrazowym dotyczące przyszłego kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- powiększeniu możliwości retencjonowania wód w zbiornikach jeziorowo-rzecznych, na terenach bagiennych i pojeziernych położonych w strefie oddziaływania wód oraz w glebach rolno-leśnych poprzez zabiegi agro- i fitomelioracyjne.

Kształtowanie rolniczo-przyrodniczej przestrzeni w naszym regionie z punktu widzenia gospodarki wodnej winno być ukierunkowane na całościowe ujmowanie problemów zarówno gospodarczych, jak i przyrodniczych w obrębie poszczególnych zlewni – w gm. Banie Mazurskie jest to dorzecze Węgorapy z głównym jej dopływem rzeką Gołdapą.
Melioracje proekologiczne dotyczą głównie zdrenowanych gruntów ornych na terenach użytkowanych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne – obszary zdrenowane oznaczono na mapach 1:50 000 i 1:25 000.
W niniejszym opracowaniu pragniemy zwrócić uwagę na jeszcze jeden problem, a mianowicie na tereny położone przy zbiornikach wodnych i jeziorach, sztucznie zalądowione części wód powierzchniowych, zbudowane z utworów hydrogenicznych i znajdujące się stale w zasięgu oddziaływania wód. Są to użytki o podstawowym znaczeniu w zakresie retencjonowania wód, zaliczane do tzw. zlewni chronionej, a jednocześnie stanowiące naturalną otulinę i strefę buforową ograniczającą dopływ związków biogennych ze zlewni do zbiorników wodnych.
W związku z powyższym należy je objąć strefą ochroną wód powierzchniowych i wyłączyć z zabudowy do której i tak się nie nadają z uwagi na nienośne grunty organiczne.
Użytki te występują z reguły przy wszystkich wodach powierzchniowych, a w niniejszym opracowaniu przedstawiono je kolorem żółtym na mapie 1:10 000 obejmującej zlewnię rzeki Wicianki, gdzie zajmują rozległe powierzchnie.

* Stawy rybne

Na obszarze gm. Banie Mazurskie istnieją możliwości do tworzenia zarówno dużych gospodarstw rybackich, jak i małych stawów przyzagrodowych.
Gospodarstwa stawowe można lokalizować:

- przy jazach do nawodnień, wykorzystując istniejące ujęcia wody, doprowadzalniki, rowy odwadniające,
- na części użytków zielonych nawadnianych wyłączonych z nawodnień,
- przy istniejących i projektowanych elektrowniach wodnych – przykładem może być elektrownia Grunajki,
- w starorzeczach pozostałych po regulacji rzek np. w pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek,
- w obrębie zanikowych jezior i gruntów pojeziornych – jez. Żabińskie,

LEGENDA
- zanikowe jez. Żabińskie
- zastawka
- mała elektrownia wodna
- stawy rybne
- tereny pojeziorne w zasięgu oddziaływania wód jeziora
Jez. Granarne
Żabin
Żabin Stary
Starorzecze WĘGORAPY
Bapa
PGR
Żabin
Zlewnia rzeki WICIANKI
1 : 10 000

- z wykorzystaniem lokalnych zbiorników wodnych, mokradeł, oczek wodnych i potorfii.

Wskazana jest szczegółowa lustracja wód i użytków wodnych na terenie gminy pod kątem możliwości zakładania stawów rybnych i fachowe doradztwo służby rolnej UG Banie Mazurskie zachęcające rolników do tworzenia takich gospodarstw – głównie nawet tych drobnych zajmujących się np. agroturystyką dla wzbogacenia oferty usług turystycznych (sportowy połów ryb).

* Energetyka wodna

Wykorzystanie energetyczne istniejących piętrzeń i dalsza hydroenergetyczna zabudowa rzek, są to czynniki ukierunkowane na kompleksowe hydrologiczne zagospodarowanie zlewni.
Wg badań Z. Nowickiego [6] moc potencjalna dorzecza Węgorapy (łącznie z Kan. Mazurskim) osiąga wartość 4,3 tys. kW, a rozmieszczenie elektrowni wodnych w zlewni Gołdapy daje możliwość wykonania zbiorników rolniczo-energetycznych o łącznej pojemności użytecznej 17,2 mln m^3.
Rozmieszczenie elektrowni wodnych (istniejących i planowanych) na Pojezierzu Mazurskim przedstawia załączona mapa „Program budowy elektrowni wodnych „ [6]

Na rzekach gm. Banie Mazurskie obok już istniejących siłowni wodnych, istnieją możliwości budowy kolejnych. Uzyskano pozwolenie wodnoprawne na wykonanie piętrzeń do celów energetyki wodnej na rzece Gołdapie w m. Sapałówka w km 28 + 180 oraz w tejże samej miejscowości w km 28 + 350, gdzie jednocześnie nastąpi reaktywacja piętrzenia dawnego młyna wodnego i rekonstrukcja samego obiektu – inicjatywa godna pochwały i naśladownictwa.

Najpoważniejszym przedsięwzięciem w zakresie energetyki wodnej na sieci hydrograficznej gm. Banie Mazurskie, jest planowana budowa elektrowni wodnej na Kanale Brożajckim w km 0 + 684. Inwestor jest właścicielem innej elektrowni wodnej położonej niżej na tym samym kanale w km 0 + 116. Na obiekcie tym wykorzystującym piętrzenie do rzędnej 12,80m npm Kr, ze względu na mały spad – 3,80m – produkcja energii elektrycznej jest mało opłacalna, a nade wszystko występuje tu duży przepływ jałowy – większość wody odpływa bezproduktywnie jazem zamiast przez przełyk elektrowni. Nowa inwestycja planowana z wykorzystaniem istniejącego stopnia wodnego w km 0 + 684 pozwoli na piętrzenie wody do rzędnej 18,70m npm i uzyskanie wysokości energetycznej 9,50m – ist. Elektrownia w km 0 + 116 byłaby wówczas wyłączona z eksploatacji.

Projektowana elektrownia wodna wyposażona w dwa turbozespoły z turbinami Kaplana osiągnie moc 1,9 MW, a jej roczna produkcja energii elektrycznej wyniesie ok. 3100 MWh.

Zamierzenie to stanowi przykład pozytywnego i konstruktywnego myślenia, gdyż oprócz wymiernych korzyści gospodarczych pozwoli na kompleksowe i pełne wykorzystanie wody odpływającej dotąd jałowo poza granicę kraju – lepsze wykorzystanie przepływu Kan. Brożajckiego przy jednoczesnym zachowaniu istniejących ujść wody do nawodnień użytków zielonych.

Realizując to zadanie wskazane byłoby również wykonanie zasilania odciętej pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek i gospodarczego wykorzystania kierowanej tam wody (stawy rybne, kąpieliska, turystyka wodna, ochrona ppowodziowa terenów w Obwodzie Kaliningradzkim) – wówczas można mówić o racjonalnym gospodarowaniu wodą w tym układzie hydrograficznym.

Dla nowej elektrowni opracowana została ocena oddziaływania na środowisko [14] (w konkluzji stwierdzono, że inwestycja ta nie stanowi zagrożenia dla środowiska naturalnego) oraz operat wodnoprawny [15] dla uzyskania pozwolenia wodnoprawnego.

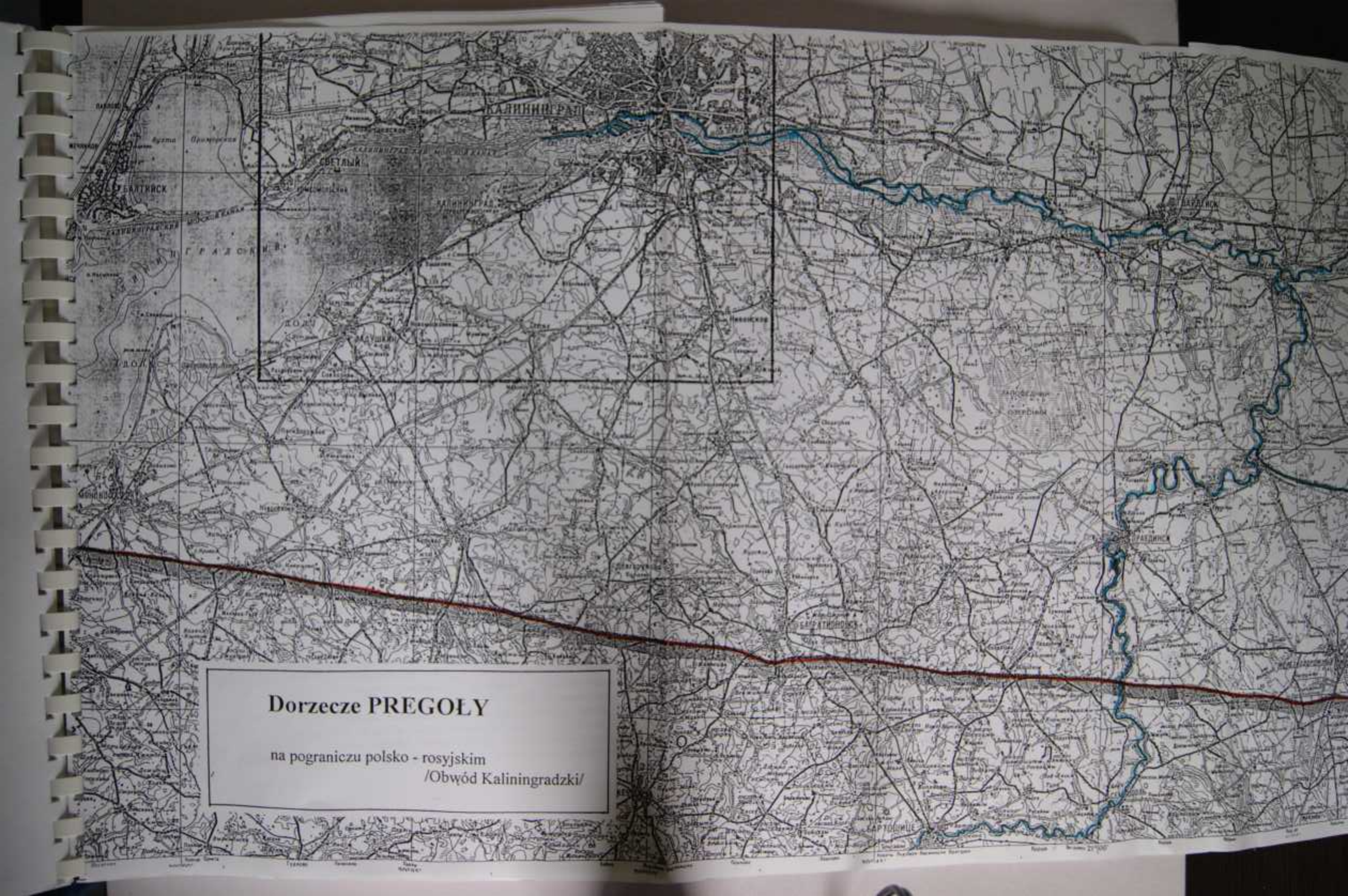
* Turystyka wodna, agroturystyka, wypoczynek i rekreacja.

Krótkie odcinki rzek, nieliczne małe jeziora, brak dużych zbiorników wodnych to uwarunkowania w pewnym stopniu ograniczające rozwój masowej turystyki wodnej gm. Banie Mazurskie, szczególnie w konkurencji z innymi gminami Pojezierza Mazurskiego, obficiej z reguły wyposażonymi w wody powierzchniowe przez naturę. Nie jest to jednak pozycja stracona, gdyż urozmaicony krajobraz polodowcowy, rozległe mokradła, liczne oczka wodne, a nade wszystko piękne kompleksy leśne (Puszcza Borecka) oraz czyste powietrze i nieskażone środowisko naturalne (brak przemysłu), to atuty mogące przyciągnąć turystę bardziej wymagającego, ceniącego spokój i ciszę – o co trudno w turystyce masowej – przybywającego nie tylko dla wypoczynku i rekreacji, ale także w celach przyrodniczo – poznawczych.
Warunki podstawowe to – przynajmniej sezonowa infrastruktura i baza turystyczna, fachowo i ciekawie opracowana oferta turystyczno-przyrodnicza oraz promocja walorów turystycznych gminy.
Wody powierzchniowe gminy można wykorzystać do rozwoju kajakarstwa, wioślarstwa oraz w ograniczonym zakresie żeglarstwa (na kilku jeziorach) a także wędkarstwa i dla powszechnego korzystania z wód, organizując kąpieliska i akweny uprawiania sportów wodnych.
Rzeka Węgorapa wypływająca z wielkich Jezior Mazurskich daje połączenie z tymi jeziorami oraz z Bałtykiem za pośrednictwem Pregoły, do której wpada w Czerniachowsku (Obwód Kaliningradzki), tworzy zatem długi i malowniczy szlak wodny do organizacji międzynarodowych spływów kajakowych – patrz: mapa dorzecza Pregoły na pograniczu polsko - rosyjskim.
Dla potrzeb kajakarstwa i sportów wodnych można wykorzystać i zagospodarować szlak wodny Gołdapy i Kanału Brożajckiego.
Ten ostatni – w przypadku wybudowania elektrowni wodnej w km 0 + 684 opisanej w niniejszym opracowaniu – będzie można wykorzystać do organizacji regat kajakowych i wioślarskich. Powstanie bowiem prosty tor wodny szer. 15 – 20 m o wyrównanym zwierciadle wody (rz. 98,70) i długości kilku km (stopień „Halina" będzie zatopiony) na którym można będzie organizować regaty i zawody pływackie.

Do lokalnych imprez wodnych i spływów nadaje się również 14-to kilometrowe starorzecze Węgorapy koło Mieduniszek. W gm. Banie Mazurskie brak jest zorganizowanych kąpielisk i miejsc wypoczynku nad wodą dla miejscowej ludności i turystów.
W tym celu można w wybranych miejscach urządzić kąpieliska poza korytem rzeki zasilane wodą z rzeki, podobnie jak to praktykowane jest nad rzeką Pisz, bądź też w dolinie Gołdapy w baniach Mazurskich utworzyć zalew przystosowany do powszechnego korzystania z wody. Wstępna lokalizację takiego zalewu przedstawiono na mapie 1:5 000.

Zorganizowane kąpieliska można tworzyć również przy istniejących piętrzeniach (z wykorzystaniem doprowadzalników), na jeziorach i oczkach wodnych, w pętli Węgorapy w rejonie Mieduniszek.

Ważnym zagadnieniem w turystycznym zagospodarowaniu gminy jest rozwój agroturystyki. Specjalistyczne gospodarstwa rolne utworzone w dolinach rzek na terenach nawadnianych, oprócz hodowli bydła, mogłyby świadczyć również usługi w zakresie agroturystyki – zorganizowana baza noclegowa, stawy rybne (sportowy połów ryb), kąpieliska wykonane przy jazach piętrzących, lokalne spływy i wycieczki kajakowe.
Przykładem kompleksowego zagospodarowania wód na terenie gminy niech będzie stopień wodny w Grunajkach, gdzie powstała elektrownia wodna, poniżej na odpływie tworzone są stawy rybne, a zalew (wg informacji uzyskanych od właściciela stopnia) i tereny przyległe

Dorzecze PREGOŁY
na pograniczu polsko - rosyjskim
/Obwód Kaliningradzki/

Gmina
BANIE MAZURSKIE

będą miejscem rekreacji i wypoczynku nad wodą – plaża, kąpielisko, sporty wodne, domki campingowe.

Organizacja agroturystyki wskazana jest również na urozmaiconych krajobrazowo, południowych terenach gminy, położonych w sąsiedztwie Puszczy Boreckiej.

W warunkach hydrograficznych i przyrodniczych gminy, planując jej zagospodarowanie turystyczne, liczyć należy – podkreślono to już na wstępie na turystę ukierunkowanego, turystę „przyrodnika" i „samotnika" pragnącego wypoczywać z dala od zatłoczonych w sezonie popularnych letnisk oraz na grupy zorganizowane – spływy kajakowe, wczasy wędkarskie itp.

Wody podziemne

Wody podziemne na terenie gminy Banie Mazurskie występują w różnych poziomach stratygraficznych, wśród osadów piaszczysto-żwirowych. Głębsze warstwy wodonośne zostały bardzo słabo rozpoznane. Główny poziom wodonośny, powszechnie użytkowany na terenie gminy, to piaski wodonośne podścielające utwory zlodowacenia bałtyckiego oraz będące z nimi w kontakcie hydraulicznym, piaski dzielące kolejne poziomy glin zwałowych ostatniego zlodowacenia. Ujmowane warstwy wodonośne charakteryzują się na ogół korzystnymi parametrami hydrogeologicznymi. Tym niemniej odznaczają się dużą zmiennością. Analiza parametrów stosunkowo dużej ilości studni głębinowych, zajmujących tę warstwę wodonośną na terenie gminy, prowadzi do wniosku, że na większej części gminy można uzyskać wydajność jednostkową z pojedynczej studni rzędu 30 – 60 m^3/godz. Przy stosunkowo niewielkiej depresji. Jednocześnie w bezpośrednim sąsiedztwie studni o bardzo wysokiej wydajności, występują ujęcia dużo słabsze. Przyczyną tego mogą być wady konstrukcyjne części studni. Głębokość do użytkowej warstwy wodonośnej wynosi od kilkunastu do ponad 50 m w zależności od położenia. Zwierciadło wody podziemnej tej warstwy stabilizuje się na rzędnej poniżej 100m npm. w części północno-wschodniej do około 160 m npm. w centrum i na południu, a więc na wysokości podobnej, jak lustro wody w jeziorach i ciekach powierzchniowych. Świadczy to o wzajemnej więzi hydraulicznej wód podziemnych i powierzchniowych i prowadzi jednocześnie do wniosku, że zanieczyszczenie wód powierzchniowych , nieuchronnie doprowadzi do zanieczyszczenia wód podziemnych.

W części studni położonych w obniżeniach, zaobserwować można samowypływ wód podziemnych. Wody gruntowe głębszych poziomów charakteryzują się ponadnormatywnymi ilościami związków żelaza w związku z tym muszą być uzdatniane.

Wody gruntowe najpłytszego, przypowierzchniowego poziomu wodonośnego z wodami podziemnymi warstwy użytkowej, pozostają we wzajemnym związku tylko w strefie sandru oraz w rynnowych rozcięciach na wysoczyźnie. Na pozostałej części wysoczyzny zbudowanej głównie z utworów nieprzepuszczalnych, wody przypowierzchniowe tworzą poziom zawieszony w stosunku do głównej warstwy wodonośnej. Wody gruntowe wysoczyzny występują głównie pod postacią sączeń lub małowydajnych warstw wodonośnych o ograniczonym zasięgu. Woda gruntowa pochodzi z infiltracji opadów atmosferycznych i z reguły stagnuje nie przemieszczając się w kierunku poziomym. Wahania poziomu tych wód przypowierzchniowych są znaczne. Okresowo woda zanika. Z reguły wody gruntowe są zanieczyszczone i nie powinny być wykorzystywane do picia. Głębokość do najpłytszego poziomu wodonośnego na wysoczyźnie jest bardzo zróżnicowana. Uzależniona jest głównie od rzeźby terenu. Obniżenia z reguły są podmokłe. Na wzgórzach woda gruntowa występuje głęboko. Wobec silnego zróżnicowania rzeźby terenu, obraz głębokości występowania pierwszego poziomu wód gruntowych jest podobnie zróżnicowany.

Warunki budowlane

Na ocenę technicznych warunków zabudowy wpływają następujące czynniki: rzeźba terenu /spadki/, nośność podłoża gruntowego i głębokość występowania wody gruntowej. Ze względu na duże zróżnicowanie rzeźby terenu oraz głębokości występowania wody gruntowej, warunki budowlane na terenie gminy odznaczają się dużą zmiennością. W szczególności dotyczy to obszarów wysoczyzny polodowcowej i strefy czołowo-morenowej. Na tych obszarach występuje rzeźba akumulacyjna. Oznacza to, że zbocza i skarpy ukształtowane zostały w sposób naturalny pod takimi kątami, które gwarantują ich stateczność. Nigdzie nie zaobserwowano na zboczach ruchów masowych typu usuwisk, czy zsuwów. Tym nie mniej dodatkowe obciążenia zboczy poprzez zabudowę, mogą takie procesy uruchomić. Stąd lokowanie zabudowy w sąsiedztwie eksponowanych zboczy powinno być poprzedzone analizą ich stateczności.

Grunty występujące na terenie gminy w zdecydowanej przewadze są odpowiednie do bezpośredniego posadowienia. Są to gliny piaszczyste, piaski gliniaste, piaski i pospółki. Ich parametry geotechniczne gwarantują wystarczającą nośność dla zabudowy typu wiejskiego bez konieczności dodatkowych badań. Złe warunki budowlane panują w obrębie różnego rodzaju obniżeń wytopiskowych. Dna tych obniżeń z reguły wypełnione są gruntami organicznymi i mineralno-organicznymi, nie nadającymi się do bezpośredniego posadowienia. Dodatkowym czynnikiem ograniczającym zabudowę na obszarze obniżeń wytopiskowych jest płytki poziom wód gruntowych. W obrębie gliniastej wysoczyzny polodowcowej, lokalnie możliwe jest występowanie płytkich wód gruntowych pod postacią sączeń. Jednocześnie grunty spoiste tych obszarów najczęściej charakteryzują się wysoką wilgotnością, a tym samym wysokim stopniem plastyczności, co bardzo obniża ich parametry wytrzymałościowe. Wskazanie tych obszarów wymagałoby dodatkowych badań geotechnicznych /wierceń/. Tym niemniej można zakładać, że obszary, gdzie grunty spoiste będą wykazywały podwyższoną plastyczność występują w sąsiedztwie licznych drobnych oczek wodnych i podmokłości na wysoczyźnie. Niekorzystne warunki budowlane panują również na partiach wysoczyzny polodowcowej, zbudowanej z gruntów zastoiskowych.

Surowce mineralne

Glacjalne osady pleistocenu północnej i środkowej Polski są głównym źródłem surowców mineralnych dla budownictwa. Żwirów, pospółek i piasków używa się jako kruszyw naturalnych do betonów, cegły wapienno-piaskowej, zapraw oraz do budowy dróg. Osady spoiste - iły i mułki zastoiskowe wykorzystywane są jako surowce do produkcji ceramiki budowlanej.

Na terenie gminy istnieją potencjalne znaczne zasoby zarówno kruszywa naturalnego jak i surowca ceramicznego. Kruszywo naturalne eksploatowane jest w kilkudziesięciu punktach na terenie gminy. W większości są to drobne odkrywki eksploatowane okresowo na potrzeby lokalne i nie mające udokumentowanych zasobów. Na terenie gminy Banie Mazurskie występują także udokumentowane złoża kruszywa (dane wg „opracowania fizjograficznego do planu zagospodarowania przestrzennego Gmina Banie Mazurskie – Warszawa, marzec 1991r. oraz wykaz surowców mineralnych woj. suwalskiego stan 20.02.1997r. – „Raport o stanie środowiska w województwie suwalskim 1996r." Biblioteka Monitoringu Środowiska Suwałki 1997r.).

Złoża kruszywa naturalnego udokumentowane za pomocą kart rejestracyjnych:

Nazwa złoża	Rok Udokumentowania	Jakość surowca /punkt piaskowy/	Zasoby w tonach/1990r/	Zasoby w tonach 1996r.
Rogale I	1978	28,9%	484.000	296.000
Rogale II	1979	54,6%	bilans- 274.000 pozabilans. 63.000	70.000
Kulsze	1984	66,4%	230.000	230.000
Rogale III	1987	66,4	108.00	
Surminy				35.000

Zasoby kruszywa w powyższych złożach są w stanie zaspokoić potrzeby lokalne. Istnieje także możliwość powiększenia zasobów poprzez udokumentowanie nowych złóż.

Na terenie gminy Banie Mazurskie nie są eksploatowane surowce ceramiki budowlanej pomimo, że potencjalnie istnieją duże zasoby tego surowca. Zlokalizowane są one w północno-zachodniej części gminy w rejonie Mioduniszek, w sąsiedztwie występują także wysokiej jakości piaski, które mogą być użyte jako dodatek schudzający do produkcji ceramiki budowlanej.
W rejonie Rapy istnieją pokłady kredy jeziornej o zasobach 192.000 ton.

Według danych Urzędu Gminy wymienione w tabeli udokumentowane złoża zostały zdjęte z kart rejestracyjnych. Obecnie podaje się tylko obszar i teren górniczy RAPA – wpisany do rejestru obszarów górniczych dnia 16.05.1996r. pod numerem: tom XXXIX/1lp 21. Z przeprowadzonej w grudniu 1997 roku aktualizacji mapy powierzchnia terenu górniczego: Rapa B wynosi 75.152m^2, powierzchnia obszaru górniczego :RAPA B – 74,670m^2, w tym pole A – 26.704 m^2, pole B – 15.730m^2, pole C – 9.184 m^2, pole D – 7.820 m^2.

Gleby

Użytkowanie gruntów na terenie gminy Banie Mazurskie przedstawia się następująco:

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia w ha	% ogólnej powierzchni gminy
Użytki rolne	11 835	57,6
Lasy i zadrzewienia	6.763	32,9
Grunty pod wodami	353	1,7
Nieużytki	775	3,8
Tereny pozostałe	828	4,0
Razem	20 554	100,0

W strukturze zagospodarowania użytków rolnych zaznacza się tu dominacja gruntów ornych / 6.492ha / nad użytkami zielonymi / 5.336ha /, a pod względem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gmina zajmowała 20 miejsce w byłym województwie suwalskim.

Grunty orne

Dominującym typem gleb są tu gleby brunatne i bielicowe, wytworzone z glin całkowitych, piasków gliniastych, piasków gliniastych podścielonych gliną lub piskiem luźnym i piasków luźnych całkowitych. Grunty orne zajmują ok. 31,6% całej powierzchni gminy i w ich ogólnym areale dominują zdecydowanie gleby o dość korzystnych warunkach przyrodniczych do produkcji rolnej zaliczone do II, III^a i III^b oraz głównie IV^a i IV^b klasy

bonitacyjnej. Są to gleby należące w przewadze do żytniego bardzo dobrego kompleksu przydatności rolniczej /kompleks 4/, w mniejszym stopniu do pszennego dobrego, pszennego wadliwego i żytniego dobrego /kompleksy 2, 3 i 5/ oraz podrzędnie do kompleksu zbożowego pastewnego mocnego /kompleks 8/.

Wymienione powyżej kompleksy uprawowe stanowią podstawową bazę dla rozwoju produkcji rolnej gminy i ze względu na dobrą wartość użytkową występujących tu gleb podlegają ochronie przed użytkowaniem nierolniczym zgodnie z Ustawą nr z o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Gleby chronione występują w dość dużych i zwartych zasięgach przestrzennych na całym obszarze gminy i zajmują około 73,9% ogólnego areału gruntów ornych. Pozostały obszar obejmujący 26,1% areału gruntów ornych zajmują gleby o słabych i bardzo słabych wartościach użytkowych zaliczone do V i VI klasy bonitacyjnej. Są to gleby żytniego słabego i żytniego bardzo słabego oraz śladowo zbożowo-pastewnego słabego kompleksu uprawowego /kompleks 6 i 7 oraz 9/. Występują one na niezbyt dużych zasięgach przestrzennych .

Użytki zielone

Występują w postaci łąk i pastwisk zajmujących około 26% ogólnej powierzchni gminy z czego około 7% stanowią pozadolinne użytki zielone na gruntach mineralnych w przewadze o dość słabej wartości użytkowej.

Naturalne łąki i pastwiska występują w obrębie den dolin oraz obniżeń terenowych głównie na glebach torfowych, mułowych i murszowych. Są to użytki zielone w zdecydowanej przewadze o średniej wartości użytkowej, zaliczone do kompleksu 2z w III i głównie IV klasie bonitacyjnej. Naturalne użytki zielone ze względu na swoje dość dobre w przewadze wartości użytkowe stanowią podstawową bazę paszową dla intensyfikacji gospodarki hodowlanej na terenie gminy.

Klimat

Klimat całego byłego województwa suwalskiego ma cechy klimatu przejściowego, morsko- kontynentalnego w części zachodniej, do nasilania się cech kontynentalnych w części wschodniej. Charakteryzuje się dużą zmiennością pogody, niską temperaturą i dużą amplitudą jej wahań, przewagą opadów letnich nad zimowymi oraz wiosennych nad jesiennymi.

Charakterystyczne cechy klimatu b. województwa suwalskiego:

- średnia temperatura stycznia wynosi ok. 4,5 C, średnia lipca 17-18 C,
- okres wegetacyjny trwa średnio 200 dni,
- pokrywa śnieżna utrzymuje się ok. 90 dni,
- opady wynoszą ok. 600 mm w ciągu roku.

Klimat lokalny

Gmina Banie Mazurskie położona jest w północno-zachodniej części byłego województwa suwalskiego. Klimatycznie obszar ten należy do regionu Mazurskiego/wg klasyfikacji W.Okołowicza/. Charakteryzuje się on nakładaniem na bezpośredni wpływ Bałtyku, oddziaływania kontynentalizmu. Jest jednym z najostrzejszych klimatów na Niżu Polskim o długiej zimie, dość krótkim lecie, znacznych opadach i zachmurzeniu w północnej

części i krótkim okresie wegetacyjnym. Gmina Banie Mazurskie znajduje się w części regionu zwanej krainą nr 19, cechującą się silniejszym wpływem kontynentalizmu.
Największy udział w kształtowaniu pogody na omawianym terenie mają masy powietrza polarnego: morskiego starego – 32%, morskiego średniego – 30% i kontynentalnego – 24%. Dość często, około 12% dni w roku dociera powietrze arktyczne. Jego częstość jest największa w okresie zimy i wiosny. Przyjmując jako reprezentatywne dane obliczone dla Suwałk, średnie dzienne sumy promieniowania całkowitego w roku wynoszą około 230 cal/cm^2. W ciągu roku zmieniają się od 34 – 40 cal/cm^2/dzień w grudniu do 480 – 500 cal/cm^2/dzień w czerwcu. Średnie dzienne usłonecznienie dla roku sięga 4,5 godz. Najmniej godzin ze słońcem w ciągu dnia – średnio 0,8 notuje się w grudniu, najwięcej około 8,6 godz. – w czerwcu.

O ostrości klimatu na obszarze gminy świadczy niska średnia roczna temperatura powietrza, około 6,0 – 6,6°c a szczególnie, niska temperatura najchłodniejszego miesiąca lutego (około –5,5 – 5,0 °c). Temperatura w miesiącu najcieplejszym – lipcu wynosi około 17,0°C.

Niskie temperatury w zimie są związane z częstym napływem powietrza kontynentalnego i arktycznego. Wartość średniej rocznej amplitudy temperatury około 22,0°C jest względnym wskaźnikiem występowania kontynentalnych cech klimatu. Wartość ta rośnie ku wschodowi do powyżej 23°C na krańcach byłego województwa suwalskiego. Potwierdzeniem kontynentalizmu jest również długa, trwająca 110 – 115 dni zima z dużą częstością dni mroźnych.

Lato rozpoczyna się 5.VI i trwa do około 25.VIII. Przedwiośnie wkracza na te tereny od zachodu między 20 a 25.III, a przedzimie rozpoczyna przed 25.X. Okres przedwiośnia i wiosny jest o kilkanaście dni krótszy niż jesień i przedzimia.
Czas trwania termicznej wiosny, lata i jesieni uznawany za termiczny okres wegetacyjny jest w tym regionie najniższy w Polsce /poza obszarami górskimi/ i wynosi on około 200 dni.
Na terenie gminy przymrozki są zjawiskiem normalnym w okresie między 10-15.X a 10-15.V. Okres bezprzymrozkowy jest bardzo krótki i utrzymuje się około 150 dni w roku. Dni mroźne i bardzo mroźne występują od października, listopada do marca, kwietnia. Niekorzystne cechy sezonu letniego podkreśla mniejsza niż w całej Polsce nizinnej, liczba dni gorących, tzn. z temp. max.>25,0°C. Jest ich 20-25 w okresie od kwietnia do września.

Rozkład geograficznych wskaźników wilgotności powietrza jest dość monotonny. Średnie ciśnienie pary wodnej w roku na obszarze między Olsztynem a Suwałkami wynosi 8,8 – 8,6 hPa. Zmienia się od 4,6 – 4,3 hPa w styczniu do 15,1-16,1 hPa w lipcu. Średnia wilgotność względna, w przeciwieństwie do prężności, jest najwyższa w zimie. Wynosi w styczniu 88 – 89%, w okresie od maja do lipca spada poniżej 75%. Średnia roczna wilgotność sięga 80 – 81%.

Niekorzystne warunki termiczne suwalszczyzny mają związek z małą liczbą godzin ze słońcem. Region ten należy do najbardziej zachmurzonych w Polsce. Średnie roczne zachmurzenie wynosi 65 – 70%. W listopadzie i grudniu dochodzi do 80 – 85%. Najmniejsze zachmurzenie występuje w czerwcu i wrześniu – około 55%. Przeciętnie w gminie Banie Mazurskie jest około 40 dni p[ogodnych, najwięcej w marcu i kwietniu. Znaczna jest liczba dni pochmurnych, około 150-160 w roku z maksimum w grudniu.

Opad atmosferyczny jest elementem klimatu najbardziej zmiennym w czasie i przestrzeni, nawet na niewielkich obszarach. Na terenie gminy średnia roczna suma opadu wynosi 630-640 mm. Wzrost opadów występuje w południowo-wschodniej części obszaru. W przebiegu rocznym zaznacza się cecha klimatów kontynentalnych – przewaga opadów letnich nad zimowymi.

Niskie temperatury powietrza w okresie zimowym przyczyniają się do długiego, trwającego około 100 dni, zalegania pokrywy śnieżnej. Początek jej przypada na około 20 listopad, koniec około 7 kwietnia.

Częstość występowania kierunków wiatru na suwalszczyźnie jest zdeterminowana ogólną cyrkulacją powietrza w umiarkowanych szerokościach – dominacja wiatrów zachodnich.

Większe przestrzenne zróżnicowanie klimatu w skali lokalnej spowodowane jest oddziaływaniem geograficznych czynników klimatycznych /wysokości npm. rzeźby terenu, typu podłoża, szaty roślinnej i zbiorników wodnych/, także czynników antropogenicznych.

Specyficzny klimat mają obszary zalesione - znaczna część obszaru gminy jest porośnięta dużymi kompleksami leśnymi. Klimat wnętrza lasu zależy głównie od jego składu gatunkowego, zwartości, wieku, piętrowości, a przez to pośrednio od rzeźby terenu, wilgotności i podłoża. Tereny leśne mają gorsze warunki solarne niż otwarte przestrzenie. Dopływ promieniowania słonecznego do wnętrza lasu jest znacznie ograniczony, szczególnie w zbiorowiskach liściastych i bardzo zwartych. Przebieg temperatury powietrza wskazuje mniejsze wahania dobowe i roczne. We wnętrzu lasu temperatury maksymalne są niższe niż poza nim, a minimalne wyższe. Głównie w ciepłej porze roku występują tu gorsze warunki termiczne niż na terenie otwartym. Najsilniej zaznacza się to w zbiorowiskach na północnych stokach wzniesień oraz w lasach porastających tarasy zalewowe, obniżenia dolin rzecznych i zagłębienia terenu. Kompleksy leśne charakteryzują się wyższą wilgotnością powietrza. Wzrasta ona szczególnie w borach i lasach wilgotnych, bagiennych oraz łęgowych i olsach. Siedliska te związane z obniżeniami terenu i dużą wilgotnością gruntu wyróżniają się dużą częstością występowania mgieł, inwersji temperatury i tendencję do stagnacji zimnego powietrza. W zimie kompleksy leśne powodują nieznaczny wzrost opadów. Wnętrza lasów cechuje znaczna zacisznośc w stosunku do terenów otwartych. W lasach i borach wilgotnych jest to element pogłębiający niekorzystne warunki bioklimatyczne tych zbiorowisk. Znaczne obszary sandrów, licznych wzgórz morenowych i akumulacji szczelinowej oraz bardziej urozmaiconych części wysoczyzny porastają lasy i bory mieszane.

Na siedlisku suchym, drzewostany te o dużym udziale sosny, świerka, wielopiętrowe i wielogatunkowe przy wymienionych cechach klimatu /zacienienie, zacisznośc, podwyższona wilgotnośc, małe wahania temperatury/ stanowią tereny o bardzo dobrych warunkach bioklimatycznych. Posiadają duże walory zdrowotne i rekreacyjne.

Tereny pagórkowatej wysoczyzny w południowo-zachodniej i północnej części gminy cechują dobre warunki solarne i termiczne. Są to obszary o największej wietrzności. Odznaczają się na ogół dobrymi warunkami bioklimatycznymi. Występuje tu, poza strefami krawędziowymi i wyższymi wyniesieniami, mała zmienność i bodźcowość klimatu. Gorsze warunki klimatu odczuwalnego występują w obniżeniach terenu i formach dolinnych, szczególnie wilgotnych i porośniętych zwartą roślinnością łąkową. Bodźcowość klimatu jest tu największa. Występują znaczne amplitudy dobowe temperatury i wilgotności powietrza. W nocy występuje najsilniej stratyfikacja inwersyjna temperatury ze względu na słabą aktywność dynamiczną powietrza i adwekcje zimnego powietrza. Występują znaczne amplitudy dobowe temperatury i wilgotności powietrza. W nocy występuje najsilniej stratyfikacja inwersyjna temperatury ze względu na słabą aktywność dynamiczną powietrza i adwekcje zimnego powietrza. Są to tereny najczęstszych mgieł i przymrozków. W zimie i w nocy występują częste stany zimna i chłodu, w lecie i ciągu dnia stany gorąca i parności. Obniża to głównie wartość rekreacyjną lasów na tych terenach. Nie są one również predysponowane do zabudowy typowo wiejskiej, tzn. luźnej i niskiej, która nie modyfikuje naturalnych cech tego klimatu.

Szata roślinna

Gmina Banie Mazurskie położona jest na terenie Krainy Mazursko-Kurpiowskiej w okręgu Pojezierza Mazurskiego działu Północnego (wg Szafera).

We florze spotkać można liczne gatunki arktyczne i borealne, w tym wiele reliktów polodowcowych. Należą do nich np.: Betula humilis, Chamaedaphe caliculata, Salix lapponum, Salix myrtilloides, Salix nigricans.

Gmina Banie Mazurskie odznacza się obfitością świerka pospolitego , wypierającego wyraźnie inne drzewa. Świerk wchodzi kępowo lub jako zwarty bór także na torfowiska. Szczególna ekspansywność świerka pospolitego jest wynikiem warunków klimatycznych, sprzyjających temu gatunkowi, tj. dużej wilgotności powietrza oraz chłodnemu i wilgotnemu latu.

Obok borów świerkowych i sosnowych ważniejszymi składnikami lasów są tu jeszcze: lipa drobnolistna, grab pospolity, brzoza brodawkowata, olcha czarna, jesion wyniosły i dąb szypułkowy.

Większe kompleksy leśne na terenie gminy znajdują się:

1) w centralnej części gminy /największy kompleks leśny/ rozciągający się od zachodniej granicy gminy na wysokości PGR-u Antomieszki /północna granica zasięgu/ do wysokości PGR Zakałcze Wielkie /południowa granica zasięgu/ i na wschód aż do PGR Widgiry i do wsi Ziemiany,
2) w południowo-wschodniej części gminy na południe od drogi Boćwinka – Banie Mazurskie.

Największe fragmenty zespołów leśnych tworzą bory mieszane oraz lasy mieszane. W wilgotnych obniżeniach terenu występują olsy, olsy jesionowe, lasy wilgotne, lasy mieszane wilgotne, lasy mieszane bagienne. Są to obszary częściowo lub całkowicie niedostępne dla penetracji lecz mające duże znaczenie wodochronne.

Wzdłuż rzek Wegorapy i Gołdapy oraz cieków wodnych występują fragmenty lasów łęgowych. Zbiorowisko to ma duże walory krajobrazowe, a także znaczenie wodochronne.

Około 25% powierzchni gminy Banie Mazurskie zajmują użytki zielone. Powstały one przeważnie wskutek wycięcia lasów przez człowieka. Są to łąki i pastwiska. Roślinność na nich występująca zależy głównie od podłoża. Na terenach niżej położonych występują wilgotne łąki, gdzie gatunkom traw towarzyszą: kuklik zwisły, bodziszek łąkowy, przetacznik długolistny, babki średnia i lancetowata, przytulia bagienna i pospolita, firletka poszarpana. Na łąkach wyżej położonych rozwinął się zespół roślin, wśród których dominują: barszcz syberyjski, jaskier ostry, szczaw zwyczajny, mydlinica lekarska, dzięgiel leśny, koniczyna pagórkowata. We wsiach zabudowaniom gospodarskim towarzyszy roślinność synantropijna – zbiorowiska nieużytków z łopianem, podbiałem, ostrożeniem i roślinami azotolubnymi – pokrzywą, serdecznikiem, komosą.

Na terenie gminy znajdują się również nieużytki wodne będące pozostałością po zarośniętych jeziorach. Na terenach tych i w miejscach wystepowania borów bagiennych tworza się torfowiska. Są to głównie torfowiska wysokie. Dominują w nich różne gatunki mchów torfowców, krzewinki z rodziny wrzosowatych /wrzos pospolity, bagno zwyczajne, borówka bagienna i czarna, żurawina błotna, bażyna czarna, modrzewica zwyczajna/ i karłowata sosna tworząc mszar wysokotorfowiskowy. Przy zarastaniu jezior powstają torfowiska niskie. Rośliny przybrzeżne /oczeret jeziorny, manna mielec, pałki szarokolistna, i wąskolistna, szalej jadowity/ wdzierają się stopniowo coraz bardziej w głąb zbiorowiska wodnego. Zagarnięte tereny porastają nowe zbiorowiska roślinne złożone z mchów torfowców, wełnianek oraz turzyc, wśród których dominują północne gatunki: turzyca dwupienna, bagienna i obła. Na torfowiskach tych pojawiają się również rośliny drzewiaste: brzozy i wierzby /szczególnie drzewiasta wierzba rokita/. Z czsem na skutek narastania

nowych warstw torfowych tworzą się z ruchomych torfowisk niskich torfowiska przejściowe o utrwalonym podłożu. Końcowym stadium rozwojowym torfowiska jest las olszowy. Osobliwością jest tutaj wystepowanie torfowisk porośniętych świerczynami tzw. świerczyn na torfie.

Ze względu na zróżnicowanie rzeźby na terenie gminy Banie Mazurskie, oprócz zbiorowisk nieleśnych związanych z terenami obniżonymi występują zbiorowiska roślinności kserotermicznej. Stoki suchych i nasłonecznionych pagórków porastają murawy kserotermiczne z poziomką twardawą, koniczyną długokłosową, głowienką wielokwiatową. Z powodu braku wilgoci nie wytwarzają się tu zbiorowiska leśne, może natomiast występować roślinność krzewiasta. Na glebach gliniastych i gliniasto piaszczystych tworzą się formacje roślinne z leszczyną, głogami jednoszyjkowym i dwuszyjkowym, trzmielinami pospolitą i brodawkowatą oraz dziką różą. Na glebach piaszczystych rozwija się zbiorowisko z tarniną i jałowcem pospolitym.

Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego czyli wzajemne związki i oddziaływania, jakie zachodzą pomiędzy ekosystemami i elementami przyrody, jest zależne od struktury układu przyrodniczego oraz negatywnych oddziaływań działalności człowieka na środowisko.

3.3.2. Struktura układu przyrodniczego

W krajobrazie ekologicznym gminy wyróżnia się:

- ekosystemy jeziorowe będące swoistymi węzłami ekologicznymi,
- nieużytki wodne, będące pozostałością po zarośniętych jeziorach,
- korytarz ekologiczny rzeki Węgorapy i Gołdapy
- masyw leśny Skalisko
- ekosystem rolno - leśny obejmujący pozostałą część gminy,

Układ taki stwarza dość dogodne warunki do prawidłowego funkcjonowania przyrody.

3.3.3. Zagrożenia środowiska

Środowisko wodne

Gmina Banie Mazurskie posiada na swym obszarze kilka niewielkich jezior (Jagielskie, Jagoczan, Czupowskie). Określa się, że główne zasoby wodne są tutaj zgromadzone w rzekach, kanałach i licznych mniejszych ciekach typu – rowy melioracyjne. Cieki na terenie gminy są różnej wielkości i o różnym natężeniu przepływu. Do największych należy rzeka Węgorapa (lewy źródłowy dopływ Pregoły). Jako jej początek przyjmuje się wypływ z jeziora Mamry na terenie gminy Węgorzewo. Końcowy odcinek rzeki (przygraniczny) znajduje się na terenie gminy Banie Mazurskie. Za Mieduniszkami rzeka przekracza granicę Polski i wpływa na teren Obwodu Królewieckiego (Rosja), gdzie kończy bieg po połączeniu z Istruciem. Całkowita długość rzeki wynosi 139,9 km (w tym około 40 km na terenie Polski).

Przez obszar gminy przepływa rzeka Gołdapa, Wzdłuż zachodniej granicy gminy płynie Kanał Brożajcki, który oddziela się od Gołdapy w rejonie Bań Mazurskich i łączy się z Węgorapą w rejonie miejscowości Brożajcie. Rzeka Gołdapa jest prawobrzeżnym dopływem Węgorapy. Całkowita jej długość wynosi 98 km. Źródła rzeki znajdują się na

północ od Olecka w okolicy wsi Monety. Rzeka płynie przez gminę Kowale Oleckie, Gołdap, Banie Mazurskie i Budry. Ujście Gołdapy znajduje się na 114,3 km biegu Węgorapy w rejonie Budzewa (gmina Budry).

Wody płynące i stojące odgrywają dużą rolę w wielu dziedzinach życia mieszkańców gminy. Są ważnymi obiektami o wartościach przyrodniczych. Mają szczególne znaczenie dla stosunków wodnych otaczającego rejonu, a przy tym wykorzystywane są do wielu celów gospodarczych. Służą do zaopatrzenia rolnictwa w wodę, do celów rybackich, transportu wodnego i rekreacji oraz niejednokrotnie są odbiornikami ścieków. Niezwykle ważna w tej sytuacji jest stała kontrola stanu czystości zasobów wodnych gminy. Wody powierzchniowe narażone są na dopływ różnego rodzaju zanieczyszczeń z różnych źródeł, w tym:

- ze źródeł punktowych - zanieczyszczenia wprowadzane bezpośrednio do odbiorników, a więc również do cieków, ze ściekami przemysłowymi, miejskimi, bytowo-gospodarczymi; podstawowe znaczenie ma tu ilość i jakość ścieków wprowadzanych do wód,
- ze źródeł rozproszonych - zanieczyszczenia wprowadzane przede wszystkim przez mieszkańców terenów nie skanalizowanych i nie posiadających oczyszczalni; ilość zanieczyszczeń wzrasta przy istnieniu w jednostkach osadniczych wodociągów bez jednoczesnego wybudowania kanalizacji i oczyszczalni ścieków; zanieczyszczenia te stanowią potencjalne zagrożenie również dla jakości wód podziemnych (nieszczelne szamba),
- ze źródeł przestrzennych (obszarowych) - zanieczyszczenia przedostające się do wód ze zlewni, w wyniku procesów infiltracji, spływu powierzchniowego, erozji wodnej i wietrznej; wielkość dopływu zanieczyszczeń z takich źródeł uzależniona jest przede wszystkim od ukształtowania terenu i sposobu zagospodarowania zlewni, intensywności nawożenia użytków rolnych, rodzaju utworów powierzchniowych budujących zlewnię, a także warunków meteorologicznych,
- ze źródeł liniowych - zanieczyszczenia występujące w otoczeniu dróg i torowisk, przedostające się do wód przede wszystkim ze ściekami deszczowymi, wodami roztopowymi, zawsze istnieje potencjalne zagrożenie dopływem zanieczyszczeń powstałych w przypadku awarii środków transportu przewożących różnego rodzaju substancje chemiczne, paliwa; wpływ tego rodzaju zanieczyszczeń jest tym większy im bliżej cieku, jeziora przebiega droga, a rzeźba terenu umożliwia migrację zanieczyszczeń.

Monitoring rzek na terenie gminy prowadzą służby ochrony środowiska (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska) w odstępach kilkuletnich. Zakresy prowadzonych badań wynikają z obowiązujących wytycznych i Zarządzeń Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, który prowadzi nadzór merytoryczny i jest koordynatorem programów badań. Oceny jakości wód płynących dokonuje się w oparciu o program komputerowy „JaWo", umożliwiający uzyskanie porównywalnych wyników i zestawień dla poszczególnych cieków. Dopuszczalne stężenia zanieczyszczeń wód powierzchniowych regulują przepisy określone w Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Wodnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz.U. Nr 116.poz.503).

Wody płynące, podobnie jak stojące ulegają niekorzystnym zmianom pod wpływem zrzucanych zanieczyszczeń. Niemniej jednak kinetyka procesów zachodzących w rzekach jest inna niż w wodach stojących, stąd stosuje się odmienne metody oceny ich czystości i określenia stopnia zagrożeń.

Na terenie gminy Banie Mazurskie prowadzono badania monitoringowe rzeki Węgorapy w punkcie granicznym (za miejscowością Mieduniszki) i rzeki Gołdapy w Baniach Mazurskich. Jak wynika z raportów byłego WIOŚ Suwałki obie rzeki są w znacznym stopniu zdegradowane.

Rzeka Węgorapa – przepływa przez teren trzech gmin: Węgorzewo, Budry i Banie Mazurskie. W okolicach Węgorzewa rozgałęzia się na dwa ramiona: kanał Węgorapy i Kanał Młyński (odbiornik ścieków miejskich z Węgorzewa), które łączą się po kilku kilometrach. W miejscowości Mieduniszki rzeka przekracza granicę państwa i wpływa na teren Federacji Rosyjskiej.

Badania rzeki Węgorapy na całej długości były przeprowadzone w 1993 roku, zaś odcinek graniczny (w Mieduniszkach - gmina Banie Mazurskie) jest badany każdego roku z częstotliwością 2 razy w miesiącu. Charakterystykę granicznego punktu pomiarowo-kontrolnego przedstawiono niżej.

Miejscowość Mieduniszki - punkt pomiarowy na 96,5 km biegu rzeki (0,5 km przed granicą z Rosją). Ogólny stan czystości rzeki w tym punkcie odpowiada III klasie. O takim wyniku decydowały w ostatnich latach zarówno wskaźniki sanitarne (miano coli typu fekalnego) jak i fizyczno-chemiczne (głównie fosfor całkowity). Do roku 1996 stan czystości rzeki w tym punkcie określano jako pozaklasowy.

Na stan czystości rzeki na całym odcinku poniżej Węgorzewa (w tym również w punkcie granicznym) posiadają niewątpliwy wpływ ścieki miejskie z Węgorzewa odprowadzane do roku 1996 w stanie niedostatecznie oczyszczonym. Aktualnie eksploatowana oczyszczalnia (mechaniczno-biologiczna z usuwaniem biogenów) w znacznym stopniu redukuje zrzucany ładunek zanieczyszczeń, a jakość wód w rzece powinna powoli poprawiać się. Obserwacje prowadzone w 1999 roku wskazywały na poprawę stanu sanitarnego wody (miano coli odpowiadało normom III klasy). Należy zaznaczyć, że do rzeki dopływają również liczne rowy melioracyjne, a niektóre z nich są bezpośrednimi odbiornikami ścieków. Należy tutaj wymienić zrzut ścieków z osiedla mieszkaniowego w Maćkach (gmina Węgorzewo), w Ołowniku (gmina Budry) oraz niewielki ładunek ze szkoły podstawowej w Sobiechach (gmina Budry).

Na stan czystości wody w rzece Węgorapie duży wpływ mają również wody dopływające rzeką Gołdapą w rejonie Budzewa i Kanałem Brożajckim w Brożajciach. Gołdapa jest bezpośrednim odbiornikiem ścieków miejskich z Gołdapi, oraz pośrednim odbiornikiem (poprzez rowy melioracyjne) ścieków z licznych osiedli mieszkaniowych poza terenem gminy (można wymienić: Wronki, Kozaki, Boćwinkę, Niedrzewicę). Do rzeki Gołdapy na terenie gminy Banie Mazurskie odprowadzane są poprzez rów melioracyjny ścieki z oczyszczalni gminnej w Baniach Mazurskich.

Rzeka Gołdapa jest prawobrzeżnym dopływem Węgorapy. Na terenie gminy Banie Mazurskie leży jej środkowy odcinek o długości około 25 km. Poniżej wodowskazu Banie Mazurskie rzeka rozdziela się na dwa ujściowe ramiona tj. Gołdapę i Kanał Brożajcki. Badania rzeki przeprowadzono w 1988 i 1995 roku. Charakterystykę stanowiska pomiarowego na terenie omawianej gminy przedstawiono niżej.

Miejscowość Banie Mazurskie - punkt pomiarowy na 19,2 km biegu rzeki. Ogólna ocena stanu czystości wody w tym punkcie była niekorzystna, głównie pod względem sanitarnym (miano coli - poza klasą). Chemicznie odpowiadała normom III klasy (ze względu na związki fosforowe). W ostatnich latach nie prowadzono badań rzeki Gołdapy na terenie gminy Banie Mazurskie.

Jak już wspomniano na stan czystości rzeki mają wpływ zrzuty ścieków. Znaczące zrzuty poza obszarem omawianej gminy dotyczą Gołdapi (oczyszczalnia miejska), a na

terenie gminy - Bań Mazurskich (oczyszczalnia osiedlowa do roku 1998, a od listopada 1998 - oczyszczalnia gminna).

Kanał Brożajcki jest częścią rzeki Gołdapy, oddzielającą się w rejonie wodowskazu w Baniach Mazurskich i płynącą wzdłuż zachodniej granicy gminy Banie Mazurskie w kierunku północnym. Z rzeką Węgorapą łączy się w rejonie miejscowości Brożajcie (przed punktem granicznym w Mieduniszkach). Wodę w Kanale określa się jako umiarkowanie zdegradowaną. Stan sanitarny przez większą część roku odpowiada II klasie czystości. Jedynie w miesiącach letnich, przy obniżonym poziomie wody obniża się do norm III klasy z względu na miano coli. .Ogólnie wodę w rzece kwalifikuje się do III klasy. Ciek płynie głównie przez teren zalesiony.

Wody stojące na terenie gminy Banie Mazurskie reprezentowane przez jeziora: Jagielskie, Jagoczan, Czupowskie nie były dotychczas badane pod względem stanu czystości. Są zbiornikami o niewielkiej powierzchni, bez zarejestrowanych punktowych zrzutów zanieczyszczeń. Największe z nich to Jezioro Jagielskie położone koło miejscowości Żabin (niedaleko rosyjskiej granicy). Jest to zbiornik stawowy, polimiktyczny, o powierzchni zwierciadła wody 33,2 ha i głębokości maksymalnej 2,0 m. Należy do typu linowo-szczupakowego pod względem rybackim. Można spodziewać się, że jest jeziorem o zaawansowanej trofii ze względu na rolniczą zlewnię i liczne dopływające rowy. Pozostałe dwa zbiorniki posiadają w przewadze leśne otoczenie. Jezioro Czupowskie jest objęte strefą ciszy.

Rozważając problem zagrożeń wód powierzchniowych na obszarze gminy Banie Mazurskie nie można pominąć sieci rowów melioracyjnych, które w mniejszym lub większym stopniu przeżyźnione zasilają sukcesywnie główne cieki i jeziora. Ze względu na ich liczebność i okresowość występowania w nich wody bardzo trudne jest prowadzenie stałego monitoringu. Niemniej jednak należy przyjąć, że są źródłem znacznych ilości biogenów odprowadzanych głównie z rolniczych zlewni.

Stan czystości wody w rzece Węgorapie i Gołdapie na obszarze gminy Banie Mazurskie

Nazwa rzeki	Punkt Pomiarowy	Rok badań	Ocena bakterio-Logiczna	Ocena fizyczno--chemiczna	Ocena ogólna (klasa)[x/]
Węgorapa	a/ punkt graniczny Mieduniszki na 96,5 km	1993	poza klasą	poza klasą	poza klasą
		1995	poza klasą	III klasa	poza klasą
		1997	III klasa	III klasa	III klasa
		1998	III klasa	III klasa	III klasa
		1999	III klasa	III klasa	III klasa
Gołdapa	a/ miejsco-wość Banie Mazurskie na 19,2 km	1988	poza klasą	III klasa	poza klasą
		1994	-	-	poza klasą

Nazwa rzeki	Punkt Pomiarowy	Rok badań	Ocena bakterio-Logiczna	Ocena fizyczno--chemiczna	Ocena ogólna (klasa)[x/]
Kanał Brożajcki (część Gołdapy)	a/ przed ujściem do Węgorapy (Brożajcie) na 0,1 km	1999	III klasa	III klasa	III klasa

[x/] według raportów i informacji WIOŚ

Punktowe źródła zanieczyszczeń

Na terenie gminy Banie Mazurskie bezpośrednio do wód powierzchniowych odprowadzane są ścieki komunalne z oczyszczalni gminnej w Baniach Mazurskich. Zrzut ścieków odbywa się do rowu melioracyjnego, który po około 400m łączy się z rzeką Gołdapą. Oczyszczalnia jest typu mechaniczno-biologicznego z tzw. wielofunkcyjnym reaktorem osadu czynnego typu „Hydrocentrum"' o przepustowości 300m ^{3}/dobę ścieków. Aktualnie oczyszczalnia przyjmuje około 100m ^{3}/dobę ścieków sanitarnych. Odprowadzany ładunek zanieczyszczeń nie przekracza wartości dopuszczonych w pozwoleniu wodnoprawnym do 2005 roku. Pozostałe znaczące zrzuty zanieczyszczeń znajdują się poza terenem omawianej gminy - głównie na terenie gminy Węgorzewo, Budry (dotyczą rzeki Węgorapy) i Gołdap (dotyczą rzeki Gołdapy). Główne zrzuty ścieków, wpływające w większym lub mniejszym stopniu na stan czystości wód gminy Banie Mazurskie, przedstawiono w poniższej tabeli.

Należy zaznaczyć, że uporządkowanie gospodarki ściekowej w Węgorzewie (od 1996 roku) przyczyniło się do znacznego zredukowania ładunku odprowadzanych zanieczyszczeń do rzeki Węgorapy (zmodernizowano sieć kanalizacyjną i wybudowano oczyszczalnię mechaniczno-biologiczną z usuwaniem biogenów) W związku z zakończeniem budowy oczyszczalni i ograniczeniem wpływu na jakość wód powierzchniowych obiekt został w grudniu 1996 roku skreślony z listy zakładów najbardziej uciążliwych dla środowiska. Ścieki z osiedla mieszkaniowego w Ołowniku odprowadzane są również bezpośrednio do rzeki w ilości około 20 m^3/dobę. W 1998 r. obiekt otrzymał pozwolenie na budowę nowej oczyszczalni.

W 1993 roku oddano do użytku nową oczyszczalnię miejską w Gołdapi, w wyniku czego nastąpiło znaczne obniżenie ładunku zanieczyszczeń (głównie organicznych) odprowadzanych do rzeki Gołdapy. Istnieje jednak konieczność uzupełnienia oczyszczalni o urządzenia redukujące biogeny. Ponadto pośrednio (poprzez rowy) do rzeki odprowadzane są ścieki oczyszczone z osiedla mieszkaniowego w Boćwince w ilości około 40m^3/d (Spółdzielnia Mieszkaniowa „AGRO" Gołdap) i Spółdzielni Mieszkaniowej we Wronkach Wielkich około30m^3/

Charakterystyka wybranych źródeł zanieczyszczeń rzeki Węgorapy i Gołdapy, usytuowanych na terenie gminy Banie Mazurskie i poza jej obszarem.

Nazwa obiektu	Rok Badań	Rodzaj Oczysz-czalni	Ilość Ścieków (m^3/d)	Odbiornik ścieków	Ładunek zanieczyszczeń w kg/d:			
					BZT_5 Pog.	Zaw.og.		Nog.
Zakład	1992	M	2970	Rzeka Węgorapa	1446	-	-	-
Wodociągów		b.o.	300		252	-	-	-
i Kanalizacji								
w Węgorzewie-								
oczyszczalnia	1996	MBCh	1900		40	61	58	4
miejska (aktualnie								
Zakład Usług	1998	MBCh	2800		-	-	-	-
Komunalnych)								
GMZSP x)	1992	MB	22	Rów meliorac.p o około 700 m	12	-	-	-
w Ołowniku								
osiedle								
Mieszkaniowe	1998	MB	13	rzeka Węgorapa	0,2	-	-	-
w Maćkach								
(planuje się								
odprowadzanie								
ścieków na								
oczyszczalnię								
w Węgorzewie)								
GMZSP x)	1992	MB	34	Rzeka Węgorapa	12	-	-	-
w Ołowniku-								
osiedle	1997	MB	25		4,3			
Mieszkaniowe								
w Ołowniku	1998	MB	20		1,7	-	-	-
(planuje się								
budowę								
nowej								
oczyszczalni)								

Nazwa obiektu	Rok Badań	Rodzaj Oczysz-czalni	Ilość Ścieków (m^3/d)	Odbiornik ścieków	Ładunek zanieczyszczeń w kg/d:			
					BZT_5 Pog.	Zaw.og.		Nog.
Zakład Gospodarki	1996	MB	2340	Rzeka Gołdapa	62	14	99	11
Mieszkaniowej	1997	MB	1960		117	155	98	15
w Gołdapi - oczyszczalnia miejska	1998	MB	2030		36	-	-	-
Spółdzielnia Mieszkaniowa w Baniach	1995	MB	95	Rów Meliorac. po około 400 m rzeka Gołdapa	2,1	3,4	3,2	0,7
Mazurskich	1997	MB	90		6,9	3,8	1,8	0,4
(od listopada 1998 oczyszczalnia gminna)	1998	MB	100		-	-	-	-
Spółdzielnia Mieszkaniowa „AGRO" Gołdap osiedle w Boćwince	1997	BM	40	ciek do-pływający do rzeki Gołdapy	1,7	2,6	2,0	0,4
Spółdzielnia Mieszkaniowa we Wronkach Wielkich	1997	MB	35	Rów Meliorac. Rzeka Gołdapa	0,9	1,6	0,2	0,2

x/ Agencja Własności Rolnej Zasobu Skarbu Państwa

M-mechaniczna, MBCh - mechaniczno-biologiczno-chemiczna, b.o. – bez oczyszczania

Opracowano na podstawie raportów WIOŚ Suwałki.

Zanieczyszczenia rozproszone

Na obszarze gminy znajduje się komunalnych ujęć wody, natomiast tylko 1 oczyszczalnie ścieków. Zestawienie długości rozdzielczej sieci wodociągowej - 58,5 km z 4,8 km sieci sanitarnej, budzi poważne zagrożenia (dane 1997r. U.S. Suwałki). Ścieki bytowo-gospodarcze na terenach wiejskich odprowadzane są do zbiorników ("szamb") -

często nieszczelnych, czasem posiadających połączenia z rowami lub rurociągami drenarskimi. Ścieki trafiają więc w sposób niezorganizowany w stanie surowym do wód powierzchniowych lub do ziemi, stanowiąc zagrożenie dla wód podziemnych, szczególnie w rejonach, gdzie występują one płytko pod powierzchnią terenu i nie są izolowane od powierzchni gruntami nieprzepuszczalnymi.

Zanieczyszczenia przestrzenne (obszarowe)

Zanieczyszczenia tego rodzaju są najtrudniejsze do oszacowania i ograniczenia. Największe zagrożenie zanieczyszczeniami tego rodzaju występuje na obszarach pagórkowatych wysoczyzn, użytkowanych rolniczo (grunty orne), a jednocześnie charakteryzujących się wysokimi spływami powierzchniowymi (gliny).
Najmniejszy dopływ zanieczyszczeń obszarowych następuje z terenów leśnych.
Zanieczyszczenia obszarowe to przede wszystkim związki biogenne - azot i fosfor - pochodzące z nawozów sztucznych i naturalnych, gnojowicy. Z tego źródła do wód trafia więcej azotu, ponieważ fosfor jest lepiej wiązany przez kompleks sorpcyjny gleb.

Biorąc pod uwagę sposób użytkowania terenu na obszarze gminy :
użytki rolne – 57,6%
lasy, zadrzewienia, zakrzaczenia - 32,9%
grunty pozostałe - 9,5%
można wnioskować, że dopływ - zanieczyszczeń do zlewni jest mały.

Czynnikiem ograniczającym migracji zanieczyszczeń do wód powierzchniowych (szczególnie do jezior i rzek) jest ponadto duża powierzchnia użytków zielonych (około 26%), w szczególności położonych w dolinach cieków i wzdłuż brzegów jezior, które hamują spływ zanieczyszczeń obszarowych.

Dodać należy, że zanieczyszczenia tego rodzaju w większym nasileniu mogą występować w obrębie dużych i średnich ferm hodowlanych.

Zanieczyszczenia liniowe

Spośród dróg kołowych przebiegających przez teren gminy, potencjalnym źródłem tego typu zanieczyszczeń może być droga Węgorzewo – Gołdap.

Wody podziemne

Zagrożenie jakości wód podziemnych powodowane jest przez :
- niewłaściwą gospodarkę ściekową na terenie gminy,
- migrację do podłoża zanieczyszczeń związanych z komunikacją drogową oraz rolniczym użytkowaniem gruntów,
- oddziaływanie zanieczyszczonych wód rzeki Gołdapy na wody podziemne, zalegające płytko w dolinie rzeki,
- migrację zanieczyszczeń w rejonie wysypiska odpadów.

Spośród ww. zagrożeń na szczególną uwagę zasługuje nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenie wiejskim gminy. Znaczna ilość ścieków trafia do gleby. Migrujące do podłoża zanieczyszczenia stanowić mogą podstawową przyczynę skażenia wód podziemnych.

Powietrze

Na podstawie prowadzonych badań podstawowych zanieczyszczeń powietrza generalnie można stwierdzić, że stan czystości powietrza w byłym województwie suwalskim jest zadowalający.

Na terenie gminy Banie Mazurskie nie ma punktów pomiarowych emisji zanieczyszczeń w atmosferze. Ocena zagrożeń dla powietrza możliwa jest jedynie na podstawie pomiarów prowadzonych w innych miastach województwa.
Pomiary emisji zanieczyszczeń powietrza w punkcie pomiarowym Suwałki, prowadzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Suwałkach (1996 i 1997 r.) wykazują :

- maksymalne zmierzone stężenia średniodobowe dwutlenku siarki nie przekraczają wielkości dopuszczalnych, podobnie jest z wyliczonymi na podstawie badań stężeniami średniorocznymi; okresy podwyższonych stężeń notowane są w sezonie zimowym - jako wynik zwiększenia emisji zanieczyszczeń powstających przy ogrzewaniu budynków oraz niekorzystnych w tym okresie warunków dyspersji zanieczyszczeń; wartości zmierzone w 1997 r. były niższe w stosunku do lat ubiegłych,
- zmierzone stężenia średniodobowe dwutlenku azotu również nie wykazują przekroczeń w stosunku do wartości dopuszczalnych;
- badania stężeń pyłu zawieszonego wykazują przekroczenia w stosunku do wartości dopuszczalnych stężeń średniodobowych; brak przekroczeń w zakresie stężeń średniorocznych.

Badania zanieczyszczeń powietrza w aspekcie ochrony zdrowia mieszkańców prowadzone są przez Wojewódzką Stację Sanitarno - Epidemiologiczną w Suwałkach. Punkty pomiarowe zlokalizowane są w Ełku, Augustowie, Suwałkach, Gołdapi, Giżycku.

Badane są następujące parametry : stężenia dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, pyłu zawieszonego. Stężenia badanych zanieczyszczeń w 1996 r. nie wykazywały przekroczeń w stosunku do wartości dopuszczalnych. Zauważono podwyższone stężenia dwutlenku siarki i pyłu w okresie zimowym - sezon grzewczy.
Kotłownie na terenie gminy pracujące podczas sezonu grzewczego stosują jako paliwo głównie różne gatunki węgla, a także mieszankę węglowo-koksową.

Na terenie sąsiedniej gminy - Kruklanki na Diablej Górze znajduje się Stacja Kompleksowego Moritoringu Puszcza Borecka. Podstawowym kryterium wyboru lokalizacji stacji monitoringu kompleksowego tła zanieczyszczenia środowiska lądowego GEMS była czystość powietrza. Analizę stanu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w Polsce ze względu na to kryterium wykonano w 1983 r. (Przybylska i in. 1983r). Na podstawie zgromadzonych danych stwierdzono, że największy udział w zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego w rejonie Stacji mają dalekie źródła emisji, powodując średnie roczne stężenie SO_2 w wysokości 4 ug/m^3 (61,6% stężenia sumarycznego). Źródła emisji w północno-wschodniej Polsce powodują w rejonie miejsca lokalizacji Stacji średnie roczne stężenia SO_2 w wysokości 1,8 ug/m^3 (27,6% stężenia sumarycznego)
Najmniejszy udział zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w rejonie Stacji Kompleksowego Moritoringu Środowiska Puszcza Borecka mają źródła lokalne (10,8%) powodujące wzrost średniego rocznego stężenia SO_2 o 0,7 ug/m^3.
Pod koniec 1995 roku na Stacji rozpoczęto ciągłe pomiary ozonu troposferycznego, uważanego za zanieczyszczenie wtórne ze względu na łatwość wchodzenia w związki z węglowodorami i tlenami azotu. Wyniki pomiarów w 1996 r. poddano wstępnej analizie. Opracowanie pt."Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego" pod redakcją Kierownika Stacji Tomasza Śnieżka stanowi pierwszą ocenę stanu zanieczyszczenia atmosfery w rejonie północno-wschodniej Polski w okresie, gdy przestała funkcjonować w roku 1994 stacja EMEP prowadzona przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Suwałkach (Zanieczyszczenie ..., 1994 r.)

Generalnie stwierdza się, że stężenia pierwotnych zanieczyszczeń powietrza utrzymywały się przez wszystkie analizowane lata na niskim poziomie, nawet w stosunku do innych rejonów pozamiejskich w Europie. Natomiast stężenia siarczanów w aerozolu były jedynymi z największych z obserwowanych w wiejskich rejonach Europy. Świadczy to o transporcie z zachodu na wschód dwutlenku siarki, utlenianego w atmosferze do siarczanów i oddziaływaniu dalekich źródeł emisji zanieczyszczeń na teren Polski północno-wschodniej.

Emisja hałasu

Podstawowym źródłem hałasu na obszarze gminy Banie Mazurskie może być komunikacja. Uciążliwość dla mieszkańców mogą powodować także niewielkie zakłady rzemieślnicze.

ZAŁĄCZNIK

ZAŁĄCZNIKI

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: MIEDUNISZKI
Rzeka (jezioro): WĘGORAPA
Dorzecze: Pregoła

Km: 97.6
A: 1580.0 km²
PZ: 86.22 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 21°58'55"
szerokość: 54°19'38"

Elementy obserwowane: H Q TW
Rodzaj posterunku: S
Wyposażenie:

Lp.: 489/WISŁA
Kod: 69780003
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Banie Mazurskie
Powiat:

Rok założenia: 1962
Antropopresja: Z
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1962-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1963-90	
WWW	475	WWQ	86.3
		SWQ	51.4
		SSQ	11.9
		SNQ	3.29
NNW	121	NNQ	0.90

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: BANIE MAZURSKIE
Rzeka (jezioro): GOŁDAPA
Dorzecze: Węgorapa

Km: 19.2
A: 547.6 km²
PZ: 100.37 m npm

Współrzędne geograficzne:
długość: 22°01'45"
szerokość: 54°14'55"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku: S
Wyposażenie:

Lp.: 492/WISŁA
Kod: 69650025
Oddział IMGW: Białystok
RZGW: Warszawa
ODGW: Warszawa
Nadleśnictwo:
Województwo: suwalskie
Gmina: Banie Mazurskie
Powiat:

Rok założenia: 1950
Antropopresja: N
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1950-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1951-90	
WWW	306	WWQ	48.8
		SWQ	27.3
		SSQ	4.78
		SNQ	1.20
NNW	92	NNQ	0.50

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: GOLDAP

Rzeka (jezioro): GOLDAPA

Dorzecze: Węgorapa

Km: 54.8

A: 268.6 km²

PZ: 147.20 m npm

Współrzędne geograficzne:

długość: 22°20'00"
szerokość: 54°18'50"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku:
Wyposażenie:

Lp.: 491/WISŁA

Kod: 69550105

Oddział IMGW: Białystok

RZGW: Warszawa

ODGW: Warszawa

Nadleśnictwo:

Województwo: suwalskie

Gmina: Gołdap m.

Powiat:

Rok założenia: 1972
Antropopresja: N
Typ zlewni:

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1972-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1975-90	
WWW	230	WWQ	22.2
		SWQ	13.6
		SSQ	2.37
		SNQ	0.66
NNW	81	NNQ	0.39

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi: -

KARTA POSTERUNKU WODOWSKAZOWEGO

Wodowskaz: JURKISZKI

Rzeka (jezioro): JARKA(GOŁDAPA)

Dorzecze: Węgorapa

Km: 59.4

A: 220.1 km²

PZ: 152.47 m npm

Współrzędne geograficzne:

długość: 22°22'05"
szerokość: 54°18'30"

Elementy obserwowane: H Q
Rodzaj posterunku:
Wyposażenie:

Lp.: 490/WISŁA

Kod: 69550059

Oddział IMGW: Białystok

RZGW: Warszawa

ODGW: Warszawa

Nadleśnictwo:

Województwo: suwalskie

Gmina: Gołdap

Powiat:

Rok założenia: 1954
Antropopresja: N
Typ zlewni: nizinna

CHARAKTERYSTYKA HYDROLOGICZNA

Stany wody [cm] w okresie 1954-90		Przepływy [m3/s] w okresie 1961-90	
WWW	230	WWQ	26.2
		SWQ	15.0
		SSQ	1.74
		SNQ	0.30
NNW	0	NNQ	0.14

SZKIC USYTUOWANIA WODOWSKAZU

Uwagi:

Profil wod. BANIE MAZURSKIE rz. GOŁDAPA

km 19,2

Rzeka GOŁDAPA
Wodowskaz BANIE MAZURSKIE

Powierzchnia zlewni A = 548 km²
Kilometr biegu rzeki = 19,2

Tablica 1

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE, ŚREDNIE I MINIMALNE W LATACH 1966 – 1970
(m³/s)

Rok hydrologiczny	Oznaczenie przepływu	Miesiące												Półrocze		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
1966	Max	2,99	4,95	4,32*	17,6	15,7	11,9	3,98	2,68	4,32	4,32	2,66	2,15	17,6	4,32	17,6
	Śr	2,16	2,76	3,25	4,95	9,08	6,92	3,03	2,26	2,51	2,39	1,87	1,22	4,85	2,22	3,52
	Min	1,11*	1,17*	1,66*	2,05*	5,51	4,09	2,66	1,70	1,78	1,46	1,20	0,85	1,11*	0,85	0,85
1967	Max	7,42	13,4	4,25	8,90	37,8	8,08	6,43	7,97	3,20	1,57	1,49	2,90	37,8	7,97	37,8
	Śr	3,46	5,78	3,28	5,32	21,7	6,60	4,31	3,91	1,67	1,24	1,09	2,13	7,76	2,42	5,07
	Min	1,33	3,95*	2,50*	2,45*	8,30	5,55	2,68	1,80	1,25	1,11	0,75	0,90	1,33	0,75	0,75
1968	Max	3,78	6,30*	4,55*	14,8*	31,0	26,7	6,01	3,25	2,10	2,16	1,68	2,92	31,0	6,01	31,0
	Śr	2,75	4,19	3,16	7,09	10,9	9,03	4,22	2,17	1,85	1,75	1,27	2,14	6,18	2,24	4,20
	Min	1,76	2,85	2,45*	3,43*	2,64*	4,11	3,25	1,46	1,46	1,30	1,11	0,95	1,76	0,95	0,95
1969	Max	2,10	1,66	1,65	2,08	6,00	5,35	4,60	2,40	1,34	1,58	1,74	3,10	6,00	4,60	6,00
	Śr	1,74	1,02	1,18	1,58	2,40	4,18	3,24	1,44	0,87	0,95	1,20	1,67	2,01	1,56	1,79
	Min	1,26	0,62*	0,79*	1,08*	1,50*	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,82	1,18	0,62*	0,50	0,50
1970	Max	6,32*	5,20*	2,48*	3,37*	4,95*	35,2	22,0	3,64	2,60	3,96	2,70	10,7	35,2	22,0	35,2
	Śr	4,74	2,43	1,94	2,66	3,48	24,8	8,43	2,82	1,68	2,08	2,03	3,09	6,65	3,37	5,00
	Min	2,40	1,45*	1,55*	2,00*	2,74*	4,24	3,40	1,50	1,02	1,42	1,18	2,20	1,45*	1,02	1,02

Tablica 2

PRZEPŁYWY CHARAKTERYSTYCZNE Z OKRESU 1966–1970 (5 lat) / 1961–1970 (10 lat)
(m³/s)

Oznaczenie przepływu	Liczba lat	Miesiące												Półrocze		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
Najwyższy z maksymalnych	5	7,42	13,4	4,55*	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	2,70	10,7	37,8	22,0	37,8
	10	12,4	13,4	7,12	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	8,04	10,7	37,8	22,0	37,8
Średni z maksymalnych	5	4,52	6,30	3,45	9,35	19,1	17,4	8,60	4,03	2,71	2,72	2,05	4,35	25,5	8,98	25,5
	10	5,40	6,49	4,17	6,96	14,0	18,8	8,16	3,54	2,41	2,62	2,67	3,72	23,4	8,48	23,5
Średni	5	2,97	3,24	2,56	4,32	9,51	10,3	4,65	2,52	1,76	1,68	1,49	2,05	5,49	2,36	3,92
	10	3,35	3,89	2,79	3,75	7,09	10,7	4,52	2,15	1,62	1,74	1,74	2,24	5,26	2,34	3,79
Średni z minimalnych	5	1,59	2,01	1,79	2,20	4,14	4,30	2,86	1,42	1,20	1,20	1,01	1,22	1,25	0,81	0,81
	10	1,99	2,44	1,68	2,09	3,42	3,86	2,68	1,32	1,17	1,28	1,15	1,55	1,46	0,94	0,94
Najniższy z minimalnych	5	1,11*	0,62*	0,79*	1,08*	1,50*	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62*	0,50	0,50
	10	1,11*	0,62*	0,79*	1,08*	1,26*	2,34*	1,62	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62*	0,50	0,50

Tablica 3

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE ROCZNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Okres: 1951 – 1970 Liczba lat: 20

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływ maksymalny m³/s	Błąd średni m³/s
1,0	100	86,8	28,7
2,0	50	76,7	22,5
5,0	20	62,8	15,5
10,0	10	52,0	10,7
25,0	4	37,3	6,39
50,0	2	24,0	4,65

*) Przepływ zaobserwowany w okresie występowania zjawisk lodowych

Tablica 4

PRZEPŁYWY MINIMALNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływy minimalne m³/s	
		roczne z okresu 1961-1970 (10 lat)	letnie z okresu 1951-1970 (20 lat)
1,0	100		0,43
2,0	50		0,46
5,0	20		0,52
10,0	10		0,58
25,0	4		0,75
50,0	2		0,97

Charakterystyczne Stany Wody dla Sygnalizacyjnych Posterunków Wodowskazowych

Lp.	Wodowskaz	Rzeka	Km biegu rzeki	Pow. zlewni rzeki	Rzędna zera	Alarm	Ostrz	WW	SWW	Gr. górna SW	SW	Gr. dolna SW	SNW	NW	Obliczone z lat	Abs. Max	Data	Abs. Min	Data
1.	Sztabin	Biebrza	102,5	846,00	114,82	190	170	226	175	126	100	73	56	26	1947-1997	226	1958,02,22	26	1992,08,10
2.	Dębowo	Biebrza	84,2	2322,00	108,15	300	270	331	274	197	178	140	118	98	1946-1997	331	1979,03,31	98	1991,10,24
3.	Osowiec	Biebrza	50,3	4365,00	103,53	410	380	496	399	342	312	262	225	165	1947-1997	496	1979,04,01	165	1969,08,09
4.	Burzyn	Biebrza	8,5	6900,00	98,84	400	380	497	348	289	243	198	148	92	1947-1997	497	1979,04,02	92	1969,08,11
5.	Augustów	Jez.Necko(Netta)		907,00	116,29	430	420	478	410	394	384	388	361	305	1946-1997	478	1979,04,05	294	1945,09,14
6.	Rajgród	Jez. Rajgrodzkie	33,2	749,00	116,07	240	225	278	230	198	179	161	132	94	1954-1997	278	1979,04,11	94	1954,10,10
7.	Ełk	Jez. Ełk	51,9	967,00	118,53	235	220	249	191	169	158	142	129	90	1951-1997	249	1979,04,17	90	1991,10,14
8.	Giżycko	Kan. Giżycki	142,2	2,90	114,66	140	120	173	132	124	112	108	91	58	1947-1997	209	1846,04,01	58	1964,11,12
9.	Mikołajki	Jez. Mikołajskie	103,4	1798,00	115,14	120	110	124	84	80	66	63	45	10	1947-1997	178	1844,08,31	10	1964,11,07
10.	Pisz	Pisa	78,1	3024,00	113,67	190	170	192	138	113	89	79	39	0	1947-1997	237	1844,08,17	0	1997,05,24
11.	Ptaki	Pisa	37,7	3562,00	104,87	240	210	266	204	174	133	129	86	63	1948-1997	266	1981,12,27	63	1992,07,21
12.	Dobrylas	Pisa	12,1	4061,00	97,92	290	250	334	265	211	176	145	120	81	1946-1997	334	1979,03,29	81	1997,05,30
13.	Przystań	Jez. Mamry		621,00	114,39	180	160	198	158	151	138	134	116	83	1948-1997	198	1957,10,13	83	1964,11,14
14.	Miedźniszki	Węgorapa	97,6	1580,00	86,22	450	400	475	403	300	227	182	144	121	1963-1997	475	1979,04,06	121	1971,08,04
15.	Jurkiszki	Jarka	59,4	220,00	152,47	190	170	230	192	104	73	53	37	0	1955-1997	230	1960,12,05	0	1955,08,10
16.	Banie Mazur.	Gołdapa	19,2	548,00	100,37	290	260	306	267	199	160	135	124	92	1951-1997	306	1957,08,18	92	1967,09,01

TABELA OBJETOSCI PRZEPŁYWU
Posterunek: Mieduniszki Węgorapa

STAN cm	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
120	0.700	0.750	0.800	0.850	0.900	0.950	1.00	1.05	1.10	1.15
130	1.20	1.25	1.30	1.35	1.40	1.45	1.50	1.55	1.60	1.65
140	1.70	1.75	1.80	1.85	1.90	1.95	2.00	2.05	2.10	2.15
150	2.20	2.26	2.32	2.38	2.44	2.50	2.56	2.62	2.68	2.74
160	2.80	2.86	2.92	2.98	3.04	3.10	3.16	3.22	3.28	3.34
170	3.40	3.49	3.57	3.66	3.74	3.83	3.91	4.00	4.08	4.17
180	4.25	4.34	4.44	4.53	4.63	4.72	4.82	4.91	5.01	5.10
190	5.20	5.29	5.39	5.48	5.58	5.67	5.77	5.87	5.96	6.06
200	6.15	6.25	6.35	6.45	6.55	6.65	6.75	6.85	6.95	7.05
210	7.15	7.26	7.37	7.48	7.59	7.70	7.81	7.92	8.03	8.14
220	8.25	8.36	8.48	8.59	8.71	8.82	8.94	9.05	9.17	9.28
230	9.40	9.53	9.66	9.79	9.92	10.0	10.2	10.3	10.4	10.6
240	10.7	10.8	11.0	11.1	11.2	11.3	11.5	11.6	11.7	11.9
250	12.0	12.1	12.3	12.4	12.5	12.7	12.8	12.9	13.0	13.2
260	13.3	13.4	13.6	13.7	13.8	14.0	14.1	14.2	14.3	14.5
270	14.6	14.7	14.9	15.0	15.2	15.3	15.4	15.6	15.7	15.9
280	16.0	16.1	16.3	16.4	16.6	16.7	16.8	17.0	17.1	17.3
290	17.4	17.5	17.7	17.8	18.0	18.1	18.2	18.4	18.5	18.7
300	18.8	18.9	19.1	19.2	19.4	19.5	19.7	19.8	20.0	20.1
310	20.3	20.4	20.6	20.7	20.9	21.0	21.2	21.3	21.5	21.6
320	21.8	22.0	22.1	22.3	22.4	22.6	22.8	22.9	23.1	23.2
330	23.4	23.6	23.7	23.9	24.0	24.2	24.4	24.5	24.7	24.8
340	25.0	25.2	25.3	25.5	25.6	25.8	26.0	26.1	26.3	26.4
350	26.6	26.8	27.0	27.2	27.4	27.6	27.7	27.9	28.1	28.3
360	28.5	28.7	28.9	29.1	29.3	29.5	29.7	29.9	30.1	30.3
370	30.5	30.7	30.9	31.2	31.4	31.6	31.8	32.0	32.3	32.5
380	32.7	33.0	33.2	33.5	33.7	34.0	34.2	34.5	34.7	35.0
390	35.2	35.5	35.7	36.0	36.2	36.5	36.8	37.0	37.3	37.5
400	37.8	38.1	38.3	38.6	38.9	39.1	39.4	39.7	40.0	40.2
410	40.5	41.0	41.5	42.0	42.5	43.0	43.4	43.9	44.4	44.9
420	45.4	45.9	46.5	47.0	47.6	48.1	48.6	49.2	49.7	50.3
430	50.8	51.4	52.0	52.6	53.2	53.9	54.5	55.1	55.7	56.3
440	56.9	57.6	58.3	59.0	59.7	60.4	61.0	61.7	62.4	63.1
450	63.8	64.6	65.4	66.1	66.9	67.7	68.5	69.3	70.0	70.8
460	71.6	72.4	73.2	73.9	74.7	75.5	76.3	77.1	77.8	78.6
470	79.4	80.2	81.0	81.8	82.6	83.4	84.2	85.0	85.8	86.6
480	87.4	88.2	89.0	89.9	90.7	91.5	92.3	93.1	94.0	94.8
490	95.6	96.4	97.3	98.1	99.0	99.8	101	101	102	103
500	104									

Profil wod. BANIE MAZURSKIE n. GOLDAPĄ

km 19,2

Rzeka GOŁDAPA
Wodowskaz BANIE MAZURSKIE

Powierzchnia zlewni A = 568 km²
Kilometr biegu rzeki = 19,2

Tablica 1

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE, ŚREDNIE I MINIMALNE W LATACH 1966 – 1970

(m³/s)

Rok hydrologiczny	Oznaczenie przepływu	Miesiące												Półrocza		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
1966	Max	2,99	4,95	4,32*	17,6	15,7	11,9	3,98	2,88	4,32	4,32	2,66	2,15	17,6	4,32	17,6
	Śr	2,16	2,76	3,25	4,95	9,08	6,92	3,03	2,26	2,51	2,39	1,87	1,22	4,85	2,22	3,52
	Min	1,11*	1,17*	1,66*	2,05*	5,51	4,09	2,66	1,78	1,78	1,46	1,20	0,85	1,11*	0,85	0,85
1967	Max	7,42	13,4	4,25	8,90	37,8	8,08	6,43	7,97	3,20	1,97	1,49	2,90	37,8	7,97	37,8
	Śr	3,46	5,78	3,28	5,32	21,7	6,60	4,31	3,91	1,87	1,24	1,09	2,13	7,76	2,42	5,07
	Min	1,33	3,95*	2,50*	2,45*	8,30	5,55	2,68	1,80	1,25	1,11	0,75	0,90	1,33	0,75	0,75
1968	Max	3,78	6,30*	4,55*	14,8*	31,0	26,7	6,01	3,25	2,10	2,16	1,68	2,92	31,0	6,01	31,0
	Śr	2,75	4,19	3,16	7,09	10,9	9,03	4,22	2,17	1,85	1,75	1,27	2,14	6,18	2,24	4,20
	Min	1,76	2,85	2,45*	3,43*	2,64*	4,11	3,25	1,46	1,46	1,30	1,11	0,95	1,76	0,95	0,95
1969	Max	2,10	1,66	1,65	2,08	6,00	5,35	4,60	2,40	1,34	1,58	1,74	3,10	6,00	4,60	6,00
	Śr	1,74	1,02	1,18	1,58	2,40	4,18	3,24	1,44	0,87	0,95	1,20	1,67	2,01	1,56	1,79
	Min	1,26	0,62*	0,79*	1,08*	1,50*	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,82	1,18	0,62*	0,50	0,50
1970	Max	6,32*	5,20*	2,48*	3,37*	4,95*	35,2	22,0	3,64	2,60	3,96	2,70	10,7	35,2	22,0	35,2
	Śr	4,74	2,43	1,94	2,66	3,48	24,8	8,43	2,82	1,68	2,08	2,03	3,09	6,65	3,37	5,00
	Min	2,40	1,45*	1,55*	2,00*	2,74*	4,24	3,40	1,50	1,02	1,42	1,18	2,20	1,45*	1,02	1,02

Tablica 2

PRZEPŁYWY CHARAKTERYSTYCZNE Z OKRESU 1966–1970 (5 lat) / 1961–1970 (10 lat)

(m³/s)

Oznaczenie przepływu	Liczba lat	Miesiące												Półrocza		Rok XI-X
		XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI-IV	V-X	
Najwyższy z maksymalnych	5	7,42	13,4	4,55*	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	2,70	10,7	37,8	22,0	37,8
	10	12,4	13,4	7,12	17,6	37,8	35,2	22,0	7,97	4,32	4,32	8,04	10,7	37,8	22,0	37,8
Średni z maksymalnych	5	4,52	6,30	3,45	9,35	19,1	17,4	8,60	4,03	2,71	2,72	2,05	4,35	25,5	8,98	25,5
	10	5,40	6,49	4,17	6,96	14,0	18,8	8,16	3,54	2,41	2,62	2,67	3,72	23,4	8,46	23,5
Średni	5	2,97	3,24	2,56	4,32	9,51	10,3	4,65	2,52	1,76	1,68	1,49	2,05	5,49	2,36	3,92
	10	3,35	3,89	2,79	3,75	7,09	10,7	4,52	2,15	1,62	1,74	1,74	2,24	5,26	2,34	3,79
Średni z minimalnych	5	1,57	2,01	1,79	2,20	4,14	4,30	2,86	1,42	1,20	1,20	1,01	1,22	1,25	0,81	0,81
	10	1,99	2,44	1,68	2,09	3,42	3,86	2,68	1,32	1,17	1,28	1,15	1,55	1,46	0,94	0,94
Najniższy z minimalnych	5	1,11*	0,62*	0,79*	1,08*	1,50*	3,52	2,30	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62*	0,50	0,50
	10	1,11*	0,62*	0,79*	1,08*	1,26*	2,34*	1,62	0,55	0,50	0,70	0,75	0,85	0,62*	0,50	0,50

Tablica 3

PRZEPŁYWY MAKSYMALNE ROCZNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Okres: 1951 – 1970 Liczba lat: 20

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływ maksymalny m³/s	Błąd średni m³/s
1,0	100	86,8	28,7
2,0	50	76,7	22,5
5,0	20	62,8	15,5
10,0	10	52,0	10,7
25,0	4	37,3	6,39
50,0	2	24,0	4,65

*) Przepływ zaobserwowany w okresie występowania zjawisk lodowych

Tablica 4

PRZEPŁYWY MINIMALNE O OKREŚLONYM PRAWDOPODOBIEŃSTWIE WYSTĘPOWANIA

Prawdopodobieństwo wystąpienia %	Okres powtarzalności lat	Przepływy minimalne m³/s	
		roczne z okresu 1961 - 1970 (10 lat)	letnie z okresu 1951 - 1970 (20 lat)
1,0	100		0,43
2,0	50		0,46
5,0	20		0,52
10,0	10		0,58
25,0	4		0,75
50,0	2		0,97

Rzeka WĘGORAPA

Karta identyfikacyjna nr ?

Jaz MIEDUNISZKI

Położenie: km - 1,35
Rok budowy - przed 1939r.
Typ konstrukcji - jazo-most betonowy
Zamknięcia główne - zasuny drewniane, dwudzielne
Zamknięcia awaryjne - szandory drewniane od WG i WD.
Napęd zamknięć - ręczny
Klasa budowli - IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej - 19,20m
- całkowite światło jazu - 6,20m
- ilość przęseł i światło przęsła - 2 × 3,10m
- rzędne: progu - 87,81 m npm Kr
  ponuru - 87,81 — " —
  poszuru - 87,07 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych - -
  dolnej kraw. zamknięć całkowicie podniesionych - 90,74 m npm Kr

Piętrzenia i przepływy

- "O" wodowskazu w układzie Kr wodowskaz Miedunišzki
  - górnego - ——
  - dolnego - 86,22 m npm Kr
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max - } brak decyzji
  - min - }
- wysokość piętrzenia przy stanie — 90,74 (dolna krawędź zasuw całkowicie podniesion
  - max - 2,93 m
  - min -
- spad max - 2,93m
- przepływ max - 89 m^3/s

- most 12. korony — 92.99 m npm Kr
  12. spodu konstrukcji — 92,07 m npm Kr

Rzeka GOŁDAPA

Załącznik nr

J a z MICZUKY

Położenie: km – 16,70

Rok budowy – przed 1939r.

Typ konstrukcji – jazo-most betonowy

Zamknięcia główne – szandoiy drewniane

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej — 20,60m
- całkowite światło jazu — 6,30m
- ilość przęseł i światło przęsła — 2x3,15m
- rzędne: progu — 98,50 m npm K.
  ponuru — 98,50 — " —
  poszuru — 98,50 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych ——
  dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych ——

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego

  brak danych
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max — 100,50 m npm K.
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max — 2,0m
  - min
- spad max — 2,0 m
- przepływ max — 29 m^3/s
- most drewniany na dźwigarach stalowych
  rz. korony – 101,75 m npm K.
  rz. spodu konstr. – 100,99 – " —

Kanał BROŻAJCKI

Załącznik nr

J a z BUDZISKA LEŚNE

Położenie: km - 0,59
Rok budowy - przed 1939.
Typ konstrukcji - jaz betonowy
Zamknięcia główne - zasuwa drewniana dwudzielna
Zamknięcia awaryjne - brak
Napęd zamknięć - ręczny
Klasa budowli - IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji - 13.0m
- całkowite światło jazu - 7,10m
- ilość przęseł i światło przęsła - 3 (2,02 + 2x2,54m)
- rzędne: progu /przęsło środkowe/ - 90,11 m npm, 94,09 (przelewy boczne)
  ponuru - 90,20 — " —
  poszuru - 90,11 — " —
  górnej krawędzi zamknięć opuszczonych - 94,09 m npm Kr
  dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego
  brak danych
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max
  - min
  } brak decyzji wodnoprawnej
- wysokość piętrzenia przy stanie - 94,09 - r. przelewów bocznych
  - max - 3,98m
  - min
- spad max - 3,98m
- przepływ max 46 m^3/s

Załącznik nr

J a z „HALINA"

Położenie: km – 3,37

Rok budowy – przed 1939r

Typ konstrukcji – jaz betonowy

Zamknięcia główne – zasuwa drewniana, dwudzielna

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej – 13,0 m
- całkowite światło jazu – 9,0 m
- ilość przęseł i światło przęsła – 3 (2,0 + 2x3,50m)
- rzędne: progu (przęsło środkowe – 93,34 m npm, 91,90 (przęsła boczne)
  - ponuru – 93,34 –"–
  - poszuru – 92,93 –"–
  - górnej krawędzi zamknięć opuszczonych
  - dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego
  - dolnego

brak danych

- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max – 91,90 m npm Kr
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max – 2,56 m
  - min
- spad max – 2,56 m
- przepływ max – 24 m^3/s

Załącznik nr

J a z „ POLSKI "

Położenie: km – 4,97

Rok budowy

Typ konstrukcji – jaz betonowy

Zamknięcia główne – szandory drewniane

Zamknięcia awaryjne – brak

Napęd zamknięć – ręczny

Klasa budowli – IV

Podstawowe dane techniczne jazu

- długość konstrukcji piętrzącej – 13,20 m
- całkowite światło jazu – 7,02 m
- ilość przęseł i światło przęsła – 3 (2,23 + 2,30 + 2,49)
- rzędne: progu (poszczególnych przęseł) – 97,17, 96,91, 96,84 m npm Kr
  - ponuru
  - poszuru – 94,50 m npm Kr
  - górnej krawędzi zamknięć opuszczonych
  - dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego – 96,55 m npm
  - dolnego
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max – 98,90 m npm Kr
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie – 98,90 i śr. r. progu – 96,97
  - max – 1,93 m
  - min
- spad max – 4,40 m
- przepływ max – 35 m^3/s

Załącznik nr

J a z BĄKOWO / BUKOWO /

Położenie: km – 6,69
Rok budowy – przed 1939r.
Typ konstrukcji – jazo-most betonowy
Zamknięcia głównie – iglice drewniane
Zamknięcia awaryjne – brak
Napęd zamknięć – ręczny
Klasa budowli – IV

Podstawowe dane charakterystyczne jazu

- długość konstrukcji – 5,35m
- całkowite światło jazu – 8,0 m
- ilość przęseł i światło przęsła – 1 x 8,0m
- rzędne: progu – 97,89 m npm Kr
  - pomostu – 97,70 — " —
  - posadzki – 97,00 — " —
  - górnej krawędzi zamknięć opuszczonych
  - dolnej krawędzi zamknięć całkowicie podniesionych

Piętrzenia i przepływy

- "0" wodowskazu w układzie Kr
  - górnego – 87,87 m npm
  - dolnego – 87,85 — " —
- stany wody w/g decyzji wodnoprawnej
  - max – 100,40 m npm Kr
  - min
- wysokość piętrzenia przy stanie
  - max – 2,51 m
  - min
- spad max – 2,51 m
- przepływ max – 59 m^3/s
- most – korony – 102.81 m npm Kr

4. OCHRONA WARTOŚCI KULTUROWYCH

4. OCHRONA WARTOŚCI KULTUROWYCH GMINY BANIE MAZURSKIE

Celem opracowania jest omówienie walorów krajobrazu i środowiska kulturowego gminy Banie Mazurskie oraz przedłożenie propozycji mających na celu ich zachowanie.

W pracy zastosowano metodę waloryzacji krajobrazu opracowaną przez profesora Janusza Bogdanowskiego z Politechniki Krakowskiej opartą na wyodrębnieniu wspólnych obszarów pod względem ukształtowania, pokrycia i oddziaływania antropogenicznego. Są to tak zwane jednostki architektoniczno-krajobrazowe. Podstawową zaletą tej metody jest zaadaptowanie geograficznych, przyrodniczych, historycznych i konserwatorskich analiz do systemu planowania przestrzennego.

Opracowanie składa się z części opisowej i 1 planszy /w skali 1: 25 000 /

4.1. Zasób

Historia

Ślady wczesnorolniczych ludów z okresu neolitu (młodsza epoka kamienia) są na terenie gminy Banie Mazurskie nieznane. Nie jest wykluczone, że w tym okresie (V – III tysiąclecia p.n.e.) nadal zamieszkiwały tu ludy pozostające na mezolitycznym etapie rozwoju, którzy przyjęli od rolniczych sąsiadów jedynie umiejętność wytwarzania naczyń glinianych. Jeszcze bardziej nieczytelna jest sytuacja kulturowa w epoce brązu (1800 – 600 lat p.n.e.), z uwagi na skromne ślady osad z tego okresu. Znaleziska wyrobów brązowych znane są z Grunajek.

W VI wieku p.n.e. na ziemie obecnej Polski północno-wschodniej, południowej Litwy i Okręgu Kaliningradzkiego przywędrowali Bałtowie Zachodni. Stworzyli oni specyficzną dość bogatą kulturę, która przetrwała aż po wczesne średniowiecze, kiedy to Jaćwięgowie ulegli podbojowi krzyżackiemu. Fakt, iż na terenie gminy Banie Mazurskie nie zarejestrowano dotąd stanowisk archeologicznych z wczesnej epoki żelaza, okresu rzymskiego i okresu wędrówek ludów, spowodowany jest niewątpliwie niewystarczającym stanem badań. Możemy przypuszczać, że w tym okresie zamieszkiwała tu ludność zachodniobałtyjska.

Okres XIII wieku przyniósł wojny i zniszczenia. Konsekwentne i systematyczne wyprawy militarne krzyżackie doprowadziły do włączenia tych ziem w skład państwa zakonnego, wyniszczenia tutejszych mieszkańców, ich ucieczki lub przesiedlenia na inne terytorium. Za okres zajęcia interesującego nas obszaru przyjmuje się czas między 1256, a 1277 r. Ta ostatnia data to czas krwawej bitwy między Krzyżakami, a Jaćwingami nad jeziorem Skomentno w okolicach Ełku. Kronikarz Zakonu Dusburg pod datą 1280 zapisał:" Koniec wojny w Prusach. Początek wojny litewskiej." W tym czasie, na terenie obecnej gminy Banie Mazurskie , ludności pozostało niewiele - nieliczne osady leżały wśród puszczy. Przez półtora wieku nie był to obszar zasiedlany przez Krzyżaków. Granica między Państwem Zakonnym, a Mazowszem została częściowo wytyczona w 1343 r. od źródeł rzeki Wincenty (dopływu Pisy) do Orzysza na podstawie porozumienia między mistrzem Ludolwem Konigiem ,a księciem mazowieckim Ziemowitem. Ostateczne wytyczenie granic między państwem krzyżackim, a Litwą i Polską nastąpiło w wyniku pokoju nad jeziorem Mełno w 1422 r. Począwszy od lat 80-tych XIII wieku obszary te uległy wyludnieniu, choć nie można wykluczyć, że część ludności tubylczej pozostała na nich. Tereny te, leżące na pograniczu krzyżacko-litewskim nie miały początkowo większego

znaczenia i były tylko sporadycznie penetrowane przez ludzi. Później, gdy penetracja ta stawała się większa, dochodziło do sporów na tle własnościowym.

Ożywienie osadnicze na tych ziemiach nastąpiło dopiero po 1525 roku, tj. po sekularyzacji państwa zakonnego. Książę Albrecht, pierwszy świecki władca Prus Książęcych, rozpoczął w latach 30-tych wielką akcję kolonizacyjną wschodnich rubieży pruskich. Na tereny położone na północ i na północny-wschód od rzeki Jarki docierali osadnicy od strony północnej, ziemie na lewym brzegu rzeki Jarki i Gołdapy objęła kolonizacja prowadzona ze starostwa węgorzewskiego. W tym czasie założono szereg wsi. Jako pierwsza na prawie lennym powstała wieś Wróbel. Przed połową XVI wieku założono Jagoczany, Mieduniszki, Żabin.

Starostwo węgorzewskie, którego jurysdykcja rozciągała się na tereny obecnej gminy Banie Mazurskie, przystąpiło do kolonizacji nad rzeką Gołdapą dopiero w drugiej połowie XVI wieku. Działalność osadnicza miała charakter planowy. Wsie były zakładane wzdłuż wspomnianej rzeki Gołdapy; założono wówczas Banie Mazurskie, Antomieszki, Gryżewo.
W wyniku tych działań znaczna część terenu obecnej gminy została zasiedlona przez osadników głównie narodowości niemieckiej i litewskiej przed 1600 rokiem (ludność pochodząca z polskiego Mazowsza stanowiła mniejszość).
Szesnastowieczny proces kolonizacyjny spowodował poważne zmiany w krajobrazie; osiedlający się koloniści karczowali istniejące lasy, pozyskiwali nowe tereny pod uprawy Ponieważ ówczesna wydajność produkcji roślinnej była bardzo niska, konieczne było użytkowanie przez jedną rodzinę chłopską nie mniej niż jednego łana ziemi. Znaczne większe nadania ziemskie otrzymali sołtysi oraz szlachta.

Na początku XVII wieku proces kolonizacyjny został w zasadzie zakończony. Z ówczesnych wydarzeń osadniczych należy odnotować rozbudowę majątków szlacheckich.
Rozwój ekonomiczny omawianego terenu został gwałtownie zahamowany w czasie wojen polsko-szwedzkich. W 1657 roku Tatarzy będący sprzymierzeńcami Polaków , spustoszyli część południowo- wschodnią omawianego terenu. Ta klęska wojenna nie miała takich rozmiarów jak w mieście Gołdap i jego okolicach.

W latach 1709-10 pojawiła się zaraza, która zebrała tragiczne żniwo; w niektórych wsiach wymarła prawie cała ludność. W parafii Banie Mazurskie zmarło 2.115 osób.
Wyludnione po wielkiej zarazie wsie wymagały intensywnych działań kolonizacyjnych . Prowadzono je w latach 1710-1740. Wśród nowych osadników była ludność z Mazowsza i Niemiec.

Od 1721 r. z inicjatywy króla Fryderyka Wilhelma I rozpoczęła pracę komisja nadzorująca zagospodarowanie kraju jego nową kolonizację . W tych czasach wprowadzono nową miarę gruntów - miarę olecką, która obowiązywała w latach 1722-1750, a przy wymierzaniu królewskich zagród chłopskich stosowano ją jeszcze w 1773 r . Były to działania zmierzające do ożywienia gospodarczego omawianego Po wydaniu w 1739 roku przez króla Fryderyka Wilhelma I zakazu osiedlania się kolonistów polskich na obszarze pogranicznym.

Życie wsi omawianego terenu było w znacznym stopniu regulowane przez kościół ewangelicko-augsburski. Pierwsze parafie powstały tu wraz z rozwijaniem się kolonizacji, najwcześniej parafia w Żabinie (1565 r.), Baniach (najpierw od 1569 roku jako filia parafii węgorzewskiej , a od 1581 roku samodzielna). Nabożeństwa z uwagi na specyfikę osadniczą były odprawiane w trzech językach . Z kościołem było związane szkolnictwo. Przy parafiach zakładano pierwsze szkoły. Król Fryderyk Wilhelm I przywiązywał też wagę do rozwoju szkolnictwa dokonując reformy szkolnictwa elementarnego /Principia Regulativa z 30 lipca 1736 r/,powstał także fundusz Mons Pietatis , z którego środki przeznaczono na uposażenie nauczycieli szkół wiejskich w 1737 r. Powstały wówczas szkoły w miejscowościach: Banie Mazurskie, Żabin .

Z końcem XVIII w. nastąpiło wzmocnienie terytorialne Prus kosztem Polski jako wynik rozbiorów /1793 i 1795/. Początek wieku XIX to wojny napoleońskie, które przyniosły ze sobą spustoszenie zasobów żywności, głód i zarazy. Jeszcze w czasie wojen napoleońskich, w wyniku klęski pod Jeną konieczna była gruntowna przebudowa wewnętrzna Prus . Projekt opracowany przez Karla barona vom und zum Steina reformatora Prus zakładał reformę agrarną, ordynację miejską i reorganizację urzędów. Edyktem z 9 października 1807 r. zniesiono poddaństwo i umożliwiono zakup ziemi przez mieszczan i chłopów. Celem było uśmierzenie buntów chłopskich zwłaszcza z końca XVIII w. i poprawa efektywności rolnictwa. Prawdziwe uwłaszczenie przyniósł jednak edykt wydany za Hardenberga z 14 września 1811. Uwłaszczenie wprowadzano jednak w życie powoli. Do 1847 co piąty chłop otrzymał ziemię. Trzecia z reform dotyczyła aparatu państwowego jak również i wojska /16.XII,1808/. Reforma administracyjna z 1816 r. dokonała zmian w rozgraniczeniu rejencji królewieckiej i gąbińskiej. Nowy podział na powiaty spowodował włączenie obszaru obecnej gminy Banie Mazurskie w skład powiatu węgorzewskiego należącego do rejencji gąbińskiej. Podział ten stawał się z wolna podstawą do wyznaczenia granic obwodów kościelnych i okręgów sądowniczych. Zarządzeniem z 1849 r. ustanowiono sądy powiatowe /Węgorzewo/ Taki układ terytorialny przetrwał aż do 1945 roku.

Edykt królewski z 11 marca 1812 r. umożliwił Żydom osiedlanie na terenie Prus. Przenikali oni również na wieś, gdzie zajmowali się głównie drobnym handlem i rzemiosłem. W połowie XIX wieku rozpoczęto modernizacje dróg . W latach 1846-1855 zbudowano główną szosę łączącą Wystruć przez Gołdap z Ełkiem . Od 1866 r. stopniowo oddawano do użytku sieć kolei żelaznych, interesujący nas obszar otrzymał połączenie kolejowego w 1899 z Gołdapi przez Banie Mazurskie do Węgorzewa. Kolej funkcjonowała do 1945 roku . Została rozebrana przez oddziały Armii Czerwonej .

Powstanie Rzeszy Niemieckiej /1 stycznia 1871/ wpłynęło na rozwój gospodarczy terenu i wyprowadzenie z izolacjonizmu. Dobre połączenia z uprzemysłowionymi landami Rzeszy pozwalały intensyfikować i mechanizować rolnictwo - podstawowe zajęcie na omawianym obszarze. Słabo rozwinięte rzemiosło wspierano produktami przemysłowymi. Ściślejsze kontakty z uprzemysłowionymi landami prowadziły do zmian osadniczych: tworzenia nowych gospodarstw chłopskich, rozwoju sieci osadnictwa kolonijnego. Coraz większego znaczenia nabierała sieć dróg kołowych, proces jej kształtowania trwał jeszcze do I wojny światowej.

Koniec XIX i pocz. XX w. to okres kształtowania się zachowanego do dziś krajobrazu kulturowego obszaru gminy. Wcześniejsze formy ubogiego budownictwa mazurskiego (drewniane i gliniane) zachowały się w formie szczątkowej, wbudowane najczęściej w nowe obiekty lub też, przykryte tynkiem. Pojawiły się dość powszechnie budowle murowane z cegły i kamienia kryte dachówką. W latach 70 tych XIX w. na terenie gminy istniały majątki ziemskie ukształtowane już w pocz XVII w. / stanowiące dobra wolnych/ i nowe. Do 1932 r. powstały jeszcze majątki powyżej 100 ha .Ok. 1915 r.. Okres międzywojenny do 1933 r. to czas stagnacji i naprawiania szkód z okresu I wojny Pierwsza wojna światowa przyniosła stosunkowo niewielkie zniszczenia . Podobnie w czasie działań wojennych drugiej wojny światowej zniszczenia nie objęły wsi omawianego terenu. Dewastacje nastąpiły w wyniku działań zorganizowanych działań wracających na wschód oddziałów Armii Radzieckiej oraz grup szabrowników.

Od końca lat 40 XX wieku następowało gwałtowne przekształcenie układów ruralistycznych i rozłogów pól w wyniku przejęcia terenów upraw rolnych przez Państwowe Gospodarstwa Rolne Po drugiej wojnie światowej omawiany teren włączono do woj. białostockiego w ramach pow. Gołdap. Przez długi okres był to obszar słabo zaludniony. Nastąpiły dewastacje i zniszczenia części siedlisk i domostw.

Przekształcenie majątków ziemskich w PGR-y , przyniosło zmianę funkcji dworów i ich powolną dewastację, aż po rozbiórkę /Mieczniki/. Pojawiły się również nowe osiedla zakłócające charakter krajobrazu.

Od 1975 r. omawiany teren należy do gminy Banie Mazurskie. Po reformie administracyjnej od 1975 do 1998 r. gmina znalazła się w granicach woj. suwalskiego. Od 1 stycznia 1999 r. jest w woj. warmińsko-mazurskim.

Wydarzenia i postacie historyczne

Na terenie gminy miały miejsce wydarzenia historyczne jedynie o znaczeniu lokalnym. Wśród nich należy wymienić:

- Kolonizacja ziem obecnej gminy przez zakon krzyżacki w II poł XV i I poł. XVI w.,
- utworzenie parafii w Baniach Mazurskich (1581) w. i Żabinie (1565).
- najazd obszaru gminy przez wojska polsko-tatarskie pod wodzą Hetmana Gosiewskiego
- epidemia, która pochłonęła większość mieszkańców w 1710 r.,
- przemarsz wojsk napoleońskich 1812 r.,
- działania wojenne między wojskami niemieckimi i rosyjskimi w 1914 i na początku 1915 r.,

Archeologia

Teren gminy Banie Mazurskie należy do najlepiej przebadanych pod kątem rozpoznania zasobu stanowisk archeologicznych w tej części Mazur. Systematyczne badania rozpoznawcze (powierzchniowe) w ramach ogólnopolskiego programu badawczego Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) objęły dotąd blisko 50 % obszaru gminy. Systematyczne badań wykopaliskowe prowadzono na tym terenie już od połowy XIX wieku, choć objęły one zaledwie kilka stanowisk.

W archiwum Konserwatora Zabytków Archeologicznych i Muzeum Okręgowego w Suwałkach po wstępnej weryfikacji przeprowadzonej na potrzeby niniejszego opracowania znajdują się dane o 84 stanowiskach archeologicznych. W załączonym spisie stanowisk, które zdaniem autora zasługują na ujęcie w planie zagospodarowania przestrzennego gminy, ujęto 41 z nich.

Wśród nich są takie które mają własną formę krajobrazową, czyli grodziska i tzw. obiekty płaskie, nie zaznaczających się na powierzchni gruntu. Należą do nich ślady osadnictwa, osady, obozowiska i cmentarzyska ciałopalne z różnych okresów pradziejów, średniowiecza i okresu nowożytnego o różnej wartości.

Zabytki sakralne

Grupę zabytków sakralnych na terenie gminy reprezentują kościoły w: Baniach Mazurskich, Żabinie i Rogalach.

Kościół ewangelicki w Baniach Mazurskich, obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Antoniego Padewskiego. Pierwszy kościół rozpoczęto budować około roku 1574. Podczas najazdu Tatarów w roku 1656 kościół ocalał. W 1698 roku ukończono budowę wieży. Gruntowna przebudowa kościoła nastąpiła w roku 1876. Po spaleniu w 1945 roku obiekt pozostawał opuszczony. Po kanonicznym utworzeniu parafii został przejęty i odbudowany przez katolików po 1962 r. styl obiektu nawiązuje do gotyku, przebudowane fragmenty nawiązują do renesansu.

Kościół Baptystów zbudowany w końcu XIX wieku, po 1948 roku został przejęty przez parafie rzymskokatolicką. W roku 1962 przekazano go parafii greko-katolickiej (obecnie parafia ukraińsko-bizantyjska) . Obiekt nie posiada cech stylowych.

Z przełomu lat 80.i 90. XIX wieku pochodzi kościół ewangelicki w Rogalach, obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem św. Piotra i Pawła. Od 1895 r oku przy kościele zaczęła funkcjonować samodzielna parafia ewangelicka. Po 1945 roku świątynia została przejęta przez katolików. Kościół ten reprezentuje styl neogotycki..

Kościół ewangelicki w Żabinie , obecnie rzymskokatolicki pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny, został wzniesiony po roku 1565 . Pierwotna świątynia została zniszczona w czasie najazdu tatarskiego w 1657 roku. Przed 1672 rokiem zbudowano nową świątynię, która po licznych przebudowach przetrwała do chwili obecnej. Obiekt nie posiada cech stylowych

Dwory i folwarki

Na omawianym terenie zachowało się szereg zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych; do pierwszej grupy zaliczają się zachowane w różnym stopniu zespoły w: Miedunіszkach Wielkich, Miedunіszkach Małych, Zakałczu Wielkim, Grunajkach, Klewinach, Rapie; do drugiej grupy zaliczają się zespoły w: Wólce, Surminach i Wróblach.

Większość z wymienionych zespołów powstała w XIX wieku . Elementy składowe (dwory, budynki gospodarcze, parki) były przebudowywane wielokrotnie. Po 1945 roku zabytkowe obiekty tych zespołów ulegały systematycznej dewastacji. Zatarciu uległy formy stylowe architektury.

Zabytki budownictwa

Zabudowę wiejską stanowią domy i zagrody murowane i drewniane w większości z przełomu XIX i XX w. lub okresu międzywojennego. Wznosili je miejscowi rzemieślnicy stosujący przyjęte powszechnie formy zdobnicze, rodzaje materiałów i technologie. Największe zespoły budynków są we wsiach Banie Mazurskie, Żabin, Kulsze, Lisy i Wróbel. Najstarsze budynki mieszkalne z 1 ćwierci XIX w. zgrupowane we wsi Wróbel.

Ważnymi budynkami na wsiach były karczmy / Banie Mazurskie, Surminach, /. Szkoły przeważnie jedno- lub dwuklasowe zachowały się w wielu wsiach / Budziska, Rogalach, Mioduniszkach W., Ziemiany/ Zachowały się również pozostałości dworca kolejowego przy nieczynnej linii kolejowej / Popioły, Banie Mazurskie /. Z budynków technicznych zachował się kuźnie w Lisach, Mioduniszkach Wielkich i Małych . i młyn wodny w Sapałówce.

Zabytki ruchome

Stanowią wyposażenie kościoła w Zabinie i jest to barokowy ołtarz i ambona.

Ruralistyka

Teren obecnej gminy stanowiły wschodnie rubieże państwa krzyżackiego. Wówczas tereny te porastały rozległe puszcze. Proces kolonizowania przebiegał powoli w ciągu wieku XV-XVII . Chłopi czynszowi osadzani byli głównie na prawie w chełmińskim. Chłopi zasadźcy otrzymywali nadania od elektora. Prowadzona z dużym rozmachem akcja osadnicza na tym terenie w XVI wieku uległa niemal całkowitemu zahamowaniu na początku XVII wieku.

W ciągu XVII wieku słabo zaludnione tereny puszczańskie były eksploatowane gospodarczo; pozyskiwano drewno, węgiel drzewny, potaż. Drobne osady przemysłowe stopniowo przekształcały się we wsie rolnicze. Na przełomie XVIII i XIX wieku i w pierwszej połowie XIX wieku, w związku z przeprowadzeniem reform gospodarczych na wsi pruskiej , dotychczasowe założenia przestrzenne osiedli wiejskich uległy całkowitej przebudowie. Powstały wówczas wsie o pasmowym układzie pól i rzędowej zabudowie wzdłuż drogi, którą wytyczono przez środek gruntów. Wsie o takim układzie przestrzennym określa się rzędówkami . Zabudowa takich wsi jak Banie Mazurskie, Rogale, Żabin. w ciągu XIX wieku z rzędów przekształciła się w układy wielodrożnicowe , grupowała na stosunkowo małym obszarze budynki mieszkalne i gospodarcze. Rozwinęły się w tym okresie majątki, które posiadały określony schemat zabudowy zgrupowany wokół prostokątnego dziedzińca.

Po 1945 roku część wsi została rozebrana na materiał budowlany. Zniknęły niemal całkowicie majątki takie jak Mieczniki .Od końca lat 40-tych teren gminy został objęty planową akcją kolonizacji w ramach tworzenia PGR. Układ przestrzenny wsi oraz rozłogów pól został niemal całkowicie zatarły przez wprowadzenie upraw wieloobszarowych prowadzonych przez PGR-y.

Drogownictwo ,kolejnictwo, kanał

Układ drożny na niemal całym terenie gminy powstał głównie w XVII –XIX wieku. Najprawdopodobniej część obecnie istniejących dróg pokrywa się ze starymi szlakami odnotowanymi w źródłach krzyżackich ; np. droga z Węgorzewa do Gołdapi

Na terenie gminy istniała gęsta sieć linii kolejowych szlak kolejowy z Węgorzewa do Gołdapi powstał w 1899 r, Obecnie pozostały jedynie nasypy służące lokalnej komunikacji kołowej.

Na terenie gminy istnieje kanał Brożajski zbudowany w 1720 roku ,który reguluje stan wody na obszarze gmin Budry i Banie Mazurskie.

Parki

Parki są charakterystyczną cechą zespołów dworskich i pałacowych w gminie. Na koniec 1999 r. istniało tutaj 13 parków (lub pozostałości). Rodowód ich sięga przeważnie XIX wieku . W przypadku parku w Mioduniszkach Wielkich można go odnieść do 2 połowy XVIII wieku . Dominują parki typu krajobrazowego. Niekiedy założenia są bardzo skromne i ograniczają się do obsadzeń sadu z warzywnikiem (np. Dąbrówka P., Kruki). Stan większości obiektów jest bardzo zły . Niektóre przetrwały tylko w szczątkowej formie (np. Antomieszki).

Na kilkanaście parków tylko dwa posiadają opracowania ewidencyjne (Kleviny, Mioduniszki Wielkie).

Cmentarze

Na terenie gminy znajduje się ponad 60 cmentarze o wartościach historyczno-zabytkowych. Zdecydowanie dominują cmentarze ewangelickie znajdują się w prawie każdej miejscowości. Niekiedy we wsi występuje nawet kilka cmentarzy wyznaniowych (np. w Żabinie 8). Są to obiekty przeważnie typu ogólnowiejskiego, rzadziej rodzinne. Większość cmentarzy ewangelickich powstała w pierwszej połowie XIX wieku. Zdecydowanie najstarszy jest cmentarz przykościelny w Baniach Mazurskich, który założono prawdopodobnie w 2 poł. XVI wieku. Wśród form sepulkralnych dominują nagrobki betonowe w formie skrzyni;. Rzadko pojawiają się żeliwne krzyże głównie z XIX wieku

zachowane na cmentarzach rodzinnych oraz na grobach zamożniejszych mieszkańców wsi. Ważnym elementem jest starodrzew zachowany na większości cmentarzy. Piękne okazy drzew występują m.in. w Baniach Mazurskich. Mieduniszkach, Obszarnikach, Rapie, Widgirach i Żabinie. Sporadycznie występują kaplice grobowe (np. Zakałcze). Stan zachowania cmentarzy ewangelickich należy określić jako zły. Są one najczęściej zarośnięte i zdewastowane Sporadyczną grupę stanowią cmentarze z I wojny światowej; spoczywają na nich żołnierze polegli w latach 1914-1915.

Obiekty obronne

Teren gminy leży na obrzeżu Giżyckiego Rejonu Umocnionego i Gizyckiej Pozycji Polowe, z form obronnych istnieją tutaj jedynie okopy z 1944 r., w dużym stopniu zatarte z nielicznie zachowanymi formami betonowymi tzw. Kochtopfe.

Krajobraz

Krajobraz gminy Banie Mazurskie jest zróżnicowany, południowa część gminy ma krajobraz typowy dla pojezierzy. Analizowany obszar należy do Krainy Wegorapy (zgodnie z podziałem opracowanym przez Kondrackiego). Środkową i zachodnią część gminy porasta las. Przeważają duże rozłogi pól z zadrzewieniami śródpolnymi .

Zgodnie z metodologią profesora Janusza Bogdanowskiego wydzielono tutaj 3 podstawowe jednostki ukształtowania , dominuje teren pofałdowany i pagórkowaty. Wydzielono 7 grup jednostek pokrycia oraz łącznie 35 jednostek architektoniczno-krajobrazowych .

Generalnie krajobraz gminy cechują:

- zatarte historyczne układy pól,
- zachowana skupiona zabudowa wsi,
- zachowana sieć drożna,
- duży układ wartościowych form przyrodniczych w zachodniej części gminy.
- zachowane czytelnie historyczne układy wsi i zespołów dworsko-parkowych,
- rozległe widoki na przedpole wsi i zespołów dworskich (ew. folwarcznych),
- różnorodna sieć drożna,
- zwiększający się udział form naturalnych w części zachodniej i środkowej gminy (lasy).

4.2. Waloryzacja

Archeologia.

Do obiektów najcenniejszych należą grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne w Grodzisku st. 1, kurhan w miejscowości Grodzisko st. 3, cmentarzysko kurhanowe w Grunajkach st. 1 i niestety częściowo zniszczone osiedle nawodne w Rapie st. 1. Z innych form do najcenniejszych pod względem poznawczym należy zaliczyć osadę z okresu rzymskiego w miejscowości Wróbel st. 2.

Wszystkie wymienione stanowiska są niezwykle cennymi. Obiekty wymienione w spisie podlegają ochronie konserwatorskiej. Prace w obrębie stanowisk należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym. Prace na wszystkich obiektach wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Historia

Wśród wydarzeń ,które wywarły decydujący wpływ na charakter gminy wymienić należy:

- rozwój osadnictwa w XVIw.,
- przemiany administracyjne w 2 poł. XIX w.
- zniszczenia w czasie i po drugiej wojnie światowej,
- zmiana przynależności terytorialnej po 1945 r.

Wszystkie wymienione wydarzenia były z całą pewnością punktami zwrotnymi w dziejach obszaru i wycisnęły piętno na jego krajobrazie kulturowym.

Zabytki sakralne

Zachowane świątynie reprezentują zróżnicowany poziom artystyczny, na co bez wątpienia miały wpływ ich burzliwe dzieje. Wielokrotne przebudowy zatarły pierwotny charakter. Mimo zmian najcenniejszy jest dawny kościół ewangelicki w Baniach Mazurskich. Interesująca jest również świątynia neogotycka w Rogalach.

Dwory i folwarki

Dwory o typowych dla Mazur formach są w dużym stopniu przebudowane, najlepiej zachował się dwór w Mieduniszkach Wielkich i jest to najcenniejszy obiekt na terenie gminy. Wraz z całym zespołem stanowi przykład założenia z XVIII wieku przebudowanego na przełomie XIX/XX w . Stopień zachowania zabudowań gospodarczych jest zróżnicowany, ich forma jest typowa dla budownictwa podworskiego i od obiektów chłopskich różnią się jedynie wielkością. Wszystkie obiekty mieszczą się w grupie średni wartościowych obiektów zabytkowych.

Budownictwo zabytkowe

Domy w zagrodach chłopskich mają na ogół jednorodny , ciekawy krajobrazowo charakter , najciekawsze budynki zachowały się w Baniach Mazurskich. Najbardziej wartościowy jest jednorodny kompleks zabudowań we wsi Wróbel z I poł. XIX w. Interesujące są budynki szkół wiejskich, zwłaszcza powstałe po 1900 r. opracowywane centralnie i fundowane przez Skarb Państwa. Karczma ma formę typową dla całego terenu Mazur . Wartościowy z uwagi na czas powstania jest budynek pierwotnego dworca w Baniach Mazurskich lecz najlepiej zachowany jest kompletny dworzec w Popiołach. Pod względem programowym podobne obiekty powstawały przy innych liniach kolejowych.

Zabytki ruchome

Obiekty stanowiące wyposażenie kościoła w Żabinie są przykładem snycerstwa terenu Prus Wschodnich i mają wartość zabytkową i historyczną.

Ruralistyka

Układy zabudowy i osnowa drożna wsi na omawianym terenie odpowiada stanowi z przełomu XIX i XX wieku. Część osnowy drożnej pochodzi prawdopodobnie jeszcze z wieku XVIII .

Z układów wiejskich na szczególną uwagę zasługuje unikalny układ wsi Wróbel, a także układ wsi Banie Mazurskie o silnie rozbudowanym narysie . Nieco mniej interesujący jest układ wsi Żabin i Surminy. Równorzędne znaczenie mają wsie zagrodowe o dobrze zachowanej zabudowie (Kruki) . Ingerencja nowej zabudowy jest tutaj minimalna i nie wpływa negatywnie na obraz całości. Żałować należy, że zachowana zabudowa jest źle utrzymywana co w konsekwencji prowadzi do utraty obiektów stanowiących wiejski układ.

Drogownictwo , kolejnictwo

Niezwykle wartościowym elementem uformowanej zielenie są aleje o bardzo dobrze zachowanych dębach, (Klewiny) w stanie dobrym. Duże walory krajobrazowe mają nasadzenia wzdłuż dróg kołowych .
Szlak kolejowy, mimo braku torowiska, ma walory krajobrazowe, a w przyszłości może mieć i użytkowe - turystyczne. Przebiega przez teren kilku gmin, znajdują się przy nim dworce i budowle inżynieryjne zasługuje zatem na pełną na ochronę.

Parki

Parki posiadają charakter krajobrazowy. Najcenniejsze wartości kulturowe i przyrodnicze reprezentują obiekty w Mieduniszkach Wielkich, Jagoczanach i Rapie , gdzie zachował się piękny starodrzew. Na podkreślenie zasługuje też piękna aleja dębowa prowadząca od szosy Żabin-Rogale do zespołu dworskiego w Klewinach. Mało czytelny jest układ przestrzenny wielu parków , szereg drzew zostało wyciętych lub uległo zniszczeniu wskutek wichur biologicznemu kresowi. Liczne są samosiejki i zarośla. W żadnym parku nie prowadzono prac rewaloryzacyjnych i pielęgnacyjnych co przyczyniło się do ich degradacji.

Cmentarze

Założenia cmentarne są z reguły skromne (głównie na planie prostokąta). Sporadycznie występują aleje dojazdowe. Cennym elementem jest starodrzew, piękne okazy drzew występuja m.in. w Banach Mazurskich, Mieduniszkach , Obszarnikach, Rapie, Widgiry i Żabinie. Największym walorem cmentarzy są ich wartości historyczne, przyrodnicze, kulturowo-obyczajowe oraz krajobrazowe. Wśród form nagrobkowych dominuje betonowa lub lastrykowa skrzynia, bez zachowanej tablicy inskrypcyjnej rzadko występują krzyże.

Stan zachowania obiektów cmentarnych jest zły. Większość z nich jest zarośnięta i zdewastowana przez ludzi i upływający czas. W minionych latach uporządkowano cmentarz w Pawłowie, ale wskutek braku systematycznej pielęgnacji uległ ponownemu zarośnięciu.

Krajobraz

Jak przedstawiono na planszy i zestawieniu tabelarycznym gmina Banie Mazurskie charakteryzuje się cennym krajobrazem historyczno-zabytkowym, widocznym zwłaszcza wśród rozłogów pól, łąk zabudowy wiejskiej oraz lasów.

W skali siedmiostopniowej 7 jednostki zakwalifikowano do modeli o wartościach zabytkowych, charakteryzującego się jednorodnym układem, czytelną kompozycją i przetrwaniem substancji materialnej o walorach kulturowych lub zabytkowych. Z punktu widzenia konserwatorskiego wśród wsi najciekawiej prezentuje się Wróbel: z budynkami o jednolitych formach architektonicznych oraz Banie Mazurskie z małomiasteczkową historyczną zabudową. Rozłogi pól na obszarze gminy dobrze harmonizują z kulturową

i zabytkową zabudową wsi. Negatywnie oddziałuje na krajobraz utylitarna w formie zabudowa popegeerowska z lat 60. i 70.

4.3. Wytyczne

Archeologia

Wszystkie wyżej opisane obiekty archeologiczne podlegają ochronie konserwatorskiej. Jakiekolwiek prace ziemne w ich obrębie należy poprzedzić ratowniczymi badaniami wykopaliskowymi a prace w najbliższej okolicy nadzorem archeologicznym. Prace w obrębie pozostałych stanowisk nie wymienionych wyżej, a umieszczonych w spisie zasobu należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym. Prace na wszystkich obiektach wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W wypadku gminy Banie Mazurskie ze względu na wyjątkowe położenie i bogactwo stanowisk archeologicznych należałoby wszystkie wykopy ziemne w strefie brzegowej jezior i cieków wodnych, nawet tam gdzie dotąd nie stwierdzono istnienia obiektów pradziejowych i średniowiecznych, objąć nadzorami archeologicznymi.

Wśród stanowisk archeologicznych w gminie Banie Mazurskie profesjonalnego oznakowania w terenie za pomocą tablic informacyjnych w celu udostępnienia turystycznego i edukacyjnego wymaga grodzisko w Grodzisku st. 1.

Bardzo istotnym postulatem jest dążenie do jak najszybszej realizacji na terenie całej gminy badań powierzchniowych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski, które pozwolą na zaewidencjonowanie wszystkich stanowisk archeologicznych dostępnych prospekcji powierzchniowej i objęcie ich odpowiednią ochroną konserwatorską.

Historia

Celowe w tym dziale jest:

- Popularyzacja historii terenu gminy w miejscowych szkołach.
- Podjęcie przez młodzież szkolną opieki nad wybranymi obiektami zabytkowymi (cmentarze wojenne, grodziska).
- Nawiązanie przez władze gminy kontaktów z wyższymi uczelniami w zakresie podjęcia prac badawczych nad historią i dziedzictwem kulturowym.

Zabytki sakralne

Postuluje się podjęcie działań zmierzających do poprawy stanu kościoła parafialnego. Remont pokrycia dachu i wymiana tynków zewnętrznych.

Dwory i folwarki

- Grupa ta wymaga pełnego zinwentaryzowania w formie kart ewidencyjnych.
- Zespoły dworskie wymagają wpisów do rejestru zabytków.
- Niezbędne jest podjęcie pilnych remontów konserwatorskich obiektów należących do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.
- W przypadku zespołów sprzedanych przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa należy egzekwować notarialny zapis o czasie przeprowadzenia remontów.

Budownictwo zabytkowe

- W przypadku zespołów niekompletnych dopuszczalna jest rekonstrukcja nieistniejącego dworu.
- Kontynuować dokonywanie wpisów do rejestru zabytków na terenie gminy.
- Pełnej ewidencji wymagają budynki szkolne i karczmy
- Szkoły i karczmy należy wpisać do rejestru zabytków.
- Pełnej ewidencji i ochrony prawnej wymagają dworce kolejowe.

Zabytki ruchome

- Należy uczulić administratorów na potrzebę stworzenia właściwego zabezpieczenia świątyni przed kradzieżą.
- Proboszcz winien dbać o odpowiednie warunki przechowywania i pielęgnacji obiektów ruchomych .

Drogownictwo , kolejnictwo i szlaki wodne

- Ochrony prawnej wymaga szlaki ziemne po liniach kolejowych wraz z zachowanymi obiektami inżynieryjnymi.

Parki

- Opracować dokumentacje ewidencyjną wszystkich parków.

Cmentarze

- Zakończyć ewidencję cmentarzy na terenie gminy.
- Nawiązać współpracę z Kreisgemeinschaft Angerburg w sprawie uporządkowania cmentarzy ewangelickich w gminie;
- Nawiązać współpracę z Fundacją „Pojednanie" celem uzyskania funduszy na rewaloryzację cmentarzy .

Krajobraz

Proponuje się objąć teren gminy czterema rodzajami ochrony, z dominacją ochrony częściowej B i K . Szczegółowe procedury postępowania konserwatorskiego w tych strefach powinny być ujęte oddzielnie dla każdej jednostki architektoniczno-krajobrazowej. Zakłada się, że w jednostkach powinny być:

- bezwzględnie zachowane obiekty o walorach kulturowych i zabytkowych,
- rozwijanie form budownictwa wiejskiego i letniskowego, nawiązującego do architektury mazurskiej , konsekwentne zachowanie cech tradycyjnego budownictwa wiejskiego,
- utrzymanie zalesień i zadrzewień,
- podjęcie w ograniczony stopniu działań rekompozycyjnych w przypadku zabudowy popegeerowskiej.

4.4. Plan stref konserwatorskich

Postuluje się wprowadzenie jedynie stref ochrony konserwatorskiej (SOK) na terenie całej gminy. Szczególne walory krajobrazu kulturowego gminy skłaniają do tego

rozwiązania. W obrębie strefy ochrony należy wprowadzić ścisłe wytyczne w remontowaniu istniejących budynków kulturowych i zabytkowych oraz ścisłe warunki przy wznoszeniu nowych obiektów.

Nie zakłada się wprowadzania na terenie gminy wyższych organizacyjnie form ochrony konserwatorskiej jak parki i rezerwaty kulturowe (PK i RK).

4.5. Zasób obiektów zabytkowych i kulturowych

Antomieszki

1. Zespół folwarczny:
   a. dom, mur., XIX/XX w.,
   b. budynek inwentarski, mur., XIX/XX w.,
   c. budynek inwentarski, mur., XIX/XX w.
   d. pozostałości parku, XIX/XX w.
2. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Audyszki

3. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Banie Mazurskie

4. Kościół ewangelicki, ob. parafialny rzymskokatolicki, p.w. św. Antoniego, mur., 3 ćw.XVI w., odbudowany 1975-1980 nr rej. 859.
5. Dom pastora ob. plebania rzymskokatolicka, mur., pocz. XX w.
6. Kaplica baptystów, ob. kościół parafialny ukraińsko-bizantyński, p.w. św. Mikołaja, k. XIX w., przebud. po 1918 r., nr rej. 1057.
7. Zespół dworski, pocz. XX w.:
   a. dwór, mur.,
   b. stajnia, mur.,
   c. obora, mur.,
   d. budynek gospodarczy, mur.
8. Pozostałości zespołu dworca kolejowego przy linii kolejowej Gołdap - Węgorzewo:
   a. pierwotny budynek dworca, mur., 1899 r.
   b. fragment wieży ciśnień, mur., 1899 r.
   c. nasyp z zarysem peronów , ziemny, 1899 r.

ul. Konopnickiej

9. Dom nr 7, mur., pocz. XX w.
10. Dom nr 8, mur., pocz. XX w.
11. Dom nr 19, mur, pocz. XX w.
12. Dom nr 22, mur, pocz. XX w.
13. Dom nr 26, mur, pocz. XX w.
14. Dom nr 32, mur, pocz. XX w.
15. Dom nr 39, mur, pocz. XX w.
16. Dom nr 41, mur, pocz. XX w.
17. Dom nr 45, mur, pocz. XX w.
18. Dom nr 59 /Gasthaus/, mur, pocz. XX w.
19. Dom nr 63, mur, pocz. XX w.

Ul. Leśna

20. Dom nr 3, mur, pocz. XX w.
21. Dom nr 8, mur, pocz. XX w.
22. Cmentarz ewangelicki, przykościelny, ob. komunalny, k. XVI w.
23. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
24. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z okresów rzymskiego i wędrówek ludów i osada z połowy XVI w.

Brożajcie

25. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Budziska

26. Zespół szkolny / nr 5/
    a. szkoła, mur., lata 20. XX w.
    b. budynek gospodarczy, mur., lata 20. XX w.
27. Dom nr 8/2 / Gazthaus/, mur, pocz. XX w.

Dąbrówka Polska

28. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
29. Pozostałości założenia ogrodowego XX w.

Grodzisko

30. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
31. Stanowisko nr 1 - grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne, nr rej. zab. B-stok 93/69, S-ki A-a – 15
32. Stanowisko nr 3 - kurhan o nieokreślonej chronologii

Grunajki

33. Zespół dworsko-parkowy, 2 poł. XIX w., nr rej. 1033:
    a. dwór, mur.,
    b. pozostałości ogrodu, XIX/XX w.
34. Stanowisko nr 1 - cmentarzysko kurhanowe z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Gryżewo

35. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
36. Cmentarz ewangelicki, XIX w(d Czupowo)
37. Stanowisko nr 2 - ślady osadnictwa mezolitycznego i wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVI w.

Jagiele

38. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
39. Cmentarz ewangelicki, rodzinny, XIX w.

Jagoczany

40. Zespół dworsko-parkowy, XIX w.:
    a. dwór, mur.,
    b. obora, mur.,
    c. budynek gospodarczy, mur.,
    d. magazyn, mur.,
    e. park.
41. Cmentarz ewangelicki, majątkowy, XIX w.
42. Cmentarz ewangelicki, wiejski, XIX w.
43. Stanowisko nr 3 - osada XV-XVI w.
44. Stanowisko nr 5 - ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada XVI-XVII w.
45. Stanowisko nr 6 - osada z XVII w

Jezierzyny

46. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Kierzki

47. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
48. Stanowisko nr 1 - osada od okresu rzymskiego po wczesne średniowiecze
49. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z mezolitu-wczesnej epoki brązu i osada z okresu rzymskiego i wędrówek ludów
50. Stanowisko nr 4 - zespół śladów osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Kiermuszyny Małe

51. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Klewiny

52. Zespół dworsko-parkowy, XIX w., nr rej. 1035:
    a. dwór, mur.,
    b. magazyn, mur.,
    c. obora, mur.,
    d. pozostałości gorzelni, mur.,
    e. park dworski z aleją dojazdową, XIX,XX w. nr rej. 590/87
53. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
54. Cmentarz wojenny z I wojny światowej
55. Stanowisko nr 1 - osada pradziejowa
56. Stanowisko nr 2 - osada z połowy XVI w.
57. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w.
58. Stanowisko nr 4 - osada z połowy XVI w.
59. Stanowisko nr 5 - osada z połowy XVI w.
60. Stanowisko nr 7 - osada z połowy XVII w.
61. Stanowisko nr 8 - osada z połowy XVI w. i ślad osadnictwa z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Kruki

62. Zagroda nr , pocz. XX w, nr rej. 1055:
    a. dom , mur.,
    b. obora, mur.,
    c. obora, mur.,
    d. stodoła, mur.,
    e. pozostałości ogrodu, XIX./XX w.
63. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
64. Stanowisko nr1 - osada z połowy XVI w.

Kulsze

65. Dom nr 1, mur., l. 20. XX w.
66. Dom nr 2, mur., l. 20. XX w.
67. Dom nr 3, mur., l. 20. XX w.
68. Dom nr 4, drew., pocz. XX w.
69. Cmentarz ewangelicki, 2 poł. XIX w.
70. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

Lisy

71. Szkoła, mur, 1818 r.

72. Kuźnia, mur., XIX/XX w.
73. Dom nr 30, mur., pocz. XX w.
74. Dom nr 54, mur., pocz. XX w.
75. Dom nr 55, mur., pocz. XX w.
76. Dom nr 56, mur., pocz. XX w.
77. Dom nr 57, mur., pocz. XX w.
78. Dom nr 58, mur., pocz. XX w.
79. Dom nr 59, mur., pocz. XX w.
80. Dom nr 60, mur., pocz. XX w.
81. Dom nr 66, mur., pocz. XX w.
82. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
83. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.

Maciejowa Wola

84. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
85. Stanowisko nr 1 - ślady osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Miczuły

86. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieczniki Drugie

87. Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej. 333/83 (jako Miczuły).

Mieczniki Trzecie

88. Park dworski, XIX/XX w.
89. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieduniszki Małe

90. Zespół dworsko-parkowy, XIX w.:
    a. dwór, mur.
    b. budynek gospodarczy, mur.,
    c. budynek gospodarczy, mur.,
    d. budynek gospodarczy, mur,.
    e. magazyn, mur.,
    f. park dworski, XIX/XX w.
91. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Mieduniszki Wielkie

92. Zespół pałacowo-parkowy:
    a. pałac, mur. , XVIII-XIX w., przebud., po 1918 r. , nr rej., 860,
    b. ruiny stajni, mur., k. XIX w.,
    c. obora, mur., pocz. XX w.,
    d. obora, mur., pocz. XX w.,
    e. magazyn, mur., pocz. XX w.
    f. kuźnia, k. XIX w.
    g. 3 czworaki wraz z bud. gospodarczymi, pocz. XX w.
    h. park dworski, XVII-XX w, nr rej. 589/87
93. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (w parku),

Nowe Gajdzie

94. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Nowiny

95. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (po pd. stronie drogi), XIX w.
96. Cmentarza ewangelicki , 2 poł. XIX w.

Obszarniki

97. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
98. Cmentarz wojenny, żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej.
99. Stanowisko nr 1 - osada z pocz. XVI w

Owczary

100. Pozostałości cmentarza ewangelickiego, rodzinnego , 2 poł. XIX w.

Radkiejmy

101. Dom nr 5, glinobitka, 1 ćw. XIX w.

Rapa

102. Pozostałości zespołu dworsko-parkowego:
    a. obora, /ruina/, mur., XIX/XX w.
    b. czworak /ruina/, mur., XIX/XX w.
    c. park dworski, XIX w.
103. Kaplica grobowa rodziny Farenheid, 1811 /?/, nr rej. 915.
104. Cmentarz ewangelicki, (na pn. od wsi), XIX w.
105. Zbiorowa mogiła żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej
106. Stanowisko nr1 - częściowo zniszczone osiedle nawodne z wczesnej epoki żelaza

Rogale

107. Kościół parafialny, p.w. ś.ś. Piotra i Pawła, mur., k. XIX w., nr rej. 648.
108. Dom pastora, mur., k . XIX w.
109. Kaplica, mur., k. XIX w., /obiekt w ruinie/.
110. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
111. Stanowisko 1 - osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Sapały

112. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
113. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Sapałówka

114. Zagroda nr 7, 1 ćw. XX w.:
    a. dom , mur.,
    b. obora, mur.,
    c. stodoła, drew.
115. Młyn wodny ob. elektryczny, , mur., XIX/XX w.
116. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
117. Stanowisko nr 5 - ślad osadnictwa pradziejowego i osada z przełomu XVII i XVIII w.

Skaliszkiejmy

118. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

119. Cmentarz ewangelicki (w lesie), XIX w.
120. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVI w.
121. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w

Straszny Dwór

122. Cmentarz wojenny z I wojny światowej.

Surminy

123. Zespół folwarczny, XIX/XX w.:
   a. czworak, mur.,
   b. obora, mur.,
   c. stodoła, drew.,
124. Dom nr 12, drew., pocz. XX w.
125. Dom nr 9 A, / Gasthaus/, pocz. XX w.
126. Zagroda nr 7, pocz. XX w.:
   a. dom mur.,
   b. budynek gospodarczy, mur.,
127. Cmentarz ewangelicki (w zach. części wsi), XIX w.
128. Cmentarz ewangelicki (na wsch. od wsi), XIX w.
129. Cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej nr rej. 871/91
130. Stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w.
131. Stanowisko nr 4 - osada z połowy XVI w.
132. Stanowisko nr 5 - zespół śladów osadnictwa z epoki kamienia, późnego średniowiecza i okresu nowożytnego

Szarek

133. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
134. Stanowisko nr 1 - osada z XVI w.

Ściborki

135. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
136. Cmentarz ewangelicki d. St. Gajdzie), XIX w.
137. Stanowisko nr 1 - osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Widgiry

138. Park dworski, XIX,XX w.
139. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
140. Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.
141. Stanowisko nr 5 - osady z okresu rzymskiego i z połowy XVI w.
142. Stanowisko nr 6 - osada z połowy XVI w.

Wólka

143. Zespół dworski (folwarczny), poł. XIX w.- l. 30. XX w.:
   a. dwór, mur., poł. XIX w.,
   b. obora, mur.,
   c. obora, mur.,
   d. gorzelnia, mur.,
   e. pozostałości parku dworskiego, XIX/XX w.
144. Dom nr 1, mur., pocz. XX w.
145. Dom nr 2, mur., pocz. XX w.

Wróbel

146. Zespół dworski (folwarczny), XIX/XX w.:
   a. dwór, mur.,
   b. obora, mur.,
   c. kuźnia, mur.,
   d. stodoła /ruina/, mur.
   e. pozostałości założenia ogrodowego, XIX/XX w.
147. Dom nr 2, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 982
148. Dom nr 3, mur.-szach., 1ćw. XIX w.
149. Dom nr 5, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 1051
150. Dom nr 5, mur.-szach., 1ćw. XIX w. nr rej. 1046
151. Cmentarz ewangelicki, XIX w.
152. Stanowisko nr 2 - osada z okresu rzymskiego
153. Stanowisko nr 3 - osada średniowieczna

Zakałcze

154. Zespół dworski: nr rej. 1032:
   a. dwór, mur., poł. XIX w.,
   b. obora, mur., l. 20. XX w.
   c. obora, mur., l. 20. XX w.
   d. stodoła, mur., l. 20 XX w.
   e. pozostałości parku dworskiego, XIX/XX w.
155. Kaplica grobowa rodziny Steinert, mur., ok. 1863, r., przebud, l. 30. XX w.
156. Cmentarz ewangelicki , XIX w.

Zawady

157. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Ziemiany

158. Dom nr 3 / szkoła/, mur., pocz. XX w.
159. Cmentarz ewangelicki, XIX w.

Żabin

160. Kościół ewangelicki , ob. par. rzymskokatolicki, p.w. Narodzenia NMP, mur., ok. 1672, nr rej. 319.
161. Dom pastora, mur., 2 poł. XIX w. przebud. 1992-95.
162. Cmentarz ewangelicki (we wsi), XIX w, nr rej. 872/91
163. Cmentarz ewangelicki, rodzinny (na pn.-wsch. krańcu ws), XIX w.
164. Cmentarz ewangelicki,(d. Stary Żabin), XIX w.
165. Cmentarz ewangelicki,(d. Stary Żabin), XIX w.
166. Cmentarz ewangelicki (na pd. od wsi), XIX w.
167. Cmentarz ewangelicki przy szosie do Rogali), XIX w.
168. Cmentarz ewangelicki (na pd.-zach. od wsi), XIX w.
169. Cmentarz wojenny z I wojny światowej nr rej. 425/85
170. Cmentarz wojenny z I wojny światowej (przy szosie), nr rej. 424/85
171. Cmentarz wojenny z I wojny (na pn. –wsch. od wsi)
172. Cmentarz ewangelicki(na pn. od szosy Rogale-Żabin, w kierunku granicy Państwa).
173. .Stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.
174. Stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada z połowy XVI w.

175. Stanowisko nr 4 - ślad osadnictwa z neolitu i epoki brązu

Dawna Stacja kolejowa Popioły

176. Zespół dworca kolejowego 1899 r.:
   a. dworzec, mur.,
   b. magazyn spedycji kolejowej, szachulec.

Tabele z zestawieniem jednostek
Architektoniczno - krajobrazowych (JARK)
Zasób – waloryzacja – wytyczne – plan strefowy

Objaśnienia do tabeli

JARK – jednostka architektoniczno – krajobrazowa,
JU - jednostki ukształtowania:
AO – teren płaski,
AU - teren płaski sfałdowany,
BO –teren falisty,
CO – teren pagórkowaty.

JP - jednostki pokrycia.

Kulturowa / Zabudowa	Z – zwarta Powierzchnia	S – skupiona	LS – luźno Skupiona	R – rozproszona	B - brak
I- zwarta	X			I R	I B
II - skupiona	II Z	II S	II LS	II R	II B
III-rozproszona	III Z	III S	III LS	III R	III B
IV - brak	IV Z	IV S	IV LS	IV R	IV B

JH – jednostki historyczne: **aC** – dominujące formy cywilizacyjne,

AN –dominujące formy innego rodzaju (naturalne),

Waloryzacja: modele z – zabytkowe, w – współczesne, msz – mieszane, n – naturalne.

STOPIEŃ WALORYZACJI OZNACZENIE		OGÓŁEM Z - JARK	ZNACZENIE MODELE KRAJOBRAZU	WARTOŚĆ – MODELE	
				UKŁADU LUB KOMPOZYCJI	ZABUDOWY TRADYCYJNEJ
I		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY JEDNORODNY LUB NAWAR-STWIONY	W PEŁNI CZYTELNY	DOBRY I DOŚĆ DOBRY
II		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY JEDNORODNY LUB NAWAR-STWIONY	CZYTELNY	RÓŻNY
III		ZABYTKOWA	HISTORYCZNY NAWARSTWIONY	CZYTELNY	ZANIEDBANY LUB ZDEGRA-DOWANY
IV		WSPÓŁCZESNA	WSPÓŁCZESNY JEDNORODNY	DOBRY	DOBRY
V		MIESZANA	DOMINUJĄCY WSPÓŁCZESNY STOSUNKOWO HARMONIZUJĄCY Z DAWNYM	CZYTELNY NA TLE HISTORYCZ-NEGO	DOBRY LUB DOŚĆ DOBRY
VI		MIESZANA	DOMINUJĄCY WSPÓŁCZESNY SPRZECZNY Z DAWNYM	DAWNY SŁABO CZYTELNY LUB NIECZY-TELNY	ZDEGRADO-WANY
VII		NATURALNA	NATURALNY (JEZIORA)	X	X

Wytyczne: **OCHR** – ochrona, **REKOM** – rekompozycja, **REKN** – rekonstrukcja, **KONT** – kontynuacja, **KONS** –konserwacja.

Zakres ochrony: **B** – ochrona częściowa, **K** – ochrona krajobrazowa, **E** – ochrona ekspozycji.

SOK – strefa ochrony konserwatorskiej
PK - park kulturowy (nie dotyczy)
RK - rezerwat kulturowy (nie dotyczy)

NR. JARK	NAZWA JARK	ZASÓB			WALORYZACJA							WYTYCZNE		PLAN STREFOWY		
		JU	JP	JH	modele: z.			w.	msz.		n.	rodzaje ochrony	zakres ochrony	RK	PK	SOK
					I	II	III	IV	V	VI	VII					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Łąki przy północnej części „Pętli Węgorapy"	AU/BO	III R	aC			X					K	KONS KONT			X
2.	Mieduniszki Małe – zespół dworsko – parkowy	AU	III S	aC			X					B	KONS REKOM			X
3.	Mieduniszki Wielkie – zespól pałacowo - parkowy	AU	III LS	aC		X						A	KONS REKOM			X
4.	Brożejcie – dawny zespół folwarczny	BU	III LS	aC					X			K	REKOM			X
5	Rapa – pozostałości zespołu dworsko – parkowego i kaplica grobowa rodziny Farenheidów	AO	II R	aC			X					A	KONT REKN			X
6	Żabin, Jagiele – rozłogi pól (ugory)	BO/CO	III R	aC				X				K	KONT			X
7	Żabin – zespół budynków po PGR	BO/CO	IV S	aC						X			REKOM			
8	Żabin - wieś	BO/CO	III LS	aC					X			K	KONS KONT			X
9	Żabin - łąki	AU	III B	aC				X				K	REKN			X
10	Żabin – zespół zabudowy mieszkalnej	AU	III S	aC						X		E	REKOM			X
11	Las Żabiński	AU	II B	aN				X				E	KONT			X
12	Ściborki, Radkiejmy, Widgiry, Kruki, Jagoczany, Rogale – zabudowa kolonijna i rozłogi pól	CO	III R	aC					X			K	KONS KONT			
13	Jezioro Żabińskie	AO	IV B	aN				X				K	REKN			
14	Łąki w miejscu dawnego jeziora	AO/AU	III B	aC				X				K	REKN			
15	Jezioro Jagielskie	AO	IV B	aN				X				K	REKN			
16	Stary Żabin – kolonie	AU	III R	aC				X				K	REKOM			
17	Klewiny – zespół dworsko – parkowy z aleją	AU	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
18	Rogale – wieś	BO	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
19	Las I	CO	I B	aN				X				K	KONT			

NR. JARK	NAZWA JARK	ZASÓB			WALORYZACJA							WYTYCZNE		PLAN STREFOWY		
		JU	JP	JH	modele: z.			w.	msz.		n.	rodzaje ochrony	zakres ochrony	RK	PK	SOK
					I	II	III	IV	V	VI	VII					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
20	Jezioro Czupowskie	AO	IV B	aN							X					
21	Las II	AO/AU	I B	aN				X				K	KONT			
22	Gryżewo – wieś, rozłogi pól	AU/BO	III R	aC					X							
23	Las III	BO	II B	aN				X				K	KONT			
24	Ziemiany, Sepatówka, Grunajki	CO	III R	aC					X							
25	Dolina rzeki Gołdapy	AO/AU	III R	aN							X	K	KONT			X
26	Banie Mazurskie, Wróbel – wieś	AU	III LS	aC		X						B	KONS KONT			X
27	Banie Mazurskie, Miczuły, Wólka, Dąbrówka, Grodzisko, Lisy, Surminy, Kierzki, Zawady – rozłogi pól, kolonie	CO	III R	aC					X							
28	Dąbrówka Polska – wieś	BO	III LS	aC				X								
29	Popioły – zespół dawnej stacji kolejowej	AU	III R	aC					X							
30	Wólka – zespół dworsko – parkowy	AU	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
31	Lisy – wieś	BO	III LS	aC			X					B	KONS KONT			X
32	Kierzki – wieś	BO	III LS	aC					X							
33	Grodzisko – wieś	BO	III LS	aC					X							
34	Grodzisko	CO	III B	aC	X							A	KONS			X
35	Kanał Brożajcki	AO	III B	aC	X							A	KONS KONT			
36																
37																
38																

5. ZAGADNIENIA SPOŁECZNO - DEMOGRAFICZNE

5. ZAGADNIENIA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNE

5.1. Ludność

Rozwój ludności gminy w latach 1946 – 1998 obrazuje tabela 5.1.1.

Z przedstawionych danych wynika, że po działaniach wojennych na terenie gminy pozostała niewielka liczba rodzinnej ludności. W latach 1946 – 1950 liczba mieszkańców wzrosła prawie siedmiokrotnie, głównie w wyniku zasiedlania w latach powojennych tzw. ziem odzyskanych. W latach 1950 – 1960 tempo wzrostu ludności znacznie zmniejszyło się, ale mieszkańców gminy nadal wzrastała. W latach siedemdziesiatych nastąpił już regres w rozwoju ludności i liczba mieszkańców gminy zaczęła zmniejszać się zarówno w wyniku malejącego przyrostu naturalnego, jak i wysokiego ujemnego salda migracji. Pod koniec lat osiemdziesiątych i w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiatych został zahamowany spadek liczby mieszkańców gminy. Był to wynik transformacji ustrojowej państwa, gdy w całym kraju zaczęło brakować miejsc pracy i wystąpiło bardzo duże bezrobocie.
Po roku 1996 obserwuje się zwiększony ubytek liczby mieszkańców gminy.

Rozmieszczenie i zmiany w liczbie ludności na terenie gminy w latach 1978 – 1999 przedstawia tabela 5.1.2.

Liczba mieszkańców gminy w latach 1978 – 1988 zmniejszyła się o 8,4%. Spadek liczby ludności nastąpił we wszystkich sołectwach za wyjątkiem wsi gminnej Banie Mazurskie, gdzie liczba mieszkańców zwiększyła się o 9,7% głównie w wyniku realizacji uspołecznionego budownictwa mieszkaniowego.

Największy spadek liczby ludności nastąpił w sołectwach: Gryżewo (35,2%), Obszarniki (32%), Kierzki (30,6%), Ziemiany (28,1%), Ściborki (25,9%), Dąbrówka Polska (24,9%).

Analizę rozwoju ludności w sołectwach po 1988 roku przeprowadzono na podstawie danych Urzędu Gminy, który stosuje inne kryteria przy ustalaniu liczby mieszkańców niż Urząd Statystyczny. Pomimo innego źródła danych można stwierdzić, że stale wzrasta liczba ludności wsi gminnej Banie Mazurskie oraz występują sołectwa, w których stale zmniejsza się liczba mieszkańców. Stały ubytek ludności występuje w sołectwach: Grodzisko, Jagiele, Miczuły, Obszarniki, Sapałówka, Surminy, Ściborki, Ziemiany.

Rozwój ludności uzależniony jest od przyrostu naturalnego oraz ruchów migracyjnych.

Ruch naturalny ludności gminy na 1000 mieszkańców w porównaniu do terenów wiejskich byłego województwa suwalskiego w latach 1975 – 1997 oraz powiatu giżyckiego w roku 1998 przedstawia tabela 5.1.3.

Z przedstawionych w tabeli danych wynika, że w analizowanych latach na terenie gminy Banie Mazurskie tylko w 1990 i 1996 r. wskaźnik przyrostu naturalnego był wyższy od średniego wskaźnika dla terenów wiejskich byłego województwa suwalskiego. Na terenie gminy już w latach siedemdziesiątych obserwuje się tendencję spadkową przyrostu naturalnego i proces ten utrzymuje się dotychczas.

W wyniku ruchu wędrówkowego ludności saldo migracji w gminie w poszczególnych okresach pięcioletnich przedstawiało się następująco:

Lata	saldo migracji	średniorocznie
1976 – 80	- 570	- 114
1981 – 85	- 431	- 86
1986 – 90	- 409	- 82
1991 – 95	- 330	- 66
1996 – 98	- 176	- 59

Największe ujemne saldo migracji w wyniku ruchów wędrówkowych wystąpiło w latach 1976 – 80, co spowodowało znaczny ubytek ludności na terenie gminy. Po 1990 roku w wyniku zmian ustrojowych państwa znacznie spadłóa mobilność ludności w kraju, co znalazło odbicie również na terenie gminy Banie Mazurskie.

W 1998 roku średnio na 1000 M gminy ubyło 14,6 osób. Jest to wskaźnik ponad dwukrotnie wyższy niż średni dla gmin wiejskich powiatu giżyckiego, który wynosił 7,2 osoby na 1000 M.

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec 1998 roku struktura płci i wieku ludności ukształtowana w nastepstwie rozwoju naturalnego oraz ruchów migracyjnych charakteryzowała się:

- nieznaczną przewagą udziału mężczyzn, którzy stanowili 50,1% ogółu ludności gminy (w gminach wiejskich powiatu giżyckiego odpowiednio 50,8%),
- niskim udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym – 28,3% ogółu ludności (w granicach wiejskich powiatu giżyckiego odpowiednio 28,8%),
- stosunkowo niskim udziałem ludności w wieku produkcyjnym, która stanowiła 54,6% ogółu ludności w gminach wiejskich powiatu giżyckiego odpowiednio 56,9%)
- wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym – 17,1% ogółu ludności (w gminach wiejskich powiatu giżyckiego odpowiednio 14,3%)

Strukturę wieku ludności gminy Banie Mazurskie w latach 1970 – 1998 obrazuje tabela 5.1.4.

W tabeli 5.1.5. przedstawiono na podstawie danych Urzędu Gminy w Baniach Mazurskich strukturę płci i wieku ludności w poszczególnych sołectwach na koniec 1999 roku.

Z przedstawionych danych wynika, że:

- udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców gminy wynosił 50,2%. Najbardziej niekorzystne relacje w strukturze płci wystepowały w sołectwach: Rogale, Surminy, Obszarniki, Lisy, Żabin, Zawady, Wróbel, gdzie udział kobiet wynosił od 41,8 do 47,1% ogólnej liczby mieszkańców. W sołectwach Jagoczany, Giżewo, Kierzki, Skaliszkiejmy, Dąbrówka Polska, Banie Mazurskie udział kobiet stanowił od 51,4 do 53,9% ogółu mieszkańców;
- najniższy udział ludności w wieku poniżej 18 lat od 20,0 do 24,5% ogółu mieszkańców) występował w sołectwach: Skaliszkiejmy, Ziemiany, Ściborki, Wróbel, Żabin, Sapałówka, a najwyższy w sołectwach: Lisy, Dąbrówka Polska, Rogale, Gryżewo, Jagiele, Kierzki, Mieduniszki – odpowiednio od 30,1 do 34,5% ogółu mieszkańców;
- najwyższy udział ludności w wieku powyżej 60 lat kobiety i 65 lat mężczyźni (od 20,3 do 31,3% ogółu mieszkańców) występował w sołectwach: Dąbrówka Polska, Rogale, Grodzisko, Zawady, Żabin, Ściborki, Wróbel, Skaliszkiejmy, Ziemiany, a najniższy (od 9,7 do 12,6% ogółu mieszkańców) w sołectwach: Mieduniszki, Kierzki, Banie Mazurskie, Jagoczany).

Poziom wykształcenia ludności gminy, z powodu braku innych informacji, można przedstawić tylko w odniesieniu do danych Narodowego Spisu Powszechnego 1988 oraz Spisu Rolnego z 1996r..

Poziom wykształcenia mieszkańców gminy w wieku 15 lat i więcej obrazuje poniższe zestawienie:

Poziom wykształcenia	w procentach					
	NSP 1988			Spis Rolny 1996r.		
	Ogółem			Ludność zamieszkała w gospodarstwach domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego działki rolnej		
	Gmina Banie Mazurskie	b. województwo suwalskie		Gmina Banie Mazurskie	b. województwo suwalskie	
		wieś	ogółem		wieś	Ogółem
Wyższe	2,4	1,7	4,5	2,0	1,5	2,6
Średnie i policealne	16,0	12,3	22,0	18,3	15,0	17,9
Zasadnicze zawodowe	16,7	16,8	17,9	19,6	20,3	19,8
Podstawowe, niepełne podstawowe i bez wykształcenia	64,9	69,2	55,6	60,1	63,2	59,7
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ludność gminy charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia, tak jak cała ludność wiejska na terenie byłego województwa suwalskiego. W porównaniu ze średnią na terenach wiejskich b. woj. suwalskiego odsetek mieszkańców gminy w wieku powyżej 15 lat z wykształceniem wyższym i średnim był znacznie wyższy, a ludność z wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym i bez wykształcenia w 1996 r. o 3,1 pkt niższa.

Głównym źródłem utrzymania ludności gminy była i jest praca w rolnictwie, co przedstawia tabela 5.1.6.

Transformacja ustrojowa państwa spowodowała bardzo znaczne zmiany na rynku pracy. Uległy likwidacji państwowe gospodarstwa rolne oraz szereg uspołecznionych zakładów usługowych i produkcyjnych. Ubyło wiele miejsc pracy, które nie zostały zrekompensowane przez powstajace małe zakłady usługowe i produkcyjne oraz gospodarstwa rolne. Przemiany te spowodowały znaczny wzrost liczby ludności utrzymującej się z niezarobkowych źródeł utrzymania. Głównie są to emerytury, renty, zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Szacuje się, że udział ludności utrzymującej się z niezarobkowych źródeł wzrósł z 20% w 1998 roku do około 41% w 1997 roku (w byłym województwie suwalskim około 40% ogółu ludności).

5.2. Pracujący

Dostępne aktualnie dane dotyczące pracujących pozwalaja tylko na częściową orientację w wielkości i strukturze zatrudnienia. Obejmuje ona trzy grupy pracujących: w gospodarce narodowej, w rolnictwie indywidualnym oraz w zakładach osób fizycznych. Szacunkowa wielkość i strukturę zatrudnienia na terenie gminy w 1997 roku przedstawia tabela 5.2.1.

Natomiast w tabeli 5.2.2. przedstawiono strukturę zakładów osób fizycznych prowadzących działalność według sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności w latach 1993 – 1998. Wielkość zatrudnienia w tych zakładachwyszacowano przyjmując 1,5 pracującego w zakładzie.

Wśród ludności gminy dominowali pracujący w rolnictwie indywidualnym (w granicach 1.100 osób). Drugą znaczną grupę stanowili pracujący w gospodarce narodowej. Według

danych Urzędu Statystycznego wśród tej grupy zatrudnieni w rolnictwie uspołecznionym, łowiectwie i leśnictwie oraz administracji publicznej i obronie narodowej stanowili po 23% w każdej sekcji, edukacji 21,5%, działalności produkcyjnej 10%, ochronie zdrowia i opiece socjalnej około 7% ogółu pracujących. W zakładach osób fizycznych najliczniejszą grupę stanowili pracujący w handlu i naprawach (ponad 36%), działalności produkcyjnej (ponad 17%), budownictwie (około 12%) oraz transporcie, składowaniu i łączności (ponad 10%).

Według danych Urzędu Gminy w lutym 2000 roku zarejestrowanych było 13 zakładów osób fizycznych świadczących usługi leśne.

5.3. Bezrobocie.

Po 1990 roku w byłym województwie suwalskim silnie wystąpiło zjawisko masowego bezrobocia, stając się jednym z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych tego regionu. Główną przyczyną tego zjawiska była likwidacja i przekształcenia własnościowe zakładów i przedsiębiorstw państwowych, w tym również rolnych, które odgrywały dominującą rolę na rynku pracy.

Charakterystykę bezrobocia na terenie gminy Banie Mazurskie w latach 1992 – 1999 przedstawia tabela 5.3.1.

Z przedstawionych danych wynika, że na terenie gminy największą liczbę bezrobotnych rejestrowano w latach 1992 – 1994. W okresie tym występowała największa liczba bezrobotnych dotychczas pracujących, a zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz dotychczas niepracujących.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w latach 1992 – 1993 był ponad dwukrotnie wyższy od przeciętnego na terenach wiejskich byłego województwa suwalskiego.

Od 1994 roku zmniejsza się liczba bezrobotnych zarejestrowanych w Rejonowym Urzędzie Pracy. Należy jednak zaznaczyć, że pewien wpływ na poziom bezrobocia rejestrowanego mają przepisy prawne regulujące zasady rejestracji w urzędach pracy, co oznacza, że zjawisko bezrobocia może występować w szerszym zakresie niż to wynika z oficjalnych statystyk.

Po 1997 roku liczba bezrobotnych zarejestrowanych utrzymuje się na poziomie około 700 osób. Na koniec 1999 roku udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosił 51,0%. Niepokojącym zjawiskiem jest znaczny wzrost bezrobotnych bez prawa do zasiłku. Ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych z 41,3% na koniec grudnia 1996r. systematycznie wzrastał i na koniec 1999r. wynosił już 82%.

Gmina Banie Mazurskie położona jest w powiecie giżyckim, na terenie którego występuje bardzo wysokie bezrobocie o charakterze strukturalnym z powodu likwidacji państwowych gospodarstw rolnych i zakładów przemysłowych. Na koniec 1998 roku stopa bezrobocia rejestrowanego w tym powiecie wynosiła 25,8% wobec 19,8 w granicach obecnego województwa warmińsko-mazurskiego oraz 10,4% w kraju.

Na koniec 1998 roku w gminach sąsiadujących z gminą Banie Mazurskie udział bezrobotnych rejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym wynosił: w gminie Budry – 24,2%, Pozezdrze – 19,7%, Kruklanki – 21,0%, Kowale Oleckie – 20%, Gołdap 30% wobec 27,5% w gminie Banie Mazurskie.

Długotrwałe bezrobocie powoduje określone skutki dla postaw bezrobotnych wobec pracy, a także ich warunków życia. Dotyka ich ubóstwo, procesy nasilającej się frustracji, niezadowolenia i społecznej izolacji, apatia, zanik motywacji do pracy i działania.

Dotychczasowe działania (roboty publiczne, prace interwencyjne, szkolenia itp.) kierowane do długotrwale bezrobotnych miały charakter głównie osłonowy, w mniejszym stopniu aktywizujący. W większości przypadków pozwalały jedynie na czasowe przerwanie bierności zawodowej.

Na terenie gminy działa Klub Pracy zlokalizowany w Baniach Mazurskich, którego zadaniem jest wspieranie osób pozostających bez pracy m.in. w zakresie dostępu do informacji, organizacji szkoleń itp.

5.4. Warunki mieszkaniowe.

Zasoby mieszkaniowe gminy Banie Mazurskie na koniec 1998 roku obejmowały 1.286 mieszkań o 4.731 izbach i powierzchni użytkowej 87.111m^2.

Dostępne dane pozwalają na dokładną charakterystykę zasobów mieszkaniowych tylko w odniesieniu do 1988 roku. Ze względu na bardzo niską realizację budownictwa mieszkaniowego w ostatnim dziesięcioleciu, dane Narodowego Spisu Powszechnego 1988 nie odbiegają znacznie od stanu faktycznego i dlatego wykorzystano je w niniejszym opracowaniu.

Warunki mieszkaniowe na obszarze gminy pozostają w ścisłej korelacji ze strukturą wielkości mieszkań, która w znacznym stopniu zależy od okresu budowy i typu zabudowy.

W tabeli 5.4.1. przedstawione zostały zasoby mieszkaniowe według okresu wybudowania budynków. Największą przeciętną powierzchnię użytkową miały mieszkania w budynkach zrealizowanych w latach 1997 – 1988 oraz starsze zasoby gminy wybudowane przed 1945 rokiem. Znacznie mniejszą powierzchnię użytkową mają mieszkania w budynkach wybudowanych w latach 1945 – 1978, gdy głównym inwestorem było państwowe gospodarstwo rolne.

Według danych NSP 1988r. 26,3% mieszkań znajdowało się w budynkach zrealizowanych przed 1918 rokiem, 46,7% mieszkań w budynkach wybudowanych w latach 1918 – 44. Tylko 27,0% zasobów mieszkaniowych znajdowało się w budynkach zrealizowanych po 1945 roku. Mieszkania w budynkach mieszkalnych według okresu budowy w poszczególnych sołectwach przedstawia tabela 5.4.2.

Na terenie gminy 47,4% mieszkań znajdowało się w budynkach jednorodzinnych. W budynkach wielorodzinnych (5 i więcej mieszkań w budynku mieszkalnym) znajdowało się 25,8% ogółu mieszkań. Pozostałe 26,8% mieszkań znajdowało się w domach o 2,3 lub 4 mieszkaniach (tabela 5.4.3)

Struktura mieszkań według powierzchni użytkowej przedstawiała się następująco:

	mieszkania	%
mieszkania o powierzchni użytkowej w m^2		
powyżej 29	67	5,2
30 - 39	92	7,2
40 - 49	236	18,4
50 - 59	207	16,1
60 - 79	338	26,3
80 - 89	124	9,6
90 - 109	120	9,3
110 i więcej	101	7,9
razem	1.285	100,0

Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje w gminie Banie Mazurskie w porównaniu z terenami wiejskimi w b.województwa suwalskiego według danych NSP 1988 przedstawiał się następująco:

	gmina Banie Mazurskie	tereny wiejskie b. woj. suwalskiego
mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółem:		
- wodociąg	71,8	64,1
- ustęp spłukiwany	54,9	49,8
- łazienkę	61,9	54,4
- ciepłą wodę	62,5	54,1
- gaz z sieci	-	1,7
- centralne ogrzewanie	34,4	42,4

Na koniec 1999 roku długość gminnej sieci wodociągowej wynosiła 67,2 km oraz 12,9 km przyłączy do 355 budynków, natomiast sieci kanalizacyjnej tylko 3,6 km oraz 0,367km przyłączy do 44 budynków.

Na terenie gminy w latach 1976 – 1998 wybudowano 238 mieszkań, z tego tylko 14 w budynkach indywidualnych osób fizycznych.

Ilość mieszkań oddanych do użytku w poszczególnych okresach przedstawiono poniżej:

Lata	mieszkania Razem	w tym w budownictwie indywidualnym
1976 – 80	85	-
1981 – 85	67	3
1986 – 90	75	8
1991 – 95	8	-
1996 – 98	3	3
razem	238	14

Mieszkania oddane do użytku w latach 1989 – 1998 obrazuje tabela 5.4.4.

Z przedstawionych danych wynika, że:

- na terenie gminy Banie Mazurskie regres w budownictwie mieszkaniowym nastąpił po 1989 roku. W latach 1990 – 1998 oddano do użytku zaledwie 11 mieszkań, co daje średniorocznie 1,22 mieszkania;
- budownictwo indywidualne rozwija się w bardzo ograniczonym zakresie.

Zasoby i warunki mieszkaniowe w latach 1988 – 1998 na terenie gminy Banie Mazurskie przedstawia tabela 5.4.5.

Standardy powierzchniowe zasobów mieszkaniowych gminy Banie Mazurskie w 1998 roku w porównaniu do terenów wiejskich powiatu giżyckiego i ogółem województwa warmińsko-mazurskiego przedstawiały się następująco:

	gmina Banie Mazurskie	tereny wiejskie powiatu giżyckiego	ogółem woj. warm. mazurskie
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m^2	67,7	67,8	59,2
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 izby w m^2	18,4	17,8	16,6
- przeciętna liczba izb na 1 mieszkanie	3,68	3,80	3,57
- przeciętna powierzchnia użytk. mieszkania na 1 osobę w m^2	19,9	18,8	17,2

- przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,40	3,60	3,44
- przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,92	0,95	0,96

Na koniec 1998 roku w zasobach mieszkaniowych stanowiących własność gminy znajdowało się 67 mieszkań (5,2% ogółu zasobów mieszkaniowych gminy) o powierzchni użytkowej 2.944 m^2.

Istnieje potrzeba wyznaczenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe ze względu na brak rezerwy gruntów pod to budownictwo.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Rozwój ludności w latach 1946 – 1998

Tabela 5.1.1.

ROK	Liczba ludności ogółem	Wzrost lub spadek w stosunku do roku poprzedniego		Uwagi
		osoby	%	
1946	643	-	-	
1950	4.424	+3 781	688,0	
1960	6.142	+1.718	138,8	
1970	5.570	- 572	90,7	
1975	5.437	- 133	97,6	
1978	4.916	- 521	90,4	
1980	4.724	- 192	96,1	
1985	4.469	- 255	94,6	
1988	4.473	+ 4	100,1	
1990	4.436	- 37	99,2	
1995	4.562	+ 126	102,8	
1996	4.540	- 22	99,5	
1997	4.476	- 64	98,6	
1998	4.380	- 96	97,9	

Źródło: Komisja Planowania przy Radzie Ministrów Zespół Planowania Regionalnego z/s w Białymstoku „Rozwój i rozmieszczenie ludności Makroregionu Północno-Wschodniego w latach 1946 -1975 „ Białystok – maj 1977r.;
Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin woj. suwalskiego,
Roczniki statystyczne województwa suwalskiego,
„Województwo warmińsko-mazurskie w 1998 roku" Ważniejsze dane o województwie, powiatach, gminach; Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 1999.

Uwaga: dane za lata 1946 – 1970 wg Narodowych Spisów Powszechnych
dane za lata 1975 – 1998 dotyczy stanu na dzień 31.XII

GMINA BANIE MAZURSKIE

Rozwój ludności w latach 1978 – 1999

Tabela 5.1.2.

Lp.	Sołectwa	Ludność				
		NSP 1978	NSP 1988	Wg ewidencji gminy stan na dzień 1999-12-31	1988 / 1978	1999 / 1988
1	2	3	4	5	6	7
1.	Banie Mazurskie	1.304	1.430	1.597	109,7	111,7
2.	Dąbrówka Polska	177	133	153	75,1	115,0
3.	Grodzisko	274	218	202	79,6	92,7
4.	Gryżewo	108	70	81	64,8	115,7
5.	Jagiele	332	329	295	99,1	89,7
6.	Jagoczany			111		
7.	Skaliszkiejmy	136	124	30	91,2	113,7
8.	Kierzki	180	125	141	69,4	112,8
9.	Lisy	257	238	252	92,6	105,9
10.	Miczuły	287	258	226	89,9	87,6
11.	Mieduniszki	357	334	339	93,6	101,5
12.	Obszarniki	75	51	47	68,0	92,2
13.	Rogale	88	68	91	77,3	133,8
14.	Sapałówka	186	166	135	89,2	81,3
15.	Surminy	223	196	181	87,9	92,3
16.	Ściborki	189	140	98	74,1	70,0
17.	Wróbel	222	184	189	82,9	102,7
18.	Zawady	213	176	177	82,6	100,6
19.	Ziemiany	121	87	67	71,9	77,0
20.	Żabin	191	178	202	93,2	113,5
Razem gmina		4.920	4.505	4.614	91,6	102,4

GMINA BANIE MAZURSKIE

Ruch naturalny ludności na 1000M

Tabela 5.1.3

Lata	Gmina Banie Mazurskie				Tereny wiejskie b.woj. suwalskiego			
	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1975	8,2	17,7	5,3	12,4	8,9	21,8	7,4	14,4
1980	7,6	20,0	7,4	12,6	7,7	21,7	9,1	12,6
1985	8,4	17,4	9,0	8,4	7,1	21,3	9,5	11,8
1990	6,2	19,4	9,1	10,3	8,5	19,1	10,0	9,1
1995	6,0	11,5	8,9	2,6	6,1	14,8	9,9	4,9
1996	5,6	15,4	9,8	5,6	5,6	15,0	9,9	5,1
1997	5,2	10,5	7,1	3,4	6,0	14,1	9,8	4,3
1998*	2,3	12,1	10,5	1,6	5,3	11,7	9,8	1,9

Uwaga: dane za 1998 r. w rubrykach 6,7,8 i 9 dotyczą terenów wiejskich powiatu giżyckiego.

Opracowano na podstawie Roczników statystycznych województwa suwalskiego, Podstawowych danych statystycznych według miast i gmin województwa suwalskiego oraz Przeglądu statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego w 1998 r. (Województwo - powiaty - gminy).

GMINA BANIE MAZURSKIE

Struktura wieku ludności w latach 1970 - 1998

Tabela 5.1.4

a) w liczbach bezwzględnych

Ludność w wieku	Lata				
	NSP 1970	NSP 1978	NSP 1988	31.XII.1994	31.XII.1998
1) przedprodukcyjnym razem	2.381	1.715	1.347	1.399	1.238
w tym: 0 – 2 lata	331	262	266	253	160
3 – 6 lat	539	417	379	296	278
7 – 14 lat	1.262	879	624	684	638
15 – 17 lat	249	157	78	166	162
2) produkcyjnym razem	2.751	2.728	2.552	2.501	2.392
w tym: 18 - 64 lat M	b.d.	1.445	1.425	1.405	1.340
18 - 59 lat K	b.d.	1.283	1.127	1.096	1.052
3) poprodukcyjnym razem	438	477	606	697	750
w tym: 65 lat i więcej M	135	177	199	217	260
60 lat i więcej K	303	300	407	462	490
Ogółem:	5.570	4.920	4.505	4.579	4.380

b) w procentach

Wiek	Lata				
	NSP 1970	NSP 1978	NSP 1988	31.XII.1994	31.XII.1998
1) przedprodukcyjny	42,7	34,9	29,9	30,6	28,3
2) produkcyjny	49,4	55,4	56,6	54,6	54,6
3) poprodukcyjny	7,9	9,7	13,5	14,8	17,1
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: lata 1970 - 1988 wyniki Narodowych Spisów Powszechnych
rok 1994 - dane Urzędu Statystycznego w Suwałkach
rok 1998 - dane Urzędu Statystycznego w Olsztynie

GMINA BANIE MAZURSKIE

Struktura wieku ludności wg stanu na dzień 1999.12.31

Tabela 5.1.5

Lp.	Sołectwa	Ludność razem	w tym kobiety		Ludność w wieku											
					0 – 6		7 – 15		16 – 19		< 18 lat		>18 lat-60K >18lat-65M		Pow. 60latK Pow. 65latM	
			Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Banie Mazurskie	1.597	861	53,9	118	7,4	239	15,0	125	7,8	427	26,7	975	61,1	195	12,2
2.	Dąbrówka Polska	153	82	53,6	14	9,2	28	18,3	10	6,5	47	30,7	75	49,0	31	20,3
3.	Grodzisko	202	96	47,5	15	7,4	35	17,3	7	3,5	52	25,7	107	53,0	43	21,3
4.	Gryżewo	81	42	51,9	10	12,3	13	16,0	5	6,2	26	32,1	44	54,3	11	13,6
5.	Jagiele	295	145	49,2	24	8,1	55	18,6	31	10,5	96	32,5	154	52,2	45	15,3
6.	Jagoczany	111	57	51,4	11	9,9	17	15,3	4	3,6	30	27,0	67	60,4	14	12,6
7.	Skaliszkiejmy	30	16	53,3	1	3,3	5	16,7	1	3,3	6	20,0	15	50,0	9	30,0
8.	Kierzki	141	75	53,2	21	14,9	22	15,6	8	5,7	47	33,3	77	54,6	17	12,1
9.	Lisy	252	114	45,2	26	10,3	45	17,9	9	3,6	76	30,1	137	54,4	39	15,5
10.	Miczuły	226	112	49,6	17	7,5	31	13,7	16	7,1	58	25,7	127	56,2	41	18,1
11.	Mieduniszki	339	167	49,3	44	13,0	57	16,8	30	8,8	117	34,5	189	55,8	33	9,7
12.	Obszarniki	47	21	44,7	5	10,6	7	14,9	2	4,3	12	25,5	28	59,6	7	14,9
13.	Rogale	91	38	41,8	9	9,9	15	16,5	6	6,6	28	30,8	44	48,3	19	20,9
14	Sapałówka	135	67	49,6	8	5,9	19	14,1	16	11,9	33	24,5	77	57,0	25	18,5
15.	Surminy	181	80	44,2	12	6,6	34	18,8	11	6,1	53	29,3	97	53,6	31	17,1
16.	Ściborki	98	47	48,0	12	12,2	8	8,2	3	3,1	22	22,5	54	55,1	22	22,4
17.	Wróbel	189	89	47,1	13	6,9	26	13,8	5	2,6	43	22,8	98	51,8	48	25,4
18.	Zawady	177	83	46,9	17	9,6	25	14,1	10	5,6	48	27,1	90	50,9	39	22,0
19.	Ziemiany	67	33	49,3	5	7,5	4	6,0	6	9,0	15	22,4	31	46,3	21	31,3
20.	Żabin	202	93	46,0	16	7,9	25	12,4	13	6,4	47	23,3	110	54,4	45	22,3
Razem gmina		4.614	2.318	50,2	398	8,6	710	15,4	318	6,9	1.283	27,8	2.596	56,3	735	15,9

Źródło: Zestawienie informacyjne o osobach z bazy LBD Urzędu Gminy w Baniach Mazurskich
Stan bazy na dzień 1999.12.31

GMINA BANIE MAZURSKIE

Ludność według źródeł utrzymania

Tabela 5.1.6

Wyszczególnienie	NSP 1970	NSP 1978	NSP 1988	1997r.[1)]
Ludność ogółem	5.570	4.920	4.505	4.476
z tego utrzymująca się głównie:				
- z pracy w rolnictwie	4.389	3.412	2.506	2.000
- z pracy poza rolnictwem	1.000	1.001	1.081	650
- z niezarobkowych źródeł utrzymania	181	507	918	1.826

1) dane szacunkowe

GMINA BANIE MAZURSKIE

Pracujący w 1997 roku

Tabela 5.2.1.

L.p.	Wyszczególnienie	Pracujący	
		w liczbach bezwzględnych	W %
1.	2.	3.	4.
1.	Pracujący w gospodarce narodowej[1] (dane nie obejmują rolnictwa indywidualnego)	396	24,75
	w tym: - rolnictwo uspołecznione, łowiectwo i leśnictwo	92	x
	- działalność produkcyjna	40	x
	- zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	5	x
	- handel i naprawy	16	x
	- transport, składowanie i łączność	13	x
	- pośrednictwo finansowe,	13	x
	- obsługa nieruchomości i firm	8	x
	- administracja publiczna i obrona narodowa	91	x
	- edukacja	85	x
	- ochrona zdrowia i opieka socjalna	27	x
	- pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	6	x
2.	Pracujący w rolnictwie indywidualnym[2]	1100	68,75
3.	Pracujący w zakładach osób fizycznych[3]	104	6,50
	Pracujący razem	1600	100,00

1) Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 rok" Urząd Statystyczny, Suwałki 1998r.

[1] Dane wykazane na podstawie sprawozdania Z-01, które dotyczy jednostek, w których liczba pracujących wynosi 5 i więcej osób oraz tych jednostek do 5 pracujących, których nie objęto sprawozdaniem SP-3;

[2] Dane szacunkowe opracowane na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 1996.

[3] Dane szacunkowe na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Suwałkach

GMINA BANIE MAZURSKIE

Struktura zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą według sekcji EKD

Tabela 5.2.2.

Lata	Ogółem	w tym						
		Działalność produkcyjna	Budownictwo	Transport składowanie i łączność	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości
1993	45	7	3	4	23	2	-	3
1995	28	4	3	3	13	1	-	1
1996	46	8	3	3	18	1	-	3
1997	69	12	8	7	25	-	1	3
1998	92	16	12	8	30	-	-	4

Źródło: Roczniki statystyczne województwa suwalskiego;
Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin województwa suwalskiego, „Przegląd statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego w 1998r. (województwo-powiaty-gminy)", Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 1999.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Bezrobocie rejestrowane w latach 1992 – 1998

Tabela 5.3.1

Lata	Bezrobotni zarejestrowani							Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	
	Ogółem	z liczby ogółem							
		kobiety	Nie posiadający prawa do zasiłku	Dotychczas pracujący		Dotychczas nie pracujący			
				razem	W tym zwolnieni z przyczyn dot. Zakładu pracy	razem	W tym absolwenci	Gmina Budry	Gminy wiejskie byłego woj. suwalskiego
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1992	992	430	330	b.d.	287	b.d.	43	39,4	19,4
1993	1.196	528	747	892	394	304	32	47,9	23,5
1994	999	374	535	721	334	278	34	39,9	22,7
1995	826	418	341	655	60	171	30	33,2	21,9
1996	796	396	329	675	56	121	6	32,3	20,0
1997	721	390	497	631	41	90	b.d.	29,5	17,6
1998	658	348	534	b.d.	b.d.	b.d	11	27,5	21,6[1)]
1999	686	350	562	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

[1)] dane za 1998r. w kolumnie 10 dotyczą gmin wiejskich powiatu giżyckiego

Źródło: Roczniki statystyczne województwa suwalskiego,
Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin województwa suwalskiego,
„Przegląd statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego w 1998r. (Województwo-powiaty-gminy)", Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 1999r.

GMINA BANIE MAZURSKIE
Warunki mieszkaniowe według okresu budowy mieszkań
Dane NSP 1988

Tabela 5.4.1.

Wyszczególnienie	Ogółem	Okres budowy mieszkań					
		Przed 1918	1918-1944	1945-1960	1961-1970	1971-1978	1979-1988
1	2	3	4	5	6	7	8
Zasoby mieszkaniowe							
Budynki	794	257	448	30	14	20	25
Mieszkania	1.285	344	603	53	33	130	122
Izby	4.666	1.249	2.176	154	102	419	566
Pow.użyt. mieszk. w m^2	85.595	24.137	40.180	2.653	1.799	6.872	9.954
Ludność w mieszk.	4.488	1.167	2.074	170	107	420	550
Standardy mieszk.							
Mieszkania /1 bud	1,62	1,34	1,35	1,77	2,36	6,50	4,88
Izby / 1mieszk.	3,63	3,63	3,61	2,91	3,09	3,22	4,64
m^2 pow. użyt. /1 mieszk.	66,6	70,2	66,6	50,1	54,5	52,9	81,6
Osób / 1 mieszk.	3,49	3,39	3,44	3,21	3,24	3,23	4,51
m^2pow. użyt./1 os.	19,1	20,7	19,4	15,6	16,8	16,4	18,1

Źródło: Wyniki NSP 1988; publikacja Głównego Urzędu Statystycznego
1) Ludność, warunki mieszkaniowe – Gmina Banie Mazurskie Województwo suwalskie, Warszawa 1990

GMINA BANIE MAZURSKIE

Mieszkania według okresu budowy
Dane NSP 1988

Tabela 5.4.2.

Lp.	Sołectwa	Mieszkania ogółem	w tym w budynkach mieszkalnych			
			Razem	w tym wybudowanych		
				przed 1918r.	w latach 1918-`44	po roku 1945
1	2	3	4	5	6	7
1.	Banie Mazurskie	414	398	35	169	194
2.	Dąbrówka Polska	38	36	2	26	8
3.	Grodzisko	64	63	31	32	-
4.	Gryżewo	18	18	2	16	-
5.	Jagiele	94	93	29	21	43
6.	Jagoczany	33	33	8	15	10
7.	Skaliszkiejmy					
8.	Kierzki	36	36	5	31	-
9.	Lisy	74	73	37	34	2
10.	Miczuły	71	71	30	28	13
11.	Mieduniszki	83	83	41	11	31
12.	Obszarniki	13	12	4	6	2
13.	Rogale	21	19	15	2	2
14.	Sapałówka	47	47	2	29	16
15	Surminy	47	46	7	36	3
16.	Ściborki	41	39	35	2	2
17.	Wróbel	53	43	5	36	2
18.	Zawady	48	47	15	31	1
19.	Ziemiany	29	26	23	3	-
20.	Żabin	61	60	1	52	7
Razem gmina						
	mieszkania	1.285	1.243	327	580	336
	%	x	100,0	26,3	46,7	27,0

Źródło: Narodowy Spis Powszechny z dnia 6.XII.1988r. – Ludność, warunki mieszkaniowe, Gmina Banie Mazurskie, Województwo suwalskie, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1990 rok.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Mieszkania w budynkach mieszkalnych
Dane NSP 1988

Tabela 5.4.3.

Wyszczególnienie	Mieszkania	%	Przeciętna wielkość 1 mieszkania w m^2
1	2	3	4
Mieszkania w budynkach mieszkalnych razem	1.243	100,0	66,7
w tym: 1 mieszkanie w bud.	589	47,4	78,5
2 mieszkania w bud.	174	14,0	64,6
3-4 mieszkania w bud.	159	12,8	52,4
5-6 mieszkań w bud.	103	8,3	47,9
7-9 mieszkań w bud.	15	1,2	42,3
10 i więcej mieszkań w bud.	203	16,3	56,7

Źródło : Wyniki NSP 1988; publikacje Głównego Urzędu Statystycznego; „Ludność, Warunki mieszkaniowe – Gmina Banie Mazurskie Województwo suwalskie", Warszawa 1990 r.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Mieszkania oddane do użytku w latach 1989 - 1998

Tabela 5.4.4

Lata	Mieszkania		Powierzchnia użytkowa mieszkań w m^2		Przeciętna pow. użytkowa 1 mieszkania w m^2		Uwagi
	ogółem	W tym w budynkach indywidualnych	ogółem	W tym w budynkach indywidualnych	w budynkach		
					Spółdzielczych Komunalnych Zakładów pracy i innych inwestorów	Indywidualnych	
1	2	3	4	5	6	7	8
1989	13	3	1.152	242	91,0	80,7	
1990	-	-	-	-	-	-	
1991	-	-	-	-	-	-	
1992	-	-	-	-	-	-	
1993	4	-	268	-	67,0	-	
1994	4	-	270	-	67,5	-	
1995	-	-	-	-	-	-	
1996	-	-	-		-	-	
1997	3	3	476	476	-	158,7	
1998	-	-	-	-	-	-	
Razem	24	6	2.166	1.135	80,4	119,7	

Uwaga: dane w rubrykach 3,5,7 dotyczą osób fizycznych
Źródło: Roczniki statystyczne województwa suwalskiego
Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Suwałkach

GMINA BANIE MAZURSKIE

Zasoby i warunki mieszkaniowe w latach 1988 – 1998

Tabela 5.4.5

L.p.	Wyszczególnienie	Lata		Zmiany w latach 1988 - 1998
		NSP 1988	1998	
A.	Zasoby mieszkaniowe			
1.	Ludność w mieszkaniach	4.488	4.370[1)]	-118
2.	Mieszkania	1.285	1.286	+ 1
3.	Izby w mieszkaniach	4.666	4.731	+ 65
4.	Pow.użytk. mieszkań w m^2	85.595	87.111	+ 1.516
5.	Liczba gospodarstw domowych	1.367	1.350[1)]	- 17
B.	Warunki mieszkaniowe			
1.	Liczba osób / mieszkanie	3,49	3,40	- 0,09
2.	Liczba osób / izbę	0,96	0,92	- 0,04
3.	m^2 pow. użytk. mieszk. / osobę	19,1	19,9	+ 0,8
4.	m^2 pow. użytk. / mieszkanie	66,6	67,7	+ 1,1
5.	m^2 pow. użytk. / izbę	18,3	18,4	+ 0,1
C.	Niedobór mieszkań przy założeniu wsk. 100 mieszkań na 100 gospodarstw domowych	82	64[1)]	-18

Źródło: opracowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego 1988 i

[1)] dane szacunkowe

6. SIEĆ OSADNICZA
7. OBIEKTY OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW

6. SIEĆ OSADNICZA

Gmina Banie Mazurskie charakteryzuje się zróżnicowanym osadnictwem wiejskim. Na sieć osadniczą gminy składa się 56 miejscowości – wsie, osiedla, przysiółki, kolonie, które zgrupowane są w 20 sołectwach.

Struktura jednostek osadniczych pod względem liczby mieszkańców na koniec 1999 roku przedstawiała się następująco:

do 50 mieszkańców	- 33 jednostki osadnicze	- 58,9%	(645 mieszkańców)
51 – 100 mieszkańców	- 13 jednostek osadniczych	- 23,2%	(1.000 -"-)
101 – 200 -"-	- 6 -"- -"-	- 10,7%	(810 -"-)
201 – 243 -"-	- 3 jednostki osadnicze	- 5,4%	(655 -"-)
1.504 -„"-	- 1 jednostka osadnicza	- 1,8%	(1.504 -"-)

Sieć osadnicza gminy jest bardzo rozdrobniona. W strukturze miejscowości prawie 93% stanowią małe jednostki osadnicze liczące do 200 mieszkańców, w tym znaczną część stanowią kolonie, przysiółki i osady liczące od kilku do kilkunastu osób.

Największą miejscowością jest ośrodek gminny – Banie Mazurskie, w którym zamieszkuje 32,6% ogółu mieszkańców gminy (1.504 osoby).

We wsiach liczących powyżej 200 mieszkańców zamieszkuje 14,2% ogółu ludności gminy. Do tych miejscowości na koniec 1999 roku należały: Lisy (243 osoby), Widgiry (210 osób), i Grodzisko (202 osoby).

Ponad 53% ogółu ludności zamieszkiwało w miejscowościach liczących od 2 do 171 mieszkańców.

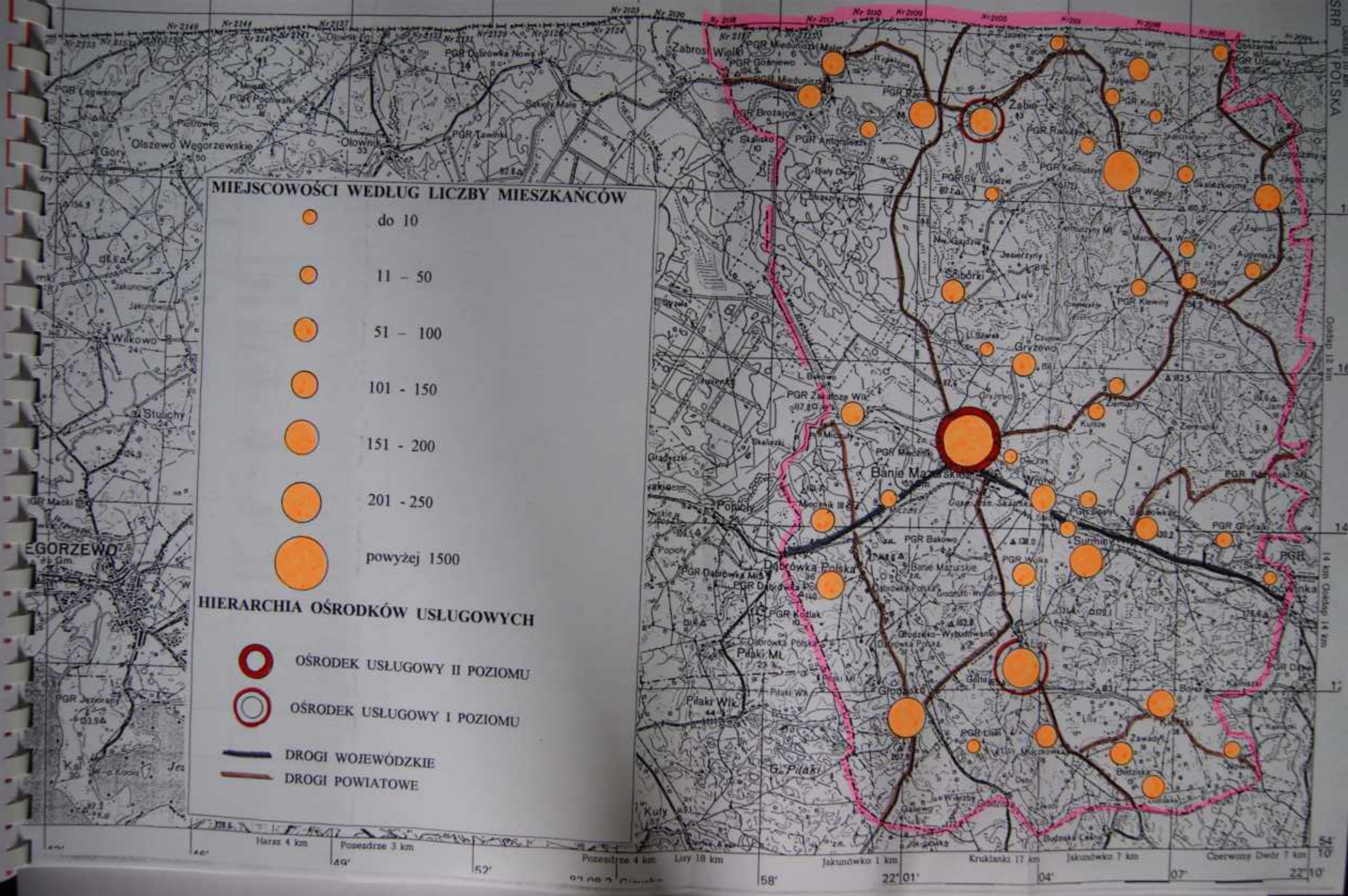
Najważniejszym ogniwem sieci osadniczej tego obszaru jest wieś gminna – Banie Mazurskie – siedziba władz gminnych i ośrodek koncentracji usług poziomu II obsługujących ludność całej gminy oraz usług poziomu I dla mieszkańców miejscowości położonych w środkowej części gminy.

Ze względu na stopień w wyposażenia w urządzenia usługowe i położenie wyróżniają się wsie:

- Żabin – ośrodek usług poziomu I z rozszerzonym programem usługowym dla mieszkańców miejscowości położonych w północnej części gminy,
- Lisy – ośrodek usług poziomu I z rozszerzonym programem usługowym dla mieszkańców miejscowości położonych w południowej części gminy.

Wielkość jednostek osadniczych, ich funkcje oraz wyposażenie w urządzenia usługowe przedstawia tabela 6.1.

W tabeli 6.2. podano orientacyjny program obsługi ludności w skali gminy.

MIEJSCOWOŚCI WEDLUG LICZBY MIESZKAŃCÓW
do 10
11 – 50
51 – 100
101 - 150
151 - 200
201 - 250
powyżej 1500
HIERARCHIA OŚRODKÓW USŁUGOWYCH
OŚRODEK USŁUGOWY II POZIOMU
OŚRODEK USŁUGOWY I POZIOMU
DROGI WOJEWÓDZKIE
DROGI POWIATOWE
Banie Mazurskie
Dąbrówka Polska
Giżycko
Wydminy
Olszewo Węgorzewskie
Wilkowo
Stulichy
Pozezdrze 3 km
Pozezdrze 4 km
Lisy 18 km
Jakunówko 1 km
Krukianki 17 km
Jakunówko 7 km
Czerwony Dwór 7 km
22°01'
04'
07'
58'

GMINA BANIE MAZURSKIE
Struktura sieci osadniczej, wyposażenie w urządzenia usługowe

Tabela 61

Ośrodki obsługi ludności (zespołów wsi)	Solectwa (wsie zespołu)	Nazwy wsi, przysiółków, osad, kolonii wchodzących w skład solectwa	Liczba mieszkań-ców 1999r.	Urządzenia usługowe															
				Samorządowe									W gestii innych jednostek				komercyjne		
				Przedszkole Oddział przedszkolny	Szkoła podsta-wowa	Gimna-zjum	Biblioteka Publiczna	Placówka kulturalna	Boisko-b Sala gim.-s Stadion	Kąpielisko-k Plaża -p	Cmen-tarz czynny	OSP	Kościół kaplica	Ośrodek zdrowia	Apteka	Urząd pocztowy	Sklep	Zakład gastrono-miczny	Zakład, Punkt usługowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Banie Mazurskie	Banie Mazurskie	B. Mazurskie	1.504	1przedszk.	1	1	GBP	GOK	1b,2s,1S	-	1	1	1k,1gr	1	1	1	9	2	10z
		Owczary	5																
		Wólka	88																
	Dąbrówka Polska	Dąbrówka Pol.	137									1							1z
		Jeglewo	2																
		Różanka Dwór	14																
	Miczuły	Miczuły	40																
		Mieczniki	94																
		Śluza	8																
		Zakałcze Wlk.	84																
	Gryżewo	Gryżewo	60																
		Czupowo	2																
		Ustronie	15																
		Szarek	4																
	Rogale	Rogale	43										1			1			
		Maciejowa W.	26																
		Audyniszki	22																
	Jagoczany	Jagoczany	111														1		
	Ziemiany	Ziemiany	37																
		Kulsze	30																
	Sapałówka	Sapałówka	75																1z
		Grunajki	30																
		Zapały	30																
	Surminy	Surminy	172									1					2		
		Boćwinka	9																1z
	Wróbel	Wróbel	149																
		Stadnice	40																
		Razem	**2.831**	**1**	**1**	**1**	**GBP**	**GOK**	**1boisko 2sale 1stadio**	**-**	**1**	**3**	**2katol. 1gr.k.**	**1**	**1**	**2**	**12**	**2**	**13z**

Ośrodki obsługi ludności (zespołów wsi)	Solectwa (wsie zespołu)	Nazwy wsi, przysiółków, osad, kolonii wchodzących w skład solectwa	Liczba mieszkań-ców 1999r.	Urządzenia usługowe															
				Samorządowe									W gestii innych jednostek				komercyjne		
				Przedszkole Oddział przedszkolny	Szkoła podsta-wowa	Gimna-zjum	Biblioteka Publiczna	Placówka kulturalno	Boisko-b Sala gim.-s Stadion	Kąpielisko-k Plaża -p	Cmen-tarz czynny	OSP	Kościół kaplica	Ośrodek zdrowia	Apteka	Urząd pocztowy	Sklep	Zakład gastrono-miczny	Zakład, Punkt usługowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Żabin	Żabin	Żabin	128	1oddział p.	1		Filia GBP		1b,1s.w budowie		1	1	1	1lekarz dojeżdżający		1	1	1	
		Żabin Granicz.	4																
		Żabin Stary	70																
	Mieduniszki	Mieduniszki W.	65																
		Mieduniszki M.	97									1pr.					1		1z
		Antomieszki	11																
		Rapa	143																
		Wegorapa	23																
	Jagiele	Jagiele	21																
		Klewiny	16																
		Kruki	8																
		Radkiejmy	28																
		Widgiry	210						1b.			1					2		
		Żabin Rybacki	12																
	Obszarniki	Obszarniki	47																
	Skaliszkiejmy	Skaliszkiejmy	30																
	Ściborki	Ściborki	96																
		Stare Gajdzie	2																
		Razem	**1.011**	**1**	**1**		**Filia GBP**		**2b, 1sala w bud.**	**-**	**1**	**3**	**1**	**1**	**-**	**1**	**4**	**1**	**1z**
Lisy	Lisy	Lisy	243	1oddział p.	1			1św.	1b.			1					2		2z
		Liski	9																
	Grodzisko	Grodzisko	202					1św.				1	1kapl.				1		1z
	Kierzki	Kierzki	108					1św.									1		2z
		Borek	15																
		Nowiny	18																
	Zawady	Zawady	56									1	1kapl.						
		Budziska	64					1św.											
		Mieczkówka	57																
		Razem	**772**	**1**	**1**			**4św.**	**1b.**			**3**	**2kapl.**				**4**		**5z**
	Ogółem gmina		**4.614**	**1przedsz. 2oddziały przedszkol**	**3**	**1**	**GBP i Filia**	**GOK 4św.**	**4boiska 2sale 1sala w budowie 1 stadion**	**-**	**2**	**9**	**3kat. 1gr.k. 2kapl.**	**2**	**1**	**3**	**20**	**3**	**19z**

Orientacyjny program obsługi ludności w skali gminy

Tabela 2

Dział usług	Rodzaj urządzeń		
	Poziom I	Poziom II (w zasadzie dla gminy)	
		Zakres podstawowy	
1	2	3	4
Administracja publiczna	300 mieszkańców – 1000 mieszkańców	5 000 mieszkańców Urząd gminy z urzędem stanu cywilnego, ośrodek pomocy społecznej, organizacje społeczne i polityczne	
Ład i bezpieczeństwo	Posterunek Policji Strażnica pożarna o 1-2 stanowiskach garażowania dla Ochotniczej Straży Pożarnej	Strażnica pożarna o 3-4 stanowiskach Garażowania dla Ochotniczej Straży Pożarnej	
Finanse	Filia banku lub punkt Kasowy	Bank Spółdzielczy lub oddział innego banku	
Łączność	Urząd Pocztowy i ewentualnie urządzenia telekomunikacyjne	Urząd Pocztowy Urządzenia telekomunikacyjne	
Ochrona zdrowia	Wiejski Ośrodek Zdrowia z punktem Aptecznym	Gminny Ośrodek Zdrowia o 2-4 gabinetach lekarskich Apteka	
Oświata i wychowanie	Przedszkole lub oddział Przedszkolny Szkoła podstawowa	Przedszkole lub oddział przedszkolny Szkoła podstawowa Gimnazjum	
Kultura	Świetlica z filią biblioteki lub punktem Bibliotecznym	Gminny Ośrodek Kultury z salą widowiskowo-kinową, pomieszczeniami klubowymi, kawiarnią Gminna Biblioteka Publiczna z czytelnią	
Sport	Boisko do gier małych z prostymi urządzeniami sportowymi Boisko sportowe i sala gimnastyczna przy szkole podstawowej. Kąpielisko otwarte o ile pozwalają na to warunki miejscowe	Gminny Ośrodek Sportowo –Rekreacyjny: boisko do piłki nożnej, bieżnia ogólna, rzutnie i skocznie, widownia na 200 – 500 miejsc, boiska do gier małych i ćwiczeń, sala sportowo-gimnastyczna (jeżeli nie istnieje w szkole) pawilon sportowy z pomieszczeniami klubowymi	
Handel	Sklep spożywczo-przemysłowy Sklepy spożywczo –przemysłowe	Sklepy specjalistyczne i branżowe: - ogólnospożywcze - mięsno-wędliniarskie - przemysłowe Sklepy spożywczo-przemysłowe Sklep artykułów rolnych Skład materiałów budowlanych Ewentualnie targowisko	
Gastronomia	Bar lub kawiarnia	Restauracja lub gospoda z barem i kawiarnią	
Rzemiosło	Punkty lub zakłady usługowo-rzemieślnicze: - nieuciążliwe: szklarstwo, krawiectwo, szewstwo, fryzjerstwo uciążliwe: stolarstwo, kowalstwo ślusarstwo	Zakłady i punkty usługowo-rzemieślnicze: - nieuciążliwe: tapicerstwo, szklarstwo, zduństwo, naprawa sprzętu domowego naprawy radiowo-telewizyjne, krawiectwo, szewstwo, fryzjerstwo - uciążliwe: stolarstwo, kowalstwo, ślusarstwo, remontowo-budowlane, mechanika pojazdów, wulkanizatorstwo, kamieniarstwo	
Komunikacja		Stacja obsługi samochodów na 3 – 6 stanowisk Stacja paliw na 2 - 3 stanowiska Parkingi	
Religia	Kościół lub kaplica – dom Wyznaniowy	Kościół lub kaplica Dom wyznaniowy	
Gospodarka komunalna	Ewentualnie cmentarz z urządzeniami obrządku pogrzebowego Wysypisko śmieci lub punkt gromadzenia śmieci	Zakład lub filia gospodarki komunalnej i mieszkaniowej ewentualnie wydzielone stanowiska pracy: utrzymanie i eksploatacja komunalnych, spółdzielczych, zakładowych itp. budynków mieszkalnych, wodociągów, kanalizacji, targowisk, kąpielisk otwartych, parkingów, utrzymanie i zakładanie zieleńców publicznych, utrzymanie porządku i czystości w miejscach publicznych Cmentarze z urządzeniami obrządku Pogrzebowego Wysypisko śmieci Wylewisko nieczystości Grzebowisko zwierząt	

Zwiększenie programów usługowych w miejscowościach o funkcjach wypoczynkowych
(orientacyjny program uzupełniający do programu obsługi ludności)

Dział obsługi	Zapotrzebowanie urządzeń przy 150 – 500 letników i przy normalnej bazie obsługi dla około 500 mieszkańców stałych	Zapotrzebowanie urządzeń przy 500 – 1500 letników i przy normalnej bazie obsługi dla około 1000 – 2000 mieszkańców stałych
1.	2.	3.
Gastronomia	Wystarcza istniejąca baza normatywna	Zwiększenie liczby miejsc w placówkach gastronomicznych, tworzenie sezonowych punktów żywienia
Handel detaliczny	Uzupełnienie urządzeń normatywnych sezonowymi kioskami (artykuły ogólnospożywcze, owocowo-warzywnicze, sportowo-pamiątkarskie)	Powiększenie zatrudnienia i pojemności urządzeń normatywnych, uzupełnienie sezonowymi kioskami z szerszym asortymentem (wędliny i mięso, artykuły przemysłowe, tekstylia), urządzenie placu targowego
Kultura	Powiększenie normalnych wielkości bibliotek o 1 – 4,5 tys. tomów, urządzenie świetlic do 100 miejsc	Powiększenie normatywnej wielkości bibliotek do 4 – 10,5 tys. tomów i miejsc w kawiarniach, przystosowanie sali do wyświetlania filmów
Sport i wypoczynek	Specjalne urządzenia sportowo-wypoczynkowe, kąpieliska, place do gier	
Ochrona zdrowia	Zapewnienie punktu pielęgniarskiego i aptecznego	Zapewnienie ośrodka zdrowia z 1 – 2 gabinetami lekarskimi i dentystycznymi
Łączność	Zapewnienie agencji pocztowej z telefonem	Wystarczy baza normatywna, z ewentualnym sezonowym zwiększeniem zatrudnienia
Rzemiosło usługowe	Co najmniej punkty: szewski, krawiecki, (naprawy i odświeżania), fryzjerski, fotograficzny, wypożyczalnia i naprawa sprzętu sportowo-turystycznego	Wystarczy baza normatywna, z ewentualnym sezonowym zwiększeniem zatrudnienia

Wyjaśnienie:
- **poziom I** obejmuje urządzenia obsługi bliskiego zasięgu (o promieniu w zasadzie do 1,5 – 2,0 km) dla minimum 300 mieszkańców lub 800 ha użytków rolnych. W zależności od warunków miejscowych, wielkość zaludnienia i użytków rolnych może kształtować się różnie i osiągać 1000 mieszkańców i więcej oraz 1000 ha i więcej – odpowiednio do tego kształtuje się dobór urządzeń;
- **poziom II** obejmuje urządzenia obsługi średniego zasięgu, w zasadzie na obszarze gminy, ale z możliwością kształtowania się również innych zasięgów w zależności od warunków miejscowych

Źródło: wykorzystano opracowanie Tadeusza Kachniarza : „Orientacyjne programy obsługi gmin" – Materiały do projektowania regionalnych i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Warszawa 1986.

7. OBIEKTY OBSŁUGI MIESZKAŃCÓW

7.1. Administracja, finanse, bezpieczeństwo

Urząd Gminy Banie Mazurskie zlokalizowany jest na działce o pow. 0,08 ha w budynku wymagającym remontu. Powierzchnia użytkowanych pomieszczeń jest wystarczająca dla potreb gminy.

Obsługę finansową mieszkańców gminy zabezpiecza Oddział Banku Spółdzielczego w Wegorzewie zlokalizowany na działce o powierzchni 0,41ha w Baniach Mazurskich. Stan techniczny obiektu bardzo dobry.

We wsi Banie Mazurskie Posterunek Policji Lokalnej mieści się w budynku o średnim stanie technicznym.

Na terenie ośrodka gminnego znajduje się również Strażnica Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Straży Granicznej w Kętrzynie. Użytkowany budynek jest w dobrym stanie technicznym.

7.2. Oświata i wychowanie

* *Wychowanie przedszkolne*

Obecnie na terenie gminy funkcjonuje jedno przedszkole samorządowe o 50 miejscach zlokalizowane w Baniach Mazurskich. Do przedszkola uczęszcza 33 dzieci. Opiekę nad dziećmi sprawuje 2 nauczycieli. Budynek przedszkola wymaga remontu.

Przy szkołach podstawowych w Baniach Mazurskich, Lisach i Żabinie zorganizowane są oddziały przedszkolne, do których w roku szkolnym 1999/2000 uczęszcza 72 dzieci 6-letnich.

**Szkolnictwo podstawowe*

Według danych Urzędu Gminy w Baniach Mazurskich w roku szkolnym 1999/2000 funkcjonują 3 szkoły podstawowe i 1 gimnazjum.
Baza lokalowa szkół podstawowych przedstawia się nastepująco:

Lp.	Wyszczególnienie	Pow. działki w m^2	Stan techniczny budynków	Ilość pomieszczeń do nauczania	Ilość oddziałów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Urządzenia sportowo-rekreacyjne
A. Szkoły podstawowe								
1.	Szkoła Podstawowa w Baniach Mazurskich	6.420	Dobry	12	15	19	313	Stadion Boisko Sala do ćwi- czeń –186,5m^2p.u. Ścieżka zdrowia
2.	Szkoła Podstawowa w Lisach	15.000	Dobry	8	8	11	111	Boisko Ogródek jordanowski Ścieżka zdrowia
3.	Szkoła Podstawowa w Żabinie	6.866	Dobry	9	8	9	133	Boisko Ogródek jordanowski Sala gim. W budowie
Razem szkoły podstawowe				29	31	39	557	
B. Gimnazja								
1.	Gimnazjum w Baniach Mazurskich	16.144	Zły do kapitalnego remontu	18	4	17	85	Stadion Boisko Sala do ćwiczeń 171,27 m^2 pu. Ścieżka zdrowia

W zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego młodzież z gminy korzystać będzie głównie ze szkół w Węgorzewie i Giżycku.
Potrzeby inwestycyjne w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego to:
- zakończenie budowy hali sportowej przy szkole podstawowej w Żabinie,
- remont obiektów szkolnych w Baniach Mazurskich wraz z modernizacją kotłowni,
- modernizacja kotłowni w szkole podstawowej w Lisach,
- budowa sali gimnastycznej przy szkole podstawowej w Lisach.

7.3. Ochrona zdrowia

Podstawowe usługi z zakresu opieki zdrowotnej realizowane są przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Holmet", w którym zatrudnionych jest 2 lekarzy i 1 lekarz stomatolog.

Zakład ten dzierżawi pomieszczenia byłego Gminnego Ośrodka Zdrowia w Baniach Mazurskich oraz korzysta z lokalu b. Wiejskiego Ośrodka Zdrowia w Żabinie, gdzie jednak mieszkańcy nie mają zapewnionej stałej opieki lekarskiej.

Na terenie ośrodka gminnego znajduje się apteka w budynku o dobrym stanie technicznym.

W zakresie opieki specjalistycznej i szpitalnej mieszkańcy gminy korzystają głównie ze szpitali w Giżycku i Węgorzewie.

7.4. Kultura

Wyposażenie gminy w placówki i obiekty upowszechniania kultury obejmuje:
- Gminny Ośrodek Kultury w Baniach Mazurskich,
- Świetlice wiejskie w Kierzkach, Budziskach, Lisach, Grodzisku,
- Gminną Bibliotekę Publiczną z czytelnią w Baniach Mazurskich,
- Filię Gminnej Biblioteki Publicznej w Żabinie.

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec 1998 roku księgozbiór biblioteki i filii liczył 29.829 woluminów. Na 1000nmieszkańców gminy przypadało średnio 6.810 woluminów wobec 4.878 woluminów średnio w gminach wiejskich powiatu giżyckiego. Czytelnicy stanowili 26,3% ogółu ludności gminy wobec 15,4% średnio w gminach wiejskich powiatu giżyckiego.

7.5. Obiekty kultu religijnego

Na terenie gminy znajdują się następujące obiekty kultu religijnego:
- kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Antoniego w Baniach Mazurskich – obiekt zabytkowy,
- kościół rzymsko-katolicki p.w. Piotra i Pawła w Rogalach – obiekt zabytkowy,
- kościół rzymsko-katolicki p.w. Narodzenia NMP w Żabinie – obiekt zabytkowy,
- kościół greko-katolicki p.w. św. Mikołaja w Baniach Mazurskich – obiekt zabytkowy,
- kaplice rzymsko katolickie w Grodzisku i Zawadach.

7.6. Handel i gastronomia

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec 1998 roku na terenie gminy Banie Mazurskie zarejestrowane były następujące jednostki handlowe:
- 16 sklepów z artykułami żywnościowymi,

- 3 sklepy z artykułami nieżywnościowymi,
- 1 jednostka handlu obwoźnego,
- 1 punkt sprzedaży drobnodetalicznej,
- 1 hurtownia.

Na 1 sklep przypadało średnio 230 osób wobec 182 osób na terenach wiejskich powiatu giżyckiego oraz 118 osób średnio w województwie warmińsko-mazurskim.

Usługi gastronomiczne świadczyły dwie kawiarnie w Baniach Mazurskich i jedna w Żabinie.

Handel, gastronomia i usługi to główne dzedziny działalności rozwijające się na zasadach komercyjnych. Rozwój ich w dużym stopniu uzależniony jest od siły nabywczej ludności. Władze gminne powinne jednak przygotować oferty dla potencjalnych inwestorów, kierując się potrzebą rozwoju tego sektora gospodarki.

7.7. Łączność

W 1999 roku Urzędy Pocztowe funkcjonowały we wsiach : Banie Mazurskie, Żabin, Rogale.

Obsługę telekomunikacyjną w gminie zapewnia Telekomunikacja Polska S.A. poprzez Rejon w Węgorzewie. Centrale telefoniczne zlokalizowane są w miejscowosciach:

- Banie Mazurskie o pojemności 400 NN,
- Żabin o pojemności 100 NN

W 1998 roku na 1000 mieszkańców gminy przypadało średnio 98 abonentów telefonii przewodowej przy średnich wskaźnikach: 188,3 w powiecie giżyckim i 198,2 w województwie warmińsko-mazurskim.

W najbliższych latach przewidywana jest budowa światłowodu Węgorzewo – Budry Banie Mazurskie – Gołdap oraz rozbudowa centrali telefonicznej w Baniach Mazurskich do 600 NN i Żabinie do 150 NN.

Na terenie gminy zlokalizowany jest przekaźnik GSM, który zapewnia pokrycie sygnałem systemu ERA obszaru całej gminy.

7.8. Ochrona przeciwpożarowa

Ochronę przeciwpożarową zabezpiecza Ochotnicza Straż Pożarna, która dysponuje remizami we wsiach:

- Banie Mazurskie – obiekt wymaga remontu,
- Surminy - obiekt w stanie dobrym,
- Lisy - obiekt w stanie dobrym,
- Zawady - obiekt w stanie dobrym,
- Grodzisko - remiza ze świetlicą w stanie dobrym,
- Dąbrówka - stan techniczny obiektu dostateczny, brak wozu strażackiego,
- Żabin - obiekt w stanie dobrym,
- Widgiry - remiza wymaga wydzielenia i przejęcia od AWRSP.

Ponadto w Mieduniszkach Małych istnieje prywatna Ochotnicza Straż Pożarna przy Przedsiębiorstwie „AGROPASZ".

7.9. Sport, rekreacja, zieleń.

Do najważniejszych obiektów sportowo-rekreacyjnych znajdujących się na terenie gminy należy zaliczyć:
- stadion gminny w Baniach Mazurskich,
- boiska szkolne przy szkołach w Baniach Mazurskich, Lisach i Żabinie,
- boisko sportowe w Widgirach,
- sale gimnastyczne w szkołach w Baniach Mazurskich

Na terenie gminy występują skupiska cennej zieleni. Na szczególną uwagę zasługują parki podworskie objęte ochroną konserwatorską w Klewinach i Mieduniszkach Wielkich oraz parki przewidziane do objęcia ochroną konserwatorską w Jagoczanach, Mieduniszkach Małych i Rapie.

Wyposażenie gminy w urządzenia sportowo-rekreacyjne jest niedostateczne, co dostrzegają władze samorządowe i widzą potrzebę ich rozbudowy między innymi poprzez:
- zakończenie budowy hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Żabinie,
- budowę sali gimnastycznej przy szkole podstawowej w Lisach,
- budowę zalewu w Baniach Mazurskich,
- modernizację stadionu gminnego w Baniach Mazurskich,
- urządzenie kąpielisk nad jeziorami.

7.10. Cmentarze

Na terenie gminy znajdują się dwa czynne cmentarze komunalne w Baniach Mazurskich i Żabinie.

Istnieje potrzeba nowej lokalizacji cmentarza w Baniach Mazurskich.

8.1. Poziom warunków życia ludności

Poziom warunków życia ludności gminy Banie Mazurskie w porównaniu z przeciętnym poziomem życia mieszkańców gmin wiejskich byłego województwa suwalskiego w 1997 roku oraz przeciętnym poziomem życia ludności powiatu giżyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego w 1998 roku przedstawia tabela 8.1.

GMINA BANIE MAZURSKIE
Warunki życia mieszkańców

w roku 1997 na tle gmin wiejskich byłego województwa suwalskiego
w roku 1998 na tle powiatu giżyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego

tabela 8.1.

Wyszczególnienie	rok 1997		rok 1998		
	gmina Banie Mazurskie	gminy wiejskie b. woj. suw.	gmina Banie Mazurskie	powiat giżycki	wojew. Warmińsko-mazurskie
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Demografia					
1.1. Przyrost naturalny na 1000 ludności	3,4	3,6	1,6	1,1	3,0
1.2. Zgony niemowląt na 1000 urodzin żywych	20,4	10,4	18,9	9,6	9,1
1.3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1000 ludności	-15,0	- 5,5	-14,6	- 3,1	- 1,3
2. Rynek pracy					
2.1. Pracujący w gospodarce narodowej poza rolnictwem indywidualnym na 1000 ludności [1]	88	86	x	123	178
2.2. Bezrobotni zarejestrowani w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	29,5	17,6	27,5	17,9	13,7
2.3. Zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności	15	25	21	51	50
3. Mieszkalnictwo					
3.1. Pow. użytkowa w m^2 na 1 osobę	19,5	19,4	19,9	18,5	17,2
3.2. Liczba osób na 1 izbę	0,94	0,98	0,92	0,90	0,96
3.3. Mieszkania oddane do użytku na 1000 ludności	•	0,8	•	2,1	2,4
3.4. Liczba mieszkań na 1000 osób	287	266	294	293	284
4. Infrastruktura społeczna					
4.1. Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową	212	118	208	247	249
4.2. Liczba uczniów na 1 pomieszczenie do nauczania	16	14	12,5	20	21
4.3. Zmianowość	0,85	0,79	0,66	0,95	0,99
4.4. Liczba uczniów na 1 nauczyciela pełnozatrudnionego	14	12	14	15	15
4.5. Liczba ludności na 1 ośrodek zdrowia	2 238	3 316	2 190	3 516	5 361
4.6. Liczba ludności na 1 lekarza	1 492	2 941	1 460	550	612
4.7. Liczba ludności na 1 lekarza dentystę	•	6 776	4 380	2 623	3 101
4.8. Liczba ludności na 1 aptekę	4 476	9 741	4 380	5 944	6 149
4.9. Liczba mieszkańców na 1 placówkę biblioteczną	2 238	1 499	2 190	3 567	3 811
4.10. Księgozbiór placówek bibliotecznych na 1000 ludności	6 765	5 191	6 810	4 028	3 806
4.11. Liczba ludności na 1 placówkę pocztową	1 119	1 901	1 460	2 786	3 570
4.12. Abonenci telefonii przewodowej na 1000 ludności	77,1	98,9	98	188,3	198,2
4.13. Liczba mieszkańców na 1 jednostkę handlową	213	176	209	88	85
5. Dochody i wydatki budżetów gminnych					
5.1. Dochody budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	1 193,70	1 036,50	1 638,20	1 220,90	1 137,70
5.2. Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	1 212,80	1 037,30	1 792,30	1 246,60	1 160,10
5.3. Wydatki z budżetu gminy na inwestycje na 1 mieszkańca w zł	218,10	251,30	691,30	320,0	217,70

[1] bez PKP, Poczty, Telekomunikacji oraz zakładów osób fizycznych o liczbie pracujących do 5 osób

Uwagi:
• zjawisko nie wystąpiło
x brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji statystycznych:
1. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 r., Urząd statystyczny w Suwałkach, Suwałki 1998,
2. Województwo warmińsko-mazurskie w 1998 roku. Ważniejsze dane o województwie, powiatach, gminach. Urząd statystyczny w Olsztynie, 1999 rok.

9. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE
10. KOMUNIKACJA
11. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
12. RUCH BUDOWLANY I RYNEK NIERUCHOMOŚCI
13. PROBLEMY ROZWOJU

9. FUNKCJE STANOWIĄCE PODSTAWY GOSPODARCZE GMIN

9.1. Zagospodarowanie turystyczne.

Na terenie gminy Banie Mazurskie jest 5 gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną. Ponadto na terenie gminy znajduje się jedno pole namiotowe w miejscowości Gryżewo nad jeziorem Czupowskim.

O możliwościach rozwoju turystyki wspomniano w punkcie Turystyka wodna, agroturystyka, wypoczynek i rekreacja na stronie 28 niniejszego opracowania.

9.2. Rolnictwo

9.2.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Na jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej składają się warunki glebowe, agroklimat lokalny, rzeźba terenu i warunki gruntowo-wodne.

Ocenę warunków glebowych gminy przedstawia tabela - w pkt. 9.2.3.

Wg Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa pod względem bonitacji i przydatności rolniczej przy wskaźniku 46,3 pkt.- gmina Banie Mazurskie zajmowała 20 miejsce w b. woj. suw. (44,4 pkt. - b. województwo suwalskie i 51,9 - woj. olsztyńskie).

Warunki agroklimatyczne gminy oceniono na 5,6 pkt. wobec 6,4 w byłym województwie suwalskim. Z powyższej charakterystyki wynika, że warunki agroklimatyczne gminy Banie Mazurskie są znacznie trudniejsze, mniej korzystne niż w innych gminach byłego województwa suwalskiego. Krótki okres wegetacyjny zmusza rolników do maksymalnej koncentracji prac polowych w okresie wiosennym (kwiecień – maj) i żniwno – jesienny (sierpień – wrzesień). Również krótki okres wypasu na pastwiskach, a w konsekwencji długi okres karmienia bydła pomieszczeniach zamkniętych, wyraźnie rzutuje na efekty ekonomiczne chowu zwierząt. Surowsze warunki agroklimatyczne stwarzają pewne ograniczenia w doborze podstawowych roślin uprawnych.

Bonitacja rzeźby terenu dla potrzeb rolnictwa jest mało korzystna, gdyż w 5-punktowej skali została oceniona na 2,8; przy średniej byłego województwa 3,1. Warunki gruntowo- wodne w podobnej skali oceniono na 3,5 (przy średniej byłego województwa - 3,0 pkt.).

Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gleb gminy Banie Mazurskie wynosi 58,2 pkt. wobec 56,9 w byłym województwie suwalskim (średnim dla kraju-66,5 i dla b. woj. olsztyńskiego - 67,0).

9.2.2. Struktura użytkowania

Wg danych Urzędu Rejonowego w Węgorzewie, Wydziału Geodezji i Gospodarki Gruntami powierzchnia gminy Banie Mazurskie na dzień 1 stycznia 2000 r. wynosiła 20554,69 ha

Strukturę użytkowania terenów gminy na tle b. województwa przedstawia się następująco:

	Gmina Banie Mazurskie	Województwo suwalskie
Użytki rolne	57,6%	50,8 %
Grunty pod lasami i zadrzewieniami	32,9%	32,9 %
Wody	1,2%	7,8 %
Tereny komunikacyjne	2,5%	2,6 %

	Gmina Banie Mazurskie	Województwo suwalskie
Tereny osiedlowe	1,8%	1,6 %
Nieużytki	3,8%	3,4 %
Tereny pozostałe	0,2%	0,9%

Analiza przedstawionych liczb wskazuje na dominującą rolę użytków rolnych w gminie Banie Mazurskie przy udziale 57,6 % powierzchni gminy wobec 50,8% w skali byłego województwa suwalskiego.

Strukturę użytkowania terenów w obrębach geodezyjnych przedstawia tabela nr 9.2.2, z której wynika dominująca pozycja użytków rolnych w większości obrębów.

Największy udział użytki rolne zajmują w obrębie Kierzki (86,40%), Banie Mazurskie (85,12%), Jagiele (84,60%).

Najmniejszy udział użytki rolne zajmują w obrębie Ściborki – 16,23%.

Na drugim miejscu w strukturze użytków gminy znajdują się lasy i zadrzewienia, które zajmują 32,9 % powierzchni, wobec takiej samej w skali byłego województwa suwalskiego

Największy udział stanowią lasy obrębu geodezyjnego: Ściborki (76,46%), Surminy (55,47%), Sapałówka (54,99%), a najmniejszy - w obrębie Banie Mazurskie (3,41%).

Wody stanowią tylko 1,2% powierzchni gminy i największy udział mają w powierzchni obrębu Żabin (4,00%).

Tereny osiedlowe stanowią 1,8% % powierzchni gminy wobec 1,6 % w skali byłego województwa. Uwagę zwraca większy udział terenów zainwestowanych w obrębie Dąbrówka Polska.

Nieużytki w gminie Banie Mazurskie mają nieznacznie większy udział niż w byłym województwie suwalskim, największy udział zajmują w obrębie Rogale (6,03%).

9.2.3. Gleby

Dominującym typem gleb gruntów ornych są gleby brunatne i bielicowe, wytworzone z glin całkowitych, piasków gliniastych, piasków gliniastych podścielonych gliną lub piaskiem luźnym i piasków luźnych całkowitych. Grunty orne zajmują 31,6% całej powierzchni gminy i w ich ogólnym areale dominują zdecydowanie gleby o dość korzystnych warunkach przyrodniczych do produkcji rolnej zaliczone do II, III^a i III^b oraz głównie IV^a i IV^b klasy bonitacyjnej. Są to gleby należące w przewadze do żytniego bardzo dobrego kompleksu przydatności rolniczej /kompleks 4/, w mniejszym stopniu do pszennego dobrego, pszennego wadliwego i żytniego dobrego /kompleksy 2,3 i 5/ oraz podrzędnie do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego /kompleks 8/.

Potencjalne możliwości produkcyjne gleb obrazuje klasyfikacja bonitacyjna.

Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych w powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych gminy Banie Mazurskie na tle byłego województwa suwalskiego przedstawia się następująco :

	Gmina Banie Mazurskie		Województwo suwalskie
Użytki rolne	Pow.gruntów ornych w ha	%	%
Klasa II	6	0,1	0,0
Klasa IIIa	42	0,6	0,2
Klasa IIIb	591	8,8	6,2
Klasa Iva	2.099	31,2	30,2
Klasa Ivb	2.183	32,5	30,0
Klasa V	1.240	18,4	19,7
Klasa VI	548	8,1	13,1
Klasa VI RZ	19	0,3	0,6
Użytki zielone	Pow. użytków zielonych w ha		
Klasa II	38	0,7	0,0
Klasa III	899	16,6	7,9
Klasa IV	2535	46,8	46,8
Klasa V	1411	26,0	30,6
Klasa VI	519	9,6	13,8
Klasa VI RZ	18	0,3	0,9

W skali gminy najlepsze grunty orne tj. klasy II i III ^{a} stanowią tylko 0,7 % powierzchni gruntów ornych gminy, a gleby III b - 8,8 % . Grunty III^{a} klasy bonitacyjnej występują w obrębie Banie Mazurskie, Dąbrówka Polska, Jagoczany, Miczuły, Sapałówka, Żabin.

Gleby klas IVa stanowią 31,2 % powierzchni gruntów ornych, gleby klas IV b - 32,5 %. Grunty klasy V i VI stanowią 26,8 % i stanowią największy udział gruntów ornych obrębu Gryżewo i Obszarniki.

Udział klas bonitacyjnych w poszczególnych obrębach przedstawia tabela nr 9.2.3

9.2.4. Struktura użytków rolnych

Gminę Banie Mazurskie charakteryzują korzystne warunki naturalne do produkcji rolnej. Użytki rolne zajmują 11.835,66 ha, co stanowi 57,6% powierzchni gminy, wobec 50,8 % w skali byłego województwa suwalskiego.

Struktura użytków rolnych przedstawia się następująco:

Grunty orne	6492,11 ha tj.	54,8% pow. użytków rolnych
Sady	7,58 ha tj.	0,1%
Użytki zielone	5336,00 ha tj.	45,1%

Udział użytków rolnych w poszczególnych obrębach jest zróżnicowany, a obrazuje to tabela nr 9.2.4.

W ogólnej powierzchni użytków rolnych dominują grunty orne - 54,8%. Największy udział stanowią w obrębach: Dąbrówka Polska, Jagoczany, Jagiele i Grodzisko.

Użytki zielone, w ogólnej powierzchni użytków rolnych, stanowią tylko o 9,7% mniej od gruntów ornych i stanowią od 30 do 55% użytków rolnych poszczególnych obrębów.

9.2.5. Struktura władania

Wg stanu na 1 styczeń 2000 struktura władania gruntów przedstawia się następująco:

Indywidualne gosp. rolne	39,7 %pow. ogółem
Grunty Skarbu Państwa	56,3%
w tym: grunty AWRSP	32,7%
Lasy Państwowe	21,6%
Państwowe wody i rowy	0,85%
Drogi publiczne	1,6%

W strukturze władania gruntów gminy dominują grunty Skarbu Państwa zajmując 56,3% powierzchni gminy, w tym grunty Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa – 32,7% i Lasy Państwowe – 21,6%.

Wnioski:
Użytki rolne AWRSP stanowią bazę do zagospodarowania. Mogą one powiększyć istniejące gospodarstwa rolne, stanowić odrębne gospodarstwa farmerskie.

9.2.6. Charakterystyka gospodarstw indywidualnych

Na terenie gminy Banie Mazurskie w 1998 roku było 488 gospodarstw, dominowały gospodarstwa w przedziale 5 – 20 ha, które stanowiły 47,5 % gospodarstw rolnych w gminie.

Strukturę gospodarstw w gminie przedstawia poniższa tabela:

Powierzchnia gospodarstw	Liczba gospodarstw	%
Do 5 ha	148	30,3
5,1 – 20 ha	232	47,5
20,1 – 50 ha	87	17,9
50,1 – 100 ha	14	2,9
powyżej 100 ha	7	1,4
Razem	488	100,0

9.2.7. Produkcja rolna

Strukturę upraw na terenie gminy Banie Mazurskie przedstawiono w poniższej tabeli.

Rodzaj upraw	%
Zboża	56,6
Trawy	17,0
Inne pastewne	8,5
Pastwiska	5,9
Ziemniaki	3,5
Bobik	3,0
Groch, peluszka	2,5
Łubin	1,5
Buraki pastewne	0,3
Kukurydza	0,3
Warzywa	0,3
Rzepak	0,6
Razem	100

Aktualnie notuje się tendencje do zmniejszenia się ilości gruntów odłogowanych. Ze względu na utrzymywanie się od dłuższego czasu niskich cen skupu zboża następuje spadek uprawy zbóż. W uprawie ozimin w dalszym ciągu obserwuje się postępujący wzrost uprawy pszenicy ozimej odmian wysokoglutenowych, które znacznie lepiej się sprzedają. Spada uprawa pszenżyta, przede wszystkim przeznaczane jest na pasze dla trzody chlewnej.
Spada także uprawa żyta, chociaż należy przyznać, że stanowi ono stosunkowo wysoki odsetek upraw w stosunku do innych zbóż.
Duży udział w strukturze zasiewów mieszanki zbożowej spowodowany jest większym wykorzystaniem jej na potrzeby własne, głównie z przeznaczeniem jako pasze dla trzody chlewnej. Głównym składnikiem mieszanek jest jęczmień i owies, ale coraz częściej spotyka się mieszanki trójskładnikowe z udziałem pszenicy.
Spada także zainteresowanie uprawą owsa, który w 1998 roku zasiany był zaledwie na powierzchni 140 ha.

Struktura uprawy zbóż przedstawiała się następująco:

Rodzaj	Obszar w ha	%
Pszenica	970	24,3
Pszenżyto	480	12,0
Żyto	580	14,5
Jęczmień	700	17,5
Owies	120	3,0
Mieszanki zbożowe	1.150	28,7
Razem	4.000	100,0

Występuje brak uprawy buraka cukrowego, który wynika ze spadku opłacalności produkcji i dużej pracochłonności.

Natomiast uprawa ziemniaków ma i będzie miała tendencje spadkowe; głównym czynnikiem tego zjawiska jest ograniczona możliwość sprzedaży oraz znaczne zmniejszenie stosowania ich w żywieniu trzody chlewnej. Powierzchnia uprawy ziemniaka wynosiła 270 ha. Nie uprawia się ziemniaków z przeznaczeniem na kwalifikowany materiał sadzeniakowy.

Kukurydza uprawiana jest głównie przez gospodarstwa prowadzące większą hodowlę bydła.

Uprawia się znaczną ilość traw i roślin pastewnych na gruntach ornych, przeznaczonych na paszę, głównie dla bydła. Stanowią one około 30% powierzchni zasiewów. Są to mieszanki traw z motylkowymi drobnonasiennymi i same motylkowe, które głównie przeznaczone są na siano, a w latach suchych stanowią rezerwę zielonek przeznaczonych do bezpośredniego skarmienia.

Przewiduje się, że powierzchnia trwałych użytków zielonych generalnie nie ulegnie zmianie. Około 20% pastwisk i 15% łąk wymaga odnowy. Średni plon zielonki wynosi 250 - 270 q. Niewiele, bo tylko 20 ha uprawia się buraków pastewnych. Jest to ilość zdecydowanie za mała w stosunku do potrzeb.

Poziom nawożenia wśród gospodarstw jest bardzo zróżnicowany, wynosząc średnio około 85kg/ha i ma tendencję rosnącą. W spółkach i dużych gospodarstwach poziom nawożenia wynosi 200kg/ha.

Obserwuje się rosnące zainteresowanie nawożeniem dolistnym nawozami wieloskładnikowymi i mocznikiem, ale również w większych obszarowo gospodarstwach.

Ze względu na otwarcie kopalni kredy łąkowej w Rapie oraz niski koszt wapna wynoszący 0,5 – 0,7 za tonę (1998r.) z dowozem do gospodarstwa – nastąpił zdecydowany wzrost wapnowania gruntów w gospodarstwach rolników. Zainteresowanie wapnowaniem należy potraktować jako bardzo korzystne zjawisko, które spowoduje znaczny wzrost urodzajności gleb.

9.2.8. Produkcja zwierzęca

W produkcji zwierzęcej na terenie gminy Banie Mazurskie dominuje trzoda chlewna, a następnie bydło.
W związku z drastycznym spadkiem opłacalności produkcji mięsa wieprzowego od dłuższego czasu, zauważa się w średnich i małych gospodarstwach zmniejszenie zainteresowania chowem trzody chlewnej. W dużych specjalistycznych gospodarstwach nie obserwuje się zmian.

Należy stwierdzić, że w ostatnich latach generalnie poprawiło się żywienie trzody chlewnej, wpłynęło to na skrócenie okresu tuczu, który średnio wynosi 7 ½ miesiąca oraz poprawę mięsności. Duży procent w paszach stosowanych w żywieniu świń stanowią superkoncentraty i dodatki mineralne. Postęp w przypadku produkcji wieprzowiny o wysokiej jakości jest kilkakrotnie szybszy i bardziej zauważalny niż w przypadku produkcji mleka. Większość macior kryta jest knurami ras mięsnych, a także coraz więcej macior inseminuje się. W ostatnich trzech latach wybudowano tylko 1 chlewnię.

W produkcji zwierzęcej obserwuje się postępujący wzrost zainteresowania chowem krów mlecznych. Rolnicy stopniowo zwiększają stado podstawowe krów.
Aktualnie w gminie znajduje się 7 gospodarstw chowających opasy na większą skalę. Obserwuje się na rynku niedostatek cieląt ras mięsnych oraz jałówek hodowlanych i użytkowych.

Średnia wydajność mleka od jednej krowy szacuje się na poziomie 3 100 i. Ilość ta stopniowo wzrasta. Podstawowym czynnikiem mającym na to wpływ jest odnowa stada podstawowego na bazie wydajniejszych sztuk i stopniowe poprawianie żywienia.
Występuje kompletny brak zainteresowania chowem owiec. Powodem tego jest niska cena baraniny i produktów ubocznych, takich jak wełna i skóry.
Ogólne pogłowie kóz w gminie wynosi około 45 sztuk, utrzymane są one u 11 rolników.

Stan produkcji zwierzęcej w gminie Banie Mazurskie obrazuje poniższe zestawienie:

Stan zwierząt	Liczba	%
Trzoda chlewna	7 500	59,3
Bydło	5 000	39,5
Owce	100	0,8
Kozy	45	0,4
Razem	12 645	100,0

W gminie sa dwa gospodarstwa produkujące brojlery kurze, jedno gospodarstwo produkujące gęsi i jedno produkujące indyki. Cała ich produkcja przeznaczona jest na sprzedaż.

Od października 1997 roku zaczęła funkcjonować we wsi Radkiejmy firma „ROMI AGRO" w Gołdapi, produkująca brojlery indycze. Stan ich wynosi około 15 000 sztuk.

Produkcja drobiu na terenie gminy szacuje się następująco:

Stan drobiu	Liczba	%
Kury nioski	6 500	10,2

Stan drobiu	Liczba	%
Kury ogólnoużytkowe	8 500	13,5
Brojlery kurze	27 500	43,3
Gęsi	5 000	7,9
Indyki	15 500	24,4
Kaczki	450	0,7
Razem	35.950	100,0

7.2.9. Plony

Średnie plony w indywidualnych gospodarstwach w 1997r. (z 1 ha w dt)

	b.województwo suwalskie	Gmina Banie Mazurskie
Ogółem	26,8	23,4
Pszenica	30,2	23,5
Żyto	24,4	21,0
Jęczmień	26,9	24,1
Owies	24,9	21,0
Pszenżyto	29,1	24,0
Mieszanki zbożowe	25,9	24,0
Ziemniaki	163,0	170

Źródło: US w Suwałkach

Z powyższych danych wynika, że jedynie plony ziemniaków w gminie Banie Mazurskie są wyższe od średnich w byłym województwie suwalskim a plony zbóż są zdecydowanie niższe

9.2.10. Obsługa rolnictwa

Wyposażenie miasta w obiekty obsługi rolnictwa :
Stacja Hodowli i Unasienniania Zwierząt ,
Weterynaria, Rejonowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska ,

9.3.Leśnictwo

Aktualnie lasy na terenie gminy Budry zajmują powierzchnię 6763,42 ha, co odpowiada lesistości 32,9%. Lesistość gminy Banie Mazurskie odpowiada średniej krajowej. Badania i prace studialne (Z.Obmiński, T. Partyka, J.Siuta, B. Łonkiewicz) wskazują, że racjonalna z punktu widzenia struktury użytkowania ziemi i kształtowania środowiska, lesistość Polski na obecnym etapie rozwoju cywilizacyjnego powinna wynosić 33 – 34%.

Lesistość i udział lasów prywatnych w powierzchni leśnej przedstawia załączona tabela nr 9.3.

8.4.Działalność produkcyjna i gospodarcza

Według danych Urzędu Statystycznego w Olsztynie na koniec 1998 roku na terenie gminy Banie Mazurskie zarejestrowanych było 127 podmiotów gospodarki narodowej z tego:

- 10 w sektorze publicznym,
- 117 w sektorze prywatnym

Formy prawno-organizacyjne podmiotów gospodarki narodowej to między innymi:

- 16 Spółek, w tym 5 prawa handlowego,
- 5 spółdzielni,

- 92 zakłady osób fizycznych

Struktura podmiotów gospodarki narodowej według wybranych sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności przedstawiała się następująco:

Ogółem	w tym						
	Działalność produkcyjna	Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport, składowanie i łączność	Obsługa nieruchomości i firm	Pozostała działalność usługowa, komunalna socjalna i indywid.
127 92	20 16	12 12	33 30	- -	8 8	6 4	10 4

w liczniku – podmioty gospodarki narodowej ogółem
w mianowniku – zakłady osób fizycznych
Źródło: „Województwo warmińsko-mazurskie w 1998r. Ważniejsze dane o województwie, powiatach, gminach" Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Przestrzenne rozmieszczenie zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą obrazuje tabela 9.4

Źródło: Urząd Gminy w Baniach Mazurskich
Stan: 1999.12.31

GMINA BANIE MAZURSKIE
Struktura użytkowania

Tabela nr 6.2.2.

Lp.	Nazwa obrębu geodezyjnego	Powierz-chnia ogółem ha	Użytki rolne		Grunty pod lasami		Grunty pod wodami		Tereny komunikacyjne		Tereny osiedlowe		Nieużytki		Tereny różne i pozostałe	
			ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	Banie Mazurskie	1.1171,67	997,28	85,12	39,15	3,41	18,20	1,55	44,16	3,77	46,53	3,97	25,43	2,17	-	-
2.	Dąbrówka Polska	996,62	580,03	58,20	293,89	24,07	3,18	0,32	21,57	2,16	70,23	7,05	27,25	2,73	-	-
3.	Grodzisko	1.099,91	899,03	81,74	106,19	9,65	6,57	0,60	31,76	2,89	18,53	1,68	36,70	3,34	0,02	-
4.	Gryżewo	199,52	167,63	84,02	14,85	7,44	1,43	0,72	7,28	3,65	6,67	3,34	1,47	0,74	-	-
5.	Jagiele	871,80	737,56	84,60	46,53	5,34	4,61	0,53	20,13	2,31	18,01	2,07	43,01	4,93	1,59	0,18
6.	Jagoczany	826,37	439,64	53,20	304,54	36,85	8,13	0,98	20,95	2,54	12,28	1,49	39,74	4,81	0,77	0,09
7.	Kierzki	476,40	411,61	86,40	23,64	4,96	0,57	0,12	7,42	1,56	10,39	2,18	22,57	4,74	-	-
8.	Lisy	1.039,66	873,69	84,04	73,28	7,05	9,83	0,95	30,72	2,95	22,49	2,16	28,80	2,77	0,23	0,02
9.	Miczuły	858,96	692,20	80,59	73,22	8,52	18,53	2,16	24,29	2,83	25,65	2,99	24,83	2,89	0,24	0,03
10.	Obszarniki	203,50	164,38	80,78	14,74	7,24	0,13	0,06	8,21	4,03	3,24	1,59	6,79	3,34	6,01	2,95
11.	Rogale	1.065,02	561,72	52,74	393,11	36,91	4,28	0,40	29,18	2,74	11,01	1,03	64,27	6,03	0,16	0,02
12.	Sapałówka	1.958,55	714,39	36,48	1.077,04	54,99	21,06	1,08	42,48	2,17	12,80	0,65	89,18	4,55	1,17	0,06
13.	Ściborki	3.950,17	641,22	16,23	3.020,32	76,46	24,97	0,63	78,16	1,98	18,92	0,48	164,78	4,17	1,80	0,05
14.	Surminy	1.510,39	574,84	38,06	837,79	55,47	8,20	0,54	41,42	2,74	15,56	1,03	32,13	2,13	0,11	0,01
15.	Wróbel	542,07	450,42	83,09	36,42	6,72	13,65	2,52	20,54	3,79	11,26	2,08	9,56	1,76	-	-
16.	Zawady	691,97	530,77	76,70	108,19	15,64	3,33	0,48	19,82	2,86	13,05	1,89	16,35	2,36	-	-
17.	Ziemiany	480,35	315,18	65,61	124,00	25,81	2,05	0,43	17,88	3,72	8,42	1,75	12,16	2,53	0,46	0,10
18.	Żabin	2.611,76	2.084,07	79,80	176,52	6,76	104,57	4,00	43,95	1,68	53,21	2,04	130,90	5,01	18,36	0,70

Źródło: Urząd Gminy
Banie Mazurskie
Stan: 1999.12.31

GMINA BANIE MAZURSKIE

Bonitacja użytków rolnych

Tabela 9.2.3

Lp.	Obręb	% udział gruntów ornych w klasach					Użytki zielone w klasach		
		IIIa	IIIb	Iva	Ivb	V i VI	III	IV	V i VI
1.	Banie Mazurskie	0,65	30,90	26,35	10,79	30,90	16,16	40,50	43,34
2.	Dąbrówka Polska	0,08	13,06	57,03	20,04	7,95	7,10	20,71	72,19
3.	Grodzisko	-	5,76	42,07	40,54	11,63	4,58	54,59	40,83
4.	Gryżewo	-	-	-	22,05	77,95	-	46,00	54,00
5.	Jagiele	-	1,27	28,61	38,99	31,13	14,20	48,64	37,16
6.	Jagoczany	0,05	2,66	27,24	39,02	31,03	15,87	40,33	43,80
7.	Kierzki	-	-	55,34	32,58	12,08	5,73	45,14	49,13
8.	Lisy	-	-	32,58	33,89	33,53	14,99	58,86	26,15
9.	Miczuły	0,08	8,42	19,66	41,59	30,25	38,88	29,27	31,85
10.	Obszarniki	-	-	16,27	26,16	57,57	6,73	47,52	45,75
11.	Rogale	-	1,16	26,09	28,16	44,59	6,17	44,63	49,20
12.	Sapałówka	1,02	8,95	26,41	26,37	37,25	2,18	55,22	42,60
13.	Ściborki	-	-	14,92	54,14	31,94	6,56	46,40	47,04
14.	Surminy	-	3,03	34,56	26,34	36,07	5,44	39,82	54,74
15.	Wróbel	-	1,71	42,17	27,71	28,41	23,15	49,61	27,24
16.	Zawady	-	-	6,18	83,86	9,96	-	52,18	47,82
17.	Ziemiany	-	0,92	28,24	27,44	43,40	1,62	30,99	67,39
18.	Żabin	3,19	15,73	43,82	26,44	10,82	39,86	41,12	19,02
19.	Gmina Banie Mazurskie								

Źródło: Urząd Gminy w Baniach Mazurskich
Stan: 1999. 12.31

GMINA BANIE MAZURSKIE

Struktura użytków rolnych

Tabela nr 9.24

Lp.	Obręb	Użytki rolne ha	Grunty orne		Sady		Użytki zielone	
			ha	% pow. UR	ha	% pow. UR	ha	% pow. UR
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Banie Mazurskie	997,28	608,56	61,02	0,26	0,03	388,46	38,95
2.	Dąbrówka Polska	580,03	396,74	68,40	0,08	0,01	183,21	32,59
3.	Grodzisko	899,03	540,24	60,09	0,33	0,04	358,46	39,87
4.	Gryżewo	167,63	100,05	59,69	-	-	67,58	40,31
5.	Jagiele	737,56	444,14	60,22	2,60	0,35	290,82	39,43
6.	Jagoczany	439,64	295,32	67,17	0,18	0,04	144,14	32,79
7.	Kierzki	411,61	229,37	55,73	-	-	182,24	44,27
8.	Lisy	873,69	369,62	42,31	-	-	504,07	57,69
9.	Miczuły	692,20	366,56	52,96	1,10	0,16	324,54	46,89
10.	Obszarniki	164,38	85,80	52,20	0,88	0,54	77,70	47,27
11.	Rogale	561,72	328,02	58,40	0,57	0,10	233,13	41,50
12.	Sapałówka	714,39	390,42	54,65	0,56	0,08	323,41	45,27
13.	Ściborki	641,22	324,03	50,53	-	-	317,19	49,47
14.	Surminy	574,84	296,90	51,65	0,38	0,07	277,56	48,28
15.	Wróbel	450,42	244,83	54,36	-	-	205,59	45,64
16.	Zawady	530,77	285,31	53,75	0,27	0,05	245,19	46,20
17.	Ziemiany	315,18	175,64	55,73	-	-	139,54	44,27
18.	Żabin	2 084,07	1 010,56	48,49	0,37	0,02	1 073,14	51,49

Źródło: Urząd Gminy w Banach Mazurskich
Stan: 1999.12.31

GMINA BANIE MAZURSKIE
Struktura władania

Tabela 9.2.5

Lp.	Obręb	Powierzchnia Ha	Indywidualne gospodarstwa rolne		Grunty Skarbu Państwa (1,1 - 1,4)					Grunty gmin i związków między-gminnych (4,1-4,3)				Państwowe wody	Drogi publiczne
		Powierzchnia użytków rolnych (UR) ha	w pow. ogólnej obrębu	UR	Ogółem	Grunty AWRSP		Grunty PGL		Pow. ogółem	UR	Grunty komunalne		Ogółem	Ogółem
						Ogółem	UR	Ogółem	UR			Ogółem	UR		
			%	%	%	%	%	%	%	%	%	ha	ha	%	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.	Banie Mazur.	1.171,67 997,28	32,53	35,08	56,00	50,50	55,27	2,88	1,39	5,97	2,63	0,98	0,98	1,02	1,69
2.	Dąbrówka Pol.	996,62 580,03	17,06	27,30	80,27	46,63	65,78	32,20	1,26	2,01	1,17	-	-	0,32	1,43
3.	Grodzisko	1.099,91 899,03	69,36	61,60	27,38	21,47	23,23	4,85	0,27	2,23	0,25	-	-	0,16	1,05
4.	Gryżewo	199,52 167,63	79,88	84,89	16,86	12,44	13,05	3,09	1,10	3,26	0,64	-	-	0,12	1,33
5.	Jagiele	871,80 737,56	25,62	25,76	70,62	68,94	71,65	-	-	1,38	-	-	-	0,37	1,35
6.	Jagoczany	826,37 439,64	25,31	37,81	74,35	39,64	58,05	32,35	3,76	0,05	-	-	-	0,91	2,46
7.	Kierzki	476,40 411,61	75,35	79,94	18,80	11,13	11,87	6,12	2,12	0,14	-	-	-	0,02	1,56
8.	Lisy	1039,66 873,69	31,45	33,26	64,62	58,98	62,48	4,19	2,44	2,41	0,82	-	-	0,67	1,41
9.	Miczuły	858,96 692,20	15,10	18,12	83,60	76,33	81,69	4,55	-	0,98	0,08	-	-	2,16	1,94
10.	Obszarniki	203,50 164,38	70,52	77,35	21,85	15,48	15,98	1,35	0,77	3,21	1,11	-	-	0,06	1,95
11.	Rogale	1065,02 561,72	24,08	38,98	73,54	27,36	44,61	44,69	14,27	2,10	1,57	-	-	0,39	1,97
12.	Sapałówka	1958,55 714,39	10,38	24,66	87,11	22,50	56,17	63,89	14,86	0,66	-	-	-	1,04	1,61
13.	Ściborki	3950,17 641,22	9,32	49,56	88,20	5,33	27,62	82,37	14,51	0,47	0,44	0,17	0,17	0,61	1,60
14.	Surminy	1510,39 574,84	19,86	47,74	77,27	17,85	42,74	58,61	5,96	1,43	0,23	-	-	0,50	1,70
15.	Wróbel	542,07 450,42	69,20	76,71	22,95	16,19	18,62	3,36	0,61	3,48	0,02	-	-	2,15	1,34
16.	Zawady	691,97 530,77	72,60	88,93	25,71	7,99	8,89	15,90	1,62	1,87	0,21	0,24	0,23	0,47	1,41
17.	Ziemiany	480,35 315,18	48,40	68,82	46,83	18,15	26,58	27,31	1,82	2,68	0,32	-	-	0,43	1,52
18.	Zabin	2.611,76 2.083,70	20,12	19,55	77,77	71,82	77,77	2,50	1,47	0,74	0,47	-	-	3,91	1,67

Źródło: Urząd Gminy
w Baniach Mazurskich
Stan: 1999.01.01

GMINA BANIE MAZURSKIE

Lesistość w procentach powierzchni ogólnej

Tabela 9.3

Lp.	Obręb geodezyjny	Powierzchnia ogólna ha	Grunty pod lasami Ha	Lesistość w % pow. ogólnej	Lasy i zadrzewienia w gosp. ind. Ha	% udział lasów prywatnych w pow. lasów ogółem
1.	Banie Mazurskie	1 171,67	39,15	3,34	9,89	25,26
2.	Dąbrówka Polska	996,62	293,89	29,49	4,13	1,40
3.	Grodzisko	1 099,91	106,19	9,65	47,16	44,41
4.	Gryżewo	199,52	14,85	7,44	9,83	66,20
5.	Jagiele	871,80	46,53	5,34	18,93	40,68
6.	Jagoczany	826,37	304,54	36,85	31,22	10,25
7.	Kierzki	476,40	23,64	4,96	3,91	16,54
8.	Lisy	1 039,66	73,28	7,05	19,13	26,10
9.	Miczuły	858,96	73,22	8,52	0,55	0,75
10.	Obszarniki	203,50	14,74	7,24	10,61	71,98
11.	Rogale	1 065,02	393,11	36,91	13,19	3,36
12.	Sapałówka	1 958,55	1 077,04	54,99	20,59	1,91
13.	Ściborki	3 950,17	3 020,32	76,46	34,66	1,15
14.	Surminy	1 510,39	837,79	55,47	12,95	1,54
15.	Wróbel	542,07	36,42	6,72	18,27	50,16
16.	Zawady	691,97	108,19	15,64	7,33	6,78
17.	Ziemiany	480,35	124,00	25,81	6,19	4,99
18.	Żabin	2 611,76	176,52	6,76	26,03	14,75

GMINA BANIE MAZURSKIE

Rozmieszczenie zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą

Tabela 9.4

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym:						
		Działalność produkcyjna	Handel i naprawy	Budo wnictwo	Trans port	Hotele i restauracje	Usługi leśne	Pozostałe
Banie Mazurskie	42	15	15	5	1		7	3
Dąbrówka Polska	2		1		1			
Rogale	2						2	
Jagoczany	4		2	1			1	
Ziemiany	1						1	
Surminy	4		2	1				1
Żabin	10	4	1	1	2		1	1
Mieduniszki	3	2	1					
Rapa	2	1					1	
Lisy	10	1	2	1	2		3	1
Grodzisko	4	2	1					1
Kierzki	3	2	1					
Zawady	1		1					
Budziska	2		1				1	
Mieczniki	1	1						
Widigiry	2		2					
Mieczkówka	1			1				
Grunajki	1	1						
Klewiny	1	1						
Stanica	1	1						
Ogółem gmina	98	31	30	10	5	-	16	7

Większość zakładów zlokalizowana jest we wsi Banie Mazurskie – 42% ogółu zakładów. Na terenach wiejskich największą ilość zakładów osób fizycznych zarejestrowano w Lisach i Żabinie

10. KOMUNIKACJA

10.1. Powiązania komunikacyjne

Komunikacja drogowa

Teren gminy Banie Mazurskie obsługują drogi zaliczone do kategorii dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

W gminie Banie Mazurskie przebiega tylko jedna droga wojewódzka Nr 650 o długości od granicy gminy do gr. gminy 12,2 km. – relacji Węgorzewo – Gołdap.

Na drodze wojewódzkiej Nr 650 w granicach gminy Banie Mazurskie znajduje się most kamienny nad ciekiem wodnym o długości 5 m., szerokości 7 m. i nośności 30 ton. Ogólna liczba przepustów wynosi 7 szt.

Z powiatem giżyckim obszar gminy powiązany jest drogami powiatowymi łączącymi również sąsiednie gminy: Budry, Pozezdrze, Kruklanki, Kowale Oleckie, Gołdap.

Sieć dróg powiatowych stanowią powiązania komunikacyjne ośrodków gminnych i siedlisk rolniczych na terenie gminy Banie Mazurskie.

Długość dróg powiatowych na terenie gminy przedstawiono w poniższej tabeli:

Nr Drogi	Nazwa drogi	Długość Drogi (km)	W tym naw. twardej (km)	Szerokość jezdni (m)
123	(Budry)-Rapa	6,250	6,250	3,9
125	Droga wojewódzka Nr 650-Miczuły	3,155	------	5,0
126	Banie Mazurskie-granica państwa	10,979	10,979	5,1
127	Banie Mazurskie-Ściborki-Żabin	10,526	2,000	5,2
128	Rapa-Rogale-(Jany)	13,290	13,290	4,5
129	Banie Mazurskie-Kulsze-Rogale	7,460	7,460	4,3
130	Jagoczany-granica państwa	4,815	3,300	4,1
131	Rogale-Jagoczany-(Pietraszki)	5,120	5,120	5,0
132	Surminy-(Juchnajcie)	4,855	0,021	5,0
133	Banie Mazurskie-Grodzisko-(Jakunówko)	7,220	7,220	5,0
134	Dąbrówka Polska-Grodzisko	4,971	0,054	4,1
145	Mieczkówka-Budziska	1,903	1,903	4,5
146	Lisy-Mieczkówka-Kierzki-Nowiny-(Kalniszki)	8,687	4,030	5,3
RAZEM		89,231	58,327	

Na odcinku drogi powiatowej Nr 123 w miejscowości Mioduniszki znajdują się dwa mosty żelbetowe nad rzeką Węgorapą o długości 13,2 m., szerokości 5,9 m. i nośności 30 ton. i o długości 27 m., szerokości 8,8 m. i nośności 30 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 126 znajdują się trzy mosty: w miejscowości Banie Mazurskie - most żelbetowy nad rzeką Gołdapą o długości 30,4 m., szerokości 7,4 m. i nośności 30 ton; w miejscowości Rapa: - most żelbetowy nad ciekiem wodnym o długości

5 m., szerokości 7 m. i nośności 30 ton oraz ceglany o długości 4,1 m., szerokości 7,5 m. i nośności 15 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 126 w miejscowości Banie Mazurskie znajduje się kładka dla pieszych żelbetowa nad rzeką Gołdapa o długości 20,24 m., szerokości 5 m. i nośności 0,4 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 127 w miejscowości Banie Mazurskie znajduje się most prefabrykowany nad rzeką Gołdapa o długości 30 m., szerokości 8,9 m. i nośności 30 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 128 w miejscowości Widgiry znajduje się most stalowy nad ciekiem wodnym o długości 6,5 m., szerokości 5,2 m. i nośności 15 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 132 w miejscowości Surminy znajduje się most żelbetowy nad rzeką Gołdapa o długości 27 m., szerokości 8,9 m. i nośności 30 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 134 w miejscowości Dąbrówka Polska znajduje się most drewniany nad ciekiem wodnym o długości 5,6 m., szerokości 5,7 m. i nośności 15 ton.

Na odcinku drogi powiatowej Nr 146 w miejscowości Lisy znajdują się dwa mosty żelbetowe nad ciekiem wodnym o długości 5,4 m., szerokości 88,8 m. i nośności 15 ton. oraz o długości 5 m., szerokości 8,4 m. i nośności 15 ton.

Łączna liczba przepustów na drogach powiatowych w całej gminie to:

- dr. Nr 123 - 1 szt.
- dr. Nr 126 - 11 szt.
- dr. Nr 127 - 17 szt.
- dr. Nr 128 - 8 szt.
- dr. Nr 129 - 6 szt.
- dr. Nr 130 - 2 szt.
- dr. Nr 131 - 5 szt.
- dr. Nr 132 - 4 szt.
- dr. Nr 133 - 11 szt.
- dr. Nr 134 - 6 szt.
- dr. Nr 145 - 13 szt.
- dr. Nr 146 - 10 szt.

Razem - 94 szt.

Zgodnie z Dziennikiem Ustaw Nr 106 z dnia 21-07-1998r. nastąpił nowy podział administracyjny państwa, który podzielił drogi publiczne na następujące kategorie:

- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe
- drogi gminne

Pozostałe drogi nie zaliczone do żadnej z tych kategorii, w szczególności drogi dojazdowe do gruntów rolnych i leśnych, dojazdowe do obiektów użytkowanych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą są drogami wewnętrznymi, ich budowa, utrzymanie, zarządzanie i oznakowanie należy do zarządcy terenu.

Drogi krajowe to: drogi o znaczeniu międzynarodowym, autostrady, drogi ekspresowe, drogi dojazdowe do ogólnodostępnych przejść granicznych, drogi o znaczeniu obronnym.

Drogi wojewódzkie to: drogi stanowiące połączenia między miastami i mające znaczenie dla województwa.

Drogi powiatowe to: drogi stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

Drogi gminne to: drogi o znaczeniu lokalnym, stanowiące uzupełnienie sieć dróg służących miejscowym potrzebą, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

Zgodnie z tymi wymogami ustawy drogi wymienione poniżej nie powinny być drogami powiatowymi:

- dr. Nr 125 - dr. woj. Nr 650 – Miczuły
- dr. Nr 127 - Banie Mazurskie - Ściborki – Żabin
- dr. Nr 130 - Jagoczyn – granica państwa
- dr. Nr 132 - Surminy – gr. powiatu – (Juchnajcie)
- dr. Nr 134 - Dąbrówka Polska – Grodzisko
- dr. Nr 146 - odcinek od Mieczkówki – Kierzki – gr. powiatu.

Dodatkowo drogi publiczne ze względów funkcjonalno-technicznych dzielą się na klasy określone w warunkach technicznych - Dziennik Ustaw Nr 43 z dnia 02-03-1999r.

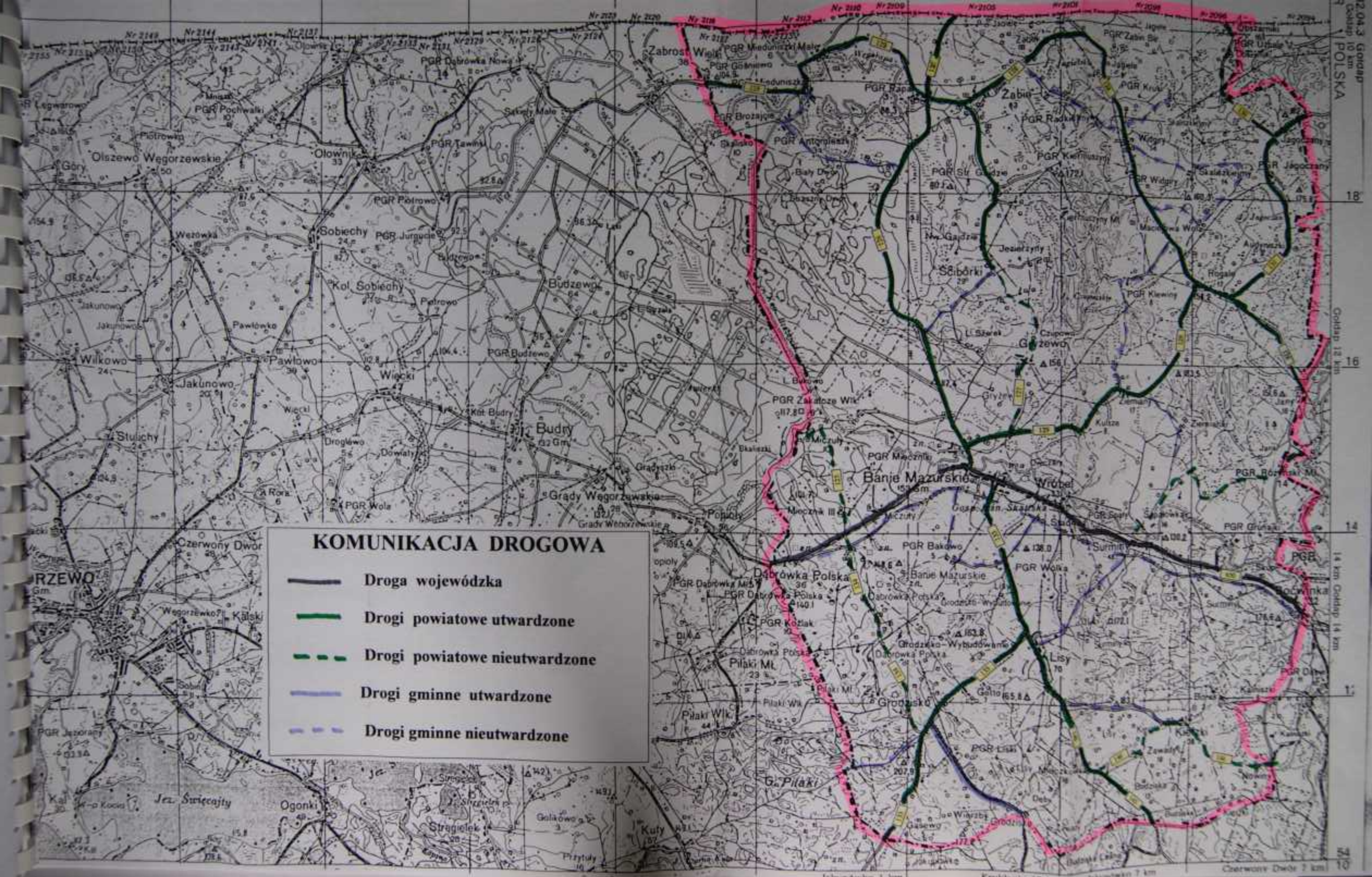
W gminie Banie Mazurskie występują następujące klasy dróg:

- zbiorcze „Z" - do niej należy droga wojewódzka Nr 650
- lokalne „L" - do nich należą drogi powiatowe o numerach 123, 126, 128, 129, 131, 133, 145, 146
- dojazdowe „D" - do nich należą pozostałe drogi powiatowe i gminne.

Drogi gminne i wewnętrzne tworzą układ komunikacyjny bezpośrednio obsługujący rozproszoną sieć osadniczą, zapewniają dojazd do pól i lasów. Drogi te wymagają modernizacji w celu poprawy stanu technicznego.

W układzie dróg gminnych i wewnętrznych najważniejsze ciągi to:

- Mieduniszki Wielkie-Brażajcie-dr. pow. Nr 126 – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni, na tym odcinku znajduje się jeden most,
- droga powiatowa Nr 126-Ściborki – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Żabin-Widgiry – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni, na tym odcinku znajduje się jeden most,
- Widgiry-Jagoczyn – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Widgiry-Kruki – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Ziemiany-Ziemianki – droga pow. Nr 132 - droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Ziemiany-Klewiny – droga pow. Nr 128 - droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Dąbrówka Polska-Banie Mazurskie-(Boćwinka) - – droga żwirowa, nieczynna trasa kolejowa,
- Banie Mazurskie - Bąkowo - Wólka – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Dąbrówka Polska – dr. woj. Nr 650 – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni
- Wólka – Wróble – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- droga pow. Nr 127 – Kiermuszyny – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,

KOMUNIKACJA DROGOWA
Droga wojewódzka
Drogi powiatowe utwardzone
Drogi powiatowe nieutwardzone
Drogi gminne utwardzone
Drogi gminne nieutwardzone
POLSKA
Banie Mazurskie
Dąbrówka Polska
Olszewo Węgorzewskie
Sobiechy
Budry
Pawłowo
Jakunowo
Wilkowo
Stulichy
Grądy Węgorzewskie
Czerwony Dwór
Ścibórki
Wróbel
Lisy
Pilaki Mł.
Pilaki Wlk.
Jez. Święcajty
Ogonki
Kuty
Zabrost Wielki
Zabiele
Gołdap 10 km
Gołdap 12 km
Gołdap 14 km

- droga pow. Nr 127 – Stare Gajdzie – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Lisy-Surminy – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Liski-Kierzki – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- Grodzisko-(dr. pow. Nr 145) – droga częściowo brukowa przechodząca w gruntową o złym stanie nawierzchni,
- Grodzisko-(Kuty) – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni,
- droga woj. Nr 650 – Grunajki – droga gruntowa o złym stanie nawierzchni (na tym odcinku znajduje się jeden most).

W związku z nowym podziałem administracyjnym Państwa natężenie ruchu pojazdów zwiększy się w kierunku siedziby administracyjnej powiatu na trasie:
Żabin-Rapa-Banie Mazurskie-Lisy-Grodzisk-(Jakunówko) są to drogi powiatowe Nr 128, 126, 133.

Należy przypuszczać, że do roku 2005 liczba pojazdów nieznacznie się zwiększy i nie będzie ona miała wpływu na zwiększenie natężenia ruchu w gminie Banie Mazurskie.
Układ dróg powiatowych Nr 128, Nr 126 i Nr 133 umożliwia lepszą komunikatywność mieszkańców gminy z powiatem. Droga wojewódzka pełni funkcję połączenia gminy z miastem Olsztyn – siedzibą województwa warmińsko – mazurskiego, aby poprawić warunki ruchu mieszkańcom Bań Mazurskich w Studium zaplanowano lokalizację obwodnicy omijającej centrum miejscowości. Wymienione drogi są w dobrym stanie technicznym, jednak na degradacje tych dróg w dużej mierze będzie wpływać coraz większe natężenie spowodowane nowym układem administracyjnym państwa.

Brak planowanych remontów będzie przyczyniać się do dalszego pogarszania się ich stanu. Drogi powiatowe i gminne ze względu na niewielkie natężenie ruchu są drogami o dostatecznej nawierzchni, które wymagać będą pielęgnacji by ich stan się nie pogarszał.
Tworzą one nie tylko sieć dróg dla samochodów ale i dla rowerów, których układ jest wyjątkowo krajobrazowy.

Konieczność otwarcia granicy na Europę narzuca na siebie obowiązek rozwiązań inżynierskich w zakresie:
- racjonalnego rozmieszczenia planowanych elementów zagospodarowania przestrzennego,
- regulacji dostępu do dróg,
- rozwoju układu ciągów pieszych i dróg rowerowych,
- weryfikacji i podniesienie standardu oznakowania dróg,
- upowszechnienia środków uspokajania ruchu,
- segregacji i separacji ruchu w przekroju drogi ruchu, szczególnie ruchu rowerowego i pieszego,
- usprawnienia przejść dla pieszych, w tym poprawa ich rozmieszczenia i widoczności.

Komunikacja kolejowa

Gmina Banie Mazurskie nie ma połączenia kolejowego.

Komunikacja wodna

Istnieje możliwość wykorzystania wód rzeki Gołdapy, Węgorapy i Kanału Brożajskiego do szlaków turystyki kajakowej.

11. GOSPODARKA KOMUNALNA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

11.1. Systemy infrastruktury technicznej

11.1.1. System zaopatrzenia w wodę

Na terenie gminy Banie Mazurskie funkcjonują trzy komunalne ujęcia wody (2 studnie głębinowe pracujace na zmianę w Baniach Mazurskich, 2 studnie i 1 stacja uzdatniania wody we wsi Żabin oraz w Budzisku 1 studnia ze stacją uzdatniania). Studnia w Sapałówce została wyłączona z użytkowania, a wodociąg podłączono do wsi Banie Mazurskie. W latach 60-tych zostały wybudowane lokalne wodociągi we wszystkich byłych zakładach rolnych. W roku ubiegłym doprowadzono wodę z Żabina do Rapy i Mioduniszek.

Przewiduje się połączyć wodociąg w Baniach Mazurskich z Budziskiem oraz doprowadzić wodę od Lis do Wólki i Bąkowa, a z Bań Mazurskich do Miecznik.

Długość zewnętrznej sieci wodociągowej (bez budynków Agencji Własności rolnej Skarbu Państwa) wynosi 67,2 km. Podłączonych jest 355 budynków (bez agencyjnych). Przyłącza wewnętrzne mają długość 12,9km.

Ogółem zwodociągowanych jest około 70% budynków.

11.1.2. System oczyszczania ścieków

W miejscowości gminnej znajduje się nowo wybudowana mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków – typu „Hydrocentrum", zlokalizowana przy drodze wojewódzkiej Banie Mazurskie – Węgorzewo, 200m od rzeki Gołdapy, będącej lewym dopływem rzeki Węgorapy należącej do zlewni Niemna..

Oczyszczalnia w Baniach Mazurskich posiada przepustowość 300m^3/d (2.000 RLM), posiada punkt zlewny ścieków dowożonych, pompownię główną, drogę dojazdową, doprowadzoną wodę i energię elektryczną i odprowadzenie ścieków oczyszczonych.

W skład oczyszczalni wchodzą następujące obiekty i urządzenia:

- reaktor wielofunkcyjny (komora rozdzielcza z piaskownikiem, komora bezciśnieniowa),
- stacja dmuchaw,
- punkt zlewny,
- pompownia ścieków własnych i dowożonych,
- pompownia i zbiornik osadu nadmiernego,
- składowisko osadu
- budynek technologiczny (odwodnienie osadu z piaskownika, stacja mleka wapiennego),
- parking,
- trafostacja.

Zaprojektowany układ II stopniowego mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków charakteryzuje się bardzo wysoką pewnością i niezawodnością działania. Wysoka pewność i niezawodność wynika z zastosowania dwóch ciągów źródła sprężonego powietrza oraz układów sterowania. W przypadku przerw w zasilaniu energią elektryczną zapasowym jej źródłem jest agregat prądotwórczy.

Strefa ochronna oczyszczalni wraz z punktem zlewnym mieści się w granicach ogrodzenia działki.Bezpośrednim odbiornikiem ścieków jest rzeka Gołdapa o przepływie SNQ = 12 m^3/s. W rzece Gołdapa stopień rozcieńczenia wynosi 1,2* 86.400/300 = 346, zgodnie z dokumentacją techniczną przyjmuje się następującą wymaganą jakość ścieków oczyszczonych tzn.

- zawiesiny ogólne g/m^3 50,
- wskaźnik BZT_5 g O_2/m^3 30
- wskaźnik ChZT gO_2/m^3 150
- azot amonowy gN – NH_4/m^3 6
- azot ogólny gN/m^3 30
- fosfor ogólny gP/m^3 5

Docelowo oczyszczalnia przyjmować będzie ścieki dopływające z kanalizacji od 2000 RLM ($Q_d$max = 390 m^3/d, Q_dśr. = 300m^3/d, Qhmax = 31m^3/h)
Ścieki dopływać będą kolektorem grawitacyjnym DN 300 do przepompowni ścieków zlokalizowanej przy oczyszczalni.

Przewidywane ładunki zanieczyszczeń:		Przewidywane stężenia
BZT_5 -	120 kgQ_2	- 400g O_2/m^3
ładunek zawiesin ogólnych	130 kg/d	- 433g/m^3
ładunek azotu ogólnego	28 kg N/d	- 93gN/m^3
ładunek fosforu ogólnego	6kg P/g	- 20gP/m^3

W chwili obecnej do oczyszczalni ścieków podłączono wieś Banie Mazurskiem z wyjątkiem jednego Osiedla mieszkaniowego i szkoły.

Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 3,6 km,długość przyłączy 0,367 km. Do kanalizacji podłoczono 44 budynki (bez agencyjnych).

Ponadto w miejscowości Widgiry planuje się budowę oczyszczalni ścieków typu „BIOKLERE" o wydajności 25m^3/d, docelowa ilość osób – 120.

11.2. Gospodarka odpadami – (wysypisko odpadów)

Obecnie w gminie Banie Mazurskie znajduje się jedno komunalne wysypisko śmieci we wsi gminnej na działce o powierzchni 0,55 ha, w północnej części wsi, przy drodze do wsi Rogale. Na koniec roku 1996 stan nagromadzenia odpadów wynosił 216 ton. W/w wysypisko funkcjonuje od 1993 roku, posiada jeszcze znaczne rezerwy, które winny zabezpieczyć potrzeby gminy do 2013 roku.
Wysypisko nie posiada sporządzonych badań oddziaływania na środowisko.

Na terenie gminy nie prowadzi się selektywnej zbiórki odpadów; nie prowadzi się też segregacji na wysypisku.

Analizując charakter gminy i występujących tu zakładów przemysłowych można stwierdzić, że w największej ilości występować będą następujące rodzaje odpadów :

- popioły i żużle z kotłowni,
- osady ściekowe,
- odpady z przemysłu rolno-spożywczego (rzeźni itp),
- odpady drzewne.

Odpady niebezpieczne - to głównie odpady pochodzące od mieszkańców: zużyte baterie, świetlówki, akumulatory, oleje przepracowane, opakowania po farbach, lakierach, rozpuszczalniki, smary itp.

11.3. Zaopatrzenie w gaz

W chwili obecnej gmina Banie Mazurskie nie posiada gazu ziemnego, przez teren gminy nie przebiega również gazociąg. Mieszkańcy gminy korzystają z gazu butlowego propan-butan.

W okresie dalszej perspektywy programuje się budowę gazociągu DN 200 mm CN 6,3 Mpa relacji Węgorzewo-Gołdap w kierunku wsi Budry i Banie Mazurskie, który winien zabezpieczyć dostawę gazu ziemnego dla mieszkańców gminy Banie Mazurskie.

11.4. Ciepłownictwo

W wyniku wdrażania polityki oszczędnego i racjonalnego korzystania z energii została dokonana modernizacja kotłowni Spółdzielni Mieszkaniowej w baniach Mazurskich. Obecnie jest ona opalana olejem i dostarcza ciepło do 162 mieszkań oraz ciepłą wodę do 54 mieszkań.

Poza tym w większości mieszkańcy gminy zaopatrują się w energię cieplną indywidualnie, wykorzystując w tym celu głównie piece węglowe i drzewne, rzadziej piece centralnego ogrzewania opalane koksem, gazem, olejem opałowym lub energią elektryczną.

Ogólny stan techniczny urządzeń wytwarzających ciepło jest przestarzały, mało ekonomiczny i niekorzystny dla środowiska przyrodniczego. Często długi okres eksploatacji pieców bez wymaganych remontów oraz właściwej konserwacji podnosi ich awaryjność. W związku z tym zachodzi konieczność modernizacji istniejących źródeł ciepła oraz racjonalizacji wykorzystania energii i ochrony powietrza atmosferycznego. Zrealizować to można poprzez modernizację i wymianę kotłów, montaż urządzeń odsiarczających, wymiane rur w sieciach zewnętrznych na rury przeizolowane. Konieczna jest również termorenowacja budynków, wymiana złej stolarki okiennej, montaż liczników ciepła, wodomierzy na ciepłą wodę, zaworów termostatycznych grzejnikowych, zastosowanie nowoczesnej automatyki.

Pokrycie potrzeb bytowo-gospodarczych mieszkańców gminy związanych z dostarczeniem ciepłej wody użytkowej i przygotowaniem posiłków realizowane jest przede wszystkim poprzez podgrzewacze elektryczne lub kuchnie gazowe lub kuchnie węglowe.

11.5. Elektroenergetyka.

Punktami zasilania w energię elektryczną odbiorców w obrębie Gminy Banie Mazurskie są Główne Punkty Zasilające 110/15 kV Gołdap i Węgorzewo, zasilane linią napowietrzną 110 kV Hańcza – Filipów – Gołdap – Węgorzewo.

Z GPZ 110/15 kV wyprowadzone są linie 15 kV napowietrzne. Linie te zasilają stacje transformatorowe zlokalizowane w pobliżu odbiorców energii elektrycznej.

Przebiegająca przez teren gminy linia 110 kV jest źródłem pola elektromagnetycznego. Obiekty budowlane przeznaczone na pobyt ludzi i zwierząt można lokalizować w odległości poziomej minimum 14,5 m od skrajnego przewodu linii.

Odległość podana wyżej może ulec zmniejszeniu pod warunkiem dotrzymania dopuszczalnych wartości pola elektromagnetycznego. Spełnienie tego warunku powinno być stwierdzone na drodze szczegółowych obliczeń i pomiarów kontrolnych. Decyzję lokalizacyjną, przy zmniejszeniu podanych wyżej odległości, wydaje organ administracyjny stopnia wojewódzkiego w porozumieniu z inspektorem sanitarnym.

Adaptuje się istniejące urządzenia elektroenergetyczne.

Rozbudowa układu sieci SN 15 kV jest uzależniona od zwiększonego zapotrzebowania w energię elektryczną. Każda dalsza rozbudowa budownictwa mieszkaniowego i letniskowego oraz przemysłu lokalnego będzie wymuszała budowę nowych stacji transformatorowych 15/0,4 kV oraz modernizację i rozbudowę sieci przesyłowej SN 15 kV.

Istniejąca sieć SN 15 kV w około 20 % nie nadaje się do przesyłu większych mocy i dlatego, a także ze względu na stan techniczny w tym samym procencie będzie musiała zostać

zmodernizowana, niezależnie od jej rozbudowy, przy zwiększonych potrzebach energetycznych odbiorców.

Całość sieci 110 kV, 15 kV i GPZ jest własnością Zakładu Energetycznego Białystok S.A.

Istniejącą sieć energetyczną przedstawiono na mapie gminy w skali 1:25 000.

W tabeli poniżej zestawiono istniejące stacje transformatorowe w poszczególnych miejscowościach Gminy Banie Mazurskie z podaniem numeru, nazwy i typu stacji transformatorowej oraz wielkości zainstalowanego transformatora.

Nr st.	Nazwa stacji transformatorowej	Typ stacji	Moc transformatorów [kVA]
225	Antomieszki PGR	SB 2J	50
1166	Banie Mazurskie Hydrofornia	WSTtp 20/400	100
423	Banie Mazurskie Kętrzyńskiego	STSb 20/ 250	250
424	Banie Mazurskie Konopnickiej 1	STSa 20/250	160
1326	Banie Mazurskie Konopnickiej 2	STSa 20/250	160
1583	Banie Mazurskie Konopnickiej 3	STSpV 20/250	40
426	Banie Mazurskie Kościuszki	STSb 20/125	100
425	Banie Mazurskie Mleczarnia	SB 2A	63
1209	Banie Mazurskie Osiedle 2	STSa 20/250	100
1046	Banie Mazurskie PGR	WSTtp 20/400	160
1415	Banie Mazurskie Polna	STSa 20/250	63
73	Bąkowo PGR	STSa 20/250	63
1448	Borek	STSa 20/100	75
415	Brożajty PGR	ŻH 15b	250
733	Budziska	STSa 20/100	100
104	Budziska Leśne	STSb 20/125	100
550	Dąbrówka Polska 1	STS 20/100	40
552	Dąbrówka Polska 2	STS 20/100	40
482	Dąbrówka Polska 3	STS 20/100	63
515	Dąbrówka Polska PGR	STS 20/250	100
245	Gajdzie Stare	STSa 20/100	30
1377	Gonsiewo 1	STSa 20/100	40
91	Gonsiewo Wierzby 1	STS 20/100	30
92	Gonsiewo Wierzby 2	STS 20/100	30
165	Grodzisko 1	ŻH 15b	63
166	Grodzisko 2	STSa 20/100	63
1374	Grodzisko 3	STSa 20/100	75
1375	Grodzisko 4	STSa 20/100	40
1376	Grodzisko 5	STSa 20/100	30
167	Grodzisko PGR	STS 20/250	63
1579	Grunajki 2	STSpv 20/250	40
116	Grunajki PGR	SB 2J	63
435	Gryżewo 1	STS 20/100	40
1474	Gryżewo 2	STS 20/100	30
881	Jagiele	STS 20/100	40
870	Jagoczany	ŻH 15b	30

Nr st.	Nazwa stacji transformatorowej	Typ stacji	Moc transformatorów [kVA]
453	Jagoczany PGR	ŻH 15b	100
1292	Jagoczany 2	STS 20/100	30
285	Kierzki 1	STSa 20/100	75
284	Kierzki 2	ŻH 15b	30
1463	Kierzki Leśne 2	STSa 20/100	63
283	Kierzki Leśne	STSa 20/100	63
242	Klewiny PGR	ŻH 15b	100
217	Kruki PGR	STSpv 20/250	63
1066	Kulsze	STSa 20/100	40
20	Kulsze – Ziemiany	ŻH 15b	20
847	Lisy 1	STS 20/100	30
848	Lisy 2	STS 20/100	40
1067	Lisy 3	STSa 20/100	40
859	Lisy 4	STS 20/250	100
861	Lisy MBM	ŻH 15b	100
854	Lisy PGR 1	ŻH 15b	30
855	Lisy PGR 2	STS 20/250	100
458	Miczuły	STSa 20/100	75
828	Miczuły PGR 1	STS 20/250	50
829	Miczuły PGR 2	STS 20/250	100
830	Miczuły PGR 3	SB 2J	30
1469	Mieczkówka	STSa 20/100	63
437	Mioduniszki Duże PGR	Mur.wież.poniem.	75
456	Mioduniszki Małe 1	Murowana wież.	250 + 500
1553	Mioduniszki Małe 2	STSpbV 20/250	160
349	Obszarniki 1	ŻH 15b	40
1075	Obszarniki 2	STSa 20/100	40
367	Radkiejmy PGR	STSa 20/250	160
320	Rapa Kopalnia	STSp 20/250	63
1316	Rapa Osiedle	STSa 20/250	100
446	Rapa PGR	STS 20/250	63
1116	Rapa PGR Ferma	WSTtp 20/400	160
37	Rogale 1	ŻH 15b	63
38	Rogale 2	ŻH 15b	20
1196	**Rogale 3**	STSa 20/100	20
39	Rogale Audyniszki	STS 20/100	25
431	Sapałówka 1	STSa 20/250	63
188	Sapałówka 2	STS 20/100	50
189	Sapałówka 3	STS 20/100	30
120	Surminy 1	STSa 20/250	75
121	Surminy 2	STS 20/100	30
122	Surminy 3	STS 20/100	40
123	Surminy 4	STS 20/100	30
124	Surminy 5	STS 20/100	20
125	Surminy 6	STS 20/100	30
601	Ściborki 1	ŻH 15b	30

Nr st.	Nazwa stacji transformatorowej	Typ stacji	Moc transformatorów [kVA]
718	Ściborki 2	STS 20/100	30
719	Ściborki 3	STS 20/100	30
722	Ściborki 4	STS 20/100	30
62	Ustronie ALP	STS 20/100	25
267	Widgóra 1	Mur.wież.poniem.	40
1070	Widgóra 2	STSa 20/100	30
1273	Widgóra 3	STSa 20/250	160
71	Wólka PGR 1	ŻH 15b	75
1201	Wólka PGR 2	WSRtp 20/400	400
616	Wróble 1	STSa 20/250	100
1118	Wróble 2	STSa 20/100	50
201	Zakałcze Wielkie PGR	WSTtp 20/ 2x400	100 + 400
430	Zapały PGR	STSa 20/250	50
796	Zawady 2	STSa 20/100	50
807	Zawady 3	STS 20/100	30
819	Zawady 4	STS 20/100	30
827	Zawady 5	STS 20/100	30
867	Ziemiany	STS 20/100	25
840	Żabin 1	STSa 20/250	160
841	Żabin 2	ŻH 15b	50
843	Żabin 3	STS 20/100	25
842	Żabin PGR 2	ŻH 15b	30
845	Żabin PGRyb.	SB 2J	20
Razem moc transformatorów			8233

11.5.1. Telekomunikacja

W 1998 roku na 1000 mieszkańców gminy przypadało średnio 98 abonentów telefonii przewodowej przy srednich wskaźnikach : 188,3 w powiecie giżyckim i 198,2 w województwie warmińsko-mazurskim.

Obsługę telekomunikacyjną na terenie gminy Banie Mazurskie zapewnia Telekomunikacja Polska S.A. przez Rejon w Węgorzewie.

Centrale telefoniczne zlokalizowane są w Baniach Mazurskich (o pojemności 400 NN) oraz w Żabinie (o pojemności 100 NN)

W najbliższej przyszłości przewiduje się budowę światłowodu Węgorzewo – Budry – Banie Mazurskie – Gołdap oraz rozbudowę centrali telefonicznej w Baniach Mazurskich do 600 NN i Żabinie do 150 NN.

Na terenie gminy zlokalizowany jest przekaźnik GSM, który zapewnia pokrycie sygnałem systemu ERA obszaru całej gminy

12. RUCH BUDOWLANY I RYNEK NIERUCHOMOŚCI

12.1. Ruch budowlany

Charakterystyka ruchu budowlanego na obszarze gminy Banie Mazurskie została oparta o analizę wydanych pozwoleń na budowę w latach 1995 – 1999 dla obiektów nowo wznoszonych , bez uwzględnienia przedsięwzięć związanych z infrastrukturą .
Liczba wydanych pozwoleń na budowę gminie Banie Mazurskie w latach 1995 - 1999 przedstawiała się następująco :

	1995r.	1996r.	1997r.	1998r.
Wieś Banie Mazurskie				
Gmina Banie Mazurskie				
Razem				

Na terenie gminy poziom ruchu budowlanego określany jest przez około wydanych pozwoleń na budowę rocznie.

Sytuacja ruchu budowlanego z punktu widzenia mieszkań oddanych do użytku w 1997 r. gminie Banie Mazurskiena tle byłego województwa suwalskiego i gmin sąsiednich, przedstawiała się następująco :

- gminy wiejskie woj. suwalskiego 118
  w tym w budynkach indywidualnych 116
- **gmina Banie Mazurskie** -
  w tym w budynkach indywidualnych -
- gmina Budry 3
  w tym w budynkach indywidualnych 3
- gmina Pozezdrze 7
  w tym w budynkach indywidualnych 7
- gmina Kruklanki 2
  w tym w budynkach indywidualnych 2

10.2. Budżet gminy

W świetle art. 7 ustawy o samorządzie terytorialnym do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Zadania własne obejmują między innymi sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki terenami i ochrony środowiska,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów,
- gospodarki komunalnej (zaopatrzenie w wodę, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymanie wysypisk, zaopatrzenie w energię elektryczną i cieplną),
- ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych,
- oświaty, w tym szkół podstawowych, przedszkoli i innych placówek oświatowo-wychowawczych,
- kultury, w tym bibliotek komunalnych i innych placówek upowszechniania kultury,
- kultury fizycznej, w tym terenów i urządzeń rekreacyjnych oraz sportowych,
- utrzymania cmentarzy komunalnych,

- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- komunalnego budownictwa mieszkaniowego,
- porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej

Podstawą wykonywania zadań własnych gminy są środki finansowe.
Dochody budżetu gminy w latach 1992 – 98 obrazuje tabela 12.2.1.

Udział wybranych składników w dochodach budżetu gminy kształtował się następująco (w %):

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
- podatki i opłaty lokalne	23,5	35,7	28,8	12,9	12,3	11,9	12,1
- udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	16,7	17,8	22,5	9,6	8,0	7,7	6,6
- dotacje z budżetu	24,4	27,6	34,0	41,1	39,7	39,8	37,1
- subwencje ogólne	18,5	9,3	4,0	4,8	32,7	30,6	29,0

Przeważający udział w dochodach gminy stanowią dotacje z budżetu państwa na finansowanie zadań własnych oraz zadań zleconych przez administrację rządową. Od 1996 roku znaczny udział w dochodach gminy stanowia subwencje ogólne w tym głównie oświatowa.
Dochód budżetu gminy Banie Mazurskie w przeliczeniu na 1 mieszkanca w1998 roku był wyższy o 13,4% od średniego dochodu na 1 mieszkańca w gminach wiejskich powiatu giżyckiego i o 44% wyższy od sredniego w województwie warmińsko-mazurskim.

Wydatki budżetu gminy w latach 1992 – 1998 obrazuje tabela 12.2.2.
Struktura wydatków budżetu gminy Banie Mazurskie na tle gmin wiejskich b. województwa suwalskiego w latach 1996-97 przedstawiała się następująco:

	gmina Banie Mazurskie		gminy wiejskie b. woj. suwalskiego	
	1996	1997	1996	1997
Ogółem w %	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym:- gospodarka komunalna	4,7	13,4	7,8	10,5
- gospodarka mieszkaniowa	1,0	1,1	2,0	2,0
- oświata i wychowanie	34,1	35,4	42,7	41,6
- kultura i sztuka	2,6	2,3	2,8	2,7
- ochrona zdrowia	22,2	19,6	6,1	6,9
- opieka społeczna	11,7	11,4	10,6	9,7
- kultura fizyczna i sport	0,1	0,1	0,5	0,3
- adm. państw. i samorząd.	12,7	11,1	13,5	13,0

Struktura rodzajowa wydatków budżetu gminy Banie Mazurskie na tle gmin wiejskich powiatu giżyckiego i województwa warmińsko-mazurskiego w 1998 roku przedstawiała się nastepująco:

gmina Banie Mazurskie	gminy wiejskie pow. giżyckiego	województwo warmińsko-mazurskie

Ogółem w %	100,0	100,0	100,0
Z tego: - wynagrodzenia	21,1	23,6	24,9
- materiały i usługi	20,9	20,4	16,7
- opłaty i składki	9,7	11,2	11,9
- dotacje na wydatki bieżące	1,8	3,9	12,5
- wydatki inwestycyjne	38,6	27,7	18,8

Istotny wpływ na kształtowanie struktury otoczenia podmiotów gospodarczych i tworzenie warunków do inwestowania oraz poprawę jakości życia mieszkańców mają wydatki budżetu na cele inwestycyjne.

W analizowanym okresie (tabela 10.2.3.) najwyższy udział wydatków na cele inwestycyjne miał miejsce w latach 1994 oraz 1998 i w 1994 roku był wyższy od średniego udziału w gminach wiejskich byłego woj. suwalskiego, a w 1998r. w gminach powiatu giżyckiego.

Nakłady inwestycyjne przeznaczone były między innymi na:
- remont sali rekreacyjno-sportowej w Baniach Mazurskich,
- budowę sieci wodociągowej na terenie gminy,
- remonty i modernizację dróg gminnych
- zakup sprzętu i modernizację ośrodka zdrowia w Baniach Mazurskich,
- budowę sali gimnastycznej przy szkole podstawowej w Żabinie,
- budowę oczyszczalni ścieków w Baniach Mazurskich.

Do najpilniejszych zadań inwestycyjnych na terenie gminy Banie Mazurskie należy zaliczyć m.in.:
- zakończenie kanalizacji wsi Banie Mazurskie,
- budowę oczyszczalni w Widgirach,
- budowę kolektorów sanitarnych:- Banie Mazurskie – Zakałcze Wielkie,
  - Banie Mazurskie – Miczuły (Mieczniki II),
  - Banie Mazurskie – Wróbel – Surminy,
- pełne zwodociągowanie terenu gminy (m.in. wsie: Sapałówka, Kierzki, Wólka, Borek, Dąbrówka Polska, Kulsze, Ziemiany, Gryżewo, Ściborki, część wsi Żabin),
- dokończenie telefonizacji gminy,
- doprowadzenie na terewn gminy gazu ziemnego,
- modernizację kotłowni przy Szkole Podstawowej w Lisach, 2 Szkołach w Baniach Mazurskich i Urzędzie Gminy w Baniach Mazurskich,
- budowę przejścia granicznego w Rapie,
- modernizację ulic w Baniach Mazurskich (m.in. Polna, Jasna, Mazurska, Słoneczna, Szkolna)
- remonty i modernizację dróg gminnych,
- dokończenie budowy hali sportowej w Żabinie,
- budowę sali gimnastycznej w Lisach,
- remont szkół w Baniach Mazurskich,
- modernizację stadionu gminnego w Baniach Mazurskich,
- budowę zalewu w baniach Mazurskich,
- remont kapitalny budynku Urzędu gminy w baniach Mazurskich,
- remont strażnicy p/poż. W baniach Mazurskich,
- budowę cmentarza komunalnego w baniach Mazurskich,
- rozwiązanie problemu składowania odpadów komunalnych,
- budowę przynajmniej 2 elektrowni wodnych na Kanale Brożajskim

GMINA BANIE MAZURSKIE

Dochody budżetu

Tabela 12.2.1

Lata	Ogółem	W tym								średnio na 1 mieszkańca			
		Podatki i opłaty lokalne					Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa	Dotacje z budżetu	Subwencje ogólne	ogółem		w tym	
		Razem	w tym							Gmina Banie Mazurskie	Gminy wiejskie b. woj. suw.	Podatki i opłaty lokalne	
			rolny	od nieruchomości	od środków transportowych	Opłata skarbowa						Gmina Banie Mazur.	Gminy wiejskie b. woj. suw.
	W tysiącach złotych									W złotych			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1992	592,5	139,1	68,4	35,7	18,5	12,7	99,2	144,4	109,5	130,16	138,56	30,56	34,53
1993	901,1	321,4	156,5	43,7	35,5	18,8	160,2	248,8	83,9	198,20	194,60	70,70	64,00
1994	1.030,0	296,9	108,5	58,4	45,4	15,0	231,5	350,0	41,1	228,02	265,26	65,72	80,07
1995	3.075,3	398,0	97,0	101,9	64,7	17,9	296,7	1.263,9	146,5	676,19	421,44	87,50	114,17
1996	4.350,3	534,5	131,5	134,1	85,2	26,9	347,5	1.729,0	1.423,8	956,31	822,49	117,49	153,00
1997	5.380,1	638,6	213,4	135,5	99,7	36,6	415,6	2.140,1	1.643,7	1.193,72	1.036,45	141,68	191,88
1998	7.265,0	679,0	212,0	178,0	14,0	29,0	479,0	2.694,0	2.105,0	1.638,19	1445,04[2)]	200,68	386,60[2)]

1) od 1996r. do subwencji ogólnej włączone są subwencje na zadania oświatowe

2) dane za 1998r. w kolumnach 12 i 14 dotyczą gmin wiejskich powiatu giżyckiego

Źródło: 1."Budżety gmin w woj. suwalskim w latach 1993 – 1996", Urząd Statystyczny w Suwałkach, październik 1997r.

2)"Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1992r. „ Wojewódzki Urząd Statystyczny w Suwałkach,

3)"Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997r., Urząd Statystyczny w Suwałkach ,

4)"Przegląd statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego w 1998r. (Województwo-powiaty-gminy)" Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 1999r.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Wydatki budżetu

Tabela 12.2.2

Lata	Ogółem	w tym		średnio na jednego mieszkańca						% udział w wydatkach			
				ogółem		w tym				na opiekę społeczną		na inwestycje	
		opieka społeczna	wydatki inwestycyjne	gmina Banie Mazurskie	gminy wiejskie b. woj. Suw	opieka społeczna		wydatki inwestycyjne					
						gmina Banie Mazur.	gminy wiejskie b.woj. suw.	gmina Banie Mazur.	gminy wiejskie woj.b.suw.	gmina Banie Mazur.	gminy wiejskie b.woj. suw.	gmina Banie Mazur.	gminy wiejskie b.woj. suw.
	W tysiącach złotych			W złotych									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1992	551,2	132,1	59,2	121,09	133,23	29,02	24,44	13,01	14,73	24,0	18,3	10,7	11,1
1993	866,7	213,2	137,8	190,60	194,50	46,83	32,32	30,30	31,40	24,6	16,6	15,9	16,2
1994	1.151,4	267,1	286,6	254,90	267,58	59,14	43,08	63,44	55,06	23,2	16,1	24,9	20,6
1995	3.090,7	398,7	283,2	679,58	414,42	87,66	72,94	62,27	95,45	12,9	17,6	9,2	23,0
1996	4.085,1	477,3	512,8	898,03	809,16	104,92	85,44	112,73	184,57	11,7	10,6	12,6	22,8
1997	5.466,0	625,3	982,8	1.212,78	1.037,28	139,70	100,89	218,06	251,31	11,4	9,7	18,0	24,2
1998	7.949,0	b.d.	3.066,0	1.792,31	1.487,36[1/]	b.d.	b.d.	691,26	411,67[1/]	b.d.	b.d.	38,6	27,7[1/]

[1/]dane za 1998r. w kolumnach 6,10 i 14 dotyczą gmin wiejskich powiatu giżyckiego

Źródło: 1."Budżety gmin w woj. suwalskim w latach 1993 – 1996", Urząd Statystyczny w Suwałkach, październik 1997r.
2."Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1992r., Wojewódzki Urząd Statystyczny w Suwałkach ,
3."Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997r., Urząd Statystyczny w Suwałkach,
4. „Przegląd statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego w 1998r. (województwo-powiaty-gminy)", Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 1999.

12.0. DZIAŁANIA GMINY Z ZAKRESU GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ STEROWANIE ROZWOJEM GMINY

12.1. Opracowania planistyczne

1) Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie zatwierdzony uchwałą nr Gminnej Rady Narodowej w Baniach Mazurskich z dnia ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa suwalskiego Nr z dnia poz.
2) Plan ogólny zagospodarowania przestrzennego wsi Banie Mzurskie zatwierdzony uchwałą Rady Gminy w Baniach Mazurskich Nr VI/29/92 z dnia 27 października 1992 i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym woj. suwalskiego Nr z dnia ,
3) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Banie Mazurskie z przeznaczeniem pod stację paliw i usługi turystyczne uchwalony uchwałą nr Rady Gminy w baniach Mazurskich z dnia ogłoszoną w Dzieniku Urzedowym woj. suwalskiego nr poz.

12.2. Gospodarka gruntami

Gospodarka gruntami w gminie prowadzona jest przez:
- przejmowanie nieruchomości państwowych,
- sprzedaż nieruchomości,
- wydzierżawianie nieruchomości,
- oddanie nieruchomości w wieczyste użytkowanie,
- nieodpłatne przekazywanie nieruchomości i obiektów jednostkom zarządzającym urządzeniami infrastruktury

13.0. PROBLEMY ROZWOJU

Wielokierunkowe rozpoznanie stanu i dotychczasowego rozwoju gminy Banie Mazurskie przeprowadzone w ramach Studium (cz. I. Rozdział 1 - 11), pozwoliło na identyfikację następujących grup problemów wymagających rozwiązania:
1. problemy przyrodnicze i ekologiczne,
2. problemy środowiska kulturowego,
3. problemy społeczne,
4. problemy strukturalne:
   - struktury funkcjonalno-ekonomiczne,
   - wyposażenie w usługi,
   - gospodarczo-ekonomiczne
5. problemy w zakresie infrastruktury technicznej i komunikacji.

13.1. Problemy przyrodnicze i ekologiczne

Konieczność zachowania wysokich walorów środowiska przyrodniczego oraz przestrzegania przepisów obowiązujących na terenach prawnie chronionych, przede wszystkim na obszarach chronionego krajobrazu, w strefach ochronnych jezior, w strefach ochronnych ujęć wodnych, przy jednoczesnej potrzebie rozwoju działalności gospodarczych.
Stosowanie głównie węgla i mieszanek węglowo-koksowych, zwłaszcza w okresie grzewczym, obniża komfort życia mieszkańców.

Niezadowalający stan czystości wód rzeki Węgorapy i Gołdapy powodowany przez dopływ zanieczyszczeń ze ściekami miejskimi (komunalnymi) oraz ściekami deszczowymi
Zanieczyszczenie wód rozproszonymi zrzutami ścieków na nieskanalizowanych terenach wiejskich, spływy powierzchniowe z powierzchni rolniczych, spływy zanieczyszczeń z powierzchni dróg.
Wysoki stopień zagrożenia zanieczyszczeniem wód podziemnych wynikający z budowy geologicznej i płytkim zaleganiem wód.
Wysoki stopień zagrożenia erozyjnego znacznej powierzchni terenów rolnych.

13.2. Problemy środowiska kulturowego

Zły stan techniczny większości obiektów kulturowych i brak inwestorów dla atrakcyjnego zabudowania części obiektów zabytkowych położonych na terenie gminy,
Zagrożenie niekorzystnymi przekształceniami funkcjonujących obecnie obiektów zabytkowych i ich otoczenia w przypadku konieczności modernizacji czy podniesienia standardu funkcjonalnego i technicznego.

13.3. Problemy społeczne

Gmina Banie Mazurskie należy do grupy gmin małych. Powierzchnia jej wynosi 205km^2. Średnia wielkość gminy wiejskiej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wynosi 223,1km^2. Gmine zamieszkuje 4,4 tys. osób. W województwie warmińsko-mazurskim gmina wiejska liczy średnio 6,1 tys. mieszkańców. Gęstość zaludnienia wynosi 21 osób/km^2 i jest o 6 osób niższa od średniej gęstości zaludnienia gmin wiejskich województwa warminsko-mazurskiego.

Po 1960 roku liczba mieszkańców gminy systematycznie zmniejszała się głównie w wyniku wysokiego ujemnego salda migracji oraz malejącego przyrostu naturalnego. Po okresowym zahamowaniu ubytku ludności w drugiej połowie lat osiemdziesiątych, a nawet wzroście w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych, po 1995 roku liczba mieszkańców znów zaczęła zmniejszć się.

Ruchy migracyjne ludności niekorzystnie wpłynęły na strukturę wieku i płci mieszkańców gminy. Teren gminy opuszczali i opuszczają głównie ludzie młodzi, a szczególnie kobiety. Ma to swoje konsekwencje w niskim poziomie przyrostu naturalnego. Utrzymywanie się tych tendencji może mieć negatywny wpływ na dalszy rozwój demograficzny gminy.

Dla przyszłego rozwoju demograficznego gminy najistotniejsza jest struktura płci w grupie wieku 18 – 39 lat tj. w wieku największej dzietności kobiet. W 1998 roku w gminie na 100 mężczyzn w wieku 18 – 39 lat przypadało tylko 79 kobiet.
Znaczna ilość mieszkańców gminy w wieku poprodukcyjnym i przewidywany ich wzrost powodowac będzie zwiększone zapotrzebowanie na usługi z zakresu ochrony zdrowia i opieki społecznej.

Utrzymująca się na wysokim poziomie liczba ludności w wieku produkcyjnym zmuszać będzie do rozwiązania istniejących bardzo trudnych problemów na rynku pracy.

W wyniku transformacji ustrojowej państwa na terenie gminy wystąpiło szereg negatywnych zjawisk m.in.: likwidacja miejsc pracy, bardzo wysokie bezrobocie strukturalne, zubożenie ludności, występowanie zjawisk patalogicznych.
W 1997 roku liczba pracujących na terenie gminy w stosunku do 1988 zmniejszyła się o około 35%. Największy spadek zatrudnienia nastąpił w rolnictwie w wyniku likwidacji

państwowych gospodarstw rolnych. Powstające nowe podmioty gospodarcze tylko w minimalnym stopniu rekompensują zlikwidowane miejsca pracy.
Zagospodarowanie bardzo dużej nadwyżki siły roboczej jest istotnym problemem społeczno-gospodarczym na terenie gminy.

Gmina Banie Mazurskie należy do grupy gmin o bardzo wysokim bezrobociu. Na koniec 1998 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 658 bezrobotnych, co stanowiło 27,5% ludności w wieku produkcyjnym. W ciągu ostatnich trzech lat liczba bezrobotnych rejestrowanych utrzymywała się mniej więcej na poziomie 700 osób.
Największym bezrobociem dotknięta jest ludność w wieku najwyższej aktywności zawodowej tj. w wieku 18 – 44 lat. Na koniec 1998 roku stanowiła ona w powiecie giżyckim 79,0% ogółu bezrobotnych.

Wśród bezrobotnych największą grupę stanowią ludzie z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym (ponad 45%) oraz zasadniczym zawodowym (36%). Wobec tego faktu szczególnego znaczenia nabiera problem niskiego wykształcenia nie tylko bezrobotnych, ale generalnie całej ludnośći gminy (ponad 60% ogółu mieszkańców gminy w wieku 15 lat i więcej posiada wykształcenie podstawowe, niepełne podstawowe lub jest bez wykształcenia).

Systematycznie maleje liczba osób pobierających zasiłek dla bezrobotnych. Na koniec 1999 roku tylko 18% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych uprawnionych było do pobierania zasiłku.

Bezrobocie było i jest główna przyczyną ubożenia mieszkańców gminy i wzrostu liczby ludności wymagającej pomocy społecznej. Utrzymujący wysoki poziom bezrobocia stanowi istotne zagrożenie dla dalszego rozwoju ekonomicznego gminy i sprzyja powstawaniu niekorzystnych zjawisk społecznych. W sferze społecznej bezrobocie powoduje szereg negatywnych konsekwencji, wyeliminowanie których będzie trudne nawet w długim okresie. Przykładem takich konsekwencji jest niechęć do podejmowania pracy, poczucie zagrożenia, apatia, brak chęci i umiejętności podejmowania przedsiębiorczych działan, niska akceptacja społecznych reform przy jednoczesnej aktywnej działalności w „szarej strefie". Sprzyja to powstawaniu niekorzystnych, a często patalogicznych zjawisk jak przestępczość, alkoholizm, narkomania itp. Niska akceptacja społecznych reform może stać się jednym z ograniczeń rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

13.4. Problemy strukturalne

* *Problemy struktury funkcjonalno-przestrzennej i wyposażenia w usługi.*

Sieć osadnicza na terenie gminy jest bardzo rozdrobniona. W strukturze miejscowości 82% stanowia małe jednostki osadnicze liczące do 100 mieszkańców, w których zamieszkuje około 36% ogółu ludności gminy. Ponad 31% ogółu mieszkańców skupia się w 9 jednostkach osadniczych liczących od 101 do 250 osób. Ośrodek gminny zamieszkuje około 33% ludności gminy.

Głównymi ośrodkami koncentracji urzadzeń obsługi ludności są Banie Mazurskie, Żabin i Lisy. W mniejszym zakresie lub pojedyncze urządzenia usługowe znajdują się w innych miejscowościach.

Rozmieszczenie ośrodków usługowych i urządzeń uznaje się za prawidłowe w kontekście rozdrobnienia sieci osadniczej i alokacji przestrzennej ludności.

Niepokojącym zjawiskiem jest likwidacja lub ograniczanie działalności szeregu placówek usługowych np. likwidacja Urzędu Poczty w Lisach oraz szeregu świetlic wiejskich i placówek bibliotecznych, brak stałej obsady lekarskiej w Żabinie.

Znaczna część urządzen usługowych wymaga polepszenia warunków funkcjonowania poprzez modernizację i remont istniejących obiektów.

Sytuacja mieszkaniowa ludności gminy Banie Mazurskie zasadniczo nie odbiega od przeciętnej na terenach wiejskich województwa.

Około 73% istniejących zasobów mieszkaniowych znajduje się w budynkach zrealizowanych przed 1944 rokiem. Znaczna część tych budynków jest w średnim i złym stanie technicznym.

W przyszłości ważnym problemem do rozwiązania będzie rewaloryzacja starej zabudowy mieszkaniowej mająca na celu poprawę stanu technicznego, podniesienie standardu oraz estetyki miejscowości.

Budynki o cennych walorach architektonicznych i historycznych należałoby objąć ochroną konserwatorską.

Opuszczone przez dotychczasowych mieszkańców budynki winny być zagospodarowane i przystosowane m.in. do potrzeb funkcji rekreacyjnej.

Istotnym problemem jest niedostateczne wyposażenie jednostek osadniczych w infrastrukturę techniczną i zły stan dróg dojazdowych do ośrodków usługowych.

* *Problemy gospodarczo-ekonomiczne*

Mała efektywność rolnictwa spowodowana likwidacją PGR-ów a w związku z tym występowaniem nadwyżki siły roboczej - byłych pracowników tych gospodarstw.

Brak zakładów przetwarzających produkty rolne.

Niedostateczne wykorzystanie walorów przyrodniczych , krajobrazowych i kulturowych gminy jako podstawy rozwoju turystyki.

Zbyt niskie wyposażenie terenu w usługi , obiekty sportowe, nie odpowiadające wysokiej atrakcyjności turystycznej.

Niski standard wiejskich obiektów mieszkalnych ograniczający możliwości rozwoju ekoturystyki.

13.5. Problemy w zakresie infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

Około 30% budynków gminy nie jest zwodociągowana.

Odprowadzenie i oczyszczenie ścieków

Poza ośrodkiem gminnym, żadna wieś nie posiada oczyszczalni ścieków. W zestawieniu z wodociągami kanalizacja budzi poważne konsekwencje ekologiczne (zanieczyszczenie wód powierzchniowych, zagrożenie wód podziemnych i gleb) i stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt.

Zaopatrywanie w gaz

Brak gazu ziemnego.

Telekomunikacja

Istnieje pilna potrzeba budowy oraz modernizacji sieci telekomunikacyjnych oraz wymiana central na centrale cyfrową opartą na kablach światłowodowych.

Gospodarka odpadami

Przewiduje się, że istniejące wysypisko wystarczy na 8 lat, w związku z czym istnieje potrzeba zabezpieczenia nowego terenu na potrzeby komunalnego oczyszczania gminy oraz zabezpieczenie terenu na wysypisko śmieci dla północnej części gminy..

Problemy komunikacji

Poprawa jakości dróg zarówno pod względem parametrów technicznych jak i nawierzchni

BIBLIOGRAFIA

1. Opracowanie fizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie, Warszawa 1991 r.
2. Praca zbiorowa. 1983. Podział hydrograficzny Polski. IMGW
3. Roczniki hydrograficzne . IMGW
4. 1987. Decyzja wodnoprawna na korzystanie z Wód Wielkich Jezior Mazurskich. UW Suwałki
5. 1973. Decyzja wodnoprawna na piętrzenie i pobór wody z jazów na rzekach: Węgorapa, Gołdapa i Kanał Brożajski. PWRN Olsztyn
6. H. Solarski, Z. Nowicki . 1990. Możliwości retencyjne oczek wodnych i mokradeł na Pojezierzu Mazurskim, ART. Olsztyn
7. Z. Nowicki 1990. Retencjonowanie wód w zbiornikach jeziorowo-rzecznych na Poj. Mazurskim. ART. Olsztyn
8. 1989 –96. Decyzje wodnoprawne dotyczące elektrowni wodnej na Kanale Brożajskim. UW Suwałki.
9. 1999. J.w. Starostwo Powiatowe w Giżycku
10. 1996 – 97. Decyzje wodnoprawne dotyczące małych elektrowni wodnych na rzece Gołdapie: Grunajki i Szapałówka. UW Suwałki
11. T. Kiciński 1994. Zabezpieczenie przeciwpowodziowe dolin rzek Gołdapy i Węgorapy. WZIR Suwałki.
12. 1996. Plan ochrony przeciwpowodziowej woj. suwalskiego. UW Suwałki.
13. Uchwała Nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku z dn. 27.04.1999r. w sprawie zakresu używania silników spalinowych do napędu jednostek pływających – wykaz akwenów objętych zakazem.
14. Z. Nowicki, J. Cymes, 1997. Ochrona i waloryzacja przestrzeni krajobrazowej na Poj. Mazurskim. ART. Olsztyn
15. J. Wencewicz. 1999. Wpływ spiętrzenia wody w Kan. Brozajskim na km 0+116 do rzeki 98,70 na środowisko naturalne.
16. R. Bejuar. 2000. Operat wodnoprawny na piętrzenie wody do celów energetycznych na Kan. Brożajskim w km 0+684.
17. Krajewski S., Bieniaszewska H., Chodorowska M. - Studium hydrogeologiczne powiatu ; Uniwersytet Warszawski Katedra Hydrogeologii; Warszawa, 1966/1967,
18. Raport o stanie środowiska w województwie suwalskim w 1996 r. - Biblioteka Monitoringu Środowiska; Suwałki, 1997 r.
19. Richling A. - Regionalizacja fizycznogeograficzna województwa. Województwo suwalskie - Studia i materiały; OBN Białystok, OGiPZ PAN Warszawa, 1985 r.
20. Sokołowski A.W., Kot J. - Przyroda województwa suwalskiego - , Suwałki, 1996 r.
21. Bogdanowski J. – Projekt standardowego opracowania problematyki ochrony wartości kulturowego krajobrazu i środowiska w studium do planu i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, Studia i Materiały – Krajobrazy nr 12 (24). Ośrodek Zabytkowego Krajobrazu Kulturowego w Warszawie, Warszawa 1996 r
22. Dehnen M., Die Kriegsgraben in Ostpreussen von 1914/15, Wurzburg 1966 r.
23. Demby R., W Puszczy Straduńskiej, Olecko 1998 r.
24. Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, Warszawa 1981 r B., Giży.
25. Wakar A., Wilamowski B, Gołdap, Z dziejów miasta i powiatu, Olsztyn 1974 r.
26. Gołdap i okolice, praca zbiorowa, Suwałki 1995 r.
27. Mapa topograficzna gminy Banie Mazurskie w podziałce 1 : 25 000 opracowana przez OPGK w Warszawie.

28. Fortyfikacje XIX i XX-wieczne na obszarze województwa suwalskiego, cz. I i II, praca zbiorowa / maszynopis/.
29. Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Suwałkach z 15 marca 1993 r., w sprawie wykazu obiektów nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa suwalskiego, Dziennik Urzędu Województwa Suwalskiego nr 11.
30. Ochrona wartości krajobrazu i środowiska kulturowego w studium do planu i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy, pod redakcją Z. Myczkowskiego, Studia i Materiały – Krajobrazy nr 18 (30) OZKK w Warszawie, Warszawa 1998 r.
31. Ochrona zabytkowego krajobrazu kulturowego woj. suwalskiego, opracowanie zbiorowe, Suwałki 1997 r. (oryginał w archiwum OW SOZ, Delegatura w Suwałkach).
32. Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 40, woj. suwalskie, wyd. ODZ w Warszawie, Warszawa 1986 r.
33. Zasoby archiwalne autorów.
34. Ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie
35. Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego wsi Banie Mazurskie
36. Zmiana w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wsi Banie Mazurskie,
37. Informacje i wytyczne z projektu „ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa suwalskiego ",
38. Strategia rozwoju gminy
39. Mapy topograficzne gminy w skali 1:25 000 ,
40. Mapy ewidencyjne gminy w skali 1: 5 000,
41. Mapy zagospodarowania lasów.
42. Inwentaryzacja terenowa - 1999r.,
43. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1997 r. - Urzędu Statystycznego w Suwałkach , 1998 r., i w Olsztynie,
44. Roczniki statystyczne - Urzędu Statystycznego w Suwałkach,
45. Dane statystyczne Powszechnego Spisu Rolnego 1988 r.,
46. Informacje uzyskane z Urzędu Gminy w Baniach Mazurskich,

ZARZĄD GMINY BANIE MAZURSKIE

4

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BANIE MAZURSKIE

CZĘŚĆ III

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO POLITYKA PRZESTRZENNA

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR XVIII./130/2000
z dnia 30 sierpnia 2000r.
RADY GMINY
W BANIACH MAZURSKICH

BANIE MAZURSKIE 1999/2000 R.

Załącznik nr 1
do Uchwały NR XVIII / 130 / 2000
Rady Gminy Banie Mazurskie

TEKST STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BANIE MAZURSKIE

Ustalenia ogólne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie, zwane dalej studium , dotyczy obszaru położonego w granicach administracyjnych gminy.
Postanowienia studium są zawarte w niniejszym tekście opracowania oraz w rysunkach studium, stanowiących załącznik nr 2, 2a do w/w uchwały.
Postanowienia studium określają:

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY BANIE MAZURSKIE

1) UWARUNKOWANIA I KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY
   - 1.1. cele rozwoju gminy oraz kierunki działań prowadzących do osiągnięcia tych celów,
   - 1.2. kierunki rozwoju funkcji gminy Banie Mazurskie oraz wiejskich jednostek osadniczych
   - 1.3. ograniczenia rozwoju gminy,
   - 1.4. szanse rozwoju gminy
   - 1.5. obowiązujące opracowania planistyczne, obszary wskazane do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, dla których powstaje obowiązek sporządzenia planów
2) UWARUNKOWANIA I KIERUNKI OCHRONY ORAZ WZBOGACANIA WALORÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
   - 2.1. kopaliny
   - 2.2. podstawowe komponenty środowiska przyrodniczego
     - 2.2.1. gleby gruntów ornych
     - 2.2.2. ekosystemy łąkowe i bagienno-wodne
     - 2.2.3. kompleksy leśne
     - 2.2.4. jeziora i tereny przyjezierne,
   - 2.3. obszary i obiekty chronione
     - 2.3.1. obszary chronionego krajobrazu
     - 2.3.2. strefy ochronne wokół jezior i rzek,
     - 2.3.3. pomniki przyrody,
     - 2.3.4. zieleń urządzona
     - 2.3.5. „strefy ciszy"
     - 2.3.6. strefy ochronne ujęć wód podziemnych
   - 2.4. obszary wskazane do objęcia ochroną środowiska przyrodniczego
   - 2.5. kierunki ochrony sanitarnej środowiska
   - 2.6. zagrożenia środowiskowe
3) UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ORAZ ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY

3.1. ochrona obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych,
3.2. ochrona stanowisk archeologicznych
3.3. kierunki działań w celu zachowania istniejących wartości krajobrazu kulturowego
4) KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ
4.1. kierunki rozwoju sieci osadniczej i obsługi ludności,
4.2. prognoza demograficzna,
4.3. prognoza gospodarstw domowych
5) KIERUNKI ROZWOJU EKONOMICZNEGO GMINY
5.1. kierunki rozwoju rolnictwa
5.2. rozwój turystyki i wypoczynku
5.3. kierunki rozwoju działalności produkcyjnej
6) KIERUNKI PRZEKSZTAŁCEŃ I ROZWOJU STRUKTURY PRZESTRZENNEJ ZAGOSPODAROWANIA GMINY
Strefa „O" – wieś Banie Mazurskie
Strefa „W" – północna część gminy,
Strefa „R" – południowa część gminy
7) KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU KOMUNIKACJI
7.1. Sieć drogowa
7.2. Szlaki turystyczne
8) KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
8.1. elektroenergetyka
8.2. gospodarka wodno-ściekowa
8.3. usuwanie i unieszkodliwianie odpadów stałych
8.4. kierunki rozwoju ciepłownictwa
8.5. kierunki rozwoju gazownictwa
8.6. kierunki rozwoju telekomunikacji
9) OBRONA CYWILNA I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA
9.1. obrona cywilna,
9.2. ochrona przeciwpożarowa

1. UWARUNKOWANIA I KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ GMINY

1.1. Cele rozwoju gminy Banie Mazurskie oraz polityka osiągania celów
(główne kierunki i zasady działania)

1.1.1. Jako główny cel rozwoju gminy Banie Mazurskie przyjmuje się :

1) osiągnięcie wszechstronnego rozwoju, zapewniającego poprawę jakości życia mieszkańców, przy zachowaniu równowagi między aktywnością gospodarczą, a ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego,
2) rozwój, o którym mowa w pkt.1) osiągany będzie przez realizację celów strategicznych w sferach:

a) społeczno-ekonomicznej, ze szczególnym uwzględnieniem aktywizacji gospodarczej,
b) przyrodniczo-kulturowej, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony istniejących zasobów i wartości,
c) funkcjonalno-przestrzennej, ukierunkowaną na porządkowanie struktury przestrzennej miasta, gminy i jej jednostek osadniczych, kształtującą warunki do powstawania prawidłowych relacji przestrzennych i użytkowych pomiędzy poszczególnymi terenami.

1.1.2 Cele ekonomiczne

Cele ekonomiczne wyrażają się w kształtowaniu mechanizmów stymulujących efektywny, wielokierunkowy rozwój gospodarczy gminy, zapewniający obniżenie bezrobocia oraz wzrost dobrobytu mieszkańców. Obejmują one :

1) stymulację rozwoju rolnictwa, w tym zintegrowanego zmierzającą do podnoszenia jego efektywności poprzez tworzenie warunków zbytu i przetwórstwa, poprawę struktury obszarowej gospodarstw,
2) utrzymanie dotychczasowego znaczenia gospodarki leśnej jako jednej z tradycyjnych funkcji obszaru,
3) rozwój lokalnego rynku pracy poprzez wspieranie średnich i małych, nieuciążliwych przedsiębiorstw usługowych i produkcyjnych, zwłaszcza wykorzystujących miejscowe surowce,
4) rozszerzenie usług o znaczeniu ponad lokalnym, w tym z zakresu:
   a) turystyki (informacja turystyczna, baza noclegowa, gastronomiczna, urządzenia turystyczne i rekreacyjne,
   b) handlu, gastronomii i kultury w zakresie usług ukierunkowanych na obsługę ruchu turystycznego,
   c) usług komunalnych.

Polityka osiągania celów ekonomicznych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1) przygotowanie terenów pod różnego rodzaju działalności gospodarcze i usługowe, w tym :
   a) wykorzystanie rezerw terenowych w obrębie istniejących terenów usługowych oraz uzupełnienie i porządkowanie obszarów zainwestowanych,
   b) wyposażenie w brakujące elementy infrastruktury technicznej,
   c) poprawa dostępności komunikacyjnej,
2) popieranie przedsiębiorczości lokalnej, stworzenie systemu preferencji dla rozpoczynających działalność gospodarczą, zwłaszcza osób bezrobotnych oraz jednostek zatrudniających te osoby (ulgi w opłatach czynszowych, podatkach lokalnych), stymulowanie przedsiębiorczości poprzez powołane w tym celu stowarzyszenia gospodarcze,
3) prowadzenie polityki zmierzającej do przyciągnięcia do gminy inwestorów oraz agend krajowych poprzez system zachęt (lokalizacja ułatwienia finansowe, formalno-prawne w sferze pozyskiwania terenów pod inwestycje),

4) przygotowanie katalogu ofert lokalizacyjnych dla inwestorów, szczególnie w zakresie turystyki i usług;
5) promowanie zarówno walorów przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych i turystycznych jak i działających podmiotów gospodarczych (akcja ofertowo-marketingowo-promocyjna),
6) podnoszenie opłacalności produkcji rolnej przez:
   a) wyłączanie z produkcji rolnej terenów o najniższej przydatności dla rolnictwa przez ich zalesienie oraz ochronę przed zainwestowaniem kompleksów gleb o najwyższych wartościach,
   b) rozwój specjalistycznych gospodarstw w oparciu o lokalne warunki produkcji, w tym gospodarstw produkujących zdrową żywność,
   c) rozwój bazy przetwórczej i organizację zbytu produktów rolnych poprzez wspólne działania z gminami sąsiednimi,
7) pozyskiwanie przychylności opinii publicznej dla podejmowanych działań przez szeroką akcję informacyjną,
8) ułatwienia dla bezrobotnych w zdobywaniu nowych zawodów na kursach specjalistycznych i szkoleniach.

1.1.3. Cele społeczne

Cele społeczne ukierunkowane są na obniżenie bezrobocia oraz poprawę jakości życia mieszkańców w drodze rozwijania infrastruktury społecznej oraz porządkowania struktury przestrzennej gminy decydujących o warunkach zamieszkania, pracy, obsługi, wypoczynku i aktywności obywateli i obejmują:

1) przeciwdziałanie rozszerzaniu się bezrobocia i postępującemu ubożeniu mieszkańców,
2) zapewnienie dogodnych warunków zamieszkania, ze zróżnicowaniem typów i standardów zabudowy w dostosowaniu do potrzeb i aspiracji mieszkańców, z preferencją zabudowy indywidualnej, przy zachowaniu podstawowych standardów uzbrojenia terenu,
3) podniesienie standardów obsługi podstawowej ludności w usługi zaspokajające również potrzeby turystów oraz właściwe warunki dostępności tych usług, szczególnie w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej, administracji i łączności, handlu i gastronomii oraz sportu i wypoczynku.
4) zapewnienie sprawnej obsługi komunikacyjnej z ośrodkiem gminnym i powiązań gminy z terenami sąsiednimi,
5) podniesienie standardu wyposażenia w infrastrukturę techniczną i komunalną, stosownie do występujących potrzeb , w zakresie: zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków, elektroenergetyki, ciepłownictwa, telekomunikacji, gazownictwa i gospodarki odpadami.

Polityka osiągania celów społecznych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1) zwalczanie „wyuczonej bezradności" i postaw roszczeniowych poprzez lansowanie modelu osobowości otwartej na innowacje i skłonnej do podejmowania samodzielnej działalności,
2) modernizowanie istniejących zasobów mieszkaniowych,

3) tworzenie zasobów mieszkań komunalnych i interwencyjnych i socjalnych,
4) utrzymanie istniejących i tworzenie nowych rezerw terenów pod nową zabudowę mieszkaniową i usługową, przeznaczonych dla różnych form zabudowy i inwestowania, wyposażonych w infrastrukturę techniczną i z uporządkowanym stanem prawno-własnościowym,
5) utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejących szkół podstawowych i gimnazjum,
6) budowę i modernizację urządzeń sportowo-rekreacyjnych m. innymi: zakończenie budowy hali sportowej w Żabinie, budowę sali gimnastycznej w Lisach, modernizację stadionu w Baniach Mazurskich, budowę zalewu w Baniach Mazurskich,
7) dofinansowanie placówek i instytucji tworzących infrastrukturę społeczną gminy,
8) przywracanie, utrzymanie i poprawa stanu technicznego dróg i sprawności transportu zbiorowego,
9) rozwój systemów zaopatrzenia w wodę,
10) rozwój systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków,
11) budowa oczyszczalni ścieków w Widgirach,
12) dokończenie telefonizacji gminy,
13) doprowadzenie na teren gminy gazu ziemnego,
14) modernizacja kotłowni w Baniach Mazurskich i Lisach,
15) zorganizowanie usuwania odpadów z terenów poszczególnych wsi poprzez urządzenie kontenerowych punktów gromadzenia odpadów i wprowadzenie systemu segregacji odpadów,
16) budowa nowego cmentarza komunalnego w Baniach Mazurskich.

1.1.4. Cele przyrodnicze

Cele przyrodnicze wyrażają się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego. Obejmują one:

1) traktowanie ochrony środowiska przyrodniczego jako nierozłącznej części elementu strategii ekorozwoju gminy,
2) zachowanie istniejących wartości środowiska przyrodniczego z uwzględnieniem ich roli w ponadregionalnym systemie terenów chronionych,
3) kontynuowanie działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji środowiska przez emitory zanieczyszczeń powietrza, hałas komunikacyjny zrzuty ścieków i spływy powierzchniowe z powierzchni rolniczych oraz przez rolnicze użytkowanie terenów zagrożonych erozją,
4) zachowanie i wzbogacenie walorów turystycznych i wypoczynkowych jako zasobu przyrodniczego, który stanowi jedno z potencjalnych źródeł rozwoju ekonomicznego.

Polityka osiągania celów przyrodniczych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1) prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami zwłaszcza takimi jak wody powierzchniowe i podziemne, lasy, gleby, walory krajobrazowe,
2) dostosowanie rozwoju gospodarczego, społecznego i przestrzennego do uwarunkowań przyrodniczych,

3) kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy w nawiązaniu do systemów przyrodniczych,
4) ochronę kompleksów leśnych zgodnie z obowiązującymi przepisami,
5) ochronę terenów otwartych, w tym szczególnie obszarów podmokłych, łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
6) ochronę wód powierzchniowych i podziemnych i podnoszenie stanu jakości wód,
7) ochronę gleb przed erozją,
8) ochronę terenów zieleni w obszarach zainwestowanych,
9) ograniczanie negatywnych oddziaływań ze źródeł lokalnych , poprzez:
   a) wyeliminowanie możliwości lokalizacji obiektów uciążliwych,
   b) podjęcie rozbudowy infrastruktury technicznej związanej z odprowadzaniem ścieków.

1.1.5. Cele kulturowe

Cele kulturowe ukierunkowane są na zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowania atrakcyjnego wizerunku gminy i obejmują :

1) zachowanie tożsamości kulturowej obszaru poprzez utrzymanie wartościowych zasobów środowiska kulturowego oraz krajobrazu kulturowego,
2) zachowanie krajobrazu otwartego obszaru gminy o walorach przyrodniczych i kulturowych,
3) rozszerzenie prawnej ochrony obiektów, zespołów zabudowy, cmentarzy, zieleni oraz archeologicznych zabytków nieruchomych.

Polityka osiągania celów kulturowych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

1) ochronę oraz poprawę stanu i standardu funkcjonalnego i technicznego istniejących obiektów i zasobów zabytkowych prawnie chronionych i postulowanych do objęcia ochroną, z właściwą ich ekspozycją i udostępnieniem dla turystyki krajoznawczej z odpowiednim zagospodarowaniem terenów otaczających,
2) pozyskiwanie i stwarzanie zachęt dla inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i odnową obiektów zabytkowych,
3) ochronę i kształtowanie wartości kulturowych i krajobrazowych obszaru gminy oraz zachowanie zabytkowych układów: wsi, cmentarzy, wnętrz krajobrazowych oraz przedpola ekspozycji zespołów zabytkowych,
4) kształtowanie współczesnej zabudowy układów wsi w nawiązaniu do zabudowy tradycyjnej i przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania wsi,
5) przeciwdziałanie dewastacji krajobrazu elementami infrastruktury technicznej,
6) promowanie wykorzystywania i przystosowania obiektów o wartościach kulturowych na cele usługowe (przez stosowanie ulg podatkowych , czasowych zwolnień od podatków).

1.1.6. .Cele przestrzenne

Cele przestrzenne ukierunkowane są na podnoszenie ładu przestrzennego w kształtowaniu zagospodarowania gminy przy zachowaniu walorów przyrodniczych, kulturowych środowiska i

przy zapewnieniu walorów krajobrazowych w tym estetycznych tego zagospodarowania oraz efektywności wykorzystania zasobów i obejmują :

1) utrzymanie i zapewnienie harmonijnego rozwoju struktur przestrzennych jednostek osadniczych o wyraźnie zachowanym układzie przestrzennym (optymalna koncentracja zabudowy w obecnych granicach zainwestowania miejscowości),
2) porządkowanie struktury przestrzennej gminy, w tym zarówno poszczególnych jednostek, jak i elementów ich układów,
3) ograniczenie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów.
4) racjonalizacja zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego (określenie standardów użytkowych przeciwdziałających degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego),

Polityka osiągania celów przestrzennych obejmuje następujące sposoby, kierunki i zasady działania:

1) tworzenie warunków do kształtowania się elementów krystalizujących strukturę wsi, którymi są główne ulice i place, poprzez przeznaczenie wolnych terenów i modernizację istniejącego zagospodarowania pod obiekty usługowe i użyteczności publicznej,
2) uporządkowanie zagospodarowania terenów zabudowy mieszkaniowej, terenów usług na obszarze gminy; dotyczy to budynków , działek oraz przestrzeni publicznych, w tym ulic wewnętrznych i zieleni, uzupełnienie ciągów zabudowy i brakujących elementów z zakresu infrastruktury społecznej i technicznej oraz urządzeń komunikacyjnych,
3) porządkowanie zagospodarowania terenów zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej, usługowej i działalności gospodarczych na obszarze gminy; odnosi się to w szczególności do terenów otaczających obiekty usługowe i użyteczności publicznej oraz głównych ulic wiejskich (dróg),
4) utrzymanie harmonijnego krajobrazu otwartego na obszarach gminy o najwyższych walorach krajobrazowych oraz w obrębie najcenniejszych wnętrz krajobrazowych,
5) racjonalne wykorzystanie walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych środowiska na obszarze gminy poprzez preferencje dla zagospodarowania turystycznego, utrzymanie budynków i terenów otaczających w dobrym stanie (elewacje i części wspólne budynków wielorodzinnych, zieleń towarzysząca, przestrzenie publiczne, w tym miejsca wypoczynku - gier i zabaw, ulice, ciągi piesze, parkingi, itp.)

1.2. Kierunki rozwoju funkcji gminy oraz wiejskich jednostek osadniczych

1) <u>Dominujące funkcje gminy</u>

   a) Produkcja rolnicza będzie rozwijana zgodnie z przesłankami ekonomicznej opłacalności i najwyższej wydajności możliwej do osiągnięcia bez degradacji środowiska naturalnego.
   b) produkcja leśna - zgodna z planami urządzania lasu,
   c) funkcja rekreacyjna rozwijająca się zwłaszcza w północnej i środkowej części gminy oraz w sąsiedztwie Puszczy Boreckiej,
   d) funkcja ekologiczna - obejmuje tereny jezior, łąk i lasów, położonych w obszarze chronionego krajobrazu,
   e) funkcja mieszkaniowa - rozwijana we wszystkich miejscowościach.

2) Funkcje wsi Banie Mazurskie (jako wielofunkcyjnego ośrodka gminnego)

a) funkcja usługowa - obsługa ludności gminy w zakresie edukacji, opieki społecznej, kultury i administracji specjalnej i gospodarczej, obsługi finansowej i handlu,
b) funkcja działalności gospodarczej - rozwijająca się na bazie lokalnych surowców rolniczych,
c) funkcja mieszkalnictwa - głównie dla ludności nierolniczej, w zabudowie wielorodzinnej i jednorodzinnej,
d) funkcja obsługi rolnictwa w zakresie: zaopatrzenia oraz mechanizacji,
e) funkcja administracyjna,
f) funkcja obsługi turystyki,

3) Funkcje pozostałych jednostek osadniczych:

a) wielofunkcyjne wsie wspomagające ośrodek gminny: Żabin i Lisy,
b) wsie, w których wystąpi funkcja turystyczno - rekreacyjna: Żabin, Ściborki, Gryżewo, Radkiejmy, Kierzki, Budziska,
f) pozostałe wsie o funkcjach rolniczych - często z elementarnym wyposażeniem usługowym na potrzeby własne.

1.3.. Ograniczenia rozwoju gminy:

Za ograniczenia rozwoju gminy uznaje się:
- uwarunkowania fizjograficzne ograniczające swobodny rozwój przestrzenny,
- położenie na terenach ekologicznych,
- brak rozwiązanej gospodarki ściekowej na terenie gminy,
- brak gazu ziemnego,

1.4. Szanse rozwoju gminy

Szansami rozwoju Gminy są czynniki sprzyjające rozwojowi podstawowych funkcji gospodarczych gminy:

1) w zakresie gospodarki rolnej:

- korzystne warunki do produkcji rolnej, na ogólną powierzchnię gminy 20570ha - 57,6 % stanowią użytki rolne, na ogólną powierzchnię użytków rolnych - 11848ha - .54,9% stanowią grunty orne,
- stosunkowo korzystne warunki glebowe, na ogólną ilość gruntów ornych - 6504ha, 63,7% stanowią grunty IV klasy bonitacyjnej,
- korzystne warunki środowiskowe dające możliwość rozwoju produkcji rolnej metodami ekologicznymi i łączenie produkcji rolnej z agroturystyką,
- możliwości wykorzystania w akcjach promocyjnych i reklamowych produktów położenia na obszarach chronionych,
- możliwość uzupełnienia źródeł dochodów gospodarstw rolnych, a tym samym szans na inwestycje, wskutek przydatności terenu dla rozwoju agroturystyki,

- możliwość zwiększenia popytu na produkty rolne na rynku lokalnym na potrzeby turystów,
- duże zasoby użytków rolnych do zagospodarowania i niezagospodarowana baza po byłych gospodarstwach państwowych,
- zasoby siły roboczej,

2) w zakresie turystyki i wypoczynku:

- atrakcyjność środowiska naturalnego, występowanie jezior, oczek wodnych, rzek oraz kanału - stwarzające warunki do rozwoju turystyki kwalifikowanej oraz agroturystyki,
- występowanie kompleksów leśnych zasobnych w zwierzynę łowną sprzyja rozwojowi turystyki kwalifikowanej - myślistwa,
- możliwości rozwoju gospodarki rybackiej i wędkarstwa,
- występowanie interesujących obiektów kulturowych,
- projektowany układ ścieżek rowerowych o znaczeniu regionalnym i lokalnym,
- projektowane szlaki turystyki wodnej (kajakowej),
- istnienie rezerw siły roboczej, powstałych na skutek bezrobocia, które mogą być wykorzystane do obsługi ruchu turystycznego.

3) w zakresie działalności produkcyjnej:

- zasoby surowcowe (produkty rolne, zasobne siedliska leśne),
- niezagospodarowane obiekty produkcyjne,
- rezerwy terenów pod lokalizację małych zakładów produkcyjnych i rzemiosła nieuciążliwego (zwłaszcza we wsi gminnej),
- naturalne warunki do rozwoju małych elektrowni wodnych i stawów rybnych.

4) w zakresie gospodarki leśnej

- duży udział lasów (32,9%)
- duży udział gruntów trudnych do uprawy – (północno-wschodnia część gminy), predysponowanych do zalesienia,
- znaczna zasobność siedlisk,
- niski stan zanieczyszczenia powietrza pozwalający na wysoką zdrowotność lasów,
- zapotrzebowanie na surowce leśne i funkcje pozaprodukcyjne.

1.6. Obowiązujące opracowania planistyczne, obszary wskazane do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, dla których powstaje obowiązek sporządzenia planów.

1.5.1. Obowiązujące opracowania planistyczne:

Na terenie gminy Banie Mazurskie obowiązują następujące opracowania planistyczne:

1) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Banie Mazurskie,
2) Miejscowy plan zagospodarowania wsi Banie Mazurskie,

3) Miejscowy plan zagospodarowania stacji paliw i usług turystyczno-gastronomicznych we wsi Banie Mazurskie, sporządzony po 1994 roku.

1.5.2. Obszary wskazane do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Mając na uwadze przepisy art. 13 ust.1 pkt 1, 2, 3a, 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity) Dz. U. Z 1999 r. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.) określa się następujące obszary na terenie gminy Banie Mazurskie, dla których sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe ze względu na występujące uwarunkowania i planowany sposób ich zagospodarowania, zaznaczone odpowiednim symbolem na rysunku studium:

1) teren usług turystyczno - rekreacyjnych we wsi Banie Mazurskie,
2) tereny projektowanej zabudowy mieszkaniowej we wsi Banie Mazurskie,
3) tereny projektowanego przemysłu i działalności rzemieślniczej,
4) teren projektowanego cmentarza komunalnego we wsi Banie Mazurskie,
5) teren projektowanej zabudowy letniskowej i turystycznyej nad jeziorem Granicznym,
6) teren projektowanych usług turystycznych nad jeziorem Jagielskim,
7) teren wsi Zabin i projektowanej zabudowy letniskowej,
8) teren wsi Gryżewo i projektowanej zabudowy letniskowej,
9) teren wsi Kierzki i projektowanej zabudowy letniskowej,
10) teren projektowanej zabudowy rekreacyjno - szkoleniowej – Jeziorzyny (Ściborki)

oraz ponadto tereny:

11) w obrębie pozostałych obszarów zabudowy wsi, w przypadku wystąpienia wzmożonej aktywności inwestycyjnej,
12) w obrębie pozostałych obszarów rolniczych w przypadku pojawienia się możliwości realizacji inwestycji z zakresu turystyki i budownictwa letniskowego lub większych obiektów produkcyjno-usługowych pracujących na rzecz rolnictwa.

1.5.3. Zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, dla których powstaje obowiązek sporządzania planów

Mając na uwadze przepis art. 13 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. Nr 15, poz. 139 z późn. zm.) przewiduje się następujące zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, dla których powstanie obowiązek sporządzenia planu (bez zaznaczenia obszarów na rysunku Studium):

1) zakończenie kanalizacji wsi Banie Mazurskie,
2) budowa oczyszczalni w Widgirach,
3) budowa kolektorów sanitarnych:- Banie Mazurskie – Zakałcze Wielkie,
   - Banie Mazurskie – Miczuły (Mieczniki II),
   - Banie Mazurskie – Wróbel – Surminy,

4) pełne zwodociągowanie terenu gminy (m.in. wsie: Sapałówka, Kierzki, Wólka, Borek, Dąbrówka Polska, Kulsze, Ziemiany, Gryżewo, Ściborki, część wsi Żabin),
5) dokończenie telefonizacji gminy,
6) doprowadzenie na teren gminy gazu ziemnego,
7) modernizacja kotłowni przy Szkole Podstawowej w Lisach, 2 Szkołach w Baniach Mazurskich i Urzędzie Gminy w Baniach Mazurskich,
8) budowa przejścia granicznego w Rapie,
9) modernizacja ulic w Baniach Mazurskich (m.in. Polna, Jasna, Mazurska, Słoneczna, Szkolna),
10) remonty i modernizacja dróg gminnych,
11) realizacja ścieżek rowerowych o znaczeniu lokalnym wraz z towarzyszącą infrastrukturą obsługową,
12) tworzenie zasobów mieszkań komunalnych,
13) budowa sali gimnastycznej w Lisach,
14) modernizacja stadionu gminnego w Baniach Mazurskich,
15) budowa zalewu w Baniach Mazurskich,
16) remont kapitalny budynku Urzędu Gminy w Baniach Mazurskich,
17) budowa cmentarza komunalnego w Baniach Mazurskich,
18) rozwiązanie problemu składowania odpadów komunalnych,
19) budowa, przebudowa i modernizacja linii elektroenergetycznych niskiego napięcia,
20) budowa przynajmniej 2 elektrowni wodnych na Kanale Brożajckim.
21) porządkowanie i rehabilitacja istniejących założeń parkowych i cmentarzy.

1.5.4. Ponadto przewiduje się, że na terenie gminy będą realizowane następujące ponadlokalne zadania publiczne

1) realizacja ścieżki rowerowej o znaczeniu regionalnym,
2) melioracje użytków rolnych,
3) wyznaczenie granicy polno-leśnej,
4) zalesienia gruntów w obszarach wyznaczonej granicy polno-leśnej,
5) modernizacja drogi wojewódzkiej Nr 650, z budową obejścia wsi Banie Mazurskie,
6) modernizacja dróg powiatowych,
7) budowa, przebudowa i modernizacja linii elektroenergetycznych średniego napięcia.
8) podjęcie badań archeologicznych wyprzedzających działania inwestycyjne (np. modernizacja lub budowa infrastruktury transportowej lub technicznej),
9) uzupełnienie rejestru zabytków o obiekty, ich zespoły i stanowiska archeologiczne wymagające ochrony konserwatorskiej.

2. UWARUNKOWANIA I KIERUNKI OCHRONY ORAZ WZBOGACANIA WALORÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

W koncepcji sieci ekologicznej EKONET – POLSKA, południowa część gminy położona jest w obrębie „Wschodniomazurskiego" obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym. Jest to głównie strefa buforowa przylegającego od południa do granic gminy biocentrum Puszczy Boreckiej.

Ponadto północno-zachodnią i południowo-wschodnią oraz południową część gminy stanowią obszary chronionego krajobrazu.

Doliny Gołdapy i Węgorapy narażone są na występowanie zalewów i powodzi.

Zakłada się zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy - ochronę i wzbogacanie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1.Kopaliny

1/ Udokumentowane złoża kruszywa naturalnego: Rogale, Rogale II, Surminy,
kredy jeziernej: Rapa
ceramika budowlana: Mieduniszki

Zakłada się racjonalną eksploatację istniejących złóż, sukcesywne prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracanie do właściwego stanu ich elementów środowiska. Udokumentowane, a jeszcze nie eksploatowane złoża nie mogą być zabudowane obiektami kubaturowymi lub urządzeniami sieciowymi.

2.2. Podstawowe komponenty środowiska przyrodniczego

2.2.1. Gleby gruntów ornych, w szczególności użytki rolne klas I – III o powierzchni >0,5ha, użytki rolne klas IV o powierzchni > 1 ha oraz użytki rolne klas V i VI wytworzone z gleb pochodzenia organicznego, torfowisk i oczek wodnych. Zmiana ich przeznaczenia na inne cele niż rolne może odbywać się wyłącznie z zachowaniem przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późn. zm.)

2.2.2. Ekosystemy łąkowe i bagienno-wodne /w obrębie dolin i obniżeń oraz większych zagłębień bezodpływowych/, pełniące funkcje ekologiczne, klimatotwórcze, hydrologiczne i krajobrazowe.
Obszary te w całości pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu – jako użytki zielone. Na terenach tych niewskazane są zabiegi melioracyjne zmierzające w efekcie końcowym do ich odwodnienia. Wilgotne i mokre łąki oraz torfowiska stanowią cenne naturalne zbiorniki wodne wywierając korzystny wpływ na stosunki wodne otaczających je obszarów. Ze względu na płytkie występowanie wody gruntowej zakazuje się lokalizacji obiektów mogących powodować zagrożenie dla środowiska wodnego. Wskazane jest również wykluczenie stosowania środków chemicznych. W obrębie dolin nie wskazane jest planowanie poprzecznych przegród /wysokie nasypy drogowe itp./ utrudniające grawitacyjny spływ powietrza i ograniczających swobodną migrację flory i fauny.

2.2.3. Kompleksy leśne pełniące funkcje ekologiczne, ochronne, klimatotwórcze i krajobrazowe. Użytkowanie wg ustaleń planu urządzeniowo-leśnego z preferowaniem naturalnego kierunku lasu.

2.2.4. Jeziora i tereny przyjezierne
Jeziora na terenie gminy nie mogą być odbiornikiem ścieków nawet oczyszczonych, chronić je przed dopływem ścieków i substancji biogennych. Wokół jezior tworzyć pasy trwałej zieleni.

Chronić tereny przyjezierne, położone w strefie oddziaływania jezior, stanowiące naturalną ich otulinę i strefę buforową ograniczającą dopływ związków biogennych ze zlewni oraz mające wpływ na pojemność retencyjną zbiorników wodnych.

2.3. Obszary i obiekty prawnie chronione i zasady ich ochrony

Na obszarze Gminy stwierdza się występowanie obszarów i obiektów objętych ochroną, oznaczonych odpowiednimi symbolami na rysunku studium. Są nimi:

2.3.1. obszary chronionego krajobrazu,

Zasady gospodarowania na obszarach chronionego krajobrazu oraz w strefach ochronnych wokół jezior reguluje Rozporządzenie nr 82/98 Wojewody Suwalskiego z dnia 15 czerwca 1998r. w sprawie zasad gospodarki przestrzennej na obszarach chronionego krajobrazu województwa suwalskiego (Dz. U. Woj. Suwalskiego Nr 36, poz. 194), ponowione Obwieszczeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 marca 1999r. (Dziennik Urzędowy Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 15, poz. 122),

2.3.2. strefy ochronne wokół jezior i rzek j.w.

2.3.3. pomniki przyrody :

- 3 dęby
- głaz narzutowy

Ochrona pomników przyrody z zakazem zagospodarowania i użytkowania terenów otaczających w sposób degradujący wartości obiektów.

2.3.4. Zieleń urządzona

Zieleń urządzoną na terenie gminy Banie Mazurskie tworzą:

- parki podworskie (w miejscowości: Mieduniszki Wielkie, Jagoczany i Rapa),
- cmentarze (w Baniach Mazurskich, Mieduniszkach, Obszarnikach, Rapie, Widgirach i Żabinie)
- aleja dębowa prowadząca od szosy Zabin – Rogale do zespołu dworskiego w Klewinach.

Podstawowe kierunki działania na w/w terenach to rewaloryzacja lub całkowita odbudowa (wszystkie parki, nie tylko te, które uznano za obiekty zabytkowe, powinny być chronione jako parki wiejskie, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 5.09.1980r. w sprawie zasad uznawania terenów zadrzewionych na obszarze wsi za parki wiejskie, ochrony tych parków i zarządzania nimi (Dz.U.nr 21, poz.80, 1980r)

2.3.5. Jeziora objęte ograniczeniami jednostek pływających („strefy ciszy"),

Stwierdza się:

że na terenie gminy Banie Mazurskie wg załącznika do Uchwały Nr VI/23/99 Rady Powiatu w Giżycku, na jez. Czupowskim - ustanowiono zakaz używania silników spalinowych do napędu obiektów pływających (Dz.U. Woj. Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30.06.1999r. nr38, poz. 728).

2.3.6. Strefy ochronne ujęć wód podziemnych w miejscowościach: Banie Mazurskie, Żabin, Budzisku.

2.4. Obszary wskazane do objęcia ochroną środowiska przyrodniczego:

2.4.1. Obszar objęty projektowaną krajową siecią ekologiczną EKONET – Polska (niewielki fragment południowej części gminy, obejmujący Puszczę Borecką w randze obszaru węzłowego o znaczeniu międzynarodowym)
2.4.2. Teren planowanego Parku Krajobrazowego Puszczy Boreckiej z planowaną otuliną.
2.4.3. Obszar projektowany do objęcia ochroną rezerwatową - MINTA
Na obszarze planowanym do objęcia ochroną rezerwatową do czasu podjęcia stosownego rozporządzenia przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa obowiązują zasady gospodarowania określone dla obszaru chronionego krajobrazu.
2.4.4. Głaz narzutowy okazałych rozmiarów w okolicy wsi Skaliszkiejmy – objęcie pomnikiem przyrody

2.5. Kierunki ochrony sanitarnej środowiska

2.5.1. Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych

1) kierunki ochrony wód powierzchniowych to:
   a) gospodarowanie w sąsiedztwie wszystkich wód powierzchniowych przy uwzględnieniu ich ochrony przed zanieczyszczeniem,
   b) ochrona zbiorników wodnych poprzez:
      - przestrzeganie nakazów i zakazów zawartych w rozporządzeniu Wojewody Suwalskiego Nr 82/98,
      - zakaz budowy nieszczelnych szamb i stosowania drenażu chłonnego dla rozprowadzania nieoczyszczonych ścieków

2) realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
   a) budowy sieci kanalizacyjnej
   b) ochrony sanitarnej ujęć wód dla celów komunalnych i przemysłowych.

2.5.2. Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód podziemnych

1) ochronę i poprawę jakości wód podziemnych poprzez zwiększenie reżimów w gospodarce wodno-ściekowej,
   - zakaz lokalizacji wszelkich nowych elementów zagospodarowania, które mogą zagrażać w sposób bezpośredni lub pośredni wodom podziemnym,
   - rozpoczęcie działań mających na celu ograniczenie lub wyeliminowanie istniejących zagrożeń dla wód podziemnych (likwidacja dzikich wysypisk odpadów, wykonanie kanalizacji i oczyszczalni ścieków w obszarach zurbanizowanych, uszczelnienie szamb na terenach które nie będą kanalizowane,

   a) preferuje się rozwój rolnictwa opartego o ekologiczne zasady gospodarowania.

2) wody wgłębne nie powinny być wykorzystywane do nawadniania gruntów poza ogrodami przydomowymi,
3) wszystkie przedsięwzięcia gospodarcze wpływające na stan zasobów i stosunków wodnych należy poprzedzić kompleksową ekspertyzą wyjaśniającą skutki tych przedsięwzięć dla środowiska.

2.5.3. Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego

1) kierunki ochrony powietrza atmosferycznego to:
   a) przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacji (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki i azotu oraz ołowiu),
   b) poprawa warunków życia poprzez wprowadzanie ekologicznych źródeł ciepła.
2) realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
   a) obowiązku stałego moritoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie wydawanych decyzji przez kompetentne jednostki administracji rządowej i samorządowej,
   b) wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz wprowadzanie profilu i technologii produkcji bezpiecznej dla ochrony środowiska,
   c) stosowanie nowych nośników energetycznych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej) o mniejszej uciążliwości dla środowiska,
   d) utrzymanie zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
   e) utrzymanie dobrego stanu dróg kołowych,
   f) przestrzeganie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu (norma dopuszczalnych mas opadającego pyłu dla obszaru gminy wynosi 200 ton/1km^2 w ciągu roku - Dz.U. Nr 15, poz.92 z dn. 02.02.1990r.)

2.5.4. Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami

a) na terenie gminy winien być ograniczony poziom natężenia hałasu stosownie do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 września 1980 r. w sprawie ochrony przed hałasem i wibracjami (Dz. U. Nr 24, poz.90) oraz zarządzenia Rady Powiatu w Giżycku z dnia 15.07.1999r. - Dz.Urz. Woj. Warmińsko-Mazurskiego Nr 38, poz.728 z 30.06.1999r.)
b) w celu zmniejszenia hałasu na terenach osiedleńczych należy stosować obwodnice, ulepszać nawierzchnię ulic, wprowadzać zadrzewienia.

2.5.5. Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

a) ochrona przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym w postaci pól elektromagnetycznych o częstotliwości 50 Hz, wytworzonych w szczególności przez stacje i linie elektromagnetyczne o częstotliwościach

od 0,1 300 000 MHz, wytworzonych w szczególności przez urządzenia radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne wykonać zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5.XI.1980r. (Dz. U. Nr 25, poz101) i szczegółowymi wytycznymi wydanymi w oparciu o to Rozporządzenie.

2.5.6. Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi

1) kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:
   a) ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
   b) ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
   c) ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych
2) realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
   a) dalszej eksploatacji zalegalizowanego wysypiska komunalnego odpadów stałych położonego w obrębie wsi Banie Mazurskie, wprowadzanie segregacji odpadów,
   b) rozwiązań oczyszczania ścieków i sieci kanalizacyjnych dla miejscowości zwodociągowanych, ,
   c) unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie posiadających i nie przewidywanych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji, poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożone do punktów zlewnych,
   d) zachowania dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością jej korygowania (dolesienia) i wzbogacania ekologicznego (polne drzewa, użytki ekologiczne itp.),
   e) utrzymania wartościowych i intensywnie użytkowanych gruntów rolnych jako rolniczej przestrzeni produkcyjnej z ewentualnym zachowaniem dotychczasowych form użytkowania i kierunków produkcji przy jednoczesnym prowadzeniu działań inspirujących na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego,
   f) na etapie sporządzania planów miejscowych przyjmowania zwartych kompleksów gleb chronionych (od IIIb do IV b) za ogranicznik rozwoju budownictwa pozarolniczego z zastosowaniem ustawowych przepisów,
   g) podnoszenia jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez regulacje stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych,
   h) racjonalnej eksploatacji istniejących złóż kruszywa naturalnego, sukcesywne prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracanie do właściwego stanu innych elementów środowiska, udokumentowane, a jeszcze nie eksploatowane złoża nie mogą być zabudowane obiektami kubaturowymi lub urządzeniami sieciowymi,
   i) zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za „obszary występowania złóż surowców mineralnych"

2.6. Zagrożenia środowiskowe

2.6.1. Zagrożenia wód podziemnych

Głębokość do użytkowej warstwy wodonośnej wynosi od kilkunastu do ponad 50 m w zależności od położenia. Zwierciadło wody podziemnej tej warstwy stabilizuje się na wysokości podobnej do lustra wody w jeziorach i ciekach powierzchniowych. Świadczy to o wzajemnej więzi hydraulicznej wód podziemnych i powierzchniowych i prowadzi jednocześnie do wniosku, że zanieczyszczenie wód powierzchniowych – nieuchronne doprowadzi do zanieczyszczenia wód podziemnych.

Należy dążyć do uporządkowania gospodarki ściekowej, zwłaszcza na tych terenach promuje się rolnictwo ekologiczne, zakaz gnojowicowania.

2.6.2. Zagrożenia powodzią

Głównym czynnikiem zagrożenia powodziowego jest rzeka Gołdapa, posiadająca charakter potoku górskiego.

Na terenie gm. Banie Mazurskie zagrożenie powodzią występuje:

- w rejonie wodowskazu Banie Mazurskie w km 19,20 rz. Gołdapy, gdzie przy stanach > od alarmowego (rz. zw. wody 103,27m npm Kr) podtopiony jest nasyp drogi Gołdap – Węgorzewo na odcinku ~ 50mb.
- poniżej połączenia Kan. Brożajckiego z rz. Węgorapą w rejonie Mieduniszek, gdzie zalewane są tereny w dolinie rzeki przy granicy z Obwodem Kaliningradzkim.

Kompleksowe zagospodarowanie zlewni rzeki Węgorapy i racjonalne gospodarowanie jej zasobami w rejonie pogranicza wymaga stałej współpracy ze stroną rosyjską. Współdziałanie to winno obejmować w pierwszym rzędzie utrzymanie drożności koryta rzeki na odcinku granicznym oraz zsynchronizowanych działań na istniejących piętrzeniach, szczególnie w okresie wzbrań i przy stanach niskich, celem przeciwdziałania powodziom i uniknięcia niedoborów wody.

Niezbędne jest zatem utrzymywanie stałych kontaktów roboczych służb wodnych po obydwu stronach pogranicza (z naszej strony współpracę na wodach granicznych prowadzi i koordynuje Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie – Inspektorat w Giżycku) w zakresie pełnej informacji hydrologicznej – bieżące informacje wodowskazowe, aktualne możliwości zrzutu, konieczność zasilania przepływu itp.

3. UWARUNKOWANIA I KIERUNKI ORAZ ZASADY OCHRONY DÓBR KULTURY

Ochrona i utrzymanie w należytym stanie obiektów zabytkowych i obiektów o charakterze zabytkowym wobec braku lub niedostatecznej ilości środków na ich utrzymanie - stwarzać będzie coraz więcej problemów.

Występujące na obszarze miasta i gminy dobra kultury (obiekty zabytkowe i o charakterze zabytkowym oraz obiekty archeologiczne) będą nabierały z biegiem lat wartości historycznej. Obiekty te będą także ulegały dalszej dewastacji technicznej, jeżeli nie podejmie się odpowiednich działań w celu utrzymania należytego stanu lub rekonstrukcji niektórych z nich.

Rozwiązanie tego problemu będzie wymagało skoordynowania działań administracji rządowej i samorządowej w oparciu o „Studium zabytkowego krajobrazu kulturowego Gminy

Banie Mazurskie", opracowanego w 2000 r. przez zespół w składzie: mgr Maciej Ambrosiewicz, mgr Jerzy Brzozowski, dr Janusz Mackiewicz.

3.1. Ochrona obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych

3.1.1. Stwierdza się, że na terenie Gminy występują następujące obiekty kulturowe objęte ochroną prawną wykazane na rysunku studium:

Grunajki
Zespół dworsko-parkowy, 2 poł. XIX w., nr rej. 1033:
a) dwór, mur.,
b) pozostałości ogrodu, XIX/XXw.

Klewiny
Zespół dworsko-parkowy, XIX w., nr rej.1035
a) dwór, mur.,
b) magazyn, mur.,
c) obora, mur.,
d) pozostałości gorzelni, mur.,
e) park dworski z aleją dojazdową, XIX, XXw. Nr rej. 590/87

Kruki
Zagroda nr , pocz. XX w., nr rej. 1055
a) dom, mur.,
b) obora, mur.,
c) stodoła, mur.,
d) pozostałości ogrodu, XIX/XX w.

Mieczniki Drugie
Cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej 333/83 (jako Miczuły)

Mieduniszki Wielkie
Zespół pałacowo-parkowy
a) pałac, mur., XVIII – XIX w., prebud. Po 1918r., nr rej. 860,
b) park dworski, XVII – XXw., nr rej. 589/87

Rapa
Kaplica grobowa rodziny Farenheid, 1811/?/ nr rej. 915

Rogale
Kościół parafialny, p.w. św. Piotra i Pawła, mur., k. XIX w., nr rej. 648

Surminy
Cmentarz wojenny żołnierzy rosyjskich z I wojny światowej nr rej. 871/91

Wróbel
Dom nr 2, mur. – szach. 1ćw. XIX w., nr rej 982
Dom nr 5, , mur. – szach. 1ćw. XIX w., nr rej 1051
Dom nr 5, , mur. – szach. 1ćw. XIX w., nr rej 1046

Zakałcze
Zespół dworski: nr rej. 1032

Żabin
Kościół ewangelicki, ob. par. rzymskokatolicki, p.w. Narodzenia NMP, mur., ok. 1672, nr rej. 319

Cmentarz ewangelicki (we wsi), XIX w., nr rej. 872/91
Cmentarz wojenny z I wojny światowej nr rej. 425/85
Cmentarz wojenny z I wojny światowej (przy szosie), nr rej. 424/85

Wszystkie wymienione wyżej obiekty podlegają ochronie zgodnie z art. 4 pkt.2 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (tekst jednolity Dz.U. Nr 98, poz. 1150).

Wykaz wszystkich obiektów o wartościach zabytkowych i kulturowych zawiera wymienione wcześniej „Studium ochrony zabytkowego krajobrazu kulturowego gminy Banie Mazurskie oraz rozdział 4 „Analizy[...] I cz. Studium,

3.1.2. W stosunku do wszystkich obiektów, o których mowa w pkt. 3.1.1. ustala się następujące kierunki działań:

a) zamieszczania w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania odpowiednich zaleceń co do zasad i metod ochrony zabytków i obiektów o wartościach kulturowych,
b) ścisłej współpracy władz gminy z Państwową Służbą Ochrony Zabytków,
c) kontroli stanu technicznego obiektów zabytkowych oraz udzielania pomocy ich właścicielom, z udziałem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków , w celu należytego utrzymania obiektów,
d) zapewnienia właściwego użytkowania obiektów zagrożonych,
e) w szczególnych przypadkach pozyskiwania obiektów zagrożonych przez gminę i wtórnego ich zbycia, nabywcom gwarantującym właściwe ich utrzymanie lub zagospodarowanie.

3.1.3. Realizacja powyższych kierunków wymagać będzie:

a) ustanowienia stref ochrony konserwatorskiej (SOK),
b) wprowadzenia ścisłych wytycznych w remontowaniu istniejących budynków kulturowych i zabytkowych oraz ścisłe warunki przy wznoszeniu nowych obiektów,
c) ochrony obiektów i zespołów zabytkowych prawnie chronionych i ich otoczenia przed zmianami mogącymi spowodować degradację ich wartości historycznych, estetycznych i architektonicznych,
d) porządkowania i rehabilitacji istniejących założeń parkowych i cmentarzy,
e) dopuszczania do modernizacji istniejącej zabudowy oraz lokalizacji nowej zabudowy pod warunkiem uwzględnienia tradycyjnych form zabudowy i zasad kompozycji układu przestrzennego,
f) wzbogacania funkcji usługowych obszaru, a w szczególności usług turystycznych, przy jednoczesnym ograniczeniu rozwoju usług wymagających dużych kubatur i pod warunkiem uwzględnienia formy tradycyjnej zabudowy i zasad kompozycji układu przestrzennego,
g) wykluczenia rozwoju działalności gospodarczej (wytwórczości i usług) wymagających przekształceń istniejącego układu przestrzennego,

3.2. Ochrona stanowisk archeologicznych

3.2.1. Stwierdza się, że na terenie Gminy występują następujące stanowiska archeologiczne:

Banie Mazurskie – stanowisko nr 2 – ślad osadnictwa z okresów rzymskiego i wędrówek ludów i osada z połowy XVIw.

Grodzisko – stanowisko nr 1 - grodzisko pradziejowe i wczesnośredniowieczne, nr rej. zab. B-stok 93/69, S-ki A-a-15

- stanowisko nr 3 – kurhan o nieokreślonej chronologii

Grunajki - stanowisko nr 1 – cmentarzysko kurhanowe z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Gryżewo - stanowisko nr 2 – ślady osadnictwa mezolitycznego i wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVIw.

Jagoczany - stanowisko nr 3 – osada XV – XVIw.

- stanowisko nr 5 – ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada XVI – XVII w.

- stanowisko nr 6 – osada z XVII w.

Kierzki - stanowisko nr 1 – osada z okresu rzymskiego po wczesne Średniowiecze

- stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa z mezolitu – wczesnej epoki brązu i osada z okresu rzymskiego i wędrówek ludów

- stanowisko nr 4 – zespół śladów osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Klewiny - stanowisko nr 1 – osada pradziejowa,

- stanowisko nr 2 – osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 3 - osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 4 – osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 5 - osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 7 – osada z połowy XVII w.

- stanowisko nr 8 - osada z połowy XVI w. I ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i wędrówek ludów

Kruki - stanowisko nr 1 – osada z połowy XVIw.

Kulsze - stanowisko nr 1 – osada z połowy XVI w.

Lisy - stanowisko nr 1 – osada z połowy XVI w.

Maciejowa Wola - stanowisko nr 1 - ślady osadnictwa pradziejowego i wczesnośredniowiecznego

Obszarniki - stanowisko nr 1 – osada z pocz. XVIw.

Rapa - stanowisko nr 1 - częściowo zniszczone osiedle nawodne z wczesnej epoki żelaza

Rogale - stanowisko nr 1 – osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Sapałówka - stanowisko nr 5 – ślad osadnictwa pradziejowego i osada z przełomu XVII i XVIIIw.

Skaliszkiejmy - stanowisko nr 2 - ślad osadnictwa i wczesnośredniowiecznego i osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 3 – osada z połowy XVI w.

Surminy - stanowisko nr 3 – osada z połowy XVI w.

stanowisko nr 4 – osada z połowy XVI w.

- stanowisko nr 5 – zespół śladów osadnictwa z epoki kamienia, późnego średniowiecza i okresu nowożytnego

Szarek - stanowisko nr 1 - osada z XVIw.

Ściborki - stanowisko nr 1 – osada z okresów rzymskiego i wędrówek ludów

Widgiry - stanowisko nr 1 - osada z połowy XVI w.
- stanowisko nr 5 – osady z okresu rzymskiego i połowy XVIw.
- stanowisko nr 6 – osada z połowy XVIw.

Wróbel - stanowisko nr 2 – osada z okresu rzymskiego
- stanowisko nr 3 – osada średniowieczna

Żabin - stanowisko nr 1 – osada z połowy XVIw.
- stanowisko nr 2 – ślad osadnictwa z okresu rzymskiego i osada z połowy XVIw.
- stanowisko nr 4 – ślad osadnictwa z neolitu i epoki brązu.

3.2.2. Przyjmuje się następujące kierunki w zakresie występujących stanowisk archeologicznych:

a) jakiekolwiek prace ziemne w obrębie w/w stanowisk archeologicznych należy poprzedzić ratowniczymi pracami wykopaliskowymi, a prace w najbliższej okolicy nadzorem archeologicznym,
b) prace w obrębie stanowisk archeologicznych należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym,
c) prace na wszystkich obiektach wymagają zgody Wojewódzkiego Konserwatora,
d) wszystkie wykopy ziemne w strefie brzegowej jezior i cieków wodnych na terenie gminy wymagają nadzoru archeologicznego.

3.2.3.W celu zachowania istniejących wartości krajobrazu kulturowego na obszarze gminy, przy wznoszeniu nowych obiektów budowlanych należy stosować formy architektury tradycyjnej zharmonizowane z zabudową istniejącą i otaczającym krajobrazem. Wyklucza się na terenach wiejskich gminy wznoszenie piętrowych budynków mieszkalnych i stosowanie płaskich dachów. Zmiany w strukturze własności gruntów, powinny w miarę możliwości uwzględniać dawną strukturę władania, co pozwoliłoby przywracać tradycyjny charakter kulturowy przestrzeni.

4. KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

4.1. Kierunki rozwoju sieci osadniczej i obsługi ludności

Przemiany w zaludnieniu gminy w okresie perspektywicznym ukierunkowane będą głównie przebiegiem procesów społeczno-gospodarczych zarówno w kraju, województwie jak i na terenie gminy. Procesy te wpłyną na wielkość przyrostu naturalnego i ruchów migracyjnych.

W najbliższych latach prawdopodobnie utrzymywać się będzie stagnacja ruchów migracyjnych zapoczątkowana po 1988 roku. Przewidywana w dalszym okresie poprawa sytuacji społeczno-gospodarczej wyrażająca się powstawaniem nowych miejsc pracy oraz rozwojem budownictwa mieszkaniowego, wpłynie na zwiększenie mobilności przestrzennej ludności, w tym głównie odpływu migracyjnego. Ruchy migracyjne nie powinny osiągnąć dużych rozmiarów i w zasadniczy sposób wpłynąć na stan ludności w gminie.

Przyrost naturalny nie będzie tak ważnym czynnikiem rozwoju demograficznego, jak w latach ubiegłych. Przewidywanemu wzrostowi liczby urodzeń po 2000 roku związanego ze wzrostem liczby kobiet w wieku największej dzietności towarzyszył będzie systematyczny wzrost liczby zgonów.

W oparciu o opracowaną wstępna pomigracyjną prognozę demograficzną liczbę mieszkańców gminy w okresie perspektywicznym szacuje się na około 4,0 tys. osób.

Najistotniejsze zmiany przewidywane w poszczególnych grupach wieku to:

- niski udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- systematyczny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym do 2010 roku, a następnie jego spadek,
- stały wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Prognozowane zmiany w zatrudnieniu polegać będą na :

- spadku zatrudnienia w rolnictwie w wyniku restrukturyzacji rolnictwa (duże, zmechanizowanie gospodarstwa rolne),
- stałym wzroście dwuzawodności (tj. pracujących w swoim gospodarstwie i poza gospodarstwem),
- poszerzeniu działalności gospodarstw rolnych o działalność pozarolniczą tj. działalność produkcyjną i usługową, w tym również agroturystykę,
- stałym wzroście pracujących w działalności produkcyjnej i szeroko rozumianych usługach.

Tworzenie warunków, nie tylko przestrzennych, ale również ekonomicznych do rozwoju tych działalności powinno stanowić priorytet w działaniach samorządu gminy.

Postępujące przemiany społeczno-gospodarcze determinujące rozwój podstawowych funkcji spowodują zmiany w przestrzennym rozmieszczeniu ludności. Przewidywane zmiany w sieci osadniczej to:

- rozwój wsi gminnej Banie Mazurskie,
- niewielki wzrost lub stabilizacja ludności w miejscowościach położonych przy ważnych ciągach komunikacyjnych i wyposażonych w elementarne urządzenia usługowe oraz podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej (wodociąg, kanalizacja, elektryczność, łączność, gaz)
- zmniejszenie się liczby mieszkańców w miejscowościach i wsiach o niekorzystnej strukturze wieku i płci ludności oraz położonych na uboczu, źle skomunikowanych, o utrudnionym dostępie do usług.

Poprawa obsługi ludności będzie wiązała się ze zwiększeniem dostępności do urządzeń usługowych, podniesieniem ich standardu oraz poprawą świadczonych przez nie usług. Podejmowane działania w tym zakresie zmierzać powinny do:

- umocnienia funkcji usługowej wsi Banie Mazurskie (ośrodka obsługi poziomu II) skupiającej urządzenia usługowe dla ludności całej gminy oraz urządzenia podstawowe (poziomu I) dla mieszkańców miejscowości położonych w środkowej części gminy,
- utrzymania i wzmocnienia funkcji ośrodka usługowego poziomu I we wsi Lisy, obsługującej ludność zamieszkałą w południowej części gminy,
- utrzymania i wzmocnienia funkcji ośrodka usługowego poziomu I we wsi Żabin, obsługującej ludność zamieszkałą w północnej części gminy.

Prognozowany spadek liczby dzieci w wieku szkolnym pozwoli na wdrożenie nowego systemu edukacji w oparciu o istniejącą sieć szkół podstawowych i gimnazjum w Baniach Mazurskich. Baza lokalowa szkolnictwa w ośrodku gminnym wymaga remontu i modernizacji.

Przewidywany wzrost liczby ludzi w wieku poprodukcyjnym, często samotnych i pozbawionych opieki wskazuje na potrzebę utworzenia odpowiedniej placówki opiekuńczej – domu dziennego pobytu opieki społecznej w Baniach Mazurskich.

4.2. Prognoza demograficzna.

W oparciu o dotychczas zachodzące procesy demograficzne na terenie gminy Banie Mazurskie oraz „Założenia prognozy ludnościowej na lata 1996 – 2020" sporządzonej przez Główny Urząd Statystyczny w 1995 roku opracowano przewidywane zmiany ludnościowe do 2020.

Najważniejsze z przewidywanych tendencji ogólnokrajowych, które mogą mieć odniesienie do gminy Banie Mazurskie to:

- wzrost dzietności kobiet; około 2000 roku może rozpocząć się wyż urodzeń, którego szczyt przypadnie prawdopodobnie 2005 roku,
- stopniowy wzrost długości życia,
- po 2000 roku stopniowy wzrost migracji wewnętrznych.

Nie przewiduje się znacznego ubytku ludności gminy. Ze wstępnej pomigracyjnej prognozy ludnościowej wynika, że do 2020 roku ludność gminy może zmniejszyć się do 4 tys. osób.

Przewidywane zmiany liczby i struktury wieku ludności w latach 2005 – 2020 na terenie gminy Banie Mazurskie przedstawia tabela nr 1.

4.3. Prognoza gospodarstw domowych.

Liczba gospodarstw domowych i ich struktura według wielkości kształtuje się głównie pod wpływem następujących czynników:

- struktury ludności według wieku, która w przeważającym stopniu decyduje o liczbie gospodarstw,
- zasobów mieszkaniowych w stosunku do liczby ludności,
- stopnia powszechności dochodów osobistych.

Przy prognozowaniu liczby gospodarstw domowych oparto się o dotychczasowe trendy zachodzących zmian oraz „Prognozę gospodarstw domowych 1996 – 2020" opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny w 1997 roku.

W zakresie zmienności struktur gospodarstw domowych przyjęto dotychczasowe trendy, charakteryzujące się wzrostem udziału gospodarstw małych i spadkiem udziału dużych.

Przewidywane zmiany w liczbie i wielkości gospodarstw domowych na terenie gminy Banie Mazurskie przedstawia poniższe zestawienie:

Lata	Gospodarstwa domowe	Ludność	osób/1 gospodarstwo domowe
1998	1.350	4.380	3,24
2005	1.340	4.300	3,20
2010	1.400	4.200	3,00
2020	1.380	4.000	2,90

5. KIERUNKI ROZWOJU EKONOMICZNEGO GMINY

5.1. Kierunki rozwoju rolnictwa

Korzystne warunki przyrodniczo-rolnicze, przy tym niewielka wrażliwość na antropopresję stanowią główne uwarunkowania do produkcji rolnej.

Mając powyższe na uwadze, ustala się co następuje:

1) W gminie powinny być realizowane następujące kierunki polityki przestrzennej::
   a) na terenach o korzystnych warunkach przyrodniczo-rolniczych i mniejszej wrażliwości na antropopresję postuluje się do rozwój większych gospodarstw o charakterze fermerskim,
   b) na obszarach wrażliwych na antropopresję, postuluje się do rozwój rolnictwa opartego o ekologiczne zasady gospodarowania,
   c) na obszarach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, w gospodarstwach rolnych produkujących żywność wysokiej jakości postuluje się rozwój agroturystyki.
2) Ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymagać będzie w szczególności:
   a) kontynuacji regulacji stosunków wodnych na użytkach zielonych i gruntach ornych, przeznaczonych w studium do celów produkcji rolniczej, wymagających tych zabiegów,
   b) ochrony systemów drenażowych i melioracyjnych przed zniszczeniem lub dewastacją w trakcie ewentualnych działań inwestycyjnych ,
   c) ochrony kompleksów wartościowych gruntów przed przeznaczeniem na cele nierolnicze,
   d) ekologizację produkcji rolniczej, zwłaszcza poprzez zwiększenie udziału nawożenia organicznego,
   e) eliminacji zanieczyszczeń gleby, wody i powietrza,
   f) dokonywanie zalesień gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej.
3) Poprawę struktury własnościowej obszarów rolnych prowadzić należy poprzez:
   a) zbywanie gruntów i nieruchomości rolnych skarbu państwa i komunalnych, przewidzianych do użytkowania rolniczego,
   b) wspieranie doradztwem i instrumentami fiskalnymi (np. sprzedaż ratalna),
   c) tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia pozarolniczego w gminie dla nadwyżek siły roboczej
4) Należy wspierać rozwój otoczenia rolnictwa w zakresie zaopatrzenia w środki produkcji: zbytu produkcji rolniczej, przetwórstwa rolniczego, mechanizacji prac rolniczych

5.2.Rozwój turystyki i wypoczynku

Wybitne walory przyrodniczo krajobrazowe, na które składają się rzeki, kanał, jeziora, oczka wodne, lasy, a także projektowane szlaki turystyki wodnej i rowerowej tworzą przesłanki do potencjalnego rozwoju turystyki i wypoczynku.

1) Przewiduje się rozwój następujących form rekreacji:
   a) wypoczynek świąteczny w Baniach Mazurskich,
   b) turystyka krajoznawcza i kwalifikowana: wędkarstwo, kajakarstwo, obserwacje faunistyczne i florystyczne,
   c) wypoczynek pobytowy na terenach wiejskich: w Żabinie, Ściborkach i Gryżewie, Radkiejmach, Kierzkach i Budzisku, w domkach letniskowych, pensjonatach oraz zagrodach rolniczych tj. agroturystyka na obszarze całej gminy, a w szczególności we wsiach położonych w północnej i środkowej części gminy,
2) Określonym formom rekreacji odpowiadać będą następujące formy zagospodarowania:
   a) tereny masowego wypoczynku świątecznego na obszarach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmujące następujące urządzenia obsługi: kąpielisko, tereny sportowo-rekreacyjne, urządzenia handlowo-gastronomiczne, sanitarne, tereny biwakowe,
   b) obiekty noclegowe: hotele, pensjonaty, domki letniskowe,
   c) zakwaterowanie w pomieszczeniach prywatnych, w siedliskach rolniczych - agroturystyka.
3) Instrumenty polityki przestrzennej do realizacji rozwoju turystyki i wypoczynku:
   a) sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych obszarów przewidzianych do rozwoju rekreacji, uszczegóławiające warunki zagospodarowania terenów,
   b) zabezpieczanie wyznaczonych w planach terenów na potrzeby wypoczynku urządzenia infrastruktury technicznej oraz urządzenia towarzyszące: sportowo-rekreacyjne, handlowo-gastronomiczne, sanitarne, parkingowe i inne,
   c) prowadzenie akcji na rzecz organizacji wypoczynku w zagrodach rolniczych tj. agroturystyki, zwłaszcza na terenach o korzystnych warunkach przyrodniczo-rolniczych oraz wysokich walorach krajobrazowych,
   d) nowe zainwestowanie rekreacyjne winno być realizowane w nawiązaniu do istniejących jednostek osadniczych,
   e) nowo wznoszone obiekty winny swą architekturą nawiązywać do tradycji regionu, respektować ochronę środowiska, w tym ochronę krajobrazu,
   f) rozbudowę infrastruktury związanej z obsługą szlaków turystycznych.

5.3.Kierunki rozwoju działalności produkcyjnej

W gminie dominują drobne zakłady produkcyjne, których produkcja oparta jest głównie o przetwórstwo surowców lokalnych, takich jak: produkty rolne, drewno, surowce mineralne itp.

Dalszy rozwój przemysłu powinien być oparty o następujące kierunki polityki przestrzennej:

1) Za preferowany uznaje się rozwój małych i średnich zakładów produkcyjnych bazujących na surowcach lokalnych, głównie w większych jednostkach osadniczych,
2) Racjonalne wykorzystanie nie zagospodarowanego majątku trwałego i terenów budowlanych z przeznaczeniem na cele nieuciążliwej produkcji i magazynowo-składowe,

3) Zaleca się preferowanie rozwoju drobnej wytwórczości na terenach wiejskich w celu przełamania ich monofunkcyjności i stworzenia miejsc pracy poza rolnictwem.

6. KIERUNKI PRZEKSZTAŁCEŃ I ROZWOJU STRUKTURY PRZESTRZENNEJ ZAGOSPODAROWANIA GMINY

6.1. Diagnoza uwarunkowań rozwoju gminy pozwoliła na wyodrębnienie na jej obszarze trzech stref zagospodarowania przestrzennego. Różnią się one głównie warunkami środowiska przyrodniczego, predyspozycjami obszaru do rozwoju funkcji gospodarczych, dotychczasowym zainwestowaniem oraz kierunkami polityki przestrzennej, oznaczone odpowiednimi symbolami na rysunku studium:

Strefa O - obejmująca wieś Banie Mazurskie

Strefa W - obejmuje atrakcyjne tereny położone w północnej części gminy, w sąsiedztwie jezior, rzek, lasów, tereny wielofunkcyjne - predysponowane do rozwijania funkcji rolniczej i rekreacyjnej przy zabezpieczeniu ochrony środowiska przyrodniczego,

Strefa R - obejmuje tereny o dominującej funkcji rolniczej

6.2. W zagospodarowaniu i zabudowie terenów w wydzielonych strefach, wszelkie podejmowane działania muszą być zgodne z zasadami ochrony wynikającymi z położenia w obrębie bądź w sąsiedztwie obszarów chronionych (ochrony przyrody, krajobrazu i zasobów kulturowych) w szczególności o których mowa w rozdziale 2 i 3.

6.3. **Strefa „O", obejmująca wieś Banie Mazurskie**, wielofunkcyjny ośrodek gminny, posiadający wewnętrzną strukturę funkcjonalno-przestrzenną, w której wyróżnia się: tereny usług publicznych i komercyjnych, zabudowę mieszkaniową, tereny przemysłowe, tereny ogrodów działkowych, tereny cmentarzy. Wieś Banie Mazurskie winna rozwijać się z zachowaniem następujących zasad polityki przestrzennej:

- istniejące centrum usługowo-administracyjne wsi wymaga uporządkowania i uzupełnień oraz zmiany funkcji obiektów uciążliwych, poprzez przenoszenie ich funkcji na tereny przemysłowe i działalności rzemieślniczej,
- nowa zabudowa mieszkaniowa winna rozwijać się w formie uzupełnień istniejących struktur przestrzennych,
- w celu rozwoju funkcji turystycznej, dążyć do realizacji zalewu i usług turystyczno-wypoczynkowych i sportowych w jego sąsiedztwie,
- realizować ustalenia planu miejscowego odnośnie lokalizacji w sąsiedztwie stacji paliw – bazy noclegowej i gastronomicznej,
- rezerwować pas terenu pod projektowaną obwodnicę w ciągu drogi wojewódzkiej nr 650 Węgorzewo – Gołdap,
- nową zabudowę przemysłową rozwijać w nawiązaniu do istniejących zakładów, w sąsiedztwie projektowanej obwodnicy,
- architektura nowej zabudowy winna nawiązywać do cech regionalnych.
- rozwijać infrastrukturę techniczną wraz z rozwojem nowej zabudowy.

Wieś Banie Mazurskie uzbrojona jest w pełną infrastrukturę techniczną. Systemy wodociągowe i kanalizacyjne wsi Banie Mazurskie powinny być także elementem systemu uzbrojenia w wodę i kanalizację sanitarną przynajmniej części obszaru gminy.

6.4. **Strefa „W"** obejmuje północną część gminy, dla której ośrodkiem obsługi ludności jest wieś Żabin. Strefa „W" na rysunku studium została podzielona na obszar „W1" i „W2".

Obszar W1 położony w strefie chronionego krajobrazu, charakteryzuje się walorami przyrodniczo-krajobrazowymi, korzystnymi warunkami do rozwoju rolnictwa, turystyki, stawów rybnych i małych elektrowni wodnych oraz dużą lesistością.

Turystyka winna rozwijać się w oparciu o istniejące jednostki osadnicze: Żabin, Ściborki i Gryżewo oraz nad jeziorem Granicznym i Jagoczany z jednoczesnym uzbrojeniem w pełną infrastrukturę techniczną z neutralizacją ścieków w systemie zbiorczej kanalizacji sanitarnej.

Nowa zabudowa winna skalą i architekturą nawiązywać do cech regionalnych – wysokość budynków do 1,5 kondygnacji z wysokim dachem, o nachyleniu połaci około 45°, krytych dachówką lub materiałem dachówko podobnym.

Rozwój gospodarki hodowlanej winien bazować na naturalnych użytkach zielonych, występujących w obrębie dolin i obniżeń terenowych, przy czym rozwój hodowli na tych obszarach winien opierać się o małe obiekty ściołowe, nie stanowiące zagrożeń dla środowiska wodnego. W sposobie gospodarowania wskazane jest również wykluczenie stosowania środków chemicznych na rzecz wdrażania zasad rolnictwa ekologicznego.

Obszar „W2", położony poza strefą chronionego krajobrazu, ze względu na trudne warunki do uprawy, planuje się zalesić.

6.5. **Strefa „R"** obejmuje południową część gminy, dla której ośrodkiem obsługi jest wieś Lisy. Na terenie strefy „R" z uwagi na mniejszą niż na pozostałym obszarze gminy wrażliwość na antropopresję i korzystne warunki przyrodniczo-rolnicze występują sprzyjające warunki do tworzenia gospodarstw farmerskich. Na terenach o korzystnych warunkach przyrodniczo-krajobrazowych, a zwłaszcza w sąsiedztwie Puszczy Boreckiej – w miejscowości Kierzki i Budziska, istnieją warunki do rozwoju funkcji agroturystycznej, w oparciu o istniejącą zabudowę lub tworzenia niewielkich zespołów zabudowy letniskowej, w charakterze istniejącej zabudowy wiejskiej.

Na obszarze całej strefy „R" nowa zabudowa winna skalą i architekturą nawiązywać do cech regionalnych wysokość budynków do 1,5 kondygnacji z wysokim dachem, o nachyleniu połaci około 45°, krytych dachówką lub materiałem dachówko podobnym.

Na rysunku studium, w strefie „R" wyróżniono **obszar „R1"** objęty chronionym krajobrazem oraz **„R2"**- położony poza granicami chronionego krajobrazu.

7. KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU KOMUNIKACJI

7.1. Sieć drogowa

Układ nadrzędny w gminie stanowi droga wojewódzka klasy G – główna, relacji Węgorzewo – Banie Mazurskie – Gołdap. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakimi powinny odpowiadać

drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43 z 1999 r. poz. 430) dla w/w drogi należy zabezpieczyć pas 25m w liniach rozgraniczających.

1) Usprawnienie obsługi komunikacyjnej gminy i poprawienie jej dostępności w celu zapewnienia warunków do prawidłowego funkcjonowania ruchu przy zminimalizowaniu jego uciążliwości poprzez:
   a) budowę obwodnicy wsi gminnej w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 650,
2) Zapewnienie dogodnych powiązań wewnętrznych poprzez:
   a) budowę odcinków nowych dróg i ulic,
   b) budowę chodników,
   c) budowę wydzielonych ścieżek rowerowych i ciągów spacerowych,
   d) budowę wydzielonych parkingów w związku z rozwojem funkcji turystycznej.
   e) dokonanie modernizacji dróg w zakresie utwardzeń przede wszystkim dla jedynych dróg dojazdowych do wiejskich jednostek osadniczych

7.2.Szlaki turystyczne:

Stwierdza się, że w chwili obecnej na terenie gminy nie ma urządzonych szlaków turystycznych.

W związku z powyższym należy dążyć do:
- realizacji ścieżki rowerowej o znaczeniu regionalnym wzbogacającej ofertę turystyczną gminy, (Węgorzewo – Gołdap)
- zagospodarowania ścieżek rowerowych lokalnych,
- realizacji podstawowego punktu obsługi turystycznego ruchu rowerowego w Baniach Mazurskich
- wzbogacenia w/w ścieżek w miejsca postoju, miejsca widokowe itp.
- realizacji szlaku turystyki wodnej – kajakowej.

8. KIERUNKI I ZADANIA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

8.1. Elektroenergetyka

a) Adaptuje się istniejące urządzenia elektroenergetyczne.
b) Lokalizację nowych linii energetycznych SN 15 kV oraz linii niskiego napięcia należy przewidywać na terenach ogólnodostępnych (granice działek, linie rozgraniczające, itp.). Zaleca się, aby projektowane stacje transformatorowe 15/0,4 kV były lokalizowane na wydzielonych działkach.
b) Trasy istniejących linii mogą ulec zmianie w wyniku ich modernizacji.
c) Szczegóły techniczne budowy i lokalizacji urządzeń elektroenergetycznych należy uzgadniać każdorazowo z energetyką zawodową na etapie opracowań realizacyjnych.
d) Całość sieci 110 kV, 15 kV i GPZ jest własnością Zakładu Energetycznego Białystok S.A.

8.2. Gospodarka wodno-ściekowa

8.2.1. System zaopatrzenia w wodę.

Zaopatrzenie w wodę wszystkich miejscowości położonych w Gminie Banie Mazurskie proponuje się oprzeć o trzy istniejące ujęcia wraz ze stacjami uzdatniania tj. w Baniach Mazurskich, Żabinie oraz w Budzisku. Ujęcia te należy rozbudować i zmodernizować tak, by ich wydajności pokrywały zapotrzebowanie na wodę wszystkich przyległych wsi, a jakość wody uzdatnionej odpowiadała nie tylko obecnie obowiązującym normom, lecz również normom w przyszłości obowiązującym, w związku z wprowadzaniem standardów obowiązujących w Unii Europejskiej.

1) Ujęcie wody w miejscowości Budzisko o obecnej wydajności 35 m^3/h, obsługiwałoby miejscowości: Budzisko, Mieczkówkę, Grodzisko, Wierzbę, Lisy, Kierzki, Nowiny oraz częściowo kolonie Dąbrówki Polskiej. Układ terenu obejmującego w/w miejscowości umożliwia doprowadzenie wody do wszystkich wsi bez konieczności budowy pompowni lokalnych. Już obecnie istnieje konieczność budowy nowej studni głębinowej oraz studni rezerwowej by pokryć zapotrzebowanie wody przez mieszkańców. Należy również przeliczyć wydajność urządzeń uzdatniających oraz przewidzieć ich modernizację i rozbudowę.
2) Ujęcie i stacja uzdatniania w Baniach Mazurskich obsługiwałaby miejscowości: Banie Mazurskie, Wróble, Stadnicę, Surminy, Lisy kolonię, Wólkę, Bąkowo. Zakałcze, Miczuły, Mieczniki, Gryżewo, Ziemiany, Klewiny, Dąbrówkę Polską, oraz okoliczne kolonie. Obecnie wydajność ujęcia wynosi ok. 80 m^3/h. Już obecnie (dane za 1999r.) liczba mieszkańców obsługiwanego terenu wynosi ponad 2600 osób. Zapotrzebowanie wody wyniesie około 100 – 120 m^3/h. Dlatego też należy przewidzieć rozbudowę i modernizację ujęcia i stacji uzdatniania. Należy rozpatrzeć możliwość połączenia w/w wodociągu z ujęciem w Budzisku w miejscowości Lisy.
3) Ujęcie i stacja uzdatniania we wsi Żabin obsługiwałaby miejscowości położone w północnej części gminy, w pobliżu granicy z Obwodem Kaliningradzkim. Są to m.in.: Żabin, Mieduniszki, Rapa, Antomieszki, Jagiele, Stare Gajdzie, Ściborki, Widgiry, Obszarniki, Jagoczany. Przewiduje się likwidację wybudowanych w latach 60-tych stacji wodociągowych w byłych PGR wraz z ich komunalizacją i pozostawienie istniejących ujęć jako ujęć awaryjnych. Eksploatacja oraz konieczność modernizacji małych stacji uzdatniania jest niewskazana ze względów ekonomicznych. Obecnie na ujęciu wody znajdują się dwie studnie głębinowe o wydajności 61m^3/h i 48m^3/h. W przyszłości obsługiwać będzie około 1200 – 1300 mieszkańców, a przybliżone zapotrzebowanie wynosić będzie około 700 m^3/dobę i około 70m^3/h. Wydajność ujęcia jest więc wystarczająca. Należy zwiększyć wydajność stacji uzdatniania poprzez montaż dodatkowego odżelaziacza.

8.2.2. System oczyszczania ścieków

Ze względu na ukształtowanie terenu oczyszczanie ścieków na terenie gminy proponuje się oprzeć na dwu grupowych oczyszczalniach ścieków, tj. na zmodernizowanej i rozbudowanej oczyszczalni w Baniach Mazurskich oraz oczyszczalni ścieków którą należy przewidzieć w

Mieduniszkach Małych. Oczyszczalnie te byłyby uzupełniane małymi przydomowymi oczyszczalniami położonymi w miejscowościach o zabudowie kolonijnej.
Istniejąca oczyszczalnia ścieków w Baniach Mazurskich posiada przepustowość 300m^3/d (2000 RLM) i obsługiwałaby teren zamieszkały przez około 3500 mieszkańców. Rzędne terenu w miejscowości Banie Mazurskie wynoszą około 104,00 m, a tych miejscowości, które byłyby obsługiwane przez oczyszczalnię, położone są na rzędnych od 104 do 180 m. Ścieki do oczyszczalni byłyby dostarczane w znacznej większości grawitacyjnie bez konieczności budowania przepompowni ścieków. Istnieje konieczność zwiększenia przepustowości oczyszczalni, tak by mogła oczyścić wszystkie ścieki z południowej części gminy.
Proponowana lokalizacja oczyszczalni obsługującej północną część gminy bierze pod uwagę również rzędne terenu oraz możliwości grawitacyjnego dopływu ścieków z tej części gminy. Miejscowość Mieduniszki Małe położona jest nad rzeką Węgorapą na rzędnej około 94,00m, a pozostałe miejscowości tej części gminy na rzędnych do 170,0m. Wyeliminuje to konieczność budowy znacznej ilości przepompowni ścieków, kosztownych w eksploatacji. Oczyszczalnia powyższa obsługiwałaby około 1200 RLM.
Proponuje się przeróbkę osadów z obydwu oczyszczalni poprzez ich wykorzystanie do rekultywacji wyrobisk oraz poprzez kompostowanie.
Niezależnie od oczyszczalni ścieków w Baniach Mazurskich oraz proponowanej w Mioduniszkach i lokalnych przydomowych, w miejscowości Widgiry - planuje się również budowę oczyszczalni ścieków typu „Bioklere" o wydajności 25m^3/dobę. W/w oczyszczalnia rozwiąże problem oczyszczalni ścieków tylko w miejscowości Widgiry (docelowa ilość mieszkańców – 120 osób).
Dlatego też proponuje się kompleksowe rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków poprzez rozbudowę oczyszczalni w Baniach Mazurskich oraz budowę oczyszczalni w Mioduniszkach Małych.

8.3. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów stałych

Na terenie gminy występuje jedno składowisko odpadów komunalnych w Baniach Mazurskich, przewidywane zakończenie jego eksploatacji – 2013 rok.

Mając m.in. powyższe na uwadze należy:

- dążyć do utrzymania w należytym stanie technicznym komunalnego wysypiska śmieci.
- dążyć jest utworzenie przynajmniej 1 dodatkowego wysypiska śmieci w części północnej gminy,
- usprawnienie systemu gromadzenia i wywożenia odpadów poprzez przyjęcie zasady segregacji,
- mając na uwadze przepis art.19 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o odpadach (Dz.U. Nr 96, poz.592, z późn. zm.) opracować program ochrony środowiska w gminie.

8.4. Kierunki rozwoju ciepłownictwa

Gospodarka cieplna na terenie gminy oparta jest przeważnie o kotłownie lokalne i paleniska indywidualne opalane przede wszystkim paliwem stałym. Są one w przeważającej części wyeksploatowane i stanowią stałe źródło zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

- należy wspierać sukcesywną zmianę źródeł energii na mniej uciążliwe dla środowiska oraz rozważyć możliwość zasilania kotłowni osiedlowych olejem opałowym.

8.5. Kierunki rozwoju gazownictwa

Przez teren gminy nie przechodzi gazociąg.

- dążyć do gazyfikacji gminy

8.6. Kierunki rozwoju telekomunikacji

Mając na uwadze potrzeby wynikające z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy należy:

- dążyć do pełnego wykorzystania i utrzymania istniejących urządzeń, które odpowiadają aktualnie obowiązującym standardom technicznym,
- dążyć do rozbudowy istniejącej sieci abonenckiej na terenie gminy,
- stwarzać warunki do budowy urządzeń telekomunikacyjnych umożliwiających korzystanie z telefonii komórkowej

9. OBRONA CYWILNA I OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

9.1. Obrona cywilna

Stwierdza się, że na terenie gminy nie planuje się inwestycji z zakresu obrony cywilnej o charakterze krajowym i wojewódzkim. W planach miejscowych uwzględnić należy obiekty terenowe obrony cywilnej lub dokonać rezerwację terenu dla potrzeb OC

9.2. Ochrona przeciwpożarowa

W zakresie ochrony przeciwpożarowej należy:

- zachować istniejące na terenie gminy obiekty straży pożarnej,
- przy realizacji sieci wodociągowej przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych w odległości około 100m od siebie,
- przy projektowaniu obiektów usługowych i produkcyjnych należy przewidywać drogi pożarowe,
- dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych przewidywać niepalne pokrycia dachów,
- dążyć do wymiany palnych pokryć dachów na niepalne na istniejących budynkach,
- budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe.

GMINA BANIE MAZURSKIE

Wstępna pomigracyjna prognoza rozwoju ludności w latach 2000 – 2020

Tabela 1

Ludność		1994		1998		2005		2010		2020	
		Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%	Osoby	%
Ogółem		4.579	100,0	4.380	100,0	4.300	100,0	4.200	100,0	4.000	100,0
W tym:	0 – 2	253	5,5	160	3,7	170	4,0	170	4,0	150	3,7
	3 – 6	296	6,5	278	6,3	210	4,9	220	5,2	200	5,0
	7 – 14	684	14,9	638	14,6	540	12,5	480	11,4	500	12,5
	15 – 18	207	4,5	217	5,0	230	5,4	200	4,8	180	4,5
	0 – 17	1.399	30,6	1.238	28,3	1100	25,6	1.020	24,3	980	24,5
	18 –59K/64M	2.501	54,6	2.392	54,6	2.430	56,5	2.400	57,1	2.220	55,5
	18 – 64M	1.405	30,7	1.340	30,6	1.370	31,9	1.350	32,1	1.250	31,2
	18 – 59K	1.096	23,9	1.052	24,0	1.060	24,6	1.050	25,0	970	24,3
	60K/65M i więcej	679	14,8	750	17,1	770	17,9	780	18,6	800	20,0